

**002
ΚΛΣ
ΣΤ2Α
624**

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΜΕΤΑΞΑ

ἀριστοβαθμίου δημοδιδασκάλου καὶ διδάκτορος τῆς νομικῆς.

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

ΦΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΒΤΓ' ΝΟΜΟΝ

ΤΕΥΧΟΣ Γ'

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΗΣ Ε' ΚΑΙ ΣΤ' ΤΑΞΕΩΣ

ΤΩΝ ΠΛΗΡΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ἈΜΦΟΤΕΡΩΝ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

ΣΥΝΤΑΧΘΕΙΣΑ

κατὰ τὸ νέον ἀναλυτικὸν πρόγραμμα τοῦ Ὑπουργείου τῶν
Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδείσεως
(1 Σεπτεμβρίου 1913)

ΕΚΔΟΣΙΣ ΟΓΔΟΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ Γ' ΤΕΥΧΟΥΣ

Πάντα τὰ διδακτέα γεωγραφικὰ θέματα ἐν τῇ Ε' καὶ Σ' τάξει τοῦ πλήρους δημοτικοῦ σχολείου συμφώνως καὶ κατὰ μεθοδικὴν σειρὰν τοῦ νέου ἐπίσημου ἀναλυτικοῦ προγράμματος μετὰ διαφορῶν σχημάτων καὶ εἰκόνων.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ἘΚΔΟΤΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ἘΣΤΙΑΣ",

44 -- Ἐν ὁδῷ Σταδίου -- 44

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ 1917 τοῦ Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

002
KNE
ETOA
6911

ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΠΡΟΤΥΠΑ

ΦΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

ΕΠΕΞΗΡΑΣΗ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΝΟΜΟΝ

ΤΟΥ Ν. 157/57

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΗΣ Ε' ΚΑΙ ΕΤ' ΤΑΞΕΩΣ

ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ ΤΟΥ 1964

ΑΘΗΝΑ

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΟΡΘΟΙ

ΠΕΡΙΟΧΗ Α ΤΕΤΧΟΥΣ

Αυτή η περιοχή περιλαμβάνει ερωτήσεις που αφορούν την φυσική και πολιτική. Οι μαθητές πρέπει να απαντήσουν σε αυτές τις ερωτήσεις σύμφωνα με τις οδηγίες που δίνονται στην ενότητα.

ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ
ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΟΡΘΟΙ
ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΟΡΘΟΙ

ΣΤ 69

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΜΕΤΣΑ
ἀριστοβαθμίου δημοδιδασκάλου και διδάκτορος τῆς νομικῆς.

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

5 69 ΠΔΒ

ΦΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΒΤΓ' ΝΟΜΟΝ

ΤΕΥΧΟΣ Β'

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΗΣ Ε' ΚΑΙ ΣΤ' ΤΑΞΕΩΣ

ΤΩΝ ΠΛΗΡΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΑΝΩΤΕΡΩΝ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

ΣΥΝΤΑΧΘΕΙΣΑ

*κατὰ τὸ νέον ἀναλυτικὸν πρόγραμμα τοῦ Ὑπουργείου τῶν
Ἐκκλησιαστικῶν και τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως
(1 Σεπτεμβρίου 1913)*

ΕΚΔΟΣΙΣ ΟΓΔΩΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ Β' ΤΕΥΧΟΥΣ

Πάντα τὰ διδακτέα γεωγραφικὰ θέματα ἐν τῇ Ε' καὶ Σ' τάξει τοῦ πλήρους δημοτικῶν σχολείου συμφώνως καὶ κατὰ μεθοδικὴν σειρὰν τοῦ νέου ἐπισήμου ἀναλυτικοῦ προγράμματος μετὰ διαφορῶν σχημάτων καὶ εἰκόνων.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΞΔΟΤΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ,"

44—Ἐν ὁδῷ Σταδίου—44

1916
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Πᾶν γνήσιον ἀντίτυπον φέρει τὴν ὑπογραφήν τοῦ συγγραφέως καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ βιβλιοπωλείου τῆς « Ἐστίας ».

Μυράζης

**Ἡ ἐκ τῆς γεωγραφίας διδασκομένη ὕλη κατὰ τάξεις
συμφώνως τῷ ἀναλυτικῷ προγράμματι τοῦ
Ἑπουργείου τῆς Παιδείας τῷ ἐφαρμοζο-
μένῳ ἀπὸ τῆς 1ης Σ)δρείου (1913).**

Ε' Τ Α Ε Ι Σ

**Α' Τὰ στοιχειωδέστατα ἐκ τῆς φυσικῆς καὶ τῆς μαθηματικῆς
γεωγραφίας.**

1) Ἡ γῆ. Γενικὴ ἐπισκόπησις τῆς γῆς. Ἡ ξηρὰ καὶ ἡ θάλασσα. Αἱ
ἤπειροι. Μέγεθος τῶν ἡπείρων. Οἱ ὠκεανοί. Μέγεθος καὶ βάθος τῶν
ὠκεανῶν. Τὰ ἐν τῇ θαλάσῃ ρεύματα. Κύκλοι τῆς γήινης σφαίρας. Γε-
ωγραφικὸν πλάτος καὶ μῆκος. Ζῶναι ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς.

2) Ἡ ἀτμόσφαιρα. Πάχος τῆς ἀτμοσφαίρας. Συστατικὰ τοῦ ἀέρος.
Θερμοκρασία αὐτοῦ. Ἄνεμοι, ὑγρασία, κλίματα.

Β' Πολιτικὴ γεωγραφία.

1) Ἡ Ἀσία. Γενικὴ ἐπισκόπησις τῆς Ἀσίας. Ἡ μικρὰ Ἀσία
(λεπτομερῶς). Ἡ Συρία, ἡ Μεσοποταμία, ἡ Ἀραβία, ἡ Περσία, ἡ Ἰν-
δική, ἡ Ἰαπωνία καὶ αἱ ἄλλαι χῶραι τῆς Ἀσίας (συντόμως).

2) Ἡ Ἀφρική. Γενικὴ ἐπισκόπησις τῆς Ἀφρικῆς. Ἡ Αἴγυπτος (λε-
πτομερῶς). Αἱ ἄλλαι ἐν τῇ βορείᾳ παραλίᾳ τῆς Ἀφρικῆς χῶραι (συντό-
μως). Ἡ Σαχάρα, ἡ Ἀβησσυνία. Αἱ ἄλλαι χῶραι τῆς Ἀφρικῆς (συντόμως).

3) Ἡ Αὐστραλία. Γενικὴ ἐπισκόπησις τῆς Αὐστραλίας. Ἡ Αὐ-
στραλία καὶ αἱ ἄλλαι νῆσοι (συντόμως).

4) Ἡ Ἀμερική. Γενικὴ ἐπισκόπησις τῆς Ἀμερικῆς. Ἡ ἀνακάλυ-
ψις αὐτῆς. Τὰ κράτη τῆς βορείας Ἀμερικῆς. Αἱ Ἑνωμένοι Πολιτεῖαι
(λεπτομερέστερον), τὰ ἄλλα κράτη (συντόμως). Ἡ κεντρικὴ Ἀμερική.
Τὰ κράτη αὐτῆς. Αἱ νῆσοι. Ἡ νοτιὰ Ἀμερική. Ἡ Βραζιλία καὶ τὰ
ἄλλα κράτη (συντόμως).

Χαρτογραφία.

Σ' Τ Α Ε Ι Σ

**Α' Τὰ σπουδαιότατα τῆς φυσικῆς καὶ τῆς μαθηματικῆς γεω-
γραφίας.**

1) Ἡ γῆ. Τὸ σχῆμα καὶ τὸ μέγεθος τῆς γῆς. Ἡ λιθόσφαιρα. Τὸ
πάχος τῆς λιθοσφαίρας. Ὑδατογενῆ καὶ πυριγενῆ πετρώματα. Μετα-
βολαὶ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς. Τὸ ἐσωτερικὸν τῆς γῆς. Τὰ ἠφαί-
στεια, οἱ σεισμοί, αἱ θερμαὶ πηγαί. Ἡ κίνησις τῆς γῆς περὶ τὸν
ἄξονά της. Ἡμέρα καὶ νύξ. Αἰτία ἀνισότητος ἡμερῶν καὶ νυκτῶν. Ἡ

κίνησις τῆς γῆς περὶ τὸν ἥλιον. Αἱ τέσσαρες ὥραι τοῦ ἔτους. Τὸ ἰουλιανὸν καὶ τὸ γρηγοριανὸν ἡμερολόγιον.

2) Ὁ ἕναστρος οὐρανός. Ὁ Γαλαξίας. Πλανῆται καὶ ἀπλανεῖς ἀστέρες, κομῆται καὶ διάττοντες. Ὁ ἥλιος, ἡ σελήνη. Αἱ φάσεις τῆς σελήνης. Αἱ ἐκλείψεις τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης.

Β' Πολιτικὴ γεωγραφία.

1) Ἡ Εὐρώπη. Γενικὴ ἐπισκόπησις τῆς Εὐρώπης. Φυσικὴ καὶ πολιτικὴ αὐτῆς διαίρεσις. Τὰ κράτη τῆς Εὐρώπης λεπτομερῶς, λεπτομερέστερον δὲ αἱ χῶραι τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου (χαρτογραφία).

2) Ἡ Ἑλλάς. Θέσις τῆς Ἑλλάδος. Φυσικὴ ταύτης διαίρεσις. Ἡ διάπλασις τῆς παραλίας καὶ ἡ διαμόρφωσις τοῦ ἐδάφους τῆς Ἑλλάδος. Τὸ κλίμα τῆς Ἑλλάδος. Τὰ ἐκ τῆς διαπλάσεως τῆς παραλίας καὶ τοῦ ἐδάφους καὶ τὰ ἐκ τῆς ποιότητος τοῦ κλίματος πλεονεκτήματα. Πολιτισμὸς τῆς Ἑλλάδος ἤτοι γεωγραφία, κτηνοτροφία, βιομηχανία, ἐμπόριον, ναυτιλία, συγκοινωνία, ἐκπαίδευσις, θρησκεία, διοικήσις. Ὁ ὀρυκτὸς πλοῦτος τῆς Ἑλλάδος. Αἱ ἀλύτρωτοι ἑλληνικαὶ χῶραι καὶ ἡ καθ' ὅλου διασπορὰ τῶν Ἑλλήνων. Τὰ σπουδαιότερα κέντρα τοῦ ἑλληνισμοῦ. Ἡ μεγάλη ἰδέα τοῦ γένους.

Γ' Ὁ ἄνθρωπος ἐπὶ τῆς γῆς.

1) Οἱ κάτοικοι τῆς γῆς. Αἱ φυλαὶ τῶν ἀνθρώπων. Αἱ γλῶσσαι. Αἱ θρησκείαι. Τὰ πολιτεύματα.

2) Τὰ μεγάλα κράτη τῆς γῆς. Ἡ ἔκτασις καὶ ὁ πληθυσμὸς αὐτῶν. Αἱ μεγαλύτεραι πόλεις τοῦ κόσμου. Αἱ μεγάλαι ὁδοὶ συγκοινωνίας κατὰ ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν.

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΦΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

ΜΕΡΟΣ Α'

ΤΑΞΙΣ Ε'

Ἡ γῆ.

ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΗΣ ΓΗΣ

(ἐν σχέσει μὲ τὴν γεωλογίαν καὶ τὴν κοσμογραφίαν).

Διὰ τὴν σχηματίσωμεν ἀκριβῆ ἰδέαν περὶ τῆς γῆς, ὅποια ἐκ φύσεως εἶναι, ἀφοῦ ἀφαιρέσωμεν τὰς μεταβολάς, αἵτινες ἐγένοντο ἐπ' αὐτῆς ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, πρέπει νὰ ἐξετάσωμεν α') τὸ ἐσωτερικὸν αὐτῆς, δηλ. τί εἶναι ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτῆς, β') τὴν ἀτμόσφαιραν, ἣ ὅποια περιβάλλει αὐτὴν καὶ γ') τὰ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς, δηλ. τὰς ξηρὰς καὶ τὰς θαλάσσας.

Ἡ γῆ, ὡς τὴν βλέπομεν τώρα, ἀποτελεῖται ἢ μὲν ἐξωτερικῆ αὐτῆς ἐπιφάνεια ὑπὸ στερεοῦ φλοιοῦ, ὃ ὅποῖος εἶναι ἄθροισμα διαφόρων στερεῶν ἀνομοίων σωμάτων, τὸ δὲ ἐσωτερικὸν αὐτῆς εἶναι τετηκὸς καὶ διάπυρον.

Διὰ τὴν φθάση δὲ ἡ γῆ εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο, εἰς τὸ ὅποιον τὴν βλέπομεν σήμερον, ὑπέστη διὰ τῆς παρελεύσεως μακροτάτων αἰώνων πολλὰς καὶ διαφόρους μεταμορφώσεις. Ἐκ τῶν μεταμορφώσεων δὲ τούτων ἄλλαι μὲν ἐγένοντο δι' ἀμέσων ἐνεργειῶν, ἄλλαι δὲ ἐξακολουθοῦσιν ἀκόμη.

Ἀγνυώσεις καὶ καθιζήσεις τοῦ ἐδάφους.

Ἀποτέλεσμα δὲ τῶν ἐνεργειῶν τούτων ὑπῆρξεν ὅτι ἄλλα μὲν σημεῖα τῆς γῆς ὑψώθησαν καὶ ἀπετέλεσαν τὰς ἡπείρους καὶ τὰ ὄρη, ἄλλα δὲ χαμηλώθησαν, ἐξοχηθῆσαν, ἐκλάπησαν, καὶ ἐδέχθησαν

τὰ ὕδατα, ἅτινα κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀπετέλεσαν τὰς θαλάσσας καὶ τοὺς ὠκεανούς.

Ἐπίσης συνεπειὰ ὄλων τῶν ἀνωτέρω ἐνεργειῶν τὰ παράλια τῶν θαλασσῶν μετετοπίζοντο, ἀλλαχοῦ μὲν τὸ σχῆμα καὶ ἡ ἔκτασις τῶν στερεῶν μετεβάλλετο, πυθμένες θαλασσῶν ἀνυψοῦντο εἰς ἠπείρους καὶ ὄρη, ἀλλαχοῦ δὲ ὀλόκληροι στερεαὶ μετεβάλλοντο εἰς ὠκεανούς (').

Πῶς ἐσχηματίσθη ἡ γῆ.

Κατὰ τὴν γενικῶς παραδεδεγμένην γνώμην ἡ γῆ κατ' ἀρχὰς ἦτο σφαῖρα ἀτμώδης καὶ διάπυρος, στρεφομένη περὶ τὸν ἄξονά της καὶ περιφερομένη περὶ τὸν ἥλιον. Ὑστερον ἀπὸ χρόνον πολλὸν ὁ ἕξωτερικὸς φλοιὸς τῆς σφαίρας ταύτης ἐπήγνυτο καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐγένετο ἄευστος ὡς ζύμη, κατόπιν δὲ ἐξερχόμενος καὶ συμπυκνούμενος ἐσκληρύνετο ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον καὶ ἐγένετο στερεός, ὡς εἶναι σήμερον ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς, ἐπὶ τῆς ὁποίας κατοικοῦμεν. Τὸ ἐντὸς ὅμως τοῦ στερεοῦ τούτου φλοιοῦ, προστατευόμενον ὑπ' αὐτοῦ κατὰ τῆς ψύξεως, ἔμεινεν ἐν ῥοώδει ἢ ἀτμώδει καταστάσει.

Ἡ γῆ ἐν τῷ ἀπείρῳ διαστήματι.

Ἡ σφαῖρα ('). — Βλέπετε τὸ στρογγύλον τοῦτο σῶμα· ὀνομάζεται **σφαῖρα**. Πανταχοῦ, ὡς βλέπετε, ἔχει ἐπιφάνειαν καμπύλην. Ἐὰν διαπεράσωμεν τελείως εὐθεῖαν βελόνην διὰ τῆς σφαίρας ταύτης οὕτως, ὥστε νὰ διέλθῃ ἐκ τοῦ μέσου αὐτῆς (κέντρου), καὶ κινήσωμεν ταύτην περιστροφικῶς περὶ τὴν βελόνην, ἡ εὐθεῖα αὕτη βελόνη εἶναι τότε ὁ **ἄξων τῆς σφαίρας**, τὰ δὲ δύο σημεῖα, διὰ τῶν ὁποίων διαπερᾶ ἡ βελόνη τὴν ἐπιφάνειαν τῆς σφαίρας εἶναι οἱ **πόλοι** τῆς σφαίρας.

Ἐὰν κόψωμεν τὴν σφαῖραν εἰς δύο ἴσα μέρη, ἕκαστον αὐτῶν καλεῖται **ἡμισφαίριον**. Εἰς ἕκαστον ἡμισφαίριον διακρίνομεν δύο ἐπιφανείας μίαν **καμπύλην** καὶ μίαν **ἐπίπεδον**.

(1) Ἡ ἐπιστήμη, ἡ ὁποία ἐξετάζει τὸ σχῆμα καὶ τὸ μέγεθος τῆς γῆς, τὴν θέσιν της μετὰ τῶν ἄλλων οὐρανίων σωμάτων, τὰς διαφορὰς ἀλλοιώσεις καὶ μεταβολὰς, αἵτινες συμβαίνουν ἐν αὐτῇ, καὶ τὰς δυνάμεις, αἵτινες ἐνεργοῦσι πρὸς τοῦτο, πρὸς δὲ καὶ τὴν ἱστορίαν τῆς διαμορφώσεως αὐτῆς, καλεῖται **γεωλογία** (κλάδος τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν).

(2) Τὸ μάθημα τοῦτο διδάσκομεν καλῶτερον δεικτικῶς ἐπὶ μελαίνης ἐκ ξύλου σφαίρας ἢ πορτοκαλλίου ἢ καὶ σφαιρικοῦ γεωμύλου, ἐπὶ τῶν ὁποίων εἶναι κεχαραγμένος μεσημερινὸς καὶ παράλληλος κύκλος. Πρέπει δὲ νὰ ἔχωμεν καὶ ἑτέραν σφαῖραν κεκομμένην εἰς μέρη μεγάλων καὶ μικρῶν κύκλων.

Ἡ ἐπίπεδος ἐπιφάνεια τοῦ ἡμισφαιρίου εἶναι εἷς μέγας κύκλος τῆς σφαίρας.

Κατὰ δύο τρόπους δυνάμεθα νὰ κόψωμεν τὴν σφαῖραν εἰς δύο ἴσα ἡμισφαίρια, **ὀριζοντίως** καὶ **κατακορύφως**. Θί μεγάλοι οὔτοι κύκλοι ἔχουσι τὸ αὐτό, ὡς καὶ ἡ σφαῖρα, κέντρον. Ἄς παρατηρήσωμεν ὅλοι αὐτό.

Θέσατε πλησίον ἀλλήλων τὰ ἡμισφαίρια, ὥστε νὰ ἀποτελεσθῇ ἀκεραία πάλιν ἡ σφαῖρα. Δεῖξατε ἤδη τὰς περιφερείας τῶν μεγάλων αὐτῆς κύκλων.

Ἐὰν κόψωμεν τώρα τὴν σφαῖραν εἰς δύο μέρη ἄνισα, ἕκαστον τούτων τῶν μερῶν ἀποτελεῖ **ἓνα μικρὸν κύκλον**. Τί παρατηροῦμεν ; Ὅτι οἱ μικροὶ οὔτοι κύκλοι δὲν ἔχουσι τὸ αὐτὸ μὲ τὴν σφαῖραν κέντρον. Ἐπὶ τῆς σφαίρας δυνάμεθα νὰ κόψωμεν πολλοὺς μικροὺς κύκλους παραλλήλως τῶν δύο μεγάλων.

Ἡ γῆ ἐν τῷ διαστήματι.

Σχῆμα τῆς γῆς.

Ἡ γῆ λέγουσιν ὅτι ἔχει σχῆμα σφαίρας. Καὶ πράγματι τοιοῦτον σχῆμά ἔχει, ὡς θέλομεν ἀποδείξει κατωτέρω. Ἄς παραδεχθῶμεν ὅτι ὁμοιάζει πρὸς τὴν σφαῖραν ταύτην.

Ἄς κόψωμεν εἰς τὸ μέσον αὐτῆς μεταξὺ τῶν δύο πόλων ἓνα μέγαν κύκλον παράλληλον τῆς ἐπιφανείας τῆς τροπέης, ἐπὶ τῆς ὁποίας στηρίζεται.

Ὁ μέγιστος οὔτος κύκλος καλεῖται **ἰσημερινός**.

Ἄν κόψωμεν πολλοὺς μεγάλους κύκλους καθέτους ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς τροπέης, ἐπὶ τῆς ὁποίας στηρίζεται, οὔτοι καλοῦνται **μεσημβρινοί**. Πάντες οἱ μεσημβρινοὶ διέρχονται διὰ τῶν δύο πόλων.

Ἄς κόψωμεν τώρα μικροὺς κύκλους κατὰ τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν τοῦ ἰσημερινοῦ· οὔτοι καλοῦνται **παράλληλοι κύκλοι**.

Ἄς δείξωσι τώρα οἱ μαθηταὶ τὸν *ισημερινόν*, τοὺς *μεσημβρινοὺς* καὶ τοὺς *παραλλήλους*.

Ἄς χαράξωσιν οἱ μαθηταὶ ἐπὶ ἄλλης σφαιράς *ισημερινόν*, *μεσημβρινοὺς*, *παραλλήλους*.

Πῶς προχειρῶς προσανατολιζόμεθα.

Τὸ *βόρειον* καὶ τὸ *νότιον*. — Ἐὰν ἀκριβῶς τὴν μεσημβρίαν παρατηρήσωμεν ποῦ εἶναι ὁ ἥλιος καὶ πῆξωμεν ἤδη ἐπὶ τοῦ ἐδάφους κατακορύφως πάσσαλον ἢ ῥάβδον, τότε τὸ μέρος, πρὸς τὸ ὁποῖον δι-

Προσανατολισμός κατὰ τὴν μεσημβρίαν.

ευθύνεται ἢ σκιά αὐτῆς καλεῖται *βόρειον*, τὸ δὲ ἀντίθετον αὐτοῦ *νότιον*. Ἦδη ἐρωτῶμεν τοὺς μαθητάς· ὁ ἥλιος ποῦ εὐρίσκειται, πρὸς τὸ νότιον μέρος ἢ πρὸς μεσημβρίαν;

Τὸ *ἀνατολικόν* καὶ τὸ *δυτικόν*. — Ἐὰν στρέψωμεν τὸ πρόσωπον

Τὸ σφαιροειδὲς τῆς γῆς.

Ἡ γῆ ἔχει σχῆμα σφαιροειδὲς καὶ στρέφεται διαρκῶς εἰς τὸ διάστημα.

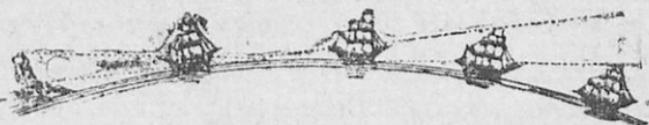
Τὴν σφαιρικότητα τῆς γῆς ἢ τὸ σφαιροειδὲς σχῆμα αὐτῆς δυνάμεθα νὰ ἀποδείξωμεν διὰ τῶν ἑξῆς·

α') Ἐὰν ἀναχωρήσωμεν ἀπὸ τινος μέρους ἀκολουθοῦντες πάντοτε τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν, θὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ αὐτὸ μέρος.

β') Ἐὰν ἰστάμεθα ἐπὶ παραλίας καὶ ἴδωμεν πλοῖόν τι ἀναχωροῦν, καθ' ὅσον τὸ πλοῖον ἀπομακρύνεται, παρατηροῦμεν ὅτι κατὰ πρῶτον ἔξαφανίζεται τὸ σκάφος καὶ φαίνονται μόνον οἱ ἰστοί, μετ' ὀλίγον δὲ καὶ οὗτοι ἔξαφανίζονται.

Καὶ πάλιν, ὅταν τὸ πλοῖον πλησιάζῃ εἰς τὸν λιμένα, μακρόθεν φαίνονται μόνον τὰ ἄνω μέρη τῶν ἰστῶν, βαθμηδὸν ὀλόκληροι οἱ ἰστοί, μετὰ ταῦτα τὸ ἄνω μέρος τοῦ σκάφους καί, καθ' ὅσον τὸ πλοῖον φθάνει, ὀλόκληρον τὸ σκάφος. Ἐὰν ἡ γῆ ἦτο ἐπίπεδος, θὰ συνέβαινε τὸ ἐναν-

τίον, θὰ ἐξηφανίζοντο ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν, καθόσον τὸ πλοῖον ἀπεμακρύνετο, πρῶτον οἱ ἴστοι ὡς λεπτότεροι καὶ τελευταῖον τὸ σκάφος.

Τὸ σφαιροειδὲς τῆς γῆς.

Ἐπίσης, ὅταν παρατηρῶμεν ὑψηλὰ ἀντικείμενα, μακρὰν κείμενα, δηλ. βουνὰ ἢ ὑψηλὰ δένδρα, βλέπομεν κατὰ πρῶτον τὰς κορυφὰς καὶ ἔπειτα, καθ' ὅσον προσεγγίζομεν, τὰ κάτω αὐτῶν μέρη.

γ') Ἀπόδειξις τοῦ σφαιρικοῦ σχήματος τῆς γῆς εἶναι ἡ σκιὰ αὐτῆς, ἣτις πίπτει ἐπὶ τῆς σελήνης καὶ ἐπιφέρει τὴν ἐπισκῴτισιν (ἐκλειψιν) ταύτης, ἡ ὁποία εἶναι πάντοτε κυκλική· μόνον δὲ τὰ σφαιροειδῆ σώματα ῥίπτουσι παρομοίαν σκιάν.

ΣΗΜ. Ὅσον μεγάλα καὶ ὑψηλὰ καὶ ἂν εἶναι τὰ ὄρη τῆς γῆς, δὲν δύνανται νὰ μεταβάλωσι τὸ σφαιροειδὲς σχῆμα αὐτῆς, διότι τὸ ὕψος αὐτῶν, παραβαλλόμενον πρὸς τὴν διάμετρον τῆς γῆς, εἶναι τόσο μικρόν, ὅσον αἱ μικρότεραι τῶν ἐξοχῶν τοῦ πορτοκαλλίου, εἰάν ἡ γῆ εἶχε τὸ μέγεθος αὐτοῦ.

Τὸ σχῆμα τῆς γῆς δὲν εἶναι ἀκριβέστατα σφαιρικόν, ἀλλὰ μᾶλλον σφαιροειδές, διὸ λέγομεν ὅτι ἡ γῆ εἶναι σφαῖρα συμπεπιεσμένη μὲν περὶ τοὺς πόλους, ἐξωγκωμένη δὲ περὶ τὸν ἰσημερινόν.

Ἡ πίεσις ὅμως αὕτη καὶ ἡ ἐξόγκωσις εἶναι ἐλάχισται σχετικῶς πρὸς τὴν διάμετρον τῆς γῆς.

ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΗΣ ΓΗΣ

(ἀπὸ φυσικῆς ἀπόψεως μόνον).

Ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς ἀποτελεῖται καὶ ἀπὸ ξηρὰν καὶ ἀπὸ θαλάσσαν, ἣτις κατέχει τὰ $\frac{3}{4}$ περίπου τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς, δηλ. τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς γῆς, τὸ δὲ ἄλλο τέταρτον εἶναι ξηρὰ.

Ἡπειροὶ καὶ νῆσοι. — Ἡ ξηρὰ ἀποτελεῖται ἀπὸ πέντε μεγάλα τμήματα, τὰ ὁποῖα ὀνομάζονται ἡπειροὶ. Αἱ ἡπειροὶ, ὡς γνωρίζομεν, εἶναι πέντε, ἡ *Εὐρώπη*, ἡ *Ἀσία*, ἡ *Ἀφρική*, ἡ *Ἀμερική* καὶ ἡ *Αὐστραλία*. Ἐτερα τμήματα ξηρᾶς εἶναι καὶ αἱ νῆσοι, τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν ἀποτελοῦσι τόσο μεγάλα τμήματα, ὥστε ὀμοιάζουν πολὺ μὲ τὰς μικρότερας ἡπείρους.

Ποῦκα αἱ μεγαλύτεραι νῆσοι τῆς γῆς: Ἡ *Νέα Γουινέα* ἢ *Παπουαδία* λεγομένη, κειμένη μεταξὺ Ἀσίας καὶ Αὐστραλίας, παμμεγίστη νῆσος καὶ μὴ ἐξηρευνημένη εἰσέτι καλῶς. Ἐχει ὄρη πολὺ ὑψηλά, ἀκτὰς ἀποκρήμους, δάση ἀπέραντα, παρθένα καὶ πυκνότατα, Ψηφιοποίηθηκὲ ἀπὸ το Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ποταμούς πολλούς καὶ πλωτούς· οἱ ἰθαγενεῖς κάτοικοι αὐτῆς καλοῦνται **Παποῦαι** καὶ εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον **ἀνθροποφάγοι**. Μεγαλύτερα νῆσος τῆς Ἀφρικῆς εἶναι ἡ **Μαγαδασκάρη**. Ἐν τῇ Ἀσίᾳ μέγισται νῆσοι εἶναι ἡ **Σουμάτρα**, ἡ **Ίάβα** καὶ ἡ **Βόρνεος** (ἀνήκουσα μᾶλλον εἰς τὴν Ὠκεανίαν). Ἐν Εὐρώπῃ ἡ **Μεγάλη Βρετανία** καὶ ἔν τῇ Ἀμερικῇ ἡ **Γροιλανδία**, παμμεγίστη νῆσος, ὁμοιάζουσα ἀληθῶς μὲ ἡπειρον, εἶναι ὄρεινὴ καὶ κεκαλυμμένη διαρκῶς ὑπὸ παγετώνων.

Ὅρη.— Ἡ ξηρὰ εἰς πλεῖστα μέρη αὐτῆς εἶναι **ἐπίπεδος** καὶ **ὀμαλῆ**, εἰς πολλὰ δὲ **ἀνώματος** καὶ **ὑψηλῆ**. Αἱ μεγάλαι ἀνωμαλῖαι τῆς ξηρᾶς εἶναι τὰ **ὄρη** αὐτῆς, ἐκ τῶν ὁποίων τινὰ φθάνουν εἰς μέγα ὕψος ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Ὡς π. χ. εἶναι τὰ ἐν Ἀσίᾳ **Γμαλαῖα** μεταξὺ Ἀνατ. Ἰνδιῶν καὶ Σινικῆς δημοκρατίας, τὰ ὑψίστα ὄρη τῆς γῆς. Ἡ ὑψηλοτέρα κορυφὴ αὐτῶν καλεῖται **Καουρισαγκάρ** ἢ **Ἐβέρεστον**, ἔχει ὕψος 8,840 μέτρων· τὰ **Καρακόρουμ** ἐν τῇ κεντρῷ Ἀσίᾳ, τῶν ὁποίων ἡ ὑψηλοτέρα κορυφὴ Δαψάγκη ἔχει ὕψος 8,620 μέτρων, καὶ τὰ ἐν Ἀσίᾳ **Οὐράνια** ὑψοῦνται ὑπὲρ τὰ 7,340 μέτρα.

Καὶ εἰς τὰς ἄλλας ἡπείρους ὑπάρχουσι πολὺν ὑψηλὰ ὄρη, ἐν Ἀμερικῇ λ. χ. αἱ **Κορδιλλέραι τῶν Ἄνδεων** ἔχουσιν ὕψος 6,970 μέτρων. Τὸ **Δευκὸν Ὅρος** ἐν τῇ κεντρικῇ Εὐρώπῃ (Ἑλβετία), προέκτασις τῶν δυτικῶν Ἄλπεων πρὸς τὴν Γαλλίαν, ἔχει ὕψος 4,810 μ. Τὸ ὄρος τοῦ **Κανκάσου**, διαχωρίζον τὴν νότιον Εὐρωπαϊκὴν Ἑρῶσιαν ἀπὸ τῆς Ἀσιατικῆς μεσημβρινῆς τοιαύτης, ἔχει ὕψος 5,560 μέτρων. Ἐν δὲ τῇ βορείῳ Ἀφρικῇ ἡ ὄροστοιχία τοῦ **Ἄτλαντος**, ὅστις ἔχει ὕψος 4,500 μέτρων, καὶ τὸ πρὸς τὸν κόλπον τῆς Γουίνεας κείμενον ἠφαιστειογενὲς **Καμερόν** ὕψους 4,000 μ.

Ἐννοεῖται, ἅπαντα τὰ προαναφερθέντα ὄρη εἶναι διαρκῶς χιονοσκεπῇ καὶ πλήρη παγετώνων.

Οἱ μεγάλοι ποταμοὶ τῆς γῆς.— Οἱ μεγαλύτεροι ποταμοὶ τῆς γῆς εἶναι ὁ ἐν τῇ βορείῳ Ἀμερικῇ **Μισσισιπιῆς**, ὁ ἐπιμηκέστερος τῶν ποταμῶν τῆς γῆς, καὶ ὁ **Ἀμαζόνιος** ἐν τῇ νοτίῳ Ἀμερικῇ, ὁ πολυδρότερος τῆς γῆς. Ὁ **Νεῖλος** ἐν τῇ Ἀφρικῇ. Ἐν Ἀσίᾳ ὁ **Γάγγης**, ὁ σχηματίζων τὸ μέγιστον **Δέλτα**, ὁ **Ἰνδός**, ὁ **Τίγρις**, ὁ **Εὐφράτης**

καὶ ὁ **Ἰάγγου**—**Κιάγγου** ὁ ἐπιμηκέστερος ἐν Ἀσίᾳ (Σινικῇ). Ὁ **Βόλγας** καὶ ὁ **Δούναβις** ἐν Εὐρώπῃ.

Λίμναι.—Ἡ μεγαλύτερα λίμνη τῆς γῆς εἶναι ἡ **Κασπία**, με-
ταξὺ τῆς Εὐρωπαϊκῆς καὶ Ἀσιατικῆς Ῥωσίας, ἥτις λόγῳ τοῦ μεγέ-
θους αὐτῆς καλεῖται καὶ θάλασσα.

Ἐρημοί.—Αἱ μεγαλύτεραι ἔρημοι εἶναι ἡ ἐν τῇ Ἀφρικῇ
Σαχάρα καὶ ἡ **Γόβη** ἐν Ἀσίᾳ.

Φυτὰ.—Μέγα μέρος τῆς ξηρᾶς καλύπτεται ὑπὸ χόρτων, θά-
μνων καὶ δένδρων, τὰ ὅποια πολλάκις ἀποτελοῦσι μεγάλα καὶ ἐκτετα-
μένα δάση· πολλὰ εἶδη δένδρων φθάνουσιν εἰς μέγα ὕψος. Εἰς τὸν
τόπον μας, ἐν Εὐρώπῃ, τὰ ὑψηλότερα δένδρα εἶναι τὸ εἶδος τῆς ἐλά-
της. Ἐν Ἀφρικῇ ἡ ἀνδασωνία (βοαβάβ), δένδρον πελώριον, φθάνον
εἰς ὕψος 100 μέτρων, οἱ φοίνικες, τὰ ἀτόδενδρα καὶ οἱ κοκκοφοί-
νικες. Ἐν τῇ Ἀσίᾳ οἱ κοκκοφοίνικες καὶ τὸ βαμβοῦ (Ἰνδοκάλαμος).
Ἐν δὲ τῇ Αὐστραλίᾳ φυτὰ εἶναι τὸ κομμιόδενδρον καὶ ὁ εὐκάλυπτος,
ὁ ὅποιος φθάνει εἰς ὕψος πλεόν τῶν 100 μέτρων. Εἰς τὰς κατεψυ-
γμένας δὲ βορείους καὶ νοτίους ζώνας, ὅπου τὸ θερμομέτρον κατέρχε-
ται πολλάκις πολλοὺς βαθμοὺς ὑπὸ τὸ 0°, λειχῆνες καὶ βρύα φύονται
μόνον.

Ζῷα.—Τὰ μᾶλλον μεγαλόσωμα καὶ ὠραιότατα ζῷα κατοικοῦν
εἰς τὰς θερμὰς χώρας τῆς γῆς, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ τὰ ἀρπακτικώτατα
καὶ τὰ μᾶλλον δηλητηριώδη τούτων. Ὁ βασιλεὺς τῶν ζῴων λέων, οἱ
ὑπερμεγέθεις καὶ κολοσσιαῖοι ἐλέφαντες, ἡ τίγρις, ἡ λεοπάρδαλις, τὸ
πολὺ ὠραῖον ζῷον ἡ καμηλοπάρδαλις, ἡ στρουθοκάμηλος, οἱ πίθηκοι,
οἱ μὲ ποικίλα καὶ λαμπρὰ χρώματα ψιτακκοί, ὁ βόας, οἱ κροκόδειλοι,
αἱ γιγαντιαῖαι χελῶναι, αἱ μεγάλαι καὶ χρωματισμέναι λαμπρῶς ψυχαὶ
(πεταλοῦδαι) καὶ πολλὰ ἄλλα. Εἰς δὲ τὰς βορείους καὶ νοτίους κατε-
ψυγμένας χώρας μόνον ἡ λευκὴ ἄρκτος εὐρίσκεται καὶ ἐν ταῖς θαλάσ-
σαις αὐτῶν ἡ φώκη καὶ τὰ διάφορα εἶδη τῶν φαλλαινῶν.

Πληθυσμὸς τῆς γῆς.—Ὁ πληθυσμὸς τῆς γῆς ἀνέρχεται εἰς
1,600 ἑκατομμύρια περίπου κατοίκων, ἔχει δὲ λίαν ἀνίσως διασπαρῆ
ἐπὶ τῆς γῆς σφαίρας. Ὅμιλοῦσι διαφόρους γλώσσας καὶ λατρεύουσι
πολλὰς καὶ διαφόρους θρησκείας, αἵτινες διαιροῦνται εἰς δύο μεγάλας
τάξεις, εἰς τὸν **μονοθεῖσμόν** καὶ εἰς τὸν **πολυθεῖσμόν**.

Εἰς τὸν **μονοθεῖσμόν** ἀνήκουσιν οἱ Χριστιανοί, οἱ Ἰουδαῖοι καὶ
Ἡσιόφιστοι.

οἱ Μωαμεθανοί, οἱ ὅποιοι παραδέχονται ἓνα μόνον Θεόν. Ὁ χριστιανισμὸς εἶναι ἡ τελειοτάτη τῶν θρησκειῶν καὶ παραδέχονται αὐτὸν

Ἰσραηλιταὶ 7			
Ὀρθόδοξοὶ 104	Διαμαρτυροῦντες 170	Καθολικοὶ 239	Χριστιανοὶ 513
		Μωαμεθανοὶ 200	
		Βουδδισταὶ 540	
		Βραχμανισταὶ 200	
		Φετιχισταὶ 140	

πάντα τὰ πεπολιτισμένα ἔθνη. Ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες προσβέβουλην τὴν ἀρχαίαν ὀρθόδοξον Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν

τὴν καὶ Ἑλληνικὴν καλουμένην.

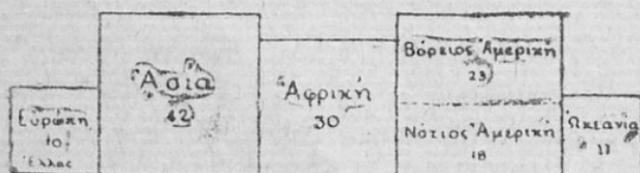
Εἰς τὸν πολυθεϊσμὸν ἀνήκουσιν οἱ Βραχμανισταί, οἱ Βουδισταὶ καὶ οἱ Φετιχισταί. Ὁ Φετιχισμὸς εἶναι ἡ χονδροειδέστερα καὶ εὐτελεστέρα τῶν θρησκειῶν συνισταμένη εἰς τὴν λατρείαν ἀντικειμένων ἐμφύχων καὶ ἀψύχων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀσημάντων.

Ἡ ξηρὰ καὶ ἡ θάλασσα.

Ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς εἶναι πολὺ ἀνώμαλος καὶ παρουσιάζει κοιλώματα, τὰ ὅποια κατὰ μέγα μέρος κατέχονται ὑπὸ ὑδάτων.

Τὸ ὕδωρ κατέχει τὰ τρία τέταρτα τῆς ἐπιφανείας τῆς σφαίρας, τὸ ἕτερον τέταρτον εἶναι ἡ ξηρὰ.

ΣΗΜ. Ἡ ἐπιφάνεια τῆς ξηρᾶς ἔχει ἔκτασιν 131 ἑκατομμ. τετραγ. χιλιομέτρων, ἡ δὲ τῆς θαλάσσης 373 ἑκατομμυρίων.

Σχετικὰ μεγέθη τῶν ἐπιφανειῶν τῶν πέντε ἡπείρων. Οἱ ἀριθμοὶ παριστῶσι τὰ τετρ. χιλίομ. εἰς ἑκατομμύρια.

Ἡ ξηρὰ εἶναι αἱ ἡπείροι ἡ **Εὐρώπη**, ἡ **Ἀσία**, ἡ **Ἀφρική**, ἡ **Ἀμερική** καὶ ἡ **Ωκεανία**.

Ἡ Εὐρώπη, ἡ Ἀσία καὶ ἡ Ἀφρική ὀνομάζονται **παλαιὸς κόσμος**, διότι ἦσαν γνωσταὶ ἐκ παλαιωτάτων χρόνων.

Ἡ Ἀμερική, ἡ ὅποια διαιρεῖται εἰς **βορείαν** καὶ εἰς **νότιαν Ἀμερικὴν**, ὀνομάζεται **νέος κόσμος**, διότι μόλις τῷ 1492 ἀνεκαλύφθη ὑπὸ τοῦ Χριστοφόρου Κολόμβου.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Ἡ Ὠκεανία ἀποτελεῖται ἐκ μιᾶς μεγάλης ξηρᾶς, τῆς Αὐστραλίας, καὶ ἐκ πολυαριθμῶν νήσων διεσπαρμένων εἰς τὸν ὠκεανόν.

Μέγεθος τῶν ἠπείρων καὶ σχηματισμὸς αὐτῶν.

Οἱ πέντε ὠκεανοί.

Αἱ ἠπείροι φυσικῶς ἔχουσι διάφορον σχηματισμὸν καὶ διάπλασιν.

Διάπλασις ὀριζοντία λέγεται ἡ διάπτυξις καὶ διατύπωσις τῶν παραλίων τῶν ἠπείρων ἐν τῇ ἐκτάσει αὐτῶν κατὰ μῆκος καὶ πλάτος. Ἡ ὀριζοντία διάπλασις εἶναι παράγων σπουδαιότατος διὰ τὸν πολιτισμὸν ἔθνους τινός.

Παρατηροῦντες τὸν χάρτην τῆς ὑδρογείου σφαιρᾶς διακρίνομεν ὅτι ἡ ὀριζοντία διάπλασις εἶναι μείζων ἐν τῇ Εὐρώπῃ καὶ ἐλάσσων ἐν τῇ Ἀφρικῇ. Ἐπειδὴ δὲ ἡ Εὐρώπη εἶναι πολυσχήμεν, διὰ τοῦτο καὶ πρωτεύει κατὰ τὸν πολιτισμὸν, κατ' ἀκολουθίαν δὲ καὶ ἡ διανοητικὴ ἀνάπτυξις τῶν κατοίκων αὐτῆς εἶναι ὑπερτέρα.

Ἐνθα παραλία εὐλίμενος καὶ πολυκόλπος, ἐκεῖ ταχυτέρα καὶ ἡ ἀνάπτυξις, διότι ἡ χώρα καθίσταται καταλληλοτέρα πρὸς πᾶσαν τῶν ἀνθρώπων ἐπικοινωνίαν καὶ ἐνέργειαν.

Διάπλασις δὲ καθ' ὕψος ἢ κάθετος ἠπείρου τινός ἢ χώρας λέγεται τὸ διάφορον ὕψος τοῦ ἐδάφους αὐτῆς ὑπὲρ τὴν ἐπιφανείαν τῆς θαλάσσης· εἰς τὴν καθ' ὕψος διάπλασιν τῶν ἠπείρων περιλαμβάνεται καὶ ἡ ὄρεογραφία.

Οἱ πέντε ὠκεανοί.

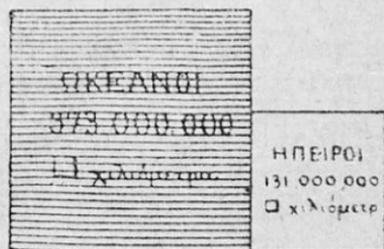
Ἡ μεγάλη καὶ ἀχανὴς ἔκτασις τῶν ὑδάτων, ἡ ὁποία περιβάλλει πανταχοῦθεν τὰς ἠπείρους, ὀνομάζεται **θάλασσα ἢ ὠκεανός**.

Ὁ ὠκεανὸς κατὰ τοὺς διαφόρους τόπους λαμβάνει καὶ διάφορα ὀνόματα, τὰ ἐξῆς·

α') **Ἀτλαντικὸς ὠκεανός** μεταξὺ τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀφρικῆς ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς Ἀμερικῆς ἀφ' ἑτέρου· εἶναι βαθυκολπότερος καὶ γνωστότατος πάντων· συνδέει τὰ μέρη τοῦ ἀρχαίου καὶ τοῦ νέου κόσμου.

β') **Εἰρηνικὸς ἢ μέγας ὠκεανός** μεταξὺ τῆς Ἀσίας, Αὐστραλίας καὶ τῆς Ἀμερικῆς· εἶναι ὁ μεγαλύτερος τῶν ὠκεανῶν κατὰ τὴν ἔκτασιν, ὀνομάσθη δὲ **εἰρηνικὸς** ὑπὸ τοῦ θαλασσοπόρου Μαγελάνου, ὅστις πλεύσας αὐτὸν ἐπὶ ἑκατὸν ἡμέρας οὐδεμίαν τρικυμίαν ὑπέστη.

γ') **Ἰνδικὸς ὠκεανός** μεταξὺ τῆς Ἀφρικῆς, τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Αὐστραλίας.

Συγκριτικὸν μέγεθος ἠπείρων καὶ θαλασσῶν.

δ') Βόρειος ἢ ἄρκτικός παγωμένος ὠκεανὸς πρὸς Β. τῆς Εὐρώπης, τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀμερικῆς καὶ

ε') Νότιος ἢ ἀνταρκτικός παγωμένος ὠκεανὸς πρὸς Ν. τῆς Ἀφρικῆς, τῆς Αὐστραλίας καὶ τῆς Ἀμερικῆς.

Οἱ ὠκεανοὶ οὗτοι ἐνοῦνται πρὸς ἀλλήλους διὰ θαλασσῶν καὶ πορθμῶν.

ΓΕΝΙΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΥΔΡΟΓΕΙΟΥ ΣΦΑΙΡΑΣ

Διανομὴ τῶν ξηρῶν καὶ τῶν θαλασσῶν.

Μελετῶντες τὴν ὑδρογεῖον σφαῖραν παρατηροῦμεν τὰ ἑξῆς:

α') Ὀλόκληρος σχεδὸν ἡ ξηρὰ εὐρίσκεται ἐν τῇ βορείῳ ἡμισφαίρειῳ, ἡ δὲ θάλασσα ἐν τῇ νοτίῳ, εἰς ὃ μόνον τὸ ἐν τέταρτον τῆς ὄλης ξηρᾶς περιλαμβάνεται.

β') Οἱ ὠκεανοὶ καὶ αἱ ἡπείροι κείνται γενικῶς εἰς τοὺς ἀντίποδας οἱ μὲν τῶν δὲ π. χ. ὁ βόρειος παγωμένος ὠκεανὸς ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὰς καταφυγμένας χώρας τοῦ νοτίου πόλου, τὸ δὲ μέσον τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ εἶναι ἐκ διαμέτρου ἀντίθετον εἰς τὸ μέσον τῶν ἡπείρων Εὐρώπης καὶ Ἀσίας.

γ') Τὰ ἡπειρωτικὰ μέρη τοῦ νοτίου ἡμισφαιρίου ἀποκλίνουν αἰσθητῶς πρὸς Α. κατὰ τὴν διεύθυνσιν τῆς περιστροφῆς τῆς γῆς π. χ. ἡ νοτιὰ Ἀμερικὴ δὲν ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν βορείαν, ἀλλὰ προβάλλεται πρὸς Α., ὡσαύτως δὲ ἡ Ν. Ἀφρικὴ δὲν ἀντιστοιχεῖ ἢ πρὸς τὴν Αἴγυπτον μόνον. Ἡ δὲ Αὐστραλία δὲν φαίνεται ὡς προεκβολὴ τῆς Ἀσίας, ἀλλ' ἀποκλίνουσα πρὸς Α. παρίσταται ὡς προέκτασις τῆς Ἰαπωνίας.

δ') Πᾶσαι σχεδὸν αἱ χερσόνησοι αἱ πρὸς νότον τῆς ὑδρογεῖου σφαίρας διήκουσαι ἀποκλίνουν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥτιον πρὸς Α (Ἰταλία, Ἀραβία, Μαλάκκα κλπ.).

ε') Αἱ μεγάλαι καὶ ὑψηλαὶ ὄροστοιχίαι (ἀλύσεις τῶν ὄρεων) δὲν κείνται εἰς τὴν κεντρικὴν χώραν τῶν ἡπείρων, εἰς ἣν ἀνήκουσι. Τὰ Ἰμαλάα π. χ. ἐν Ἀσίᾳ κείνται πολὺ πλησιέστερον πρὸς τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανὸν ἢ πρὸς τὸν Βόρειον.

Αἱ Ἄλπει ἐν Εὐρώπῃ κείνται πρὸς τὴν Μεσόγειον. Ὀλόκληρος σχεδὸν ἡ μακρὰ σειρὰ τῶν Βραχυθῶν ὄρεων (Β. Ἀμερικῆ) καὶ τῶν Ἄνδεων (Ν. Ἀμερικῆ) ἐκτείνεται σχεδὸν καθ' ὅλην τὴν δυτικὴν παραλίαν τῆς Ἀμερικῆς.

Ἐπίσης ἄξιον παρατηρήσεως εἶναι, ὅτι πάντα τὰ ἡφαιστειώδη ὄρη γειτνιάζουσι πρὸς τὴν θάλασσαν.

Κύματα, παλίρροιαί.

Κύματα ὀνομάζονται αἱ παραγόμεναι ὑπὸ τῶν ἀνέμων ἐπιμήκεις ταλαντώσεις τῶν ὑδάτων ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης.

Τὰ κύματα φθάνουσιν εἰς ὕψος 13—15 μέτρων ἐν καιρῷ τῶν θυελλῶν.

Παλίρροιαί λέγονται αἱ κανονικαὶ ταλαντώσεις τῶν ὑδάτων τῆς θαλάσσης· συμβαίνουσι δὲ κατὰ χρονικὴν περίοδον 6 ὥρων καὶ 15' λ. περίπου, ὅπου ἡ ἐπιφάνεια τῶν ὑδάτων ὑψοῦται καὶ ἡ θάλασσα βαίνει πρὸς τὴν παραλίαν. Ἡ τοιαύτη κίνησις ὀνομάζεται πλημ-

μυρίς ἢ ἀνιοῦσα παλίρροια. Ἀφοῦ δὲ ἐπὶ τινα χρόνον ἡ ἐπιφάνεια αὕτη τῶν ὑδάτων διατηρηθῆ ἤρεμος, ἀρχίζει κατόπιν νὰ ταπεινῶται καὶ νὰ ἀπομακρύνηται τῆς παραλίας, καὶ ἡ δευτέρα δὲ αὕτη κίνησις διαρκεῖ πάλιν 6 ὥρας καὶ 15' λ., καλεῖται δὲ **ἀμπωτις ἢ κατιοῦσα παλίρροια.**

Τὸ φαινόμενον τοῦτο ἐπαναλαμβάνεται διαρκῶς. Αἰτία τῶν παλίρροιῶν εἶναι ἡ ἔλξις, τὴν ὁποίαν ἐξασκοῦσιν ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη ἐπὶ τῆς μάζης τῶν ὑδάτων τῶν θαλασσῶν. Ἡ ἔντασις τῶν παλίρροιῶν ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς σχετικῆς θέσεως τῆς γῆς καὶ τῶν δύο τούτων ἀστρῶν.

Αἱ μὲν ἰσχυρότεροι παλίρροιαί γίνονται, ὅταν αἱ ἐνέργειαι τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης προστίθενται πρὸς ἀλλήλας κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς **πανσελήνου** καὶ τῆς **νέας σελήνης**· αἱ δὲ ἀσθενέστεραι κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ πρώτου καὶ τοῦ τελευταίου τετάρτου τῆς σελήνης.

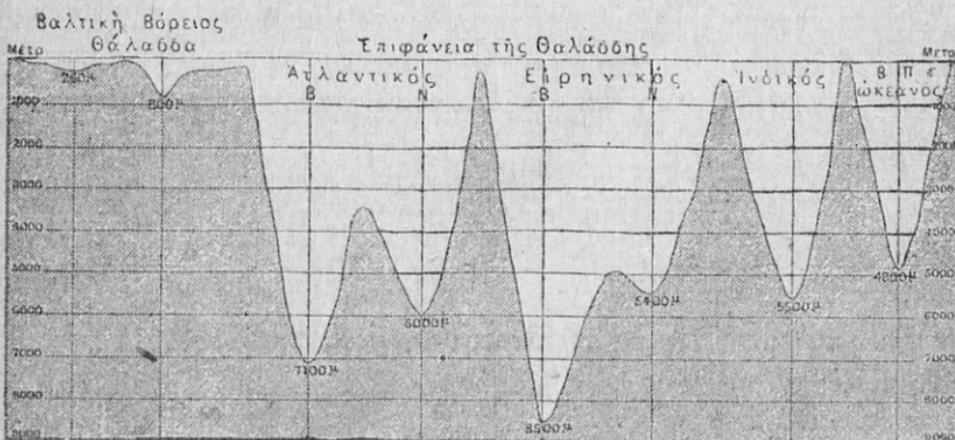
Αἱ παλίρροιαί ἔχουσι τὴν μεγίστην αὐτῶν ἔντασιν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν **ισημεριῶν.**

Ἡ ἔντασις τῶν παλίρροιῶν, δηλ. ἡ καθ' ὕψος διαφορὰ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης μεταξὺ ἀνιούσης καὶ κατιούσης (παλίρροίας), ἐξαρτᾶται καὶ ἐκ πολλῶν ἄλλων τοπικῶν αἰτίων.

Παλίρροιαί συμβαίνουσιν εἰς τὸν ἅγ. Μιχαὴλ τῆς Γαλλίας, ἔνθα τὸ ὕδωρ ὑψοῦται ὑπὲρ τὰ 14 μέτρα· εἰς τὴν Νέαν Σκωτίαν τῆς Ἀμερικῆς, ἔνθα ἡ παλίρροια φθάνει εἰς ὕψος 21 μέτρων· ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Γκαβὲς (ἐν τοῖς Β. παραλίοις τῆς Ἀφρικῆς), ἔνθα τὸ ὕδωρ ὑψοῦται ὑπὲρ τὰ 3 μέτρα, καὶ ἀλλαχοῦ· παρ' ἡμῖν δὲ ἐν τῷ πορθμῷ τοῦ Εὐρίπου, ἔνθα τὸ ὕψος ἀνέρχεται εἰς 30—40 ἑκατοστόμετρα.

Βυθός, μέγεθος καὶ βάθος τῶν ὠκεανῶν.

Βυθός τῆς θαλάσσης καλεῖται τὸ μέρος τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, τὸ ὁποῖον καλεῖται

πτεται υπό ὠκεανῶν καὶ θαλασσῶν, ἀποτελεῖται δὲ ἐξ ὄρεων, ὄροπεδίων καὶ χθαμαλῶν πεδιάδων.

Βάθος τῶν θαλασσῶν. Ἐν τῇ Εἰρηνικῇ ὠκεανῷ εὐρέθη τὸ μέγιστον βάθος τῆς θαλάσσης (8,500 μ.), κατόπιν ὅμως πολλῶν παρατηρήσεων ἀνευρέθη τούτο εἰς 9,416 μέτρα, δηλαδὴ περισσώτερον 576 μέτρα τοῦ ὑψηλοτέρου ὄρους τῆς γῆς Καουρι-ζαγκάρ (Ίμαλάϊα).

Τὰ μεγάλα βάθη τῶν ὠκεανῶν οὐδέποτε κατέχουσι κεντρικὸν μέρος αὐτῶν, γενικῶς δὲ τὰ μεγάλα βάθη εὐρίσκονται ἐν τῇ γειτονίᾳ παραλίων, πλησίον τῶν ὁποίων κείνται τὰ ὑψηλά ὄρη· π. χ. τὸ μέγα κοίλωμα **Τουόκαρόρα** (ἐν τῇ Εἰρηνικῇ ὠκεανῷ) περιβάλλεται υπό τῶν ὑψηλῶν ἠφαιστειωδῶν ὄρεων τῆς Ἰαπωνίας καὶ τῆς Καριτσιάτικας. Ἐπίσης ὁ Εἰρηνικὸς ὠκεανὸς προχωρεῖ βαθύτατα κατὰ μήκος τῶν Ἄνδεων.

ΣΗΜ. Ἐὰν θελήσωμεν νὰ παραστήσωμεν τὸ μέγιστον βάθος τῆς θαλάσσης ἐπὶ σφαίρας διαμέτρου 1 μ., 30, τὸ μέγιστον βάθος θὰ παρίσταται υπό κοιλότητος 1 χιλιοστοῦ τοῦ μέτρου· ἐν γένει δὲ τὸ μέσον βάθος τῶν θαλασσῶν θὰ ἀπέτελει κοίλωμα, τὸ ὅποιον θὰ ἐκάλυπτε τὰ 3/4 τῆς σφαίρας μὲ μέσον βάθος 1/2 χιλιοστοῦ.

Περὶ τῶν θαλασσίων ζώων καὶ φυτῶν.

Ὅπως ἡ ξηρά, οὕτω καὶ ἡ θάλασσα τρέφει ἀπειρίαν ζώων καὶ φυτῶν, ἅτινα εἶναι ἀνίσως διανενημένα. Ἐκ τῶν πτηνῶν π.χ. ζῶσιν εἰς τὰς ἰδικὰς μας θαλάσσας ὁ **ἀλιέτος**, ὁ **γλάρος**, ἡ **χῆν**, ἡ **νῆσσα**, ἡ **θαλασσία χελιδὼν** καὶ πολλὰ ἄλλα. Ζῶσι δὲ ἐπίσης εἰς τὰς διαφόρους θαλάσσας διάφορα εἶδη ἰχθύων, μαλακίων καὶ ὄστρακοδέρμων, ὡς καὶ μεγάλα ζῶα, ἅτινα ὀνομάζομεν **κῆτη**, π.χ. ὁ **θαλάσσιος ἐλέφας**, ὁ **καρχαρίας**, ὁ **ξιφίας**, ἡ **φώκη**, ὁ **δελφίν** καὶ τὸ μέγιστον πάντων ἡ **φάλλαινα** (εἰς τὰς πολικὰς θαλάσσας).

Ἀπειρίαν φυτῶν παρατηροῦμεν ἐν τῇ θαλάσσει, ἐκ τῶν ὁποίων σπουδαιότερα εἶναι τὰ διαφόρων χρωμάτων **φύκη** καὶ **βρύα**, τὰ πολύκλαδα **κοράλλια**, ἐκ τῶν ὁποίων κατασκευάζονται εἰς τινὰ μέρη καὶ νῆσοι ὀλόκληροι, οἱ μικροσκοπικοὶ λεγόμενοι ὄργανισμοί, τινὲς τῶν ὁποίων παράγουσι τὸν ἐπὶ τῆς θαλάσσης παρατηρούμενον **φωσφορισμόν**.

Ἀπειρίαν δὲ ἐπιπλέοντων φυτῶν παρατηρεῖ τις ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, τὰ ὁποῖα ὁμοιάζουσι πρὸς ἀληθεῖς λειμῶνας (ὡς ἡ ἐν τῇ Ἀτλαντικῇ καλουμένη θάλασσα τῶν Σαργασσῶν).

Τὰ ἐν τῇ θαλάσσει ρεύματα.

Τὰ θαλάσσια ρεύματα εἶναι μετατοπίσεις κανονικαὶ πελωρίων ὑγρῶν μαζῶν, αἱ ὁποῖαι σχηματίζουσι διὰ μέσον τῶν ὠκεανῶν ἐν εἶδος ἀπεράντων ποταμῶν ἀμυροῦ ὕδατος.

Δύο εἶδη θευμάτων διακρίνομεν, τὰ **θερμά**, ἅτινα ἐκκινουῦσιν ἀπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ πρὸς τοὺς πόλους, καὶ τὰ **ψυχρά**, ἅτινα κινουῦνται ἐκ τῶν πόλων πρὸς τὰς χώρας τῶν τροπικῶν.

Τὸ φαινόμενον τῶν θευμάτων εἶναι πολύπλοκον, διότι ἐξαρτᾶται ἀπὸ πολλῶν καὶ διαφορῶν αἰτίων, ὧν σπουδαιότερα εἶναι ἡ ἐνέργεια τῶν ἀνέμων, ἡ διαφορὰ τῆς πυκνότητος τῶν ὑδάτων τῆς θαλάσσης, ἡ ἀνισότης τῆς θερμοκρασίας καὶ ἡ ἀλμυρότης τῶν ὑδάτων.

Ἔτερα αἴτια εἶναι αἱ ἀνωμαλίαι τοῦ πυθμένος τῶν θαλασσῶν, ἡ περὶ τὸν ἑαυτῆς ἄξονα στροφή τῆς γῆς κλπ.

Θερμὰ θεύματα.

Τὸ σπουδαιότερον καὶ μεγαλύτερον τῶν θερμῶν θευμάτων εἶναι τὸ σχηματιζόμενον εἰς τὸν κόλπον τοῦ Μεξικοῦ ἐν Ἀμερικῇ, ἐπονομάζεται δὲ **ρεῦμα τοῦ κόλπου**.

Τὸ ρεῦμα τοῦ κόλπου διευθύνεται κατ' ἀρχὰς μὲν πρὸς τὸ ΒΔ., ἔπειτα δὲ διακλαδίζεται εἰς τρεῖς βραχίονας, ἐξ ὧν ὁ πρῶτος διασχίζει τὸν **Ἀτλαντικὸν** ὠκεανὸν καὶ φθάνει μέχρι τῶν παραλίων τῆς **Νορβηγίας**· ὁ δεύτερος βραχίον φθάνει μέχρι τῶν ἀκτῶν τῆς **Γαλλίας** καὶ τῶν **βρετανικῶν** νήσων· καὶ ὁ τρίτος καμπτόμενος πρὸς Ν. διέρχεται διὰ τῶν **Ἀζορῶν** καὶ τῶν **Καναρίων** νήσων.

Τὸ ρεῦμα τοῦ κόλπου ἔχει κυανοῦν χρῶμα, προβάλλει δὲ καὶ χωρεῖ ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ μετὰ ταχύτητος 7 — 8 χιλιομέτρων καθ' ὥραν. Τὸ πλάτος τοῦ ρεύματος ἐκτείνεται μέχρις 90 χιλιομέτρων, τὸ δὲ βάθος αὐτοῦ εἶναι 370 μέτρων καὶ ἡ θερμοκρασία αὐτοῦ 20 βαθμῶν ἄνω τοῦ μηδενικοῦ.

Ἐκ τῆς ταχύτητος τοῦ ρεύματος ὠφελοῦνται τὰ ἐξ Ἀμερικῆς εἰς Εὐρώπην διαπεραιούμενα πλοῖα.

Ἔτερον μέγα ρεῦμα εἶνε τὸ **Κοῦρο Σίβο**, ὀνομαζόμενον **μέλαν ρεῦμα**. Τοῦτο κατ' ἀρχὰς διατρέχει παμμέγιστον τόξον ἐν τῷ Εἰρηρικῷ ὠκεανῷ, περιβρέχει τὰ παράλια τῆς Ἰαπωνίας, μετέπειτα δὲ διευθύνεται πρὸς τὰς ἀκτὰς τῆς Β. Ἀμερικῆς καὶ στρέφεται εἶτα πρὸς Ν.

Ψυχρὰ θεύματα.

Μεταξὺ τῶν πολλῶν ψυχρῶν θευμάτων κυριώτερον εἶναι τὸ **πολιτικὸν ρεῦμα**, τὸ ὁποῖον καθιστᾷ ψυχρότερον τὸ κλίμα τῶν ΒΑ. παραλίων τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν. Ἔνεκα τούτου πόλεις τινές, καίπερ

εις τὸ αὐτὸ πρὸς τὰς Ἀθήνας π. χ. κείμεναι πλάτους, ἔχουσιν ἐν τούτοις κλίμα πολὺ ψυχρότερον.

Ἡ θερμοκρασία τοῦ ὕδατος εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης ἔξαρτᾶται κυρίως ἐκ τοῦ γεωγραφικοῦ πλάτους· ὁ ἥλιος θερμαίνει μόνον τὰ ἀνώτερα στρώματα αὐτοῦ, ἐν ᾧ τὸ βάθος πανταχοῦ ἔχει ὕδωρ κατάψυχρον· συμβαίνει δὲ τοῦτο ἀκόμη καὶ εἰς τὰς ἐπὶ τοῦ ἰσημερινοῦ θερμᾶς θαλάσσης.

ΣΗΜ. α') Ὅταν δύο ρεύματα συμπλέκονται, σχηματίζουσι **δίνην** (δηλ. βιαίαν συστροφὴν τοῦ ὕδατος)· περίφημοι τοιαῦται συμβαίνουσι περίξ τῆς νήσου Μαλστραΐνης ΒΔ. τῆς Νορρηγίας καὶ μεταξύ Σικελίας καὶ Ἰταλίας (Χάρυβδις).

ΣΗΜ. β') **Γεῦδις, ἀλμυρότης, χρώμα θαλασσῶν.** Τὸ θαλάσσιον ὕδωρ ἔχει γεῦσιν ἀλμυρὰν καὶ ὑπόπικρον κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ γλυκὺ ὕδωρ τῶν ποταμῶν καὶ τῶν λιμνῶν. Ἐν ἀνάγκῃ ὁμοῦ καθίσταται πόσιμον δι' ἀποστάξεως, ὡς τοῦτο συμβαίνει κατὰ τοὺς μακροὺς πλοῦς τῶν πλοίων.

Τὸ θαλάσσιον ὕδωρ περιέχει 3—4 ο) ἅλατος. Τὸ ἅλας τῆς θαλάσσης γίνεται πρόξενον μεγάλης ὠφελείας· α') ὅτι τὸ ἀλμυρὸν ὕδωρ εἶνε πυκνότερον καὶ κατ' ἀκολουθίαν βασιτάζει· β) εἰς τὸν βῆθος ἢ τὸ γλυκὺ β') προφυλάττει τὸ ὕδωρ ἐκ τῆς σήψεως· γ') κωλύει τὴν πῆξιν καὶ διευκολύνει κατ' ἀκολουθίαν τὴν συγκοινωνίαν· δ') τὸ ἐν τῇ θαλάσσει ἅλας χρησιμεύει εἰς τὰ ἐν αὐτῇ ζῶα, ὅπως τὸ ὀξυγόνον τῆς ἀτμοσφαίρας εἰς τὰ χερσαῖα· ε') σπουδαιότητα δὲ πρὸς τούτους πρόσδοδος ἀποβαίνει εἰς τὰ θερμότερα ἰδίως μέρη, ἐνθα ὁ ἥλιος ἄνευ οὐδεμιᾶς δαπάνης δι' ἐξατμίσεως προμηθεύει εἰς τοὺς ἀνωτέρω καὶ τὰ ζῶα τὸ ἀπαραίτητον ἅλας.

Θαλάσσιον ὕδωρ ἐν ποτηρίῳ οὐδὲν ἐμφαίνει· χρώμα, ἀλλ' ἐν τούτοις, ὅταν παρατηρῇ τις τὴν θάλασσαν, βλέπει ὅτι ἔχει χρώμα **ὑποπράδινον, ὑποκύανον,** καὶ μάλιστα ὅσον βαθύτερον εἶναι τὸ κυανὸν αὐτῆς χρώμα τόσον περισσοτέραν δόσιν ἁλατος ἐνέχει.

Ἡ θάλασσα ἐμφανίζει εἰς ἡμᾶς ἐνίοτε καὶ τινα ἄλλα χρώματα, π. χ. πράσινον, σκοτεινότερον κλπ., τοῦτο δὲ προέρχεται ἐκ τῶν ἐνύδρων φυτῶν, ζῶων καὶ ἐκ τῆς φύσεως τοῦ πυθμένος, πρὸς τούτους δὲ ἐκ τοῦ ὑψομένου ἐπ' αὐτῆς οὐρανοῦ καὶ ἐκ τῆς εἰσροῆς τῶν ποταμῶν (**λευκῆ, ξουθρά, κτριῖνη** θάλασσα).

ΣΗΜ. γ') Τῷ ὄντι τὸ θαλάσσιον ὕδωρ ψυχρόμενον γίνεται βαρύτερον, ὡς ἐκ τούτου δὲ τὰ ὕδατα τῶν ποταμῶν κατὰ τῶν θαλασσῶν κατέρχονται εἰς μεγάλην βάθη, ἐνθα ἡ θερμοκρασία ἰσοῦται τῷ 0°.

ΣΗΜ. δ') Ἄλλως ὁμοῦ συμβαίνει ἐπὶ τῶν γλυκῶν ὑδάτων· τούτων ἡ θερμοκρασία καὶ εἰς τὰ μεγαλύτερα βάθη δὲν ἀπομακρύνεται τῶν 4 βαθμῶν ἄνω τοῦ μηδενικοῦ, κατὰ τοὺς ὁποίους τὸ ὕδωρ ἔχει τὴν μεγαλύτεραν αὐτοῦ πυκνότητα.

Περὶ κύκλων ἐν γένει.

Κύκλος καλεῖται ἐπίπεδος ἐπιφάνεια, τῆς ὁποίας ἐν σημείον, **κέντρον** καλούμενον, ἀπέχει ἐξ ἴσου ἀπὸ πάντων τῶν σημείων τῆς γραμμῆς, εἰς τὴν ὁποίαν περατοῦται. Ὅσάκις σφαῖρά τις τέμνεται ὑπὸ ἐπίπεδου, ἡ τομὴ ἔχει σχῆμα κύκλου. Ὁ κύκλος οὗτος εἶναι τόσον μεγαλύτερος, ὅση πλησιέστερος εἶναι πρὸς τὸ κέντρον τῆς σφαίρας, εἶναι δὲ ὁ μέγιστος, ὅταν διέρχεται ἀκριβῶς διὰ τοῦ κέντρου.

Μικροὶ κύκλοι τῆς σφαίρας λέγονται ἐκείνοι, οἱ ὅποιοι δὲν διέρχονται διὰ τοῦ κέντρου αὐτῆς.

Ἐκάστου κύκλου ἡ περιφέρεια διαιρεῖται εἰς 360 ἴσα μέρη, τὰ ὁποῖα καλοῦνται **μοῖραι** καὶ σημειοῦνται· ὡς ἐστὶς 360°, ἐπομένως ἡ ἡμιπεριφέρεια ἔχει 180° καὶ τὸ τέταρτον τῆς περιφερείας 90°.

Τόξον κύκλου λέγεται μέρος τῆς περιφερείας τοῦ κύκλου.

Κύκλοι τῆς γήινης σφαίρας.

Ἐν τῇ γήινη σφαίρα διακρίνομεν κυρίως δύο εἶδη κύκλων, τοὺς **μεσημβρινοὺς** καλουμένους κύκλους καὶ τοὺς **παραλλήλους**.

Ἄξων πόλοι. Ἐὰν διαπεράσωμεν σφαῖραν διὰ βελόνης κατὰ μῆκος αὐτῆς οὕτως, ὥστε νὰ διέρχεται αὕτη διὰ τοῦ κέντρου, στρέψωμεν δὲ τὴν σφαῖραν ταύτην περὶ τὴν βελόνην, ἡ βελόνη θὰ παριστᾷ τὸν ἄξωνα, αἱ δὲ δύο ὀπαί, διὰ τῶν ὁποίων διέρχεται, τοὺς πόλους· καὶ ὁ μὲν πρὸς τὰ ἄνω λέγεται **βόρειος** ἢ **ἀρκτικὸς πόλος**, ὁ δὲ πρὸς τὰ κάτω **νότιος** ἢ **ἀνταρκτικὸς πόλος**.

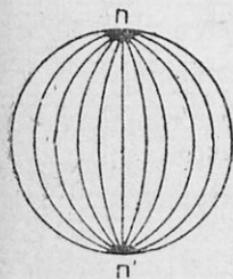
Ἄξων λοιπὸν λέγεται ἡ νοητὴ γραμμὴ, ἣτις διευθύνεται ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον καὶ περὶ τὴν ὁποίαν στρέφεται ἡ γῆ ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς ἐντὸς 24 ὥρων. Ὁ ἄξων διέρχεται διὰ τοῦ κέντρου τῆς γῆς καὶ ἔχει μῆκος 12,712 χιλιομέτρων.

Κλίσεις τοῦ ἄξωνος τῆς γῆς. Ἡ γῆ τὴν ἐτησίαν αὐτῆς περὶ τὸν ἥλιον περιφορὰν ἐκτελεῖ κατὰ καμπύλην γραμμὴν σχεδὸν κυκλικὴν ὀνομαζομένην **ἐκλειπτικὴν**.

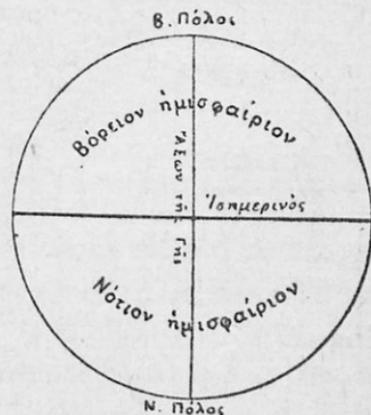
Ἐπὶ τὸ ἐπίπεδον τοῦτο τῆς ἐκλειπτικῆς ὁ ἄξων τῆς γῆς εἶναι κεκλιμένος καὶ κατὰ τὴν ἐτησίαν αὐτῆς περιφορὰν μένει οὕτως πάντοτε αἰσθητῶς παράλληλος πρὸς ἑαυτόν.

Πόλοι λέγονται τὰ δύο ἄκρα τοῦ ἄξωνος τῆς γῆς, τὰ ὁποῖα δὲν περιστρέφονται.

Μεσημβρινοί.

Ἰσημερινός. Ἐὰν κόψωμεν τὴν σφαῖραν καθέτως τῆς βελόνης εἰς δύο ἴσα μέρη, ἡ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς σφαίρας προκύπτουσα γραμμὴ ὀ-

νομάζεται **ἰσημερινός**.

Καὶ ἄλλως **ἰσημερινός** λέγεται ἡ μεγίστη περὶ τὴν γῆν νοητὴ κυκλικὴ

γραμμὴ, τῆς ὁποίας τὰ σημεῖα ἀπέχουσιν ἰσᾶκις ἀπὸ τῶν δύο πόλων.

Ὁ ἰσημερινὸς διαιρεῖ τὴν γῆν εἰς δύο ἴσα μέρη, ἐξ ὧν τὸ ἓν ὀνομάζεται **βόρειον ἡμισφαίριον**, τὸ δὲ ἕτερον **νότιον ἡμισφαίριον**, ἀπέχει δέ, ὡς εἶπομεν, ὁ ἰσημερινὸς ἰσάκεις τῶν δύο πόλων. Πάντα τὰ μέρη τῆς γῆς, διὰ τῶν ὁποίων διέρχεται, ἔχουσι καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους ἡμέραν ἴσην πρὸς τὴν νύκτα.

ΣΗΜ. Εἰς τὸν τόπον ἡμῶν συμβαίνει τοῦτο δις τοῦ ἔτους, τὴν 8ην *Μαρτίου* καὶ τὴν 10ην *Σεπτεμβρίου* καὶ ἡ μὲν λέγεται **ἰσημερία ἁρινή**, ἡ δὲ **φθινοπωρινή**.

ΣΗΜ. Ἡ διάμετρος τοῦ κύκλου τοῦ ἰσημερινοῦ ἔχει μῆκος 12756 περίπου χιλιομέτρων, ἦτοι εἶναι 14 χιλιομέτρα μαγαλυτέρα τοῦ ἄξονος τῆς γῆς.

Μεσημβρινός. Ἐὰν κόψωμεν τὴν σφαῖραν εἰς δύο ἴσα μέρη οὕτως, ὥστε ἡ τομὴ νὰ διέρχεται διὰ τῆς βελόνης, ἡ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς σφαίρας προκύπτουσα γραμμὴ ὀνομάζεται **μεσημβρινός**.

Ἀκριβέστερον δὲ τὸ ἥμισυ τῆς τοιαύτης γραμμῆς τὸ ἀπὸ τοῦ ἐνὸς πόλου εἰς τὸν ἕτερον λέγεται **μεσημβρινός**, τὸ δὲ ἕτερον ἥμισυ λέγεται **ἀντιμεσημβρινός**.

Μεσημβρινοὶ λοιπὸν λέγονται οἱ μέγιστοι κύκλοι τῆς γῆς, οἱ ὁποῖοι διέρχονται διὰ τῶν πόλων καὶ τέμνουσι τὸν ἰσημερινὸν καθέτως.

Παράλληλοι
καὶ μεσημβρινοί.

Οἱ μεσημβρινοὶ ὀνομάζονται οὕτω, διότι, ὅταν κατὰ τὴν ἡμερησίαν κίνησιν τῆς γῆς ἕκαστος τῶν κύκλων τούτων εὐρεθῇ ἀπέναντι τοῦ ἡλίου, οἱ τόποι, οἱ ὁποῖοι κεῖνται ἐπὶ τῆς ἡμιπεριφερείας τοῦ μεσημβρινοῦ τούτου τῆς ἐστραμμένης πρὸς τὸν ἡλίου, ἔχουσι **μεσημβριαν**, ἐν ᾧ οἱ τόποι, οἵτινες εὐρίσκονται ἐπὶ τῆς ἄλλης ἡμιπεριφερείας τοῦ ἰδίου μεσημβρινοῦ, ἔχουσι κατὰ τὴν αὐτὴν χρονικὴν στιγμὴν **μεσονύκτιον**.

Οἱ μεσημβρινοὶ τέμνονται ὑπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ εἰς δύο ἴσα μέρη.

Ἡ περιφέρεια τῆς γῆς μετρουμένη ἐπὶ ἐνὸς οἰουδήποτε **μεσημβρινοῦ** εἶναι 40,008,000 μέτρα, ἦτοι 40,008 χιλιομέτρα.

Ἡ δὲ περιφέρεια τοῦ **ἰσημερινοῦ**, ὅστις, ὡς βλέπομεν, εἶναι ὁ μέγιστος κύκλος, εἶναι 40,076 χιλιομέτρα (ἐπὶ πλέον 68 χιλιομέτρα).

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἀριθμῶν ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ γῆ δὲν εἶναι **τελεία σφαῖρα**, ἀλλ' ἔχει σχῆμα σφαιροειδὲς προσεγγίζον πολὺ πρὸς

τὴν σφαῖραν, διότι, ἐὰν κόψωμεν τὴν γῆν κατὰ ἓνα οἰονδήποτε μεσημβρινόν, ἢ τομὴ δὲν εἶναι κύκλος ἀλλ' ἔλλειψες.

* **Ἀντίποδας** ὀνομάζομεν τὰ ἐκ διαμέτρου ἀντίθετα σημεῖα ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, τὰ κείμενα ἐπὶ ἀντιθέτων μεσημβρινῶν* π. χ. τὸ α εἶναι ἀντίπους τοῦ Β., καὶ ἐν ᾧ φαίνεται ὅτι οἱ κάτοικοι τοῦ σημείου α ἔχουσι τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ κάτω καὶ τοὺς πόδας πρὸς τὰ ἄνω, δὲν συμβαίνει ἀληθῶς τοῦτο, διότι δι' ὅλους τοὺς κατοίκους τῆς γῆς τὸ κάτω θεωρεῖται ἢ διεύθυνσις πρὸς τὸ κέντρον αὐτῆς Γ., τὸ δὲ ἄνω ἔχει τὴν διεύθυνσιν πρὸς τὸν οὐρανόν.

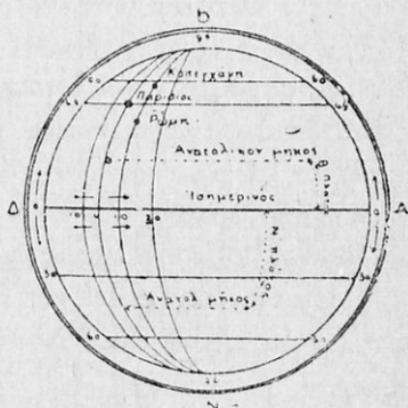
Γεωγραφικὸν πλάτος.

Γεωγραφικὸν πλάτος ὀνομάζεται ἡ ἀπόστασις τόπου τινὸς πρὸς Β. ἢ πρὸς Ν. ἀπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ, μετρουμένη διὰ μοιρῶν ἐπὶ τόξου μεσημβρινοῦ (εἶναι δὲ ἡ μοῖρα, ὡς εἴπομεν, τὸ $\frac{1}{360}$ τῆς περιφερείας παντὸς κύκλου εἴτε μεγάλου εἴτε μικροῦ)· καὶ ὅσαι μὲν χῶραι εἶναι πρὸς Β. τοῦ ἰσημερινοῦ ἔχουσι βόρειον πλάτος, ὅσαι δὲ πρὸς Ν. νότιον.

Τὰ μέρη τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, τὰ ὁποῖα κεῖνται ἐπὶ τοῦ ἰσημερινοῦ, καὶ ἐπομένως δὲν ἀπέχουσι ποσῶς ἀπ' αὐτοῦ, δὲν ἔχουσι πλάτος ἢ, ὡς συνήθως λέγουσιν, ἔχουσι πλάτος 0° , τὰ δὲ μέρη, τὰ ὁποῖα κεῖνται ἀκριβῶς εἰς τοὺς πόλους, ἔχουσι πλάτος 90° μοιρῶν, ὥστε τὸ ἐλάχιστον πλάτος εἶναι 0° καὶ τὸ μέγιστον εἶναι 90° .

Ἐπομένως αἱ χῶραι, αἵτινες κεῖνται μεταξὺ τῶν πόλων καὶ τοῦ ἰσημερινοῦ, ἔχουσι πλάτος μεγαλύτερον τοῦ μηδενὸς καὶ μικρότερον τῶν 90° , καὶ ὅσαι μὲν ἐκ τούτων πλησιάζουσι πρὸς τὸν ἰσημερινόν, ἔχουσι πλάτος μικρόν, ὅσαι δὲ πλησιάζουσι πρὸς τοὺς πόλους, ἔχουσι πλάτος μαγαλύτερον*.

ΣΗΜ. Μία μοῖρα 1° πλάτους μετρουμένη, ὡς εἴπομεν, ἐπὶ τόξου μεσημβρινοῦ ἴσούται πρὸς 111,132 μέτρα.

Παράλληλοι, μεσημβρινοί,
γεωγραφικὸν μῆκος καὶ πλάτος.

* Τὸ μέσον τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους ἔχει περίπου βόρειον πλάτος 38 μοιρῶν, ὅπου γράφεται Β. Π. 38^ο καὶ σημαίνει ὅτι τὸ μέσον τοῦ ἑλληνικοῦ βασιλείου κεῖται πρὸς Β. τοῦ ἰσημερινοῦ καὶ ἀπέχει ἀπ' αὐτοῦ 38 μοίρας.
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Τὸ μεταξὺ δύο μεσημβρινῶν διάστημα μετρεῖται ἐπὶ τοῦ ἰσημερινοῦ ἢ ἐπὶ οἴουδήποτε παραλλήλου κύκλου.

Ναυτικὴ λεῦγα. — Ἡ ναυτικὴ λεῦγα εἶναι τὸ $\frac{1}{20}$ μιᾶς μοίρας μεσημβρινοῦ, ἦτοι 5557 μέτρα περίπου.

Ναυτικὸν μίλιον. — Τὸ ναυτικὸν μίλιον εἶναι τὸ $\frac{1}{3}$ τῆς ναυτικῆς λεύγης καὶ ἰσοῦται πρὸς 1852 μέτρα.

Γεωγραφικὸν μῆκος.

Γεωγραφικὸν μῆκος ὀνομάζεται ἡ ἀπόστασις τόπου τινὸς πρὸς Α. ἢ πρὸς Δ. ἀπὸ τοῦ πρώτου μεσημβρινοῦ, μετρουμένη εἰς μοίρας ἐπὶ τόξου τοῦ ἰσημερινοῦ.

Ὡς πρῶτον μεσημβρινὸν ἐλάμβανον οἱ ἀρχαιότεροι γεωγράφοι τὸν διερχόμενον διὰ τῆς νήσου Φέρου, ἀνηκούσης εἰς τὴν συστάδα τῶν Καναρίων νήσων, κειμένων πρὸς Δ. τῆς Ἀφρικῆς ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ ὠκεανῷ. Οἱ Γάλλοι λαμβάνουσιν ὡς τοιοῦτον τὸν διερχόμενον διὰ τοῦ ἀστεροσκοπείου τῶν Παρισίων καὶ οἱ Ἄγγλοι τὸν διερχόμενον διὰ τοῦ παρὰ τὸ Λονδίνον κειμένου ἀστεροσκοπείου τοῦ Γρηνοῦνσίου.

Ὁ πρῶτος λοιπὸν μεσημβρινὸς διαιρεῖ τὴν γῆν εἰς δύο ἡμισφαίρια, εἰς ἀνατολικὸν καὶ δυτικόν*.

Καὶ ὅσαι μὲν χῶραι κεῖνται ἐν τῷ ἀνατολικῷ ἡμισφαιρίῳ, ἔχουσι ἀνατολικὸν μῆκος, ὅσαι δ' ἐν τῷ δυτικῷ, δυτικόν.

Οἱ τόποι λοιπόν, οἱ ὁποῖοι κεῖνται ἐπὶ τῆς ἡμιπεριφερείας τοῦ μεσημβρινοῦ, τῆς διερχομένης διὰ τῆς νήσου Φέρου, δὲν ἔχουσι μῆκος ἢ, ὡς λέγουσιν, ἔχουσι μῆκος 0° , οἱ δὲ τόποι, οἵτινες κεῖνται ἐπὶ τῆς ἄλλης ἡμιπεριφερείας τοῦ αὐτοῦ μεσημβρινοῦ, ἔχουσι μῆκος 180° μοιρῶν.

Ὡστε τὸ ἐλάχιστον μῆκος εἶναι 0° καὶ τὸ μέγιστον 180° , πᾶσαι δὲ αἱ χῶραι, αἵτινες κεῖνται μεταξὺ τῶν δύο ἡμισφαιρίων, ἔχουσι μῆκος μεγαλύτερον τῶν 0° καὶ μικρότερον τῶν 180° . Καὶ ὅσαι μὲν πλησιάζουσι πρὸς τὴν ἡμιπεριφέρειαν, τὴν διερχομένην διὰ τῆς νήσου Φέρου, ἔχουσι μῆκος μικρόν, ὅσαι δὲ πλησιάζουσι πρὸς τὴν ἀντίθετον ἡμιπεριφέρειαν ἔχουσι μῆκος μεγαλύτερον.

* Εἰς τοὺς γεωγραφικοὺς πίνακας τὸ γεωγραφικὸν μῆκος ἀναγινώσκεται ὀριζοντίως, τὸ δὲ γεωγραφικὸν πλάτος καθέτως. Αἱ διευθύνσεις τῶν γραμμῶν τοῦ μήκους καὶ τοῦ πλάτους συναντῶνται ἐν τῇ συναντήσει δὲ τούτων προσδιορίζεται ἡ θέσις ἐκάστου τόπου.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ΣΗΜ. Τὸ μέσον τοῦ ἑλληνικοῦ βασιλείου ἔχει περίπου 40 μοιρῶν ἀνατολ. μήκος, ὅπερ γράφεται Α. Μ. 40°, καὶ σημαίνει ὅτι τὸ μέσον τοῦ ἑλληνικοῦ βασιλείου κεῖται πρὸς Α. τῆς ἡμπεριφερείας τοῦ πρώτου μεσημερινοῦ, τῆς διερχομένης διὰ τῆς νήσου Φέρου καὶ ἀπέχει ἀπ' αὐτοῦ 40 μοίρας.

Διαφοραὶ τῆς ὥρας κατὰ διάφορα μήκη.

Ὡς ἐν τοῖς προηγμένοις εἶδομεν, πάντες οἱ κείμενοι ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ γήινου μεσημερινοῦ τόποι ἔχουσι κατὰ τὴν αὐτὴν χρονικὴν στιγμήν μεσημβρίαν, ὡς καὶ πάντες οἱ κείμενοι ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντιμεσημερινοῦ ἔχουσι μεσονύκτιον. Ὅταν λοιπὸν ἐν Ἀθήναις ἔχωμεν μεσημβρίαν, πάντες οἱ τόποι, οἱ κείμενοι ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ μεσημερινοῦ, ἔχουσι μεσημβρίαν, οἱ δὲ ἄλλοι τόποι ἔχουσι ὥρας ἀναλόγως τοῦ μήκους τοῦ μεσημερινοῦ αὐτῶν.

Ἐπομένως ἡ διαφορὰ τῆς ὥρας τόπου τινὸς κατὰ τὴν αὐτὴν χρονικὴν στιγμήν, ὡς πρὸς τὴν ὥραν ἐτέρου τόπου, ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ μήκους τοῦ τόπου τούτου.

Ἐνεκα λοιπὸν τῆς ἡμερησίας κινήσεως τῆς γῆς αἱ 360° τοῦ ἰσημερινοῦ καὶ οἱ δι' ἐκάστης μοίρας διερχόμενοι μεσημερινοὶ ἀντιπαρέρχονται κανονικῶς, ὁ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον, πρὸ τοῦ ἡλίου ἐν διαστήματι 24 ὥρῶν.

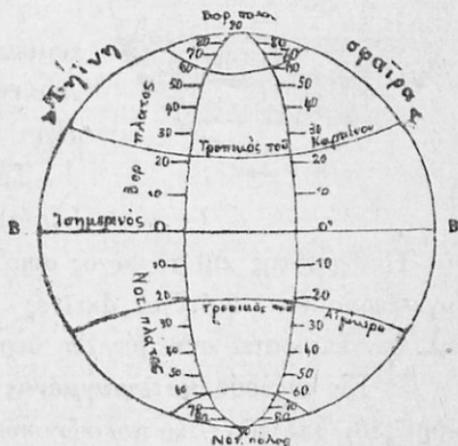
Ἐκ τούτου λοιπὸν συμπεραίνομεν ὅτι, ὅταν δύο τόποι ἀπέχωσι 15° ἀπ' ἀλλήλων, ἡ μεταξὺ αὐτῶν διαφορὰ εἶναι μία ὥρα ($360^\circ : 24 = 15^\circ$), καὶ ὅταν πάλιν ἡ διαφορὰ εἶναι 10 μόνον μοίραι, τότε ἡ διαφορὰ εἶναι 4 πρῶτα λεπτὰ τῆς ὥρας, ἧτοι $\frac{1}{15}$ τῆς ὥρας.

Ὁ ἥλιος, ὡς εἶπομεν, φαίνεται ὅτι κινεῖται ἐξ Α. πρὸς Δ., κατ' ἀκολουθίαν πρῶτον διέρχεται διὰ τοῦ μεσημερινοῦ τῶν τόπων, τῶν κειμένων πρὸς Α., πολὺ πρὶν ἢ φθάσῃ τὸν μεσημερινὸν τῶν Ἀθηναίων ἔπομένως ἡ ὥρα τῶν τόπων ἐκείνων εἶναι μᾶλλον προκεχωρηκυῖα. Τάναπαλιν δὲ συμβαίνει διὰ τοὺς τόπους, τοὺς κειμένους πρὸς δυσμὰς τῶν Ἀθηναίων π. χ. ὅταν ἐν Ἀθήναις εἶναι μεσημβρία, εἰς τόπον ἀπέχοντα τῶν Ἀθηναίων 15° ἀνατολικῶς μήκους εἶναι 1 μ. μ., 11 δὲ π. μ. μόνον εἰς τόπον ἔχοντα δυτικὸν μήκος 15 μοιρῶν.

Ζῶναι ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς.

Τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς οἱ τροπικοὶ καὶ οἱ πολικοὶ κύκλοι διαιροῦσιν εἰς πέντε μεγάλας ζῶνας, τὰς ἑξῆς:

α') Εἰς τὴν *διακεκαυμένην ζώνην*, τεμνομένην ὑπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ εἰς δύο ἴσα μέρη καὶ ἐκτεινομένην ἐκατέρωθεν μέχρι τοῦ τροπικοῦ τοῦ καρκίνου πρὸς Β. καὶ τοῦ αἰγόκερω πρὸς Ν. Ἐν αὐτῇ Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τοῦ Ἰνστιτούτου Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ἐπικρατεῖ μεγίστη θερμότης, διότι, ὡς εἵπομεν ἄνωτέρω, αἱ ἡλιακαὶ ἀκτῖνες πίπτουσιν ἐπ' αὐτῆς καθέτως.

Τὸ πλάτος τῆς ζώνης ταύτης εἶναι περίπου 5000 χιλιομέτρων.

β') Εἰς τὴν **βορείαν εὐκρατον ζώνην**, κειμένην ἐν τῷ Β. ἡμισφαιρίῳ καὶ ἐκτεινομένην ἀπὸ τοῦ τροπικοῦ τοῦ καρκίνου μέχρι τοῦ Β. πολικοῦ κύκλου.

γ') Εἰς τὴν **νοτίαν εὐκρατον ζώνην**, κειμένην ἐν τῷ Ν. ἡμισφαιρίῳ καὶ ἐκτεινομένην ἀπὸ τοῦ τροπικοῦ τοῦ αἰγόκερω μέχρι τοῦ Ν. πολικοῦ κύκλου.

Τὸ πλάτος ἑκατέρας τούτων εἶναι ὡσαύτως 5,000 χιλιομέτρων.

Ἡ θερμότης καὶ τὸ ψῦχος συμβαίνει νὰ εἶναι εἰς τὰς ζώνας αὐτὰς συγκεκριασμένα, διότι αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου προσπίπτουσι πλαγίως, δηλ. δὲν ἐπικρατεῖ οὔτε μεγάλη θερμότης οὔτε πολὺ ψῦχος.

δ') Εἰς τὰς δύο **κατεψυγμένας ζώνας**, ἑκατέρα τῶν ὁποίων περιορίζεται ὑπὸ τῶν δύο πολικῶν κύκλων.

Ἐκάστη τούτων ἔχει πλάτος μόνον 2,500 χιλιομέτρων. Καλοῦνται δὲ **κατεψυγμένα**, διότι ἐν αὐταῖς ἐπικρατεῖ μέγιστον ψῦχος, καθόσον αἱ ἡλιακαὶ ἀκτῖνες προσπίπτουσι πολὺ πλαγιώτερον ἢ εἰς τὰς δύο εὐκράτους ζώνας.

Παράλληλοι κύκλοι. Παράλληλοι κύκλοι τῆς γῆς λέγονται οἱ κύκλοι ἐκεῖνοι, τοὺς ὁποίους φανταζόμεθα ὅτι διέρχονται παραλλήλως τοῦ ἰσημερινοῦ ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ἡμισφαιρίων (τοῦ αὐτοῦ πλάτους). Μεταξὺ δὲ τούτων τέσσαρες διακρίνονται ὡς σπουδαιότατοι.

Ἐκ τούτων δύο καλοῦνται **τροπικοὶ** καὶ δύο **πολικοὶ**.

Τίνας ὀνομάζομεν τροπικοὺς κύκλους.

Ὁ ἥλιος ἔνεκα τῆς κλίσεως τοῦ γήινου ἄξονος δὲν ῥίπτει πάντοτε κατακορύφως τὰς ἀκτῖνας αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ἰσημερινοῦ. Διότι κατὰ τὸ θερινὸν ἡλιοστάσιον ἀπομακρύνεται τοῦ ἰσημερινοῦ $23^{\circ} 27'$ πρὸς Β, κατὰ δὲ τὸ χειμερινὸν $23^{\circ} 27'$ πρὸς Ν.

Οἱ παράλληλοι πρὸς τὸν ἰσημερινόν, οἱ εὐρισκόμενοι εἰς τὴν ἄνωτέρω ἀπ' αὐτοῦ ἰσοστάσιον, λέγονται **τροπικοὶ κύκλοι**. Ἡ δὲ μὲν

ἐν τῷ Β. ἡμισφαιρίῳ εὐρισκόμενος λέγεται **τροπικὸς τοῦ καρκίνου**, ὁ δὲ ἐν τῷ Ν. **τροπικὸς τοῦ αἰγόνερω**.

ΣΗΜ. Ἀμφότεροι οἱ παράλληλοι οὗτοι δεῖκνύουσι τὸ μέγιστον ὄριον τῆς κατ' ἐπίφασιν ἀπομακρύνσεως τοῦ ἡλίου ἀπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ.

Τίνας ὀνομάζομεν πολικοὺς κύκλους.

Πολικοὺς κύκλους ὀνομάζομεν τοὺς κύκλους ἐκείνους, οἵτινες ἀπέχουσιν ἀφ' ἑκάστου τῶν πόλεων $23^{\circ} 27' \lambda.$, καὶ ὁ μὲν πρὸς Β. κείμενος λέγεται **βόρειος ἢ ἀρκτικὸς κύκλος**, ὁ δὲ πρὸς Ν. **νότιος ἢ ἀνταρκτικὸς κύκλος**.

ΣΗΜ. Οἱ πολικοὶ κύκλοι δεῖκνύουσι τὸ ὄριον, ἔνθα ὁ ἥλιος ἐπὶ 24 ὥρας φαίνεται χωρὶς νὰ δύσῃ καὶ τανάπαλιν χωρὶς νὰ ἀνατείλῃ. Εἶναι οἱ τόποι, ὅπου ἡ ἡμέρα καὶ ἡ νύξ διαρκεῖ 24 ὥρας κατὰ τὴν μεγίστην κατ' ἐπίφασιν ἀπομάκρυνσιν τοῦ ἡλίου ἀπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ.

Ἄτμόσφαιρα.

Ἡ **ἀήρ**, ὁ ὁποῖος περιβάλλει τὴν γῆν πανταχόθεν καὶ χρησιμεύει μαζὶ μὲ τὸ φῶς καὶ τὴν θερμότητα τοῦ ἡλίου εἰς τὴν ζωὴν τῶν ζώων καὶ τῶν φυτῶν, ὀνομάζεται **ἀτμόσφαιρα**¹. Ἡ ἀήρ οὗτος σύγκειται ἀπὸ ὀξυγόνου, ἄζωτου καὶ ἄλλα χρήσιμα εἰς τὴν ζωὴν συστατικά· ἐπειδὴ δὲ περιλαμβάνει καὶ ἀτμοὺς ὑδάτων λέγεται καὶ ἀτμόσφαιρα.

Ἡ ἀτμόσφαιρα εἶναι μᾶζα ἀερώδης καὶ διαφανῆς, ἀπαραίτητον στοιχεῖον εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου (προφυλάττει τοῦτον ἀπὸ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων καὶ τοῦ ψύχους), ἔχει δὲ ὕψος (πάχος) περὶ τὰ 80 χιλιομέτρα καὶ σχῆμα σφαιρικόν, ὅπως ἡ γῆ.

Ἡ ἀτμοσφαιρική ἀήρ δὲν εἶναι σῶμα, τὸ ὁποῖον βλέπομεν, ἀλλὰ γίνεται τοῦτο αἰσθητὸν εἰς ἡμᾶς διὰ τῆς ὠθήσεώς του, ὅταν κινῆται, δηλ. φυσᾷ. Εἰς ὕψος δισχιλίων περίπου μέτρων ἀπὸ τοῦ ἐδάφους ὁ ἀήρ εἶναι τόσο ἀραιός, ὥστε σχεδὸν δὲν εἶναι ἀναπνεύσιμος. Τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι ὁ ἀτμοσφαιρικός ἀήρ εἰς τὰ χαμηλὰ μέρη εἶναι πυκνότερος καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀνερχόμενοι πρὸς τὰ ὕψη παρατηροῦμεν τοῦτον ἀραιότερον καὶ ἐλαφρότερον.

Ἐν τούτοις κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐγένοντο ἀναβάσεις ὑπὸ τολμη-

(1) Ὁ ἀήρ εἶναι μείγμα ὀξυγόνου $\frac{1}{2}$ κατὰ τὸν ὄγκον καὶ ἄζωτου $\frac{2}{6}$ περίπου. Περιέχει πρὸς τοῦτοις καὶ μικρὰν ποσότητα ἀνθρακικοῦ ὀξέος, τὸ ὁποῖον εἶναι χρήσιμον εἰς τὴν διατροφήν τῶν φυτῶν, ὕδατμοὺς καὶ ἄλλα τινὰ στοιχεῖα εἰς μικρὰν ποσότητα. Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ρῶν ἀεροναυτῶν (ἀεροπόρων) εἰς ὕψος 10 χιλιομέτρων, πάντοτε ὁμοίως τῇ βοήθειᾳ εἰσπνοῶν **ὄξυγόνου**, αἵτινες δὲν ἠμπόδισαν τοὺς ἀεροναύτας νὰ πάθωσι λιποθυμίαν.

Γενικῶς, ἐφ' ὅσον ὑψοῦμεθα πρὸς τὴν ἀτμόσφαιραν, ἡ θερμοκρασία κατέρχεται· ἀνάβασις π. χ. 200 μέτρων ἐπιφέρει πῶσιν θερμοκρασίας 1^ο περίπου.

Ἐντὸς τῆς ἀτμοσφαίρας συμβαίνουνσι πάντα τὰ λεγόμενα μετεωρολογικὰ φαινόμενα, λ.χ. **νέφη, βροχὴ, χάλαζα, χιῶν, ὀμίχλη, δρόσος, ὑγρασία, ἀστραπή, βροντὴ, κεραυνός, οὐράνεον τόξον ἢ ἕρις, ἄνεμος, θύελλα, καταιγίς, λαίλαψ, κυκλών.**

Πῶς διανέμεται ἡ θερμότης τοῦ ἡλίου ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς.

Οἱ τόποι, οἱ κείμενοι μεταξὺ τῶν δύο τροπικῶν κύκλων, ἔχουσι τὴν μεγαλυτέραν θερμότητα, διότι δέχονται κατακορύφως τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου.

Ἐφ' ὅσον δὲ προχωροῦμεν πρὸς τὸν Β. ἢ Ν. πόλον καὶ ἀπομακρυνόμεθα τῶν τροπικῶν, ἐπὶ τοσοῦτον αἰσθανόμεθα ὀλιγωτέραν θερμότητα, διότι εἰς τοὺς τόπους τούτους αἱ ἡλιακαὶ ἀκτῖνες προσπίπτουσι πλαγίως.

Γενικῶς δὲ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι, ἐφ' ὅσον προχωροῦμεν ἐκ τοῦ ἰσημερινοῦ πρὸς τοὺς πόλους, ἡ ὑπὸ τοῦ ἡλίου παρεχομένη θερμότης εἰς τὴν γῆν ἔλαττοῦται.

Περὶ θερμοκρασίας (1).

Ὁ ἀῆρ εἶναι θερμὸς ἢ ψυχρὸς· ἡ θερμοκρασία αὐτοῦ ἐξαρτᾶται κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἐκ τῆς πτώσεως τῶν ἡλιακῶν ἀκτῖνων (καθέτως, πλαγίως), ἥτοι ἐκ τοῦ γεωγραφικοῦ πλάτους (δηλ. ἡ ἀπόστασις τοῦ τόπου τούτου ἀπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ). Τὸ ὕψος, ὁ προσανατολισμός,

---

(1) Ἐκ τοῦ μαθήματος τῆς φυσικῆς γνωρίζομεν ὅτι ὁ βαθμὸς τῆς θερμάνσεως σώματός τινος καλεῖται **θερμοκρασία** αὐτοῦ. Ἐπίσης δὲ γνωρίζομεν ὅτι πᾶν σῶμα ὅσον περισσότερο θερμαίνεται, τόσον περισσότερο ὁ ὄγκος αὐτοῦ ἐλαττοῦται. Κατ' ἀκολουθίαν **θερμοκρασία** τοῦ ἀέρος λέγεται ὁ βαθμὸς τῆς θερμάνσεως αὐτοῦ.

ἡ γειννίασις τῶν θαλασσῶν, ἡ ἀπομάκρυνσις αὐτῶν σχετικῶς πρὸς τὴν ξηρὰν τροποποιούσι τὴν θερμοκρασίαν τοῦ τόπου.

Τὰ θερμομέτρα εἶναι τὰ ὄργανα, διὰ τῶν ὁποίων προσδιορίζεται ἡ θερμοκρασία.

Ἄνεμοι.

Οἱ ἄνθρωποι ἔχουσι ἀνάγκην διὰ νὰ ζήσωσι καθαροῦ ἀέρος. Ἀνάγκη λοιπὸν καὶ κατὰ τὸν χειμῶνα νὰ ἀνοίγη τις τὰ παράθυρα του. Ὁ καθαρὸς ἀῆρ δίδει εἰς τὸν ἄνθρωπον ζωὴν.

Τὰ δένδρα καὶ ἐν γένει τὰ δάση καθαρίζουσι τὸν ἀέρα.

Εἰς τὴν ἔσοχὴν ὁ ἀῆρ εἶναι πολὺ καθαρώτερος ἢ εἰς τὴν πόλιν (1).

Ἄνεμος ὀνομάζεται ἡ ἰσχυρὰ **κίνησις** (ῥεῦμα) τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος, δηλ. ὅταν κινῆται πολὺ καὶ σφοδρῶς, τότε λέγεται **ἄνεμος**.

ΣΗΜ. Ἡ αἰτία τῆς κινήσεως ὀφείλεται εἰς ἀνισότητάς τῆς πίεσεως, προσερχομένης εἴτε ἐκ διαφορῶν τῆς θερμοκρασίας εἴτε ἐκ συμπυκνώσεως ὑδρατμῶν.

Ὁ θερμὸς ἀῆρ γενικῶς, ἐπειδὴ εἶναι ἐλαφρότερος, ὑψοῦται πρὸς τὰ ἀνώτερα στρώματα καὶ τὸ κενόν, τὸ ἕποilon τείνει νὰ παραχθῇ, πληροῦται ὑπὸ ἀέρος ψυχροτέρου, ὅστις πανταχόθεν συρρέει (2).

Ὁ ἄνεμος, ὅταν πνέῃ ἀπὸ τὸ ἀνατολικὸν μέρος, λέγεται **ἀνατολικὸς** ἢ **ἀπηνλιώτης** (Α. κοινῶς λεβάντες). Αὐτὸς συνήθως φέρει βροχὴν.

Ὁ ἄνεμος, ὅστις πνέει ἀπὸ τὸ δυτικὸν μέρος, λέγεται **ζέφυρος** (Δ. πονέντες)· οὗτος εἶναι συνήθως δροσερὸς καὶ εὐχάριστος.

Ὁ ἄνεμος, ὅστις πνέει ἀπὸ τὸ νότιον μέρος, λέγεται **νότιος** (Ν. νοτιᾶς, ὄστρια). Εἶναι θερμὸς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ ὀχληρὸς.

Ὁ ἄνεμος, ὅστις πνέει ἀπὸ τὸ βόρειον μέρος, λέγεται **βορρᾶς**

---

(1) Ὁ μέγας Ἄγγλος φιλόσοφος **Σπένδερ** συμβουλεύει τοὺς ἀνθρώπους νὰ ἀγαπῶσι τὴν ἔσοχὴν λέγει: **οἱ ἄνθρωποι κάμνουσι τὴν πόλιν καὶ ὁ Θεὸς τὴν ἔσοχὴν.**

(2) Τὰ ἀνωτέρω γίνονται καταληπτὰ εἰς τοὺς μαθητάς, ἐὰν ἔχωμεν δύο δωμάτια συγκοινωνούντα διὰ θύρας. Τότε, ἂν θερμάνωμεν τὸ ἓν διὰ πυρᾶς, τὸ δὲ ἄλλο ἀφήσωμεν ψυχρὸν, παρατηροῦμεν ὅτι σχηματίζεται ῥεῦμα ἀέρος ἐκ τοῦ ψυχροῦ πρὸς τὸ θερμὸν ἐκ τῶν κάτω μερῶν, ὡς καὶ ἄλλο ῥεῦμα ἐκ τοῦ θερμοῦ δωματίου πρὸς τὸ ψυχρὸν ἐκ τῶν ἄνω μερῶν. Τοῦτο φαίνεται καλύτερον, ἂν ἀφήσωμεν ἡμίκλειστον τὴν εὐρὴν καὶ θέσωμεν δύο κηρία ἓν εἰς τὸ κάτω καὶ ἕτερον εἰς τὸ ἄνω μέρος, βλέπομεν ὅτι ἡ φλόξ τοῦ κάτω κηρίου στρέφεται πρὸς τὸ θερμὸν δωμάτιον, ἡ δὲ φλόξ τοῦ ἄνω κηρίου πρὸς τὸ ψυχρὸν δωμάτιον.

Ἡ φησιολογία ἔθηκε ἀπὸ το Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

(Β. κοινῶς βορηᾶς, τραμουντάνα ἢ γραϊγος)· δροσερὸς ὅπως δῆποτε τὸ θέρος (μελτέμια) καὶ ψυχρὸς τὸν χειμῶνα, κατ' ἔξοχὴν δὲ ὑγιεινὸς διὰ τοὺς ἀνθρώπους.

Ἐκτὸς τῶν τεσσάρων αὐτῶν ἀνέμων ὁ μεταξὺ τοῦ νότου καὶ τοῦ ἀνατολικοῦ πνέων ἄνεμος λέγεται **εὗρος** ἢ **σύρος** (ΝΑ. κοινῶς σιρόκος). Εἶναι συνήθως ὑγρὸς, σφοδρὸς καὶ βίαιος καὶ ταράσσει τὴν θάλασσαν εἰς μέγιστον βαθμόν.

Ὁ μεταξὺ τοῦ βορρᾶ καὶ τοῦ ζεφύρου λέγεται **σκίρων** ἢ **ἀργέστης** (κοινῶς μαίστρος)· πνέων ἀπὸ ΒΔ. ψυχρὸς τὸν χειμῶνα.

Ὁ μεταξὺ τοῦ νότου καὶ τοῦ ζεφύρου (πονέντε) λέγεται **λίψ** (λίβας, γαρμπῆς) πνέων ἀπὸ ΝΔ. ψυχρότατος μὲν τὸν χειμῶνα, θερμότατος δὲ καὶ καυστικὸς τὸ θέρος καὶ ὁ ἀπὸ ΒΑ. πνέων ἄνεμος, ὀνομάζεται **καικίας** (κοινῶς γραιγολεβάντες) συνήθως φέρων βροχὴν καὶ ἐνίοτε τὸν χειμῶνα χιόνας.

ΣΗΜ. Αἱ σφοδραὶ κινήσεις τοῦ ἀέρος γεννῶσι τοὺς ἀνέμους, τοὺς ὁποίους ὀνομάζομεν **κυκλῶνας**, **δίφωνα**, **θυέλλα**, **κλύδωνα**· οἱ ἄνεμοι αὐτοὶ εἶναι καταστρεπτικώτατοι, διότι προξενοῦσι φοβεράς καταγίγδας καὶ τρικυμίας.

Οἱ ἄνεμοι λοιπὸν προξενοῦσι καὶ καλὸν καὶ κακόν· καλὸν μὲν διότι καθαρίζουσι τὴν ἀτμόσφαιραν, κινοῦσι τὰ ἰστιοφόρα πλοῖα, τοὺς ἀνεμομύλους, διὰ τοῦ ἀνέμου ἀντλοῦσιν ὕδωρ ἐν τῶν φρεάτων κλπ., κακὸν δὲ διότι κρημνίζουσιν οἰκίας, ἐκρίζωνουσι δένδρα, καταποντίζουσι πλοῖα.

Ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι γνωρίζουσι καλύτερον τῶν ἄλλων ἀνθρώπων τοὺς ἀνέμους, εἶνε οἱ ναυτικοί.

Ἀνεμοδείκτης.—Εἰς τὴν αὐλὴν ἢ εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως ἢ διεύθυνσις τῶν ἀνέμων μεταβάλλεται, διότι συναντῶσι τοίχους καὶ ἄλλα κωλύματα καὶ ἀλλάσσουσι διεύθυνσιν.

Διὰ νὰ εὐρωμεν τὴν ἀληθῆ διεύθυνσιν τοῦ πνέοντος ἀνέμου πρέπει νὰ ἀνέλθωμεν εἰς μέρος ὑψηλὸν καὶ ἐλεύθερον.

Διὰ τοῦτο ἐπὶ τῆς κορυφῆς πύργων, κωδωνοστασίων ἢ οἰκοδομημάτων ὑψηλῶν, θέτουσιν ὄργανόν τι ἀπλούστατον, τὸ ὁποῖον καλεῖται **ἀνεμοδείκτης**. Παρατηρήσατε αὐτόν. Οὗτος ἀποτελεῖται ἐκ κατακορύφου ἄξονος. Ἐπ' αὐτοῦ εἶναι προσηρμοσμένοι δύο τεμνόμεναι λεπταὶ ῥάβδοι, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μία ἔχει τὴν διεύθυνσιν τοῦ μεσημβρινοῦ καὶ ἡ ἄλλη τοῦ παραλλήλου. Ἐκ τῆς κορυφῆς τοῦ ἄξονος εἶναι βέλος ἢ ἄλλο τι ἀντικείμενον, συνήθως εἰς πετεινὸς δυνάμενος

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ το Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

νά στρέφηται περιῦ ἑαυτόν. Τοῦτο ὁ ἄνεμος στρέφει ἐκάστοτε κατὰ τὴν διεύθυνσιν αὐτοῦ καὶ λαμβάνει ἢ τὴν πρὸς Β. ἢ τὴν πρὸς Ν. ἢ τὴν πρὸς Α. ἢ τὴν πρὸς Δ. ἢ καὶ ἄλλην τινὰ μεσάζουσιν διεύθυνσιν, δηλ. ἐκείνην τοῦ ἀνέμου.

ΣΗΜ. α' Τὸ ἀπλοῦν τοῦτο ὄργανον δύνανται εὐκόλως νὰ κατασκευάσωσιν οἱ μὴ-θηγαί. Ὁ ἀκατάστατος ἄνθρωπος λέγουσιν ὅτι ὁμοιάζει πρὸς ἀνεμοδείκτην (ἀνεμο-δούραν)· διατί ;

ΣΗΜ. β' Πλεῖστον περὶ τῶν πνεόντων ἀνέμων κατὰ τοὺς ὠκεανούς καὶ τὰς ἡπείρους **κανονικῶς**, ἤτοι **ἀληγεῖς καὶ ἀνταληγεῖς, περιοδικούς, μουνῶνας** κλπ. βλέπε ἐν τῇ ἡμετέρᾳ μεγάλῃ γεωγραφίᾳ σελ. 28.

Ὑγρασία.

Τὰ κατώτερα στρώματα τῆς ἀτμοσφαίρας ἔνεκα τῆς ἐξατμίσεως τῶν ὑδάτων, ἅτινα εὐρίσκονται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, περιέχουσιν ὑδρατμούς. Καὶ ὅταν μὲν ἡ ἀτμόσφαιρα ἔχη πολλοὺς ὑδρατμούς, ὥστε νὰ μὴ δύναται νὰ περιλάβῃ ἄλλους, τότε λέγομεν ὅτι ἡ ἀτμόσφαιρα εἶναι κεκορεσμένη, δηλ. πλήρης ὑδρατμῶν, ἡμεῖς δὲ τότε αἰσθανόμεθα **ὑγρασίαν** καὶ τὸν καιρὸν τοῦτον ὀνομάζομεν **ὑγρὸν**. Ὅταν δὲ ἡ ἀτμόσφαιρα περιέχῃ πολὺ ὀλίγους ὑδρατμούς, τοὺς ὁποίους οὐδὲν αἰσθανόμεθα, τότε λέγομεν ὅτι εἶναι **ξηρασία** καὶ ὅτι ὁ καιρὸς εἶναι **ξηρὸς**.

Περὶ κλίματος καὶ τῆς διατάξεως τῶν κλιμάτων.

Ὁ συνδυασμὸς τῆς θερμοκρασίας, τῶν ἀνέμων καὶ τῆς βροχῆς προσδιορίζει τὸ λεγόμενον **κλίμα** τόπου τινὸς καὶ ἐντεῦθεν, ἐπειδὴ διάφοροι συνδυασμοὶ δύνανται νὰ γίνωσι τῶν ἀνωτέρω τριῶν φαινομένων, διὰ τοῦτο καὶ διάφορα εἶναι τὰ κλίματα ἐπὶ τῆς γῆς. Κυρίως διακρίνουσι πέντε κυρίας κλιματικὰς **ζώνας**, ὡς εἶδομεν ἐν τῇ περὶ ζωνῶν παραγράφῳ.

1) μίαν ζώνην **διακεκαυμένην**, λίαν θερμὴν καὶ λίαν ὑγρὰν·

2) δύο ζώνας **εὐκράτους**, μετρίως θερμὰς καὶ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ὑγρὰς, καθ' ὅσον πρόκειται περὶ τόπων εὐρισκομένων ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν θαλασσῶν ἢ περὶ τόπων μεσογειῶν·

3) δύο ζώνας **κατεψυγμένας** κατὰ τοὺς δύο πόλους, ὅπου ἐπικρατεῖ ὀλίγη ὑγρασία ἐλλείπει θερμότητος, χειμῶν λίαν δριμύς καὶ θέρος σχεδὸν ψυχρὸν.

ΣΗΜ. Ἡ ἐπὶ τὸ κλίμα ἐνὸς τόπου ἐπίδρασις τῆς θαλάσσης. — Ἐίναι γνωστόν, ὅτι ἡ θάλασσα κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας θερμαίνεται βραδύτερον τῆς ξηρᾶς καὶ ψύχεται ὡσαύτως βραδύτερον κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς νυκτός. Ἐἴτα ἐπὶ πλέον καὶ οἱ ὕδατοι, τοὺς ἴσους παρέχει διαρκῶς εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν, ἐπαυξάνουσι σημαντικῶς τὴν θερμαντικὴν ἐνέργειαν.

Ἐν περιλήψει δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι, ἐνῷ ἡ ξηρὰ ἐπαυξάνει τὰς παραγομένας διαφορὰς τῆς θερμοκρασίας ὑπὸ τῶν ὥρων τοῦ ἔτους, ἀφ' ἑτέρου ἡ θάλασσα τὰς μετριάζει καθιστῶσα ταύτας μικροτέρας.

Ὡς ἐκ τούτου διακρίνομεν κλίματα ὠκεάνια, εὐνοϊκὰ εἰς τὴν καλλιεργίαν καὶ γενικῶς γλυκῆ καὶ ὑγρὰ, καὶ κλίματα ἠπειρωτικά, ξηρὰ, ἀκατάλληλα πρὸς ἄνετον βίωσιν καὶ ὑποκείμενα εἰς μεγάλας διαφορὰς θερμοκρασίας κατὰ τε τὴν νύκτα, ὡς καὶ ἀπὸ τῆς μιᾶς ὥρας τοῦ ἔτους εἰς τὴν ἄλλην (τὸ ἐν τῇ Α. Εὐρώπῃ ἠπειρωτικὸν κλίμα εἶναι μέτριον).

Ὡς ἐπίδρα ἡ ὕψος ἐπὶ τὸ κλίμα. — Γενικῶς ἐφ' ὅσον ὑψούμεθα πρὸς τὴν ἀτμόσφαιραν ἡ θερμοκρασία κατέρχεται (ἀνάδρασις π. χ. 200 μέτρων ἐπιφέρει πτώσιν θερμοκρασίας 1⁰ περίπου). Τὸ ὕψος λοιπὸν δημιουργεῖ τὰ τοπικὰ λεγόμενα κλίματα καταφανέστερον δὲ γίνεται τοῦτο εἰς τὰς περὶ τὸν ἡμερινὸν θερμᾶς χώρας, ὅπου τὰ ὑψηλὰ αὐτῶν μέρη ἔχουσι κλίμα εὐκρατον, τὰ ὑψηλότερα δὲ τῶν ὄρεων εἰς μὲν τὰς ὑπὲρκειας καλύπτονται ὑπὸ τροπικῶν θασῶν, ἐπὶ δὲ τῶν κορυφῶν αὐτῶν φέρουσιν αἰωνίως χιόνις.

Γενικὴ ἐπισκόπησις τῆς Ἀσίας.

Ἡ Ἀσία εἶναι ἡ μεγαλυτέρα τῶν πέντε ἠπειρῶν, ἔχει ἕκτασιν 44 ἑκατομ. τετραγ. χιλιομέτρων καὶ πληθυσμὸν 870 ἑκατομ. κατοίκων. Ἐκτείνεται ὀλόκληρος ἐν τῷ βορείῳ ἡμισφαιρίῳ καὶ κατὰ τὰς τρεῖς αὐτῆς ζώνας. Ἡ Εὐρώπη εἶναι προέκτασις αὐτῆς πρὸς δυσμᾶς.

Ἡ Ἀσία πρὸς Β. βρέχεται ὑπὸ τοῦ Βορείου παγωμένου ὠκεανοῦ, πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ, πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ Ἰνδικοῦ, ΝΔ. ὑπὸ τῆς ἐπιμήκουσ καὶ στενῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, χωριζομένη ὑπὸ τῆς Ἀφρικῆς διὰ τῆς διώρυγος τοῦ Σουέξ καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Μεσογείου θαλάσσης, τοῦ Αἰγαίου πελάγους, τοῦ Εὐξείνου πόντου, τῆς Κασπίας θαλάσσης καὶ τῶν Οὐραλίων ὄρεων.

Ὁριζόντιος διαμελισμός, ἀκτὰ καὶ θάλασσαί. — Ἡ Ἀσία διαμελίζεται πανταχόθεν. Ἡ πρὸς Β. παραλία αὐτῆς εἶναι ἀναπεπταμένη πρὸς τὸν παγωμένον ὠκεανὸν καὶ πάντοτε σχεδὸν περιβάλλεται ὑπὸ πάγων. Σχηματίζει τοὺς κόλπους τοῦ Ὄβιου καὶ τοῦ Πενεσέη, τὸ ἀκρωτήριον Τσελγιουσκῖνον, τὸ βορειότατον, καὶ περατοῦται εἰς τὸ Ἀνατολικὸν ἀκρωτήριον κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Βεργίου πορθμοῦ κείμενον.

Ἡ ἀνατολική ἄκτῃ εἶναι ἀναπεπταμένη πρὸς τὸν Μέγαν ἢ Εἰρη-
νικὸν ὠκεανὸν καὶ ἐκτείνεται ἀπὸ τοῦ βορείου πολικοῦ κύκλου μέχρι
τοῦ ἰσημερινοῦ. Καὶ τὸ μὲν βόρειον αὐτῆς ἄκρον καλύπτεται διαρκῶς
σχεδὸν ὑπὸ πάγων, τὸ δὲ νότιον οὐδέποτε βλέπει χειμῶνα.

Πληθὺς νήσων περιβάλλει αὐτὴν ἐν εἶδει τείχους. Μεταξὺ δὲ τού-
των καὶ τῆς Ἑπείρου σχηματίζονται μεσόγειοι θάλασσαι, ἡ *Βερίγ-
γειος*, ἡ *ὀχοτοσική*, ἡ *ἰαπωνική*, ἡ *κιτρίνη*, ἡ *ἀνατολική* καὶ ἡ *νοτιά
σινική*, ἣτις σχηματίζει τοὺς κόλπους τοῦ Τογκίνου καὶ τοῦ Σιάμ,
συγκοινωνοῦσαι ἅπασαι αἱ θάλασσαι αὗται μετὰ τοῦ Εἰρηνικοῦ
ὠκεανοῦ.

Αἱ πρὸς Ν. ἄκται εἶναι ἀναπεπταμέναι πρὸς τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανὸν
ἀπὸ τοῦ νοτιωτάτου ἄκρου *Ῥωμανία* (ἄκρωτήριον Βουροῦ), ὅπερ
πλησιάζει τὸν ἰσημερινὸν μέχρι τῆς πρὸς Δ. κειμένης Ἀραβίας. Σχη-
ματίζουσι δὲ τὸν *Βεγγαλικὸν* κόλπον, τὴν μεγίστην χερσόνησον τῶν
Α. Ἰνδιῶν, καταλήγουσαν εἰς τὸ ἄκρωτήριον *Κομορίνον*, τὴν *ὀμα-
νικήν* θάλασσαν, τὸν μέγαν *περσικὸν* κόλπον συγκοινωνοῦντα διὰ τοῦ
Ὁρμουζίου πορθμοῦ.

Πρὸς Δ., ὡς εἶπομεν, ἐκτείνεται ἡ μεγάλη χερσόνησος τῆς Ἀραβίας
καὶ ὁ πορθμὸς *Βαβὲλ Μανδέβ*, διὰ τοῦ ὁποίου συγκοινωνεῖ ὁ Εἰρη-
νικὸς ὠκεανὸς μετὰ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης.

Αἱ δυτικαὶ ἄκται λοιπὸν βρέχονται ὑπὸ τῆς στενῆς καὶ μακρᾶς
Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, ἣτις χωροῦσα μεταξὺ τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀφρι-
κῆς συγκοινωνεῖ μετὰ τῆς *Μεσογείου* θαλάσσης διὰ τῆς διώρυχος τοῦ
Σουέξ.

Τὰ παράλια τῆς *Συρίας* καὶ αἱ νῆσοι *Κύπρος* καὶ *Ῥόδος* περι-
βρέχονται ὑπὸ τῆς *Μεσογείου*, αἱ δὲ ἄκται τῆς *Μ. Ἀσίας*, αἵτινες
σχηματίζουσι καὶ τὸ δυτικώτατον ἄκρωτήριον, τὸ *Δεκτὸν* ἢ Μπαμπᾶ,
περιβρέχονται ὑπὸ τοῦ *Αἰγαίου* πελάγους καὶ τοῦ *Εὐξείνου* πόντου.

Ἡ *Κασπία* θάλασσα εἶναι μεγάλη λίμνη ἄλμυροῦ ὕδατος.

Χερσόνησοι καὶ νῆσοι. — Ἀρχόμενοι ἀπὸ τοῦ Βεριγγείου
πορθμοῦ ἀπαντῶμεν κατὰ σειρὰν τὴν χερσόνησον *Καμισάκιαν*, τὸ
ἰαπωνικὸν ἀρχιπέλαγος, τὴν χερσόνησον *Κορέαν*, τὴν νῆσον *Φορμό-
ξαν*, τὸ ἀρχιπέλαγος τῶν *Φιλιππίνων*, τὴν νῆσον *Βόργεον*, τὴν
χερσόνησον *Ἰνδοκίαν* καὶ τὴν χερσόνησον *Μαλάκκαν* καταλήγοντες
εἰς τὸ ἄκρωτήριον *Ῥωμανία*.

Μεταξὺ τῶν ὠκεάνων *Εἰρηνικοῦ* καὶ *Ἰνδικοῦ*, οἵτινες συγκοινωνοῦσι διὰ τοῦ πορθμοῦ τῆς Μαλάκκας, καὶ μεταξὺ Ἀσίας καὶ Ὠκεανίας εὐρίσκονται αἱ μεγάλοι νῆσοι *Σουμάτρα* καὶ *Ἰάβα* καὶ πολλοὶ ἄλλοι καλούμενοι νῆσοι τῆς *Σούνδης*.

Ἄπασαι αἱ ἀνωτέρω χερσόνησοι καὶ νῆσοι εἶναι ἠφαιστειώδεις, τὸ σπουδαιότερον δὲ ἐν αὐταῖς ἠφαιστειον εἶναι τὸ ἐν Ἰαπωνίᾳ *Φουτσιγιάμα* καλούμενον.

Πρὸς Ν. τῶν Ἰνδιῶν εἶναι ἡ μεγάλη νῆσος *Κεϋλάνη* καὶ αἱ κοραλλιογενεῖς νῆσοι *Μαλδίβαι* καὶ *Λακεδίβαι*.

Μορφολογία τοῦ ἐδάφους. Ὅρη. Ὅροπέδια.

Ἐν Ἀσίᾳ εὐρίσκονται τὰ ὑψηλότερα ὄρη καὶ ὄροπέδια καὶ τὰ μᾶλλον ἐκτεταμένα βαθύπεδα (πεδιάδες) τοῦ κόσμου.

Ὅρη καὶ ὄροπέδια. — Ἐν τῷ κέντρῳ τῆς Ἀσίας εὐρίσκεται τὸ μέγα ὄροπέδιον τοῦ *Παμίρ* (καλούμενον ὑπὸ τῶν Ἰθαγενῶν *Βάμι-δουγγιά* = στέγη τοῦ κόσμου). Τὸ μέγα τοῦτο ὄροπέδιον ἔχει ὕψος 4 χιλ. μέτρων.

Τρεῖς μεγάλοι ὄροστοιχίαι ἐνοῦνται μετ' αὐτοῦ, πρὸς τὰ ΒΑ. τὰ *Οὐράνια* (*Θιαν Σάν*, 7,340 μ.), συνέχεια τῶν ὁποίων εἶναι τὰ *Ἀλτάϊα*, ἅτινα διὰ τῶν ὄροστοιχιῶν *Σαϊανικῶν*, *Ἰαβλονοβοΐων* καὶ *Στανοβοΐων* διήκουσι μέχρι τοῦ Βεργιγγείου πορθμοῦ.

Πρὸς τὰ ΝΑ. τὰ *Ἰμαλάϊα* (δηλ. κατοικία τῶν χιόνων), τὰ ὑψηλότερα ὄρη τῆς γῆς, μετὰ τὰς καταφύτους αὐτῶν ὑπωρείας καὶ τὰς χιονοσκεπεῖς καὶ ὑψηλὰς αὐτῶν κλιτύας καὶ ἐπὶ τῶν ὁποίων εὐρίσκεται τὸ *Καουριζαγκάρ* ἢ *Ἐβέρεστον*, ἡ ὑψίστη κορυφή τῆς γῆς (8,840 μ., ὑπερδιπλάσιον τοῦ ἐν Εὐρώπῃ *Δευκοῦ* ὄρους), τὰ ὄρη *Καρακόρουμ* καὶ *Κουὲν Δούν*, γυμνὰ καὶ ὑψηλὰ ὄσον σχεδὸν τὰ Ἰμαλάϊα· μεταξὺ τῶν ὄρέων τούτων ἐκτείνεται τὸ ψυχρὸν καὶ μεμονωμένον ὄροπέδιον *Θιβέτ*, ὅπερ ἔχει ὕψος ὑπὲρ τὰς 5,000 μ. ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης.

Πρὸς τὰ ΝΔ. τὸ *Ἰνδοκοῦχον*, τὸ οἶονεὶ ὡς σύνδεσμος χρησιμεῖον τοῦ δυτικοῦ μετὰ τοῦ ἀνατ. συμπλέγματος τῶν ὄρέων, τὸ *Ἐλβούρον*, τὸ ὄροπέδιον τοῦ *Ἰράν* καὶ ἡ μεγάλη τοῦ *Κανκάσου* ὄροστοιχία (κορυφή *Ἐλβροῦζον* 5840 μ.) ΒΔ. τοῦ Κανκάσου, χωριζόμενον διὰ τῆς πεδιάδος καὶ τοῦ ποταμοῦ *Κύρου*, ἐκτείνεται τὸ ὄροπέδιον τῆς *Ἀρμε-*

νίας, ἔνθα τὸ ὄρος **Ἀραράτ**, ἐφ' οὗ προσήραξεν ἡ κιβωτὸς τοῦ Νῶε κατὰ τὴν ἁγίαν Γραφήν.

Μεμονωμένοι δὲ ὄροστοιχίαι καὶ ὄροπέδια εἶναι τὸ τῆς **Ἀραβίας** προεκτεινόμενον πρὸς Β. διὰ τοῦ ὄρους **Σινᾶ** καὶ τῶν ὄροστοιχιῶν **Διβάνου** καὶ **Ἀνυλιβάνου**, τὸ πρὸς Ν. τοῦ Ἰνδοστάν ὄροπέδιον τοῦ **Δεκάν**, αἱ δύο παράλληλοι ὄροστοιχίαι ἐν **Ἰνδοκίνα** διήκουσαι ἀπὸ Β. πρὸς Ν. καὶ αἱ ὑψηλαὶ καὶ ἠφαιστειώδεις ὄροσειραὶ τῆς χερσονήσου **Καμτσιάτκας**.

Βαθύπεδα. Πεδιάδες.

Ἐν Ἀσίᾳ ὑπάρχουσι πέντε μεγάλοι καὶ εὐρεῖαι πεδιάδες (βαθύπεδα): α') ἡ ἄγανης πεδιάς τῆς **Σιβηρίας** κατέχουσα ἅπασαν σχεδὸν τὴν Β. Ἀσίαν καὶ ἔξακολουθοῦσα νὰ ἐκτείνεται καὶ πέραν τῶν Οὐραλίων ὄρέων, ἔνθα πλέον ἄρχεται ἡ εὐρωπαϊκὴ πεδιάς: β') ἡ πρὸς Ν. ταύτης κειμένη **Τουραρικὴ** πεδιάς (Τουρκεστάν), πρὸς Α. τῆς ὁποίας τὸ μέγα λεκανοπέδιον τοῦ **Δὸβ Νόρ**, τὸ σχηματίζον τὰς ξηρὰς καὶ ἐκτεταμένας στέππας: γ') ἡ τῆς **Μεσοποταμίας**: δ') ἡ τοῦ **Ἰνδοστάν**, δηλ. χώρας τῶν Ἰνδιῶν, καὶ ε') ἡ ἀπέραντος καὶ εὐφορος **σινικὴ** πεδιάς.

Ἔρημοι καὶ στέππαι. — Μεταξὺ δὲ τῶν Οὐραλίων ὄρέων καὶ τῶν Ἰμαλαίων ἀπλοῦνται ἡ ἀπέραντος ἔρημος **Γόβη**, ἐν δὲ τῇ χερσονήσῳ τῆς Ἀραβίας εὐρίσκονται αἱ ἔρημοι **Νεφουδ** καὶ **Δάχνα**. Ἀπέραντοι δὲ ἐκτάσεις παρὰ τὰς Λίμνας Λὸβ Νόρ καὶ Κασπίαν κατέχονται ὑπὸ στεπλῶν.

Ὑδρογραφία.

Ἐν Ἀσίᾳ τρεῖς κυρίως διακρίνομεν κατευθύνσεις τῶν ὑδάτων, τὴν πρὸς τὸν **Βόρειον παγωμένον** ὠκεανόν, τὴν πρὸς τὸν **Εἰρηνικόν** καὶ τὴν πρὸς τὸν **Ἰνδικόν** ὠκεανόν. Πολλὰς δὲ ἐν τῷ μέσῳ αὐτῆς λίμνας.

Ποταμοί. — Οἱ κυριώτεροι ποταμοὶ εἶναι οἱ ἐξῆς: Πρὸς Β. ὁ **Ὄβις**, πηγάζων ἐκ τῶν Ἀλταίων ὄρέων, ὁ **Ἰενεσέης**, ἐκ τῆς λίμνης Βαϊκάλης, ὁ **Δένας**, ὁ **Ἰνδιγίρκας** καὶ ὁ **Κολύμας**, ὅπαντες ἐκβάλλοντες εἰς τὸν Β. παγωμένον ὠκεανόν, ὁ **Ἀμούρ**, πλωτὸς διαρρέων χώραν κεκαλυμμένην ὑπὸ ὠραισιτάτων δασῶν, χύνεται εἰς τὴν Ὀχοτσικὴν θάλασσαν.

Πρὸς Α. ὁ **Κίρινος** ποταμὸς (Χοάγγ Χὼ) μὲ ὕδατα βορβορώδη διαρρέει τὰς πλουσίας σινικὰς πεδιάδας, πλημμυρῶν δὲ καταλαμβάνει ἀπεράντους ἐκτάσεις, ὁ **Κυανοῦς**, ὁ **Ἐρυθρὸς** ἢ **Χογκί Σι-γιαγγ** καὶ ὁ **Μεκόγκος**, ἐκβάλλοντες εἰς τὴν Σινικὴν θάλασσαν, ἅπαντες πλωτοὶ ποταμοί.

Πρὸς Ν. ὁ **Μενάμ**, διαρρέων τὸ Σιάμ, καὶ χυνόμενος εἰς τὸν **σιamicὸν κόλπον**, ὁ **Ἱεραβαδῆς**, ὁ **Βραμαπούτρας** καὶ ὁ **Γάγγης** πηγάζοντες ἐκ τῶν Ἱμαλαίων, ἐκβάλλουσιν εἰς τὸν **Βεγγαλικὸν κόλπον**, ἀφοῦ σχηματίσωσιν οἱ δύο τελευταῖοι ἀπέραντον **δέλτα** ἐλῶδες καὶ νοσηρόν. Ὁ **Ἰνδός**, πηγάζων καὶ οὗτος ἐκ τῶν Ἱμαλαίων, χύνεται εἰς τὴν ὀμανικὴν θάλασσαν, ὁ **Τίγρης** καὶ ὁ **Εὐφράτης**, καθιστῶντες εὐφορον τὴν μεταξὺ αὐτῶν χώραν (**Μεσοποταμίαν**), ἐνοῦνται κατόπιν καὶ ἐκβάλλουσιν εἰς τὸν περσικὸν κόλπον.

Ἐν τῷ κέντρῳ ὁ **Ἀμοῦρ Δάρια** (ᾠξος) καὶ ὁ **Σιρ Δάρια** (Ἰαξάρτης) ἐκβάλλοντες ἀμφοτέρωθεν εἰς τὴν **Ἀράλην** λίμνην. Ἐν δὲ τῇ **Κασπία** ἐκβάλλει ὁ **Κῦρος**, οὗ παραπόταμος εἶναι ὁ **Ἀράξης**.

ΣΗΜ. Ἄξιον παρατηρήσεως εἶναι ὅτι οἱ ποταμοὶ τῆς Ἀσίας χωροῦσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κατὰ ζεύγη **Γάγγης καὶ Βραμαπούτρας**, **Τίγρης καὶ Εὐφράτης**, σχηματίζουσι δὲ οἱ πλεῖστοι τούτων **δέλτα**.

Λίμναι. — Σημαντικώτεραι εἶναι ἡ **Ἀσφαλιτίς** λίμνη ἢ **Νεκρὰ θάλασσα**, εἰς ἣν ἐκβάλλει ὁ **Ἰορδάνης** ποταμὸς καὶ ἥτις εἶναι πολὺ **ταπεινότερα** τῆς ἐπιφανείας τῆς Μεσογείου θαλάσσης (395 μ.), ἢ **Τιβεριὰς (Γεννησαρέτ)** ἐν Παλαιστίνῃ καὶ ἡ **Βαϊκάλη** ἐν Σιβηρίᾳ, ἅσαι περιέχουσαι γλυκέα ὕδατα, ἡ **Κασπία** (439 χιλ. χιλιόμε.) ἡ μεγίστη λίμνη τῆς ὑψηλίου, ὡς ἐκ τούτου καὶ **θάλασσα** καλουμένη, ἡ **Ἀράλη**, ἡ **Βαλκάση** καὶ ἡ **Δόβ Νόρ**, περιέχουσαι ἄλμυρὰ ὕδατα.

Ἡ Ἀσία ἐκτεινομένη ἐπὶ τριῶν ζωνῶν ἔχει κλίμα ποικίλον.

Κλίμα. — Πανταχοῦ τῆς μεσημβρινῆς Ἀσίας ἀπαντᾷ ἕνεκα τῶν θαλασσῶν κλίμα **ὠκεάνιον**, γενικῶς δὲ ἀλλαγῶν ἐπικρατεῖ ἡπειρωτικὸν κλίμα. Ἐν γένει δὲ ἡ **θερμοκρασία** εἶναι μεγαλυτέρα εἰς τὸ **δυτικὸν τμήμα** τῆς Ἀσίας ἢ ἐπὶ τῶν **παραλίων τοῦ Εἰρηνικοῦ**. Ἡ Σιβηρία ὡς κειμένη ὑπὸ τὸν **πολικὸν κύκλον** εἶναι χώρα **κατάψυχρος**.

Τὰ παράλια τοῦ περσικοῦ κόλπου ἔχουσι κλίμα τῆς **διακεκαυμένης ζώνης** καὶ τέλος ἐν τῇ **θερμοτάτῃ** Ἰνδικῇ χώρᾳ δὲν παρατηρεῖται **χειμῶν**. Διὰ τοῦτο ἡ ἡπειρος αὕτη παράγει **ὄλων τῶν κλιμάτων** τὰ προϊόντα καὶ τρέφει τὰ ζῶα **ὄλων τῶν ζωνῶν τῆς γῆς**.

Προϊόντα. — Ἡ Ἀσία εἶναι πλουσιωτάτη εἰς προϊόντα.

Ὄρυκτά. — Ἐν τῇ *Σινικῇ* παρὰ τὸ *Τογκίνον* καὶ ἀλλαχοῦ ὑπάρχουσι πλουσιώτατα καὶ παχέα στρώματα *λιθανθράκων* καὶ *σιδήρου*, εἰς τὴν *Μαλάκκαν* *κασσιτέρου* καὶ εἰς τὴν Σιβηρίαν *ἀργύρου* καὶ *χρυσού*.

Φυτά. — Ἡ Ἀσία ἔχει ποικιλωτάτην *χλωρίδα*, *κοκκοφοίνικας*, *βαμβοῦ* (ἰνδοκάλαμον), *βανανέαν* (ἰνδικὴν συκῆν). Ἐν Σιβηρίᾳ ἐκτείνεται ἡ ζώνη τῶν μεγάλων *δασῶν* ἐν τῇ μεσημβρινῇ καὶ ἀνατ. Ἀσία εἶναι ἡ κατ' ἔξοχὴν χώρα τῆς γεωργίας, καλλιεργεῖται πρὸ πάντων ἡ ὄρυζα, ὁ σῖτος, ὁ ἀραβόσιτος, τὸ τέιον, ὁ βάμβαξ, τὰ ἀρωματικά κιννάμωμον, πέπερι, μοσχοκάρυον, ἐπίσης ὄπιον, πολύτιμος ξυλεία, *τέκκιον* (εἶδος δρυός), οὗ τὸ ξύλον ἀφθαρτον σχεδόν, *σάνταλον* (ἐρυθρόξύλον), *παλίσανδρον* κλπ., ἐξ ὧν κατεργάζονται ποικίλα *κομποτεχνήματα* (*κινεζικά*, *ιαπωνικά*), ζακχαροκάλαμον, ῥητῖναι, κόμμι, ἀλόη, καμφορά.

Ἡ δυτ. Ἀσία εἶναι ἡ κατ' ἔξοχὴν χώρα τῶν *ἐσπεριδοειδῶν* καὶ παντοειδῶν κάρποφόρων δένδρων.

Ζῷα. — Ἡ Ἀσία εἶναι ἐπίσης ἡπειρος πλουσιωτάτη εἰς ζῷα πανταχοῦ αὐτῆς ὑπάρχουσι κατοικίδια ζῷα, πρὸς δὲ καὶ *κάμηλοι* καὶ εἰς τὰ κεντρικὰ αὐτῆς τμήματα *αἴγες* *λεπτότριχες* καὶ *μακρότριχες* (Ἀγκύρας), *ἐλέφαντες* ἐν τῇ ἰνδικῇ ζῶντες ὡς κατοικίδια ζῷα καὶ τέλος ἐντὸς τῶν παρθένων δασῶν τῆς ἰνδικῆς διαβιοῦσι *τίγρεις*, *ξινονέρωτες*, διάφοροι *πίθηκοι*, δηλητηριώδεις *ὄφεις* καὶ ἐν τῇ Ἀραβίᾳ καὶ ταῖς περὶ αὐτὴν χώραις *λέοντες*.

Πρὸς Β. ἐπίσης θηρεύονται ζῷα μετὰ πολυτίμων διφθερῶν (γουναρικῶν), *ἀρκτοὶ*, *ἀλώπεκες*, *τάρανδοι*, ζῷα χρησιμώτατα εἰς τοὺς βορείους λαοὺς, οἵτινες μεταχειρίζονται αὐτοὺς ὡς ὑποζύγια καὶ τρέφονται ἐκ τοῦ γάλακτος καὶ τῆς σαρκὸς αὐτῶν κλπ. Ὑπὸ μεγάλην δὲ κλίμακα καλλιεργεῖται πρὸς Α. ὁ *μεταξοσκώληξ*. Τέλος τὰ ὕδατα τῶν μεγάλων τῆς Σινικῆς ποταμῶν βροίδουσιν *ιχθύων*.

Κάτοικοι. — Ἡ Ἀσία θεωρεῖται ὡς πατρίς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ἐκ τῶν 870 ἑκατομμ. κατοίκων αὐτῆς οἱ μᾶλλον πεπολιτισμένοι λαοὶ εἶναι οἱ Ἰάπωνες καὶ οἱ Σίνοι.

Θρησκείαι. — Ὀπαδοὶ τοῦ *Βούδδα* καὶ τοῦ *Κομφουκίου* περὶ τὰ 500 ἑκατομμύρια, *βραχμανισταὶ* Ἴνδοὶ περὶ τὰ 200 ἑκατομμ. Ψηφισιοῦθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

μύρια, πολλοὶ *μωαμεθανοὶ* κατοικοῦντες κυρίως τὴν Δ. Ἀσίαν μέχρι τοῦ Ἰνδοῦ, 8—10 ἑκατομμ. *χριστιανῶν*, ἐξ ὧν 3 ἑκατομμ. *καθολικοὶ*, καὶ 500 χιλιάδες *Ἰουδαῖοι*.

Ἐν Ἀσίᾳ ὑπάρχουσιν *ἕξ μεγάλα κράτη*.

Ἡ ὀρωσικὴ αὐτοκρατορία, τῆς ὁποίας αἱ ἀσιατικαὶ κτήσεις εἶναι ἡ *Σιβηρία*, τὸ Δ. *Τουρκεστάν* (*χανάτα Βουχάρας καὶ Χίβας*) ἡ ὑπερκασπία χώρα καὶ ἡ *κανκάσιος Ῥωσία*.

Ἡ ὀθωμανικὴ αὐτοκρατορία, τῆς ὁποίας αἱ ἀσιατικαὶ κτήσεις, αἱ ἀποτελοῦσαι τὴν *ἀσιατικὴν* λεγομένην *Τουρκίαν*, εἶναι ἡ *Μικρὰ Ἀσία*, ἡ *Συρία* καὶ τὰ Δ. καὶ Μ. παράλια τῆς *Ἀραβίας*.

Τὸ ἀπέραντον *Ἰνδικὸν κράτος*, τὸ ὁποῖον ἀνήκει εἰς τοὺς Ἕλληνας πρωτ. *Καλκοῦτα* (900 χιλ. κατ.).

Ἡ *Βιρμανία*, ἥτις εἶναι ἐξάρτημα αὐτοῦ.

Τὸ ἀχανές *Σινικὸν κράτος* πρωτ. *Πεκίνον* (810 χιλ. κατ.).

Ἡ *Θιβητία*, κατεχομένη ἤδη κατὰ τὸ πλεῖστον ὑπὸ τῶν Ἕλληνων, καὶ ἡ *Μογγολία*, εἶναι ἡῶραι ὑποτελεῖς εἰς τὸ σινικὸν κράτος.

Ἡ *Ἰαπωνικὴ αὐτοκρατορία* ἀποτελουμένη ἐκ διαφόρων μικρῶν καὶ μεγάλων νήσων, τοῦ μέχρι τοῦδε βασιλείου τῆς *Κορέας*, τῆς χερσονήσου *Διάο-Τούγκ* καὶ μικροῦ μέρους τῆς *Μαντζουρίας* πρωτ. *Τόκιο* (2,200,000 κατ.) πάλαι Ἰεδῶ.

Τὰ *δευτερεύοντα κράτη* τῆς Ἀσίας εἶναι:

1) Τὸ βασίλειον τῆς *Περσίας*, πρωτ. *Τεχεράνη* (280 χιλ. κατ.).

2) Τὸ *Ἀφγανιστάν* πρωτ. *Καθούλ* (60 χιλ. κατ.).

3) Τὸ βασίλειον τοῦ *Σιάμ*, πρωτ. *Βαγκόκη* (630 χιλ. κατ.).

4) Τὰ ἀνεξάρτητα κράτη τῆς Ἀραβίας (*Ὀμανικὸν κλπ.*)

Οἱ Ἕλληνοὶ κατέχουσι σημαντικωτάτους σταθμούς ἐπὶ τῶν ἀσιατικῶν παραλίων, τὸ *Ἄδεν* εἰς τὴν ἔξοδον τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, τὴν *Σιγγαπούρη* εἰς τὴν ἔξοδον τοῦ πορθμοῦ τῆς Μαλάκκας, τὴν νήσον *Χογκ-Κογκ* ἔναντι τῆς κινεζικῆς πόλεως *Καντῶν* καὶ τὸ *Βέϊ-Χά-Βέϊ* ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Πετσιλιῆ.

Οἱ *Γάλλοι* κατέχουσιν ἐπὶ τῶν παραλίων τῆς Ἰνδικῆς τὴν χώραν τῆς *Κοχινκίνας*, τὸ βασίλειον τῆς *Καμβόδης* καὶ τὸ *Τογκίνον*. Ὑπὸ τὴν προστασίαν δὲ αὐτῶν διατελεῖ καὶ τὸ βασίλειον τοῦ *Ἀνάμ*. Ἐπίσης δὲ κατέχουσι καὶ τὸν ἀντικρὸν τῆς νήσου *Χαϊνὰν* λιμένα *Κοὰν-Τσέου*.

Οἱ *Γερμανοὶ* κατεῖχον ἐπὶ τῆς παραλίας τῆς *Κιτροίνης* θαλάσσης

τὸ **Κιάο-Τσέου**, ἐκ τοῦ ὁποίου τελευταῖον ἐξεδιώχθησαν ὑπὸ τῶν Ἰαπώνων.

Οἱ **Πορτογάλλοι** κατέχουσι σημεῖά τινα ἐπὶ τῶν Ἰνδικῶν παραλίων καὶ τὸ **Μακάο** ἔναντι τῆς νήσου **Χόγκ-Κόγκ**.

Α' ΒΟΡΕΙΑ ΑΣΙΑ

Ἡ ἐν Ἀσίᾳ ῥωσικὴ αὐτοκρατορία.

Ἡ ῥωσικὴ αὐτοκρατορία ἐκτείνεται ἐν Ἀσίᾳ ἀπὸ τοῦ **Εὐξείνου πόντου**, τοῦ **Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ** καὶ ἀπὸ τῶν ὑψιπέδων τοῦ **Παμῖρ** μέχρι τοῦ βορείου παγωμένου ὠκεανοῦ. Ἀποτελεῖται δὲ ἐκ τῆς **Σιβηρίας**, τοῦ Δ. **Τουρκεστάν** (χανάτα Βουχάρας καὶ Χίβας), τῆς **ὑπερκασπίας** χώρας καὶ τῆς **Καυκασίας Ῥωσίας**.

Ἔχει **ἑκτασιν** μείζονα τῆς ὅλης Εὐρώπης καὶ **πληθυσμὸν** ὑπὲρ τὰ 27 ἑκατομμύρια.

Προϊόντα. Ἀφθονος ξυλεία, διάφορα ὀρυκτά, ὕδραργυρος, μαγνητικὸς σίδηρος, λιθάνθρακες, χαλκός, ἄργυρος, χρυσός, πολύτιμοι λίθοι καὶ ἀφθονοὶ διφθέραι (γυναρικά).

Ἐν τοῖς μεταλλείοις τῆς Σιβηρίας ἐργάζονται καὶ πολλοὶ ἐξόριστοι συνεπείᾳ πολιτικῶν ἰδίως ἐγκλημάτων, προερχόμενοι ἐκ τῆς εὐρωπαϊκῆς Ῥωσίας.

Κυριώτεραι πόλεις εἶναι ἡ **Τοβόλσκη** ἀρχ. πρωτ. (25,000 κατ.) πρὸς Δ. καὶ ἡ **Ἰρκούτσκη** (85 χιλ. κατ.) πρὸς ἀνατολάς. **Πετροπαυλόφσκη**, λιμὴν ἐπὶ τῆς Καμτσιάτκας, ὁδὸς εἰς Ἀμερικὴν. **Νικολαέφσκη** παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀμούρ. **Βλαδιβοστόκ** (100 χιλ. κατ.), λιμὴν πολεμικὸς τῆς Ῥωσίας ἐν τῇ Ἰαπωνικῇ θαλάσῃ καὶ τέρμα τοῦ ὑπερσιβηρικοῦ σιδηροδρόμου.

Τοῦ Δ. Τουρκεστάν πρωτ. εἶναι ἡ **Τασπένδη** (125 χιλ. κατ.), τῆς Βουχάρας ἡ **Βουχάρα** (70 χιλ. κατ.) καὶ τῆς Χίβας ἡ **Χίβα** (35 χιλ. κατ.).

Ἡ ὑπερκασπία χώρα ἐξαπλοῦται ἀπὸ τῶν Ἀ. παραλίων τῆς Κασπίας μέχρι τῶν χανάτων Βουχάρας καὶ Χίβας· πόλεις ἔχει τὴν **Κρασνοβόδσκη** καὶ τὸ **Ὀζοῦν-Ἀδᾶ**, ἔνθα ἡ ἀφειτηρία τοῦ ὑπερκασπίου σιδηροδρόμου. Ἡ Καυκασία Ῥωσία ἐκτείνεται ἀπὸ τοῦ Εὐξείνου πόντου μέχρι τῆς Κασπίας θαλάσσης· πόλεις πρωτ. ἡ **Τιφλις** (170 χιλ. κ.), τὸ **Βακού** (120 χιλ. κ.) παρὰ τὴν Κασπίαν θάλασσαν, ἔνθα

αἱ ἄφθονοι πηγαὶ πετρελαίου, τὸ *Βατούμ* παρὰ τὸν Εὐξείνιον καὶ ἡ ἔδρα τοῦ πατριάρχου τῆς ῥωσικῆς ἀρμενίας *Ἐριβάν* (150 χιλ. κ.).

Β' ΔΥΤΙΚΗ ΑΣΙΑ

1) Ἀσιατικὴ Τουρκία.

Αἱ χῶραι, τὰς ὁποίας κατέχει ἡ Τουρκία ἐν τῇ Ἀσίᾳ καὶ αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦσι τὴν ἀσιατικὴν Τουρκίαν, εἶναι 1) ἡ *Μικρὰ Ἀσία*, 2) ἡ *Συρία* καὶ *Παλαιστίνη*, 3) ἡ *τουρκικὴ Ἀρμενία*, 4) ἡ *Μεσοποταμία*, 5) ἡ *Βαβυλωνία*, 6) ἡ *τουρκικὴ Ἀραβία*. Ἄσασαι ἔχουσι *πληθυσμὸν* περὶ τὰ 17 ἑκατομμύρια κατοίκους καὶ *ἔκτασιν* 1,750,000 τετραγ. χιλιόμετρα.

Μικρὰ Ἀσία 1.

Ἡ σπουδαιότερα χώρα τῆς ἀσιατικῆς Τουρκίας εἶναι ἡ Μικρὰ Ἀσία, ἡ ὁποία λέγεται καὶ *Ἀνατολή* καὶ κεῖται πρὸς Α. τῆς ἐλευθέρου Ἑλλάδος.

Ὅρια, σχῆμα. — Ἡ Μικρὰ Ἀσία διαμερίζεται πολυσχιδῶς ὑπὸ τῆς θαλάσσης, εἶναι χερσόνησος ἐκτεινομένη μεταξὺ τοῦ *Εὐξείνου πόντου*, τῆς *Προποντίδος*, τοῦ *Αἰγαίου πελάγους* καὶ τῆς *Μεσογείου θαλάσσης*, πλησιάζει δὲ πολὺ πρὸς τὴν *Θράκην* καὶ σχηματίζει μετ' αὐτῆς δύο στενωτάτους πορθμούς, τὸν *Βόσπορον* καὶ τὸν *Ἑλλήσποντον*. Ὁμοιάζει δὲ πολὺ τὸ *σχῆμα* αὐτῆς ὀροπεδίῳ παραλληλογράμμῳ ὕψους 1,300 μ. ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης.

Παρὰ τὴν ΝΔ. παραλίαν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας εἶναι ἐγκατεσπαρμέναι πολλαὶ καὶ χαριέσταται ἑλληνικαὶ νῆσοι.

Ἡ Μικρὰ Ἀσία εἶναι σχεδὸν πενταπλασία τῆς ἐλευθέρου ἤδη Ἑλλάδος κατὰ τὴν *ἔκτασιν* (503,600, τετραγ. χιλιομ.), οἱ δὲ *κῆτοιχοι* αὐτῆς ἀνέρχονται εἰς 9,240,000, ἐκ τῶν ὁποίων ὑπὲρ τὰ 2 1/2 ἑκατομμύρια εἶναι Ἕλληνες.

Κόλποι. — Ἐν μὲν τῇ Προποντίδι εἶναι ὁ *Ἀστακηνὸς* καὶ ὁ *Κίανος*, ἐν δὲ τῷ Αἰγαίῳ ὁ *Ἀδραμυτιηνὸς*, ὁ *Ἐρμαῖος* (τῆς *Σμύρνης*) καὶ ὁ *Κεραμεικὸς*. ἐν δὲ τῇ Μεσογείῳ ὁ τῆς *Ἀτταλείας* καὶ ὁ *Ἰσσικὸς* (Ἀλεξανδρέτιας).

(1) Ἡ Μικρὰ Ἀσία κατὰ τὸ ἀναλυτικὸν πρόγραμμα διδάσκεται ἀπὸ τὸ 1903 ὡς ἡ ἐλευθέρου Ἑλλάδος.

Ἄκρωτήρια. — Τὸ Ἰασόνιον, ἡ Κάραβις καὶ τὸ Ἡράκλειον ἐν τῷ Εὐξείνῳ καὶ τὸ Σίγειον παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Ἑλλησπόντου. Τὸ Δευκτὸν (κ. Μπαμπᾶ), ἡ Μέλαινα ἄκρα καὶ ἡ Μυκάλη ἐν τῷ Αἰγαίῳ. Ἡ Ἰερά ἄκρα, ἡ Σαρπηδῶν καὶ τὸ Ἀνεμούριον ἐν τῇ Μεσογείῳ.

Πορθμοὶ εἶναι ὁ θρακικὸς Βόσπορος καὶ ὁ Ἑλλησποντος.

Χερσόνησοι εἶναι ἡ Θυνιάς (ἄκτῃ) μεταξὺ τοῦ Εὐξείνου, τοῦ Βοσπόρου καὶ τῆς Προποντίδος, εἰς ἣν τελευτῶσιν οἱ κλάδοι τοῦ Μυσιου Ὀλύμπου, ἡ Ἀστακηνή ἀπολήγουσα εἰς τὸ Ποσειδίου ἀκρωτήριον, ἡ Κυζικηνή καὶ ἡ Ἐρυθραία (πλησίον τῆς Σμύρνης).

Μορφολογία τοῦ ἐδάφους. Ὅρη. — Ἡ Μικρὰ Ἀσία διατέμνεται κατὰ μῆκος ἀπὸ Δ. πρὸς Α. ὑπὸ μεγάλης ὄροστοιχίας, τῆς ὁποίας τὸ μὲν δυτικὸν μέρος λέγεται Ταῦρος, τὸ δὲ ἀνατολικὸν Ἀντίταυρος. Ἡ ὄροστοιχία αὕτη ἀποτελεῖ μίαν ἄλυσιν καταλήγουσαν εἰς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν. Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τῆς Καππαδοκίας καὶ πρὸς Β. τοῦ Ταύρου ὑψοῦται ὁ Ἀργαῖος, τὸ ὑψιστον τῶν ὄρέων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἔχον κορυφὰς ἀείποτε χιονοσκεπεῖς καὶ κρατῆρα ἐσβεσμένου ἠφαιστείου.

Ἐτέρα ὄροστοιχία εἶναι ἡ πρὸς τὸν Εὐξείνου πόντον ἀποτελουμένη ἀπὸ τὰ ὄρη Κολὰτ Δάγ πρὸς Ν. τῆς Τραπεζοῦντος, τὸν Ὀλυσσιν (Ἰλκὰς Δάγ) πρὸς Ν. τῆς Σινώπης καὶ τὸν Βιθυνὸν λεγόμενον Ὀλυμπον. Τὴν τρίτην ὄροστοιχίαν ἀποτελοῦσιν ὁ Ὀλυμπος τῆς Μυσίας, ἡ Ἰδη, τὸ Σίπυλον, τὸ Δίνδυμον, ἡ Μεσωγίς, ὁ Τμῶλος καὶ ὁ Κάδμος.

Ἱδματογραφία. Ποταμοί. — Ὁ Ἰρις, σχηματίζων εἰς τὰς ἐκβολὰς του τὸ πεντάστομον δέλτα, ὁ Ἄλυς, ὁ μέγιστος τῶν ποταμῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, καὶ ὁ Σαγγάριος, οὗ τὰ ὕδατα κατέρχονται ἐκ πηγῶν ὕψους (1.100 μ.), δεχόμενος ἐν τῷ μεταξὺ καὶ τὸν μικρὸν Σαγγάριον, ὁ Θερωδῶν, σημαντικὸς διὰ τὸν περὶ Ἀμαζόνων μῦθον, ἐκβάλλοντες εἰς τὸν Εὐξείνου πόντον. Ὁ Γράνικος καὶ ὁ Μάνιστος, χυνόμενοι εἰς τὴν Προποντίδα. Ὁ Σκάμανδρος εἰς τὸν Ἑλλησποντον καὶ ὁ Ἐρμος εἰς τὸν ὁμώνυμον κόλπον (Σμύρνης)· παραπόταμος αὐτοῦ εἶναι ὁ Παντωλός, ὀνομαστὸς κατὰ τὴν ἀρχαιότητα διὰ τὰ ἐν τῇ ἄμμῳ αὐτοῦ ψήγματα χρυσοῦ, Ὁ Μαίανδρος εἰς τὸ Αἰγαῖον, ὁ Εὐρυμέδων, εἰς οὗ τὰς ἐκβολὰς ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἐνίκησεν ὁ Κίμων κατὰ

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἑκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν τοὺς Πέρσας τῷ 465 π. Χ. εἰς τὴν Μεσόγειον, ὃ *Κύδνος* ἐκβάλλων εἰς τὸ πέλαγος τῆς Κιλικίας (ἐν αὐτῷ ἐλούσθη καὶ ἠσθένησεν ἐκ τούτου ὁ μέγας Ἀλέξανδρος)· ὁ *Σάρος*, ὁ *Σάρδος* καὶ ὁ *Πύραμος*, ἀμφοτέρωθεν ἐκβάλλοντες εἰς τὸν Ἰστικὸν κόλπον.

ΣΗΜ. Ἀξιοπαρατήρητον εἶναι ὅτι πάντες οἱ ποταμοὶ τῆς Μ. Ἀσίας πηγάζουσιν ἐκ τοῦ κέντρου αὐτῆς ὡς ἀκτῖνες κύκλου.

Λίμνες ἀξιολογώτεραι εἶναι ἡ *Σαπάντιζα* (Βοϊάνη, 36 μ. βάθος) μεταξὺ τοῦ κόλπου τῆς Νικομηδείας καὶ τοῦ Σαγγαρίου, ἡ *Ἀσκανία* (τῆς Νικαίας), ἡ *Ἀφνίτις*, ἡ *Γυγαία*, ἡ *Απολλωνιά*, ἡ *Κάραλις* καὶ ἡ ἀλυμρὰ λίμνη *Τάττα* (770 μ. βάθος). Αἱ πλεῖστοι τούτων εἰσὶν ἰχθυοτρόφοι.

Ἔδαφος. — Ὀλόκληρος ἡ Μ. Ἀσία, ὡς εἶπομεν, ἀποτελεῖ ἐκτεταμένον ὄροπέδιον, ὑποδιαιρούμενον εἰς ἄλλα μικρότερα ὑψηλὰ ἢ χαμηλὰ, κυριώτερα τῶν ὁποίων εἶναι τὸ τῆς *Ἀγκύρας*, τὸ τῆς *Καισαρείας* καὶ τὸ λιμνωδὲς κεντρικὸν ὄροπέδιον. Τὸ ἔδαφος ἐν γένει τῶν ὄροπέδιων τούτων εἶναι λίαν εὐφορον.

Κλίμα καὶ προϊόντα. — Τὸ κλίμα τῆς χώρας εἶναι εὐκραεὲς καὶ μάλιστα εἰς τὰ παράλια, τὰ δὲ προϊόντα αὐτῆς εἶναι ὅποια καὶ τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος, ἀλλὰ πολὺ ἀφθονώτερα καὶ ὠραιότερα, δηλ. παντὸς εἶδους δημητριακοὶ καρποί, σῦκα ἑξαίρετα, ὡς καὶ σταφίς, ἔλαιον, ἡλιοτρόπιον, δαμάσκηνα, ὄπιον, κρόκος κτλ.

Ἡ *κτηνοτροφία* εὐρίσκεται ἐν ἀκμῇ· πρόβατα, αἶγες, ἐξ ὧν αἰνομασται τῆς Ἀγκύρας διὰ τὴν λεπτότητα καὶ τὸ μῆκος τῶν τριχῶν, βόες, βούβαλοι, κάμηλοι, ὄνοι, ἡμίονοι κλπ. Ἐπίσης δὲ καὶ ἡ ὀρνιθοτροφία, μελισσοτροφία καὶ ἡ σηροτροφία προκόπτουσι μεγάλως.

Ἡ *συγκοινωνία* μόνον κατὰ τὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας εἶναι ἐπαρκῶς ἀνεπτυγμένη, τοῦναντίον δὲ εἰς τὰ μεσόγεια μέρη εἶναι ἐλλιπής. Αἱ σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ ἀνερχόμεναι εἰς μῆκος 2,500 μέτρων, συνδέουσι τὰ κυριώτερα ἐμπορικὰ κέντρα. Νῦν εὐρίσκεται ὑπὸ κατασκευῆν ἡ μεγάλη σιδηροδρομικὴ γραμμὴ Κωνσταντινουπόλεως-Ἰκονίου-Ἀδάνων-Βαγδάτης¹.

Γλῶσσα ἐκπαιδεύσεις. Καθ' ἅπασαν τὴν Μικρὰν Ἀσίαν ἐπίσημος γλῶσσα εἶναι ἡ τουρκικὴ, λαλουμένη οὐ μόνον ὑπὸ τῶν Μουσουλμάνων, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ἀρμενίων. Εὐ-

(¹) Ἡ ἐν λόγῳ γραμμὴ ἀρξήθη ἀπὸ τοῦ ἑσπερίτου ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς.

τυχῶς ἀπό τινων ἐτῶν ἤρχισε διὰ τῆς συστάσεως πολλῶν ἑλληνικῶν σχολείων ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς χώρας νὰ διαδίδηται καὶ ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα. Νῦν ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ λειτουργοῦσι τρία ἑλληνικὰ γυμνάσια, Σμύρνης, Τραπεζοῦντος καὶ Κυδωνιῶν, μία ἱερατικὴ σχολὴ ἐν Καισαρείᾳ, ἑτέρα ἐν Πάτμῳ καὶ πολλὰ ἄλλα μικρότερα σχολεῖο ἐν ταῖς διαφόροις πόλεσι καὶ κομποπόλεσιν. Ὑφίστανται δὲ δυστυχῶς καὶ πολλαὶ ξένοι σχολαὶ ἐπιδιδώκουσαι ἐν τῇ ἑλληνικωτάτῃ ταύτῃ χώρᾳ προσηλυτιστικοὺς σκοποὺς.

Τὸ ἱστορικὸν τῆς χώρας.—Οἱ Ἕλληνες ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων συνέστησαν πολυαριθμοὺς ἀποικίας εἰς τὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ εἰς τὰς νήσους, ἕνεκα τῶν ὁποίων περιήλθον πολλάκις εἰς πόλεμον πρὸς τοὺς Πέρσας.

Αἱ ἑλληνικαὶ αὗται ἀποικίαι ἤκμασαν εἰς τὰ γράμματα, τὰς τέχνας, τὰς ἐπιστήμας καὶ τὸν πολιτισμόν, ἐν αὐταῖς δὲ ἐγεννήθησαν ὁ πατὴρ τῆς ποιήσεως Ὅμηρος, ὁ πατὴρ τῆς ἱστορίας Ἡρόδοτος, ὁ πατὴρ τῆς ἰατρικῆς Ἱπποκράτης καὶ πολλοὶ ἄλλοι μεγάλοι ἄνδρες τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος.

Πρὸ τῆς κατακτήσεως τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ὑπὸ τῶν Τούρκων ὄλοι οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἦσαν καὶ Ἕλληνες καὶ χριστιανοί, ὅταν ὁμως οἱ Τούρκοι ἐκυρίευσαν αὐτήν, τινὰς μὲν τῶν κατοίκων ἐφόνευσαν, ἄλλους δὲ ἠνάγκασαν νὰ ἀλλάξωσι θρήσκευμα καὶ νὰ γίνωσι μωαμεθανοί· πολλοὶ δὲ ἐξ αὐτῶν, οἱ ὅποιοι, ἐπειδὴ ἐσώθησαν, εὗρισκοντο ἐν τῷ μέσῳ τῶν Τούρκων καὶ συνανεστρέφοντο μετ' αὐτῶν, ἀπώλεσαν τὴν γλῶσσαν αὐτῶν καὶ ἔχουσι ἤδη μητρικὴν γλῶσσαν τὴν τουρκικὴν.

Νῦν ὁμως διὰ τῶν ἑλληνικῶν σχολείων, τὰ ὅποια ἰδρύθησαν εἰς πλεῖστα μέρη τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, εἰς τὰ ὅποια ὑπάρχουσιν Ἕλληνες, σὺν τῷ χρόνῳ θὰ ἀνακτήσωσι πάντες οἱ ὁμογενεῖς ἡμῶν οἱ κατοικοῦντες ἐν τῇ Μ. Ἀσίᾳ τὴν μητρικὴν τῶν γλῶσσων, τὴν ὁποίαν ἀπώλεσαν ἕνεκα τῆς πολυχρονίου δουλείας.

Διοικητικὴ διαίρεσις.— Ἡ Μικρὰ Ἀσία διαίρεται διοικητικῶς εἰς τρεῖς διοικήσεις 1) τῆς **Χρυσουπόλεως**, ὑπαγομένης εἰς τὸν νομὸν Κωνσταντινουπόλεως, 2) τῆς **Νικομηδείας** καὶ 3) τοῦ **Ἑλλησπόντου (Βίγας)** καὶ εἰς 8 νομοὺς 1) **Ἀϊδινίου**, 2) **Προύσης**, 3) **Κασταμονῆς**, 4) **Τραπεζοῦντος**, 5) **Σεβαστείας**, 6) **Ἀγκύρας**, 7) **Ἰκονίου** καὶ 8) **Ἀδάνων**.

1) **Διοίκησις Χρυσουπόλεως** (κατ. 170 χιλ.)

Ἡ διοίκησις Χρυσουπόλεως ὑπάγεται εἰς τὸν νομὸν Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐκτείνεται ἐπὶ τῆς ἀσιατικῆς ἀκτῆς τοῦ Βοσπόρου· πρωτ. **Χρυσόπολις** (Σκούταρι 100 χιλ. κατ.) ἐκτισμένη ἐπὶ μαγευτικῆς τοποθεσίας· **Χαλκηδὼν** (Καδῆ-κιοῖ 60 χιλ. κατ.), ἔδρα Μητροπολίτου με ἀξιόλογα ἑλλ. σχολεῖα, ὀνομαστὴ διὰ τὴν ἐν αὐτῇ συγκεροτηθεῖσαν Δ' οἰκουμενικὴν Σύνοδον τῆς ἐκείνου χρόνου· **Καϊμάκτσακ** (Παλιτκή) σταθμὸς

τῶν σιδηροδρόμων τῆς Ἀνατολῆς με λαμπρὰν προκυμαίαν καὶ ἀσφα-
λέστατον λιμένα. Πέραν τοῦ Χαϊδὰρ πασᾶ ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς
γραμμῆς εἶναι ἐγκατεσπαρμένα ὠραῖα ἐξοχικὰ προάστεια, ἐκ τῶν ὁποίων
κυριώτερα εἶναι τὸ Παντίχειον (Πεντικ), τὰ Τοῦζλα, τὸ Ῥύσιον ἢ
Ἀρετσοῦ (Δάριτζα), ἔνθα ἀλιεύονται τσίροι, καὶ τὸ Χεριτιέ, ὅπου τὰ
ὄνομαστὰ αὐτοκρατορικὰ ὑφαντουργεῖα.

2) Διοικήσεις Νικομηδεῖας (κάτ. 200 χιλ.).

Ἡ διοικήσις Νικομηδεῖας ἐκτείνεται πρὸς νότον τῆς ὑποδιοική-
σεως Χρυσοπόλεως, πρωτ. Νικομήδεια (Ἰσμίτ 40 χιλ. κατ.), λιμὴν ἐμ-
πορικὸς παρὰ τὸν Ἀστακητὸν κόλπον, συνδέεται σιδηροδρομικῶς μετὰ
τοῦ Χαϊδὰρ πασᾶ, εἶναι ἔδρα μητροπολίτου. Ἐγταῦθα ἐβαπτίσθη καὶ
ἀπέθανεν ὁ μέγας Κωνσταντῖνος καὶ σφίζεται ὁ τάφος τοῦ ἀγίου Παν-
τελεήμονος, Ἀδὰ παζάρ (35 χιλ. κατ.) ἐπὶ τοῦ Σαγγαρίου ποταμοῦ,
πόλις γεωργικὴ. Διάλοβα παρὰ τὸν Ἀστακητὸν κόλπον με ὄνομαστὰ
θερμὰ λουτρά.

3) Διοικήσεις Βίγας ἢ Ἑλλησπόντου.

(150 χιλ. κάτ. καὶ μήκους 60 χιλιομέτρων)

Πρωτ. τὰ Δαρδανέλλια (Τσανὰκ Καλεσι 11 χιλ. κάτ.), πόλις ὀχυρὰ
ἐπὶ τοῦ ὁμωνύμου πορθμοῦ παρὰ τὴν ἀρχαίαν Ἀβυδον καὶ ἔναντι
τῆς Σηστοῦ, ἐξ ἧς ὁ Εὐρέξης ἐπεχειρήσε νὰ γεφυρώσῃ τὸν Ἑλλησπόντον.
Οἱ κάτοικοι τῶν Δαρδανελίων καταγίνονται εἰς τὴν κατασκευὴν ὄνο-
μαστῶν πηλίνων ἀγγείων. Δάμψακος (10 χιλ. κατ.), πόλις ἀρχαιοτάτη.
Βίγα, παρὰ τὸν Γράνικον ποταμόν, ὅπου ὁ Μ. Ἀλέξανδρος ἐνίκησε
τὸ πρῶτον τοὺς Πέρσας (234 π. Χ.). Τὴν μικρὰν ταύτην χώραν, ἐξ ἧς
ἀποτελεῖται ἡ διοικήσις τοῦ Ἑλλησπόντου, διαρρέουσι τρεῖς κυρίως
ποταμοί, ὁ Σκάμανδρος, παρὰ τῷ ὁποίῳ ἔκειτο ἡ ἀρχαία Τροία μετὰ
τῆς πρωτ. αὐτῆς Ἰλίου (Ἰσσαρλικ) ὀνομαστῆ διὰ τὸν Τρωϊκὸν πόλε-
μον, ὁ Σιμόεις καὶ ὁ Σατνίοεις.

1) Νομὸς Ἀἰδινίου. Πόλεις. Ὁ νομὸς Ἀἰδινίου ἀπο-
τελεῖται ἐκ τῶν ἀρχαίων χωρῶν Λυδίας, Καρίας, Μυσίας καὶ ἐν μέρει
τῆς Ἰωνίας. Ἐχει δὲ πληθυσμὸν 1 1/2 ἑκατομμύριον κατ. Πρωτ.
τοῦ νομοῦ εἶναι ἡ Σμόρνη (350 χιλ. κάτ.), κειμένη ἐν τῷ μυχῷ τοῦ
Ἐρμαίου κόλπου, πόλις ἀρχαία, ἔχουσα ἀκμαῖον ἐμπόριον καὶ βιομη-
χανίαν, ἀσφαλῆ λιμένα, ἐξαίρετον προκυμαίαν, ἑλληνικὸν γυμνάσιον
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἑκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

καὶ πολλὰ ἑλληνικὰ ἐκπαιδευτήρια συντηρούμενα ὑπὸ τῆς ἑλληνικῆς κοινότητος, ἧτις ἀποτελεῖ τὸ πολυπληθέστατον στοιχεῖον τῆς πόλεως (ὑπὲρ τὰς 130 χιλ. κατ.), νοσοκομεῖον καὶ διάφορα φιλανθρωπικὰ ἱδρύματα· συνδέεται δὲ σιδηροδρομικῶς μετὰ τῶν κυριωτέρων πόλεων τῆς ἐσωτερικῆς χώρας. **Παλαιὰ Φώκαια**, **Νέα Φώκαια** ΒΑ. τῆς Σμύρνης, **Κλαζομεναί** (Βουρλά, 24 χιλ. κάτ.), πατρίς τοῦ φιλοσόφου Ἀναξαγόρου, **Κρήνη** (Τσεσμές 15 χιλ. κ.) ἀπέναντι τῆς Χίου, ἐν τῷ λιμένι τῆς ὁποίας οἱ Ῥῶσοι κατέκαυσαν τὸν τουρκικὸν στόλον δι' Ἑλλήνων κυρίως πυρπολητῶν (1770). Ἀγιασουλούκ, μικρὸν χωρίον ἐπὶ τῶν ἑρειπίων τῆς ἀρχαίας Ἐφέσου, ὀνομαστῆς διὰ τὸν μεγαλοπρεπῆ ναὸν τῆς Ἐφεσίας Ἀρτέμιδος, ὃν ἐπυρπόλησεν ὁ Ἡρόστρατος, ἐπὶ τῶν ἑρειπίων δὲ τούτου ἀνωκοδομήθη παρικαλλὴς ναὸς τῆς αὐτῆς θεᾶς ἐν τῶν ἑπτὰ θαυμάτων τοῦ κόσμου. Ἐν αὐτῇ διέτριψεν ἐπὶ πολὺ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος καὶ συνεκροτήθη ἡ Γ' οἰκουμενικὴ σύνοδος. **Νέα Ἐφεσος** (Κοὺς Ἀδασί, 9.000 κ.), **Φιλαδέλφεια** (20 χιλ. κάτ.) ἔδρα μητροπολίτου, συνδεομένη σιδηροδρομικῶς μετὰ τῆς Σμύρνης.

Περγαμος (25 χιλ. κ.) πρὸς Β. τῆς Σμύρνης, ὀνομαστὴ τὸ πάλαι διὰ τὴν βιβλιοθήκην της καὶ τὸν ἐκ δέρματος κατασκευαζόμενον χάρτην της· ἐν Περγάμῳ εὐρέθησαν μνημεῖα ἀξιολογώτατα, λείψανα τῆς ἀρχαίας λαμπρότητος αὐτῆς. **Αἰδίνιον** (πάλαι Τράλλεις, 35 χιλ. κάτ.) πρὸς Α. τοῦ κόλπου τῆς Ἐφέσου, **Μαγνησία** (Μάνισσα, 38 χιλ. κ.), πόλις ἐμπορικὴ συνδεομένη σιδηροδρομικῶς μετὰ τῆς Σμύρνης καὶ ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Ἐφέσου, **Ἀλικαρνασσός** (Μπουδρούμ, 4 χιλ. κ.), πατρίς τοῦ ἱστορικοῦ Ἡροδότου. Οὐ μακρὰν τῶν ἐκβολῶν τοῦ Μαιάνδρου κεῖνται τὰ ἑρείπια τῆς **Μιλήτου** (νῦν μικρὸν χωρίον **Παλάτια** καλούμενον), πατρίδος τοῦ φιλοσόφου Θαλοῦ. Πρὸς Β. ταύτης κεῖται τὸ ὄρος **Μυκάλη**, ὅπερ καταλήγει εἰς τὸ ὁμώνυμον ἀκρωτήριον, πρὸ τοῦ ὁποίου οἱ Ἕλληνες κατετρόπωσαν (τῷ 479 π. Χ.) τοὺς Πέρσας, τὸν δὲ Αὐγούστον τοῦ 1823 ὁ Ἑλληνικὸς στόλος κατεναυμάχησε τὸν τουρκικὸν μὴ ἐπιτρέψας νὰ ἀποβιβασθῶσιν οἱ Τοῦρκοι εἰς τὴν Σάμον. Ἀπέναντι τῆς νήσου Κῶ ἔκειτο ἡ **Κνίδος**, πόλις ἀρχαία, ἧς σφύζονται τὰ ἑρείπια, ἐπίσημος διὰ τὸν ἐν αὐτῇ ναὸν τῆς Ἀφροδίτης· παρὰ τὴν πόλιν ταύτην ὁ Κόνων κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ **κορινθιακοῦ** λεγομένου **πολέμου** (τῷ 394 π. Χ.) ἐνίκησε τοὺς Σπαρτιάτας στρατηγούμενους ὑπὸ τοῦ Περικλέους.

2) **Νομὸς Προύσης** (1,700,000 κ.). Ἀπαρτίζεται ἐκ τῆς ἀρχαίας Φρυγίας, Μυσίας καὶ Βιθυνίας. Πρωτ. τοῦ νομοῦ εἶναι ἡ **Προύσα** (100 χιλ. κ.) ἐν μέσῳ εὐφόρου πεδιάδος, παρὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ Ὀλύμπου τῆς Μυσίας, ἔχουσα βιομηχανίαν ταπήτων, μεταξῆς καὶ ἱαματικὰς πηγὰς (Προύσης-Γιάλοβας), λαμπρὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα, τὰ **Εὐγενεΐδεια**, καὶ μεγαλοπρεπῆ σουλτανικὰ ἀνάκτορα. Ἐπίνειον τῆς Προύσης εἶναι ἡ **Μουδανία** (8 χιλ. κ.), **Νίκαια** (Ἰσνίκ, 5 χιλ. κ.) παρὰ τὴν λίμνην Ἀσκανίαν, ὀνομαστὴ διὰ τὰς συγκροτηθείσας ἐν αὐτῇ Α' καὶ Ζ' οἰκουμενικὰς συνόδους (325 καὶ 787 μ. Χ.)· ἡ πόλις αὕτη ὑπῆρξε πρωτεύουσα τῶν βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων (1204—1261), **Κυδωνίαι** (Ἀϊβαλί, 30 χιλ. κ.), πόλις παράλιος ἐμπορικῆ, κατοικουμένη τὸ πλεῖστον ὑπὸ Ἑλλήνων διατηρούντων ἑλληνικὸν γυμνάσιον καὶ παρθεναγωγεῖον, **Κιουτάχεια** (Κοτυάσιον, 30 χιλ. κ.), **Παλουκκεσέρ** (25 χιλ. κ.) ἐν μέσῳ εὐφόρου πεδιάδος, βιομήχανος καὶ ἐμπορικῆ πόλις, **Ἀδραμύτιον** (16 χιλ. κ.), παρὰ τὸν δμώνυμον κόλπον παρ' αὐτῇ ὑπάρχουσι πλούσια μεταλλεῖα μολύβδου, **Κύζικος** παρὰ τὴν Προποντίδα, ὅπου οἱ Ἀθηναῖοι ὑπὸ τὸν Ἀλκιβιάδην κατεναυμάχησαν τοὺς Σπαρτιάτας (τῷ 410 π. Χ.). Ἡ **Προκόωνησος**, καλλιμάροσος, ἐξ οὗ καὶ νῆσος τοῦ Μαρμαρᾶ, κειμένη ἐναντι τῆς Κυζίκου καὶ ἔχουσα μετὰ τῶν ἄλλων ἑννέα νησιδίων 25 χιλ. κ., εἶναι ἔδρα μητροπόλιτος καὶ ὀνομαστὴ διὰ τὰ ἀλίπαστα καὶ τὸ ναυτικόν, ἀνήκει δὲ διοικητικῶς εἰς τὸν νομὸν Προύσης.

3) **Νομὸς Κασταμονῆς** (1 ἑκατομμ. κ.). Ἀποτελεῖται ἐκ τῶν ἀρχαίων χωρῶν Παφλαγονίας, Πόντου καὶ ἐν μέρει τῆς Βιθυνίας. Πρωτ. τοῦ νομοῦ εἶναι ἡ **Κασταμονή** (40 χιλ. κ.) ἐπὶ παραποτάμου τοῦ Ἄλως καὶ παρὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ ὄρους Ὀγάσσυος. Ἐπίνειον ταύτης παρὰ τῷ Εὐξείνῳ εἶναι ἡ **Ἰνέπολις** (15 χιλ. κ.), ἐξ ἧς γίνεται ἐξαγωγή οἰκοδομησίμου ξυλείας καὶ κρόκου, **Σινώπη** (17 χιλ. κ.). πόλις παρὰ τὸν Εὐξείνιον, πατρίς τοῦ κυνικοῦ φιλοσόφου **Διογένους** καὶ καθέδρα ἄλλοτε τῶν βασιλέων τοῦ Πόντου, **Ποντοηράκλεια** (15 χιλ. κ.), ὀνομαστὴ διὰ τὰ παρ' αὐτὴν ἀνθρακωρυχεῖα, **Ζουγκουλδάκ**, ἐνταῦθα ἐξορύσσονται γαιάνθρακες.

4) **Νομὸς Τραπεζοῦντος** (1,050,000 κ.). Κεῖται πρὸς Α. τοῦ νομοῦ Κασταμονῆς καὶ ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ Πόντου. Πρωτ. εἶναι ἡ **Τραπεζοῦς** (70 χιλ. κ.) ἐν τῷ Εὐξείνῳ, ἔχουσα ἑλληνικὸν γυμνάσιον. Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ το Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

σιον καὶ κατοικουμένη τὸ πλεῖστον ὑπὸ Ἑλλήνων. Ἡ πόλις αὕτη ὑπῆρξεν ἐπὶ $\frac{1}{2}$ περίπου αἰῶνα ἔδρα ἐλληνικῆς αὐτοκρατορίας, ἰδρυθείσης μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Φράγκων (1204) καὶ καταλυθείσης τῷ 1267 μ. Χ. ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν, **Σαμψοῦς** (Ἀμισός, 25 χιλ. κ.), πόλις παράλιος ἐμπορική, ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Ἀμασείας, ἐξ ἧς γίνεται μεγάλη ἐξαγωγή ἐξαιρέτου καπνοῦ, **Κερασοῦς** (20 χιλ. κ.), πόλις παράλιος, **Πάφρα** (17 χιλ. κ.) παρὰ τὴν δεξιὰν ὄθην τοῦ Ἄλλου, ὀνομαστὴ θιά τὴν σπουδαίαν κατὰ ποσὸν καὶ ποιὸν παραγωγὴν καπνοῦ.

5) **Νομὸς Σεβασταίας** (1,157,000 κ.). Ἀποτελεῖται ἐκ τῆς ἀρχαίας Καππαδοκίας. Πρωτ. **Σεβάστεια** (50 χιλ. κ.) ἐπὶ τῶν ἄνω ῥοῶν τοῦ Ἄλλου ποταμοῦ, **Ἀμάσεια** (40 χιλ. κ.), παρὰ τὸν Ἴριν, ἐν μέσῳ εὐφόρου πεδιάδος, πατὴρ τοῦ Στράβωνος, **Τοκάτη** (20 χιλ. κ.), ἐν μέσῳ βαθείας κοιλάδος· παρ' αὐτῇ ὑπάρχουσι μεταλλεῖα χαλκοῦ, **Νεοκαισάρεια** (Νικησάρ, 6 χιλ. κ.).

6) **Νομὸς Ἀγκύρας** (980 χιλ. κ.). Ἀποτελεῖται ἐκ τῆς ἀρχαίας Καππαδοκίας καὶ Γαλατίας, κεῖται δὲ ἐν τῷ κέντρῳ τῆς Μ. Ἀσίας. Πρωτ. **Ἀγκυρα** (50 χιλ. κ.), ἔδρα μητροπολίτου, ὀνομαστὴ διὰ τὰς αἰγὰς τῆς, ἐξ ὧν τὸ λεπτότατον καὶ μακρὸν ἔριον, καὶ διὰ τὴν νίκην τοῦ Ταμερλάνου κατὰ τοῦ Βαγιαζίτ (τῷ 1402), **Καισάρεια** (69 χιλ. κ.) παρὰ τοὺς Β. πρόποδας τοῦ Ἀργαίου, πατὴρ τοῦ **μεγάλου Βασιλείου**, ἔχουσα λαμπρὰν ἱερατικὴν σχολήν, πρὸς τὰ ΝΔ αὐτῆς κεῖται ἡ **Ναζιανζός**, πατὴρ **Γρηγορίου** τοῦ **Θεολόγου**.

7) **Νομὸς Ἰκονίου** (1,200,000 κ.). Κεῖται πρὸς Ν. καὶ ΝΑ. τῶν νομῶν τῆς Ἀγκύρας καὶ τῆς Προύσης. Πρωτ. **Ἰκόνιον** (65 χιλ. κ.), παράγον ἀφθόνους δημητριακοὺς καρπούς, **Σπάρτη** (Πισιδίας) (25 χιλ. κ.) ἐν οἷς πολλοὶ Ἕλληνες, ΝΑ. τοῦ Ἰκονίου ἐν μέσῳ εὐφόρου πεδιάδος, ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Πισιδίας, **Ἀττάλεια** (36 χιλ. κ.) πόλις ὄχυρά, εὐλίμενος καὶ ἐμπορική, ἐκτισμένη ἐπὶ τοῦ ὁμώνυμου κόλπου μετ' ἀξιολόγων ἐλληνικῶν σχολείων.

8) **Νομὸς Ἀδάνων** (450 χιλ. κ.). Ἀποτελεῖται ἐκ τῆς ἀρχαίας Κιλικίας, κεῖται δὲ πρὸς τὸ ΝΑ. μέρος τῆς Μ. Ἀσίας. Πρωτ. **Ἄδανα** (45 χιλ. κάτ.) πόλις ὄχυρωτάτη παρὰ τὸν Σάρον ποταμόν, ἐν μέσῳ εὐφόρου πεδιάδος, οὔσα ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Κιλικίας, **Ταρσός**, παρὰ τὸν Κύνδον ποταμόν (20 χιλ. κ.), πατὴρ τοῦ

Ἀποστόλου Παύλου, *Μερσίνα* (25 χιλ. κ.), ἐπίκειον τῶν Ἀδάνων καὶ τῆς Ταρσοῦ, μεθ' ἧς συνδέεται διὰ σιδηροδρόμου. Εἰς τρίωρον σχεδὸν ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ Ἰσσηνικοῦ κόλπου κείνται τὰ ἐρείπια τῆς Ἰσοῦ, παρὰ τὴν ὁποίαν ὁ μέγας Ἀλέξανδρος ἐνίκησε τοὺς Πέρσας αἰχμαλωτίσας ἅπασαν τὴν οἰκογένειαν τοῦ Δαρείου (233 π. Χ.)

Αἱ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου.

Αἱ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου εἶναι ἑλληνικαὶ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων καὶ κατοικοῦνται ἀποκλειστικῶς ὑπὸ Ἑλλήνων.

Αἱ πλεῖσται τούτων ἔσχον τὴν εὐτυχίαν κατὰ τὸν βαλκανοτουρκικὸν πόλεμον νὰ ἀπελευθερωθῶσιν ὑπὸ τοῦ ἐνδόξου **ἑλληνικοῦ στόλου** καὶ ἤδη ἀποτελοῦν μέρος τοῦ ἑλληνικοῦ Βασιλείου, πλὴν τῶν νοτίων Σποράδων (δωδεκανήσων), αἵτινες εἶχον τὴν ἀτυχίαν νὰ μὴ ἀποκτήσωσιν εἰσέτι τὴν ἐλευθερίαν των, διότι εἶχον καταληφθῆ ὑπὸ τῆς Ἰταλίας κατὰ τὸν πόλεμον τὸν ὀλίγον προηγηθέντα τοῦ ἑλληνοτουρκικοῦ μεταξὺ Ἰταλίας καὶ Τουρκίας.

Ἐν τούτοις οἱ ἄγαν φιλοπάτριδες κάτοικοι αὐτῶν διεμαρτυρήθησαν ἐντόνως πρὸς τὰς μεγάλας Δυνάμεις καὶ ἐλπίζουσιν ὅτι ταχέως θὰ ἐπιτύχωσι τὰς δικαίας αὐτῶν ἀξιώσεις, ὅπως ἐνωθῶσι μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος.

Τὰ δωδεκάνησα εἶναι ἐγκατεσπαρμένα ἀπὸ τῆς Σάμου μέχρι τῆς Κρήτης. Ἐχουσιν **ἕκτασιν** 2,500 τετραγ. χιλιομ. καὶ **πληθυσμὸν** 158 χιλ. περίπου κατοίκων· εἶναι δὲ τὰ ἐξῆς:

Ἡ **Πιάτμος** (5 χιλ. κ.) νῆσος τὸ πλεῖστον πετρώδης καὶ εὐλίμενος, ὀνομαστὴ διὰ τὴν ἐπ' αὐτῆς μεγάλην μονὴν τοῦ Εὐαγγελιστοῦ **Ἰωάννου τοῦ θεολόγου** καὶ τὴν ἐν αὐτῇ βιβλιοθήκην ἀρχαίων ἐκκλησιαστικῶν χειρογράφων, οἰκοδομηθεῖσαν ἐπὶ **Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ**, ὡς καὶ διὰ τὸ σπήλαιον, ἐνθα ὁ Ἰωάννης ἔγραψε τὴν **θεῖαν Ἀποκάλυψιν**.

Ἡ **Λέρος** (6 χιλ. κ.) νῆσος πετρώδης μὲν ἀλλὰ κολπώδης καὶ εὐλίμενος, ἔχουσα ὁμώνυμον πρωτεύουσιν μετὰ σχολαρχείου καὶ ἀρθεναγωγείου.

Ἡ **Κάλυμνος** (15 χιλ. κάτ.) πρωτ. **Χώρα** μετ' ἀσφαλεστάτου ὄρου. Οἱ κάτοικοι τῆς νήσου ταύτης ἀσχολοῦνται εἰς τὴν ἐμπορίαν, τὴν γεωργίαν καὶ ἰδίως εἰς τὴν σπογγαλιεῖαν, πολλοὶ δὲ τούτων εἶναι ἐπιτηδεύοντες δύται.

Ἡ **Κῶς** (28 χιλ. κατ.) νῆσος εὐφορος, κατάφυτος ἐξ ἀμπέλων καὶ ἐσπεριδοειδῶν, πατρὶς τοῦ μεγίστου τῆς ἀνθρωπότητος ἰατροῦ **Ἰπποκράτους**. Πρωτ. ἡ ὁμώνυμος πόλις.

Ἡ **Νίσυρος** (5 χιλ. κατ.) μικρὰ νῆσος πρὸς Ν. τῆς Κῶ, ἔχουσα ἐνεργὸν ἠφαίστειον, ἱαματικά ὕδατα καὶ θειωρυχεῖα· λιμὴν αὐτῆς εἶναι ἡ **Μαδράκη** μετὰ μεσαιωνικοῦ φρουρίου.

Ἡ **Ἀστυπάλαια** (2,500 κ.) μικρὰ νῆσος, ἣς οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται εἰς τὴν σπογγαλιεῖαν καὶ ἀλιεῖαν. Ἐχει εὐρύχωρον καὶ ἀσφαλέστατον λιμένα.

Ἡ **Σόμη** (14 χιλ. κ.) νῆσος βραχόδης καὶ ἄγονος. Οἱ κάτοικοι τῆς νήσου ταύτης, λίαν φιλοπρόδοι, ἀσχολοῦνται εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν σπογγαλιεῖαν κυρίως.

Ἡ **Ῥόδος** (50 χιλ. κ.), νῆσος ἔχουσα γλυκύτατον κλίμα καὶ διανυγῆ δρίζοντα, εὐσειστος καὶ εὐφορος. Πρωτ. ἡ ὁμώνυμος πόλις (20 χιλ. κατ.) εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ λιμένος ὑπῆρχε τὸ ὑπὸ τοῦ Χάρητος κατασκευασθὲν ἐξ ὀρειγάλου ἄγαλμα τοῦ **Ἡλίου** (Κολοσσὸς τῆς Ῥόδου), τὸ ὁποῖον ἐθεωρεῖτο ἐν τῶν ἑπτὰ θαυμάτων τοῦ κόσμου. Τὸ ἄγαλμα τοῦτο εἶχεν ὕψος 34 μέτρων περίπου καὶ κατεκρημνίσθη ὑπὸ σεισμοῦ τῷ 224 π. Χ. εἶναι ἔδρα μητροπόλιτος καὶ τοῦ γενικοῦ διοικητοῦ τῶν δωδεκανήσων, **Δίνδος** (15 χιλ. κατ.) κειμένη ΝΑ., ἀρχαία πόλις.

ΣΗΜ. Ἀτυχῶς ἐν τῇ ὥρᾳ ταύτῃ νήσω ἡ ἐλληνικὴ ἐκπαίδευσις ὑστερεῖ, ἐνῶ τούναντιον αἱ ξέναί προπαγανδικαὶ σχολαὶ μεγάλας, ὡς μὴ ὄφειλε, ποιοῦνται καθημερινῶς προόδους.

Ἡ **Κάρπαθος** (8 χιλ. κατ.) καὶ ἡ **Κάσος** (6 χιλ. κ.), καταστραφεῖσα τῷ 1824 ὑπὸ τοῦ αἰγυπτιακοῦ στόλου. Οἱ κάτοικοι τῶν δύο τούτων νήσων εἶναι περιφημοὶ ναυτικοὶ καὶ ἀσχολοῦνται εἰς τὴν σπογγαλιεῖαν· κεῖνται δὲ μετὰ τὴν Ῥόδου καὶ Κρήτης.

ΚΥΠΡΟΣ

Κύπρος, ἡ μεγίστη τῶν ἐλληνικῶν νήσων, ἔχει ἔκτασιν 9,610 τετρ. χιλιομ. καὶ πληθυσμὸν 270,000 κατοίκων, ἐξ ὧν 170,000 Ἕλληνες ἀκραιφνεῖς. Ἡ Κύπρος μετὰ τὸν βωσοτουρκικὸν πόλεμον (1878) διὰ συνθήκης, γενομένης μεταξὺ Τουρκίας καὶ Μ. Βρετανίας, κτελέφθη ὑπὸ τῶν Ἄγγλων ἀντὶ ἐτησίως πληρωμῆς ἐξ 90 χιλιάδων λιτρῶν, καταβαλλομένης τῷ Σουλτάνῳ. Ὁ διακαὴς ὁμοσ πόθος τῶν Κυπρίων εἶναι ἡ ἔνωσις τῆς νήσου μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος, οὗ τὴν ἐκδήλωσιν καθημερινῶς ποιοῦνται πρὸς τὴν Ἀγγλίαν.

Κόλποι.—Ὁ **Ἀμυγόδοτος**, ὁ τῆς Λάρνακος, ὁ τῆς Λευκωδοῦ καὶ ὁ τῆς **Πενταγίτης** ἀφισποιοῖθηκε ἀπὸ το Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Ἀκρωτήρια.—Τὸ Δεινάρητον (κ. ἀγ. Ἀνδρέας), τὸ Ἠπιδάλιον, ἡ Κουριάς ἄκρα, ὁ Ἀκάμας καὶ τὸ Κρόμμινον.

Μορφολογία τοῦ ἐδάφους. **Ὅρη.**—Ἄξια λόγου εἶναι τὸ Ἀφόν (κ. Τρόσδος) πρὸς Δ. ὁ Ὀλυμπος καὶ πρὸς Β. ἡ ὄροσειρά **Κερυνείας** (Πενταδάκτυλον).

Τὸ κλίμα τῆς νήσου εἶναι εὐκρατον, ἀλλὰ πολλάκις ἐπικρατεῖ ἀνομβρία ἕνεκα τῆς ἀποψιλώσεως ἐπὶ τουργοκρατίας τῶν ἄλλοτε λαμπρῶν αὐτῆς θασῶν. Καταβάλλονται δὲ νῦν ἐπιτυχεῖς προσπάθειαι πρὸς ἀναδάσασιν τῆς χώρας.

Ἑδαφος καὶ προϊόντα.—Τὸ ἔδαφος τῆς νήσου εἶναι εὐφορον καὶ πασάγει οἶνον ἐξαιρετον (κουμκνταριάν), βάμβακα, μέταξαν, ξυλοκέρατα καὶ ὀλίγους δημητριακοὺς καρπούς· περικλείει δὲ τὴν πεδιάδα τῆς **Μεδαρίας**, διαρρεομένην ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ **Πεδιαίου**.

Συγκοινωνία.—Πλὴν τῆς διὰ θαλάσσης συγκοινωνίας ἡ Κύπρος ἔχει σιδηροδρομικὴν γραμμὴν, συνδέουσαν τὴν Λάρνακα μετὰ τῆς Ἀμμοχώστου Λευκωσίας καὶ Μόρφου.

Πολίτευμα.—Ἡ νήσος κατέχεται, ὡς εἶπομεν, ὑπὸ τῆς Μ. Βρετανίας καὶ διοικεῖται ὑπὸ Ἀγγλοῦ ἀρμοστοῦ, ἐκτελεστικοῦ συμβουλίου καὶ βουλῆς, ἀποτελουμένης ἐκ 18 μελῶν.

Ἐκκλησία.—Ἡ ἐκκλησία τῆς Κύπρου εἶναι αὐτοκέφαλος, διοικουμένη ὑπὸ συνόδου, ἀποτελουμένης ἐκ 4 μητροπολιτῶν, ἧς πρόεδρος εἶναι ὁ μακαριώτατος πάσης Κύπρου καὶ Ἰουστιανῆς, ἐδρεῦν ἐν Λευκωσίᾳ.

Παιδεία.—Ἡ ἐκπαίδευσις ἐν τῇ νήσῳ εἶναι ἀρκούντως ἀνεπτυγμένη, διότι οἱ Ἕλληνες συντηροῦσιν ἰδίας θαπανάκις πλείστα κατώτερα ἑλληνικὰ σχολεῖα, παρθενὰ γυμναεῖα καὶ δύο γυμνάσια.

Πόλεις.—Ἡ Λευκωδία (18 χιλ. κ.), πρωτ. τῆς νήσου, ἔδρα μητροπολίτου καὶ τοῦ Ἀγγλοῦ διοικητοῦ, ἐν μέσῳ μικρᾶς εὐφόρου πεδιάδος, ἔχουσα τὸ λαμπρῶς λειτουργοῦν **Παγκύπριον** γυμνάσιον καὶ πολλὰ ἄλλα σχολεῖα, **Λάρναξ** (10 χιλ. κατ.), ἔδρα μητροπολίτου παρὰ τὸ ἀρχαῖον Κίτιον, ὅπου ἀπέθανεν ὁ Κίμων πολιορκῶν αὐτὸ (449 π. Χ.), **Λευκωδός** (12 χιλ. κατ.), πόλις παράλιος καὶ ἐμπορικὴ ἐπὶ τῆς Ν. ἀκτῆς τῆς νήσου, **Ἀμμόχωστος** ἢ **Φαμαγοῦδτα** (11 χιλ. κατ.), πόλις ἔχουσα ἐξαιρετον λιμένα, **Νέα Πάφος** ἢ **Κτῆμα** εἰς τὰ Δ. τῆς νήσου παρὰ τὴν ἀρχαίαν Πάφον, ἐπίσημος διὰ τὸν ναὸν τῆς Παφίης Ἀφροδίτης, ἔδρα μητροπολίτου, **Κερυνεία** ἔδρα διοικητοῦ, καὶ **Μόρφου** ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Κερυνείας.

ΣΥΡΙΑ ΚΑΙ ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗ

Ὅρη. Ἀπὸ τῆς Μεσογείου θαλάσσης μέχρι τοῦ Εὐφράτου ποταμοῦ ἐκτείνεται ἡ χώρα ἢ καλουμένη **Συρία**. Ἀποτελεῖται δὲ ἐκ τριῶν μερῶν, τῆς **Φοινίκης**, τῆς **Παλαιστίνης** καὶ τῆς **κοίλης** καλουμένης **Συρίας**.

Ἐκτασιν ἔχει 218 χιλ. τετραγ. χιλιομ. καὶ **πληθυσμὸν** 2,500,000 κατοίκων.

Κλίμα.— Πρὸς Α. μὲν εἶναι ξηρότατον, εἰς δὲ τὰ παράλια ἕνεκα τῆς θαλάσσης εὐκρατον καὶ ὑγιεινόν.

Μορφολογία τοῦ ἐδάφους. **Ὅρη.**—Ἐν Συρίᾳ ὁ **Δίβα-**

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

νος καὶ ὁ **Ἀντιλίβανος** μᾶλλον δασώδης τοῦ πρώτου· ἐν Παλαιστίνῃ τὸ **Θαβώρ**, ἔνθα μετεμορφώθη ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὁ **Κάρμηλος**, ὁ θολοειδῆς **Ἑρμών** καὶ τινὰ ἄλλα μικρότερα.

Ῥδατογραφία. Ποταμοί. — Ἐν Συρίᾳ ὁ **Ὁρόντης**, πηγάζων ἐκ τοῦ Λιβάνου καὶ χυνόμενος εἰς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν· ἐν Παλαιστίνῃ δὲ ὁ **Ἰορδάνης**, ὅστις πηγάζων ἐκ τῶν ὄρεων Ἑρμώνος καὶ Ἀντιλίβανου καὶ διαρρέων ἅπασαν τὴν πεδιάδα ἐκβάλλει εἰς τὴν Νεκρὰν θάλασσαν.

Λίμναι. — Ἐν Παλαιστίνῃ ἡ **Γεννησαρέτ** (Τιβεριάς), 195 μ. ταπεινότερα τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, καὶ ἡ **Ἀσφαλιτίτις** ἢ **Νεκρὰ** λεγομένη **θάλασσα** ἔτι ταπεινότερα, 395 μ. τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης (1).

Διοικητικὴ διαίρεσις. — Ἡ Παλαιστίνη διοικητικῶς διαιρεῖται 1) εἰς τὴν διοίκησιν **Ἄκρας**, 2) εἰς τὴν ἄμεσον διοίκησιν τῆς **Ἱερουσαλήμ**, 3) εἰς τὴν διοίκησιν **Νεαπόλεως** (Ναβλούς), 4) εἰς τὰς διοικήσεις **Χαουράν** καὶ **Κοράκ** καὶ 5) εἰς τὴν προνομιοῦχον τοῦ **Λιβάνου**. Ἀμφότεραι δέ, ἡ ἄμεσος διοίκησις Ἱερουσαλήμ καὶ ἡ διοίκησις Λιβάνου, ἐξαρτῶνται ἀπ' εὐθείας ἐκ τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐσωτερικῶν τῆς Τουρκίας· καὶ ἡ Συρία εἰς 3) νομούς, 1) **Συρίας**, 1) **Βηρυτοῦ**, 3) **Χαλεπίου**.

Ἡ Παλαιστίνη κατέχει τὸ ΝΔ. μέρος τῆς Συρίας καὶ εἶναι ἡ χώρα, τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς ὑπεσχέθη εἰς τὸν Ἀβραὰμ καὶ εἰς τοὺς ἀπογόνους του, εἶναι ἡ ἱερὰ γῆ, ἐν ἣ ἔζησε καὶ ἀπέθανεν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ τοῦτο εὐλόγως θεωρεῖται ἡ Παλαιστίνη ὡς τὸ προσκύνημα ὄλου τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου, εἰς τὸ ὁποῖον κατ' ἔτος εὐλαβῶς συρρέουσι χιλιάδες προσκυνητῶν, ὅπως ἀσπασθῶσι τοὺς ἱερούς τόπους, ἐν οἷς ἐγεννήθη, ἐδίδαξεν, ἐτάφη, ἀνέστη καὶ ἀνελήφθη εἰς τοὺς οὐρανοὺς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός.

Ὅρια, ἔδαφος. — Ἡ Παλαιστίνη, ἣτις ἐλέγετο καὶ Χαναάν, ἐκτείνεται πρὸς Ν. τοῦ ὄρους Ἀντιλίβανου, εἶναι δὲ κατὰ τὸ πλεῖστον ὄρεινὴ καὶ διαρρέεται ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ **Ἰορδάνου**, εἰς ὃν ἐβαπτί-

(1) Περὶ τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης πιστεύεται, ὅτι οὐδεὶς ἰχθύς ἢ ἄλλο τι ζῷον τρέφεται ἐν αὐτῇ· ἐν τούτοις κατὰ τὰς γενομένας παρατηρήσεις, καθ' ὅς πρώτην φοράν διέσχισε πρὸ τινος χρόνου ἀτιμάκκος τὴν λίμνην, παρετήρησαν ἐπιπλέοντα διάφορα πτηνὰ καὶ λοιπὰ ζῷα.

σθη ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου· ὁ ποταμὸς οὗτος πηγάζει, ὡς εἵπομεν, ἔκ τινος κλάδου τοῦ Ἀντιλίβανου καὶ τοῦ Ἑρμῶνος καὶ διερχόμενος ἔκ τῆς λίμνης Τιβεριάδος ἐκβάλλει εἰς τὴν Νεκρὰν θάλασσαν. Τὸ πρὸς Α. τοῦ Ἰορδάνου μέρος εἶναι πεδινὸν καὶ καλεῖται **Περαία**· τὸ δὲ πρὸς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν ὑποδιαιρεῖται εἰς τρία μέρη· τὴν ἄνω καὶ κάτω **Γαλιλαίαν** πρὸς Β., τὴν **Ἰουδαίαν** πρὸς Ν. καὶ τὴν **Σαμάρειαν** κειμένην μεταξὺ τῶν δύο ἄλλων.

Τὸ **κλίμα** τῆς χώρας εἶναι θερμὸν, τὸ δὲ ἔδαφος εὐφορώτατον καὶ διὰ τοῦτο ἡ ἁγία Γραφή ὀνομάζει αὐτὴν γῆν ῥέουσαν μέλι καὶ γάλα.

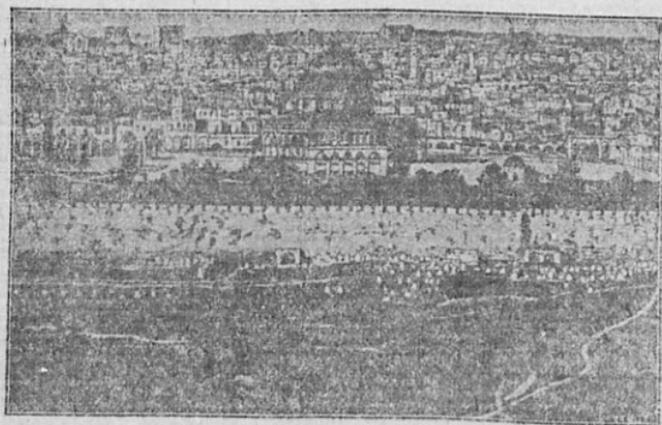
Οἱ **κάτοικοι** τῆν Παλαιστίνης, ἀνερχόμενοι εἰς 800 χιλ. κατ., εἶναι μείγμα διαφόρων λαῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑπάρχουσι καὶ πολλοὶ Ἕλληνες.

Διοικήσεις Ἰσραήλ.

Ἡ διοίκησις Ἰσραήλ περιλαμβάνει τὴν λοφώδη χώραν τῆς Γαλιλαίας. Ἐπισημότεραι πόλεις ἐν αὐτῇ εἶναι ἡ **Ναζαρέτ** (9 χιλ. κ.) παρὰ τῷ **Θαβώρ**, ἔνθα μετεμορφώθη καὶ ἀνετράφη ὁ Σωτὴρ ἡμῶν, ἡ **Καπερναούμ**, ἔνθα διέμεινε τὸ πλεῖστον τοῦ χρόνου, ἡ **Τιβεριὰς** (2 χιλ. κ.), παρὰ τὴν ὁμώνυμον λίμνην, ἀσήμαντον νῦν χωρίον, ὡς καὶ ἡ **Κανά**, ἔνθα ὁ Ἰησοῦς ἐξετέλεσε τὸ πρῶτον θαῦμα μεταβαλὼν τὸ ὕδωρ εἰς οἶνον.

Ἡ ἁγία πόλις τῆς Ἰερουσαλήμ.

Ἡ διοίκησις τῆς Ἰερουσαλήμ περιλαμβάνει τὴν ἀρχαίαν χώραν τῆς

Ἡ ἁγία πόλις τῆς Ἰερουσαλήμ.

Ἰουδαίας· ἐν αὐτῇ ἐπισημότεραι πόλεις εἶναι ἡ **Βηθλεὲμ**—δίκος ἄρτου

(5 χιλ. κ.), ἐν ἣ ὑπάρχει τὸ **σπήλαιον**, ἔνθα ἐγεννήθη ὁ Σωτὴρ· καὶ πρὸς Β. αὐτῆς ἡ **Ἱερουσαλήμ** (60 χιλ. κ.), ὅπου ἐσταυρώθη ὁ Λυτρωτὴς τοῦ κόσμου. Ἡ ἀγία πόλις Ἱερουσαλήμ κεῖται ἐπὶ ὄροπεδίου ὑψηλοῦ καὶ εἶναι πρωτεύουσα τῆς Παλαιστίνης. Ἐν αὐτῇ ὑπάρχει ὁ ναὸς τοῦ **Μαναγίου Τάφου**, κτισθεὶς ὑπὸ τῆς ἀγίας Ἑλένης, ἐδρεύει δὲ ὁ Ἕλλην πατριάρχης Ἱεροσολύμων· ἐπίνειον αὐτῆς εἶναι ἡ **Ἰόππη** (κ. Γιάφα, 12 χιλ. κ.), συνδεομένη σιδηροδρομικῶς μετὰ τῆς Ἱερουσαλήμ, ἣς ἀπέχει περὶ τὰ 60 χιλιόμετρα. Πρὸς Ν. κεῖται ἡ πόλις **Γάζα** (20 χιλ. κατ.), πρωτ. ποτὲ τῶν Φιλισταίων· ΒΑ. δὲ τῆς Ἱερουσαλήμ εἶναι ἡ ἄλλοτε ὄχυρὰ πόλις **Ἱεριχώ**, τὴν ὁποίαν κατὰ τὴν ἀγίαν Γραφήν ἐκურίευσεν ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ, νῦν χωρίον μικρὸν καὶ ἄσημον.

Διοικήσεις Ναβλοῦς (Νεαπόλεως).

Ἡ διοίκησις Ναβλοῦς περιλαμβάνει τὴν ἀρχαίαν Σαμάρειαν· πόλεις ἐν αὐτῇ εἶναι ἡ **Νεάπολις**, ἡ ἀρχαία **Συγχέμ** (10 χιλ. κ.), ἡ **Σαμάρεια**, ἔδρα ἄλλοτε τῶν βασιλέων τοῦ Ἰσραήλ, ἡ **Καισάρεια** (Παλαιστίνης), πάλαι πρωτεύουσα τῶν Ῥωμαίων ἀνθυπάτων καὶ τοῦ βασιλέως Ἡρώδου.

Διοικήσεις Χαουράν καὶ Κοράκ.

Αἱ διοικήσεις αὗται ἐκτείνονται πρὸς Α. τοῦ Ἰορδάνου καὶ τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης ἐπὶ τῆς χώρας τῆς ἀρχαίας Περαιάς. **Πόλεις.** πρωτ. ἡ πολίχνη **Σὲ Σαῖδ** (9 χιλ. κ.), ἡ **Κοράκ** ἢ **Σάλτ** (16 χιλ. κ.) πρὸς Α. τοῦ Ἰορδάνου, ἡ παρὰ τὴν λίμνην Γεννησαρὲτ **Βηθσαϊδά**, πατρὶς τῶν Ἀποστόλων Πέτρου, Φιλίππου καὶ Ἀνδρέου, ἡ **Καισάρεια ἢ Φιλίππου** κειμένη πρὸς Α. τῆς λίμνης **Μερὼμ** καὶ ἡ **Ἰουλιάς**, ἔνθα ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐχόρτασε διὰ 5 ἄρτων καὶ 2 ἰχθύων 5 χιλ. ἄνδρας. Ὁ ἐκ Δαμασκοῦ ἐκκινῶν σιδηρόδρομος διασχίζει τὰς διοικήσεις ταύτας φθάνων εἰς τὰς ἐν Ἀραβίᾳ ἱερὰς πόλεις τῶν μοαμεθανῶν **Μεδῖναν** καὶ **Μέκκαν**.

Σ Υ Ρ Ι Α

1) **Νομὸς Χαλεπίου** (996 χιλ. κ.). **Πόλεις.** — **Χαλέπιον** (125 χιλ. κ.), ἔδρα διοικητοῦ, πόλις βιομήχανος (σηρικὰ καὶ μεταξωτὰ υφάσματα) καὶ ἐμπορική, κέντρον τῆς μετὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς χώρας συγκοινωνίας. **Ἀγχιόχεια** (25 χιλ. κ.), παρὰ τὸν Ὀρόντην, πατρὶς Ἰωάννου τοῦ Χουρσαστῆμον· πόλις τὸ πάλαι λαμπρὰ καὶ πολυάνθρω-

πος ἀριθμοῦσα περὶ τὰς 700 χιλ. κ., σήμερον δὲ ἄσημος· ἐν αὐτῇ ἐκλήθησαν τὸ πρῶτον χριστιανοὶ οἱ ὄπαδοὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἄλεξανδρέττα (30 χιλ. κ.), ἐν τῷ μυχῶ τοῦ Ἰσσοῦ κόλπου, ἐπίνειον τοῦ Χαλεπίου· διὰ τοῦ ἐμπορικωτάτου αὐτῆς λιμένος ἐξάγονται τὰ ποικίλα προϊόντα τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς χώρας, δημητριακά, κόμμι, φοίνικες, φιστίκια, ὄπιον κτλ.

Σελεύκεια (25 χιλ. κ.), ἐπίνειον τῆς Ἀντιοχείας, μικρὸς ἀλλ' ἐμπορικὸς λιμὴν, **Χαμὰ** (πάλαι Ἐπιφάνεια, 35 χιλ. κ.) εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Ὀρόντου ποταμοῦ. **Ἄκρα** (10 χιλ. κ.), **Τύρος** (8 χιλ. κ.) καὶ **Σιδῶν** (10 χιλ. κ.), πόλεις παράλιοι καὶ ὀνομασταὶ ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἐπὶ τῆς ἐποχῆς κυρίως τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου.

2) **Νομὸς Βηρυτοῦ** (350 χιλ. κ.). Πρωτ. **Βηρυτὸς** (120 χιλ. κ.), πόλις παράλιος, ἐμπορικὴ, μετ' ἀξιολόγων ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων (πολλὰ καθολικῶν σχολεῖα), ἐπίνειον τῆς Δαμασκοῦ. **Δαοδίκεια** (16 χιλ. κ.) καὶ **Τρίπολις** (24 χιλ. κ.), λιμὴν τῆς μεσημβρινῆς χώρας τοῦ Λιβάνου.

1) **Νομὸς Συρίας** (720 χιλ. κ.). Πρωτ. **Δαμασκὸς** (140 χιλ. κ.) ἐν μέσῳ εὐφορωτάτης πεδιάδος, ἔδρα τοῦ πατριάρχου Ἀντιοχείας καὶ ὀνομαστὴ διὰ τὰ ἐν αὐτῇ κατασκευαζόμενα ὑφάσματα καὶ ξίφη.

4) **Διοίκησις Λιβάνου** (200 χιλ. κ.). Ἡ προνομιοῦχος αὕτη χώρα κατοικεῖται ὑπὸ Μαρωνιτῶν, λαοῦ ὀρθοδόξου, Δρούσων, μὴ χριστιανῶν, λαοῦ φιλοπολέμου, καὶ Ἀράβων. Οἱ πρῶτοι κυρίως λαοὶ οἰκοῦσι περὶ τὸν Λίβανον καὶ ἔχουσι χριστιανὸν διοικητὴν, διοριζόμενον κατὰ τετραετίαν ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου τῇ συναινέσει καὶ τῶν μεγάλων Δυνάμεων. Πρωτ. ἡ **Δεῖρ ἐλ Καμάρ**.

ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΑΡΜΕΝΙΑ

Ἡ Ἀρμενία κατέχεται ἐν μέρει ὑπὸ τῆς Ῥωσίας, Περσίας καὶ Τουρκίας, ἔχει δ' ἔκτασιν 400 χιλ. τετραγ. χιλιομέτρων καὶ πληθυσμὸν 4 περίπου ἑκατ. κατοίκων.

Τῆς κυρίως ὅμως τουρκικῆς Ἀρμενίας ὁ πληθυσμὸς ἀνέρχεται εἰς 2,470,000 κατοίκων.

Ὄρη.—Τὸ **Ἀραράτ**, μικρὸν ἠφαίστειον ἐσβεσμένον, γνωστότατον ἐκ τῆς ἱερᾶς ἱστορίας τῆς Π. Διαθήκης καὶ τὸ μικρὸν **Ἀραράτ**.

Ποταμοί.—Οἱ ὀνομαστοὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἱστορίᾳ **Τίγρης** καὶ ὁ ἰχθυοτρόφος **Εὐφράτης**, πηγάζων ὁ μὲν πρῶτος ἐκ τοῦ ἀρμενικοῦ

Ἀντιταύρου, ὁ δὲ δεύτερος ἐκ τοῦ ὄροπέδιου τῆς Ἐρζερούμ καὶ διαρρέοντες ὀλόκληρον τὴν Μεσοποταμίαν ἐνοῦνται παρὰ τὴν Βαβυλῶνα καὶ σχηματίζουσιν οὕτω τὸν μέγαν πλωτὸν ποταμὸν **Πασιτέγρητα** εὐρὴν μέχρι 500 μέτρων, χυνόμενον εἰς τὸν Περσικὸν κόλπον.

Ἡ τουρκικὴ Ἀρμενία **διοικητικῶς** διαιρεῖται εἰς 4 νομοὺς.

1) Ἐρζερούμ, 2) Βάν, 3) Βιτλῖς, 4) Μαμουρέτ.

1) **Νομὸς Ἐρζερούμ** (645 χιλ. κατ.) οὗ πρωτ. Ἐρζερούμ (πάλαι **Θεοδοσιούπολις**· 38 χιλ. κατ.), κειμένη ἐπὶ ὑψηλοῦ ὄροπέδιου, **κέντρον** τῶν ἐμπορικῶν ὁδῶν, αἵτινες ἄγουσιν ἐκ τοῦ περσικοῦ κόλπου εἰς τὸν Εὐξείνιον καὶ τὴν Μεσόγειον, ὡς καὶ τοῦ διαμετακομιστικοῦ ἐμπορίου Περσίας καὶ Εὐρώπης.

2) **Νομὸς Βάν** (380 χιλ. κατ.) μετὰ πρωτ. τῆς ὁμωνύμου πόλεως Βάν (30 χιλ. κατ.), κειμένης πλησίον τῆς ὁμωνύμου λίμνης.

3) **Νομὸς Βιτλῖς** (398 χιλ. κατ.) μετὰ πρωτ. τῆς ὁμωνύμου πόλεως Βιτλῖς (40 χιλ. κατ.).

4) **Νομὸς Μαμουρ ἐλ Ἀξίζ** (557 χιλ. κατ.), ἔχων πρωτ. τὴν **Χαρμπούτην** (25 χιλ. κατ.), πόλιν μετὰ ὠραίων κήπων καὶ ἀκμαίας βιομηχανίας δερμάτων.

ΜΕΣΟΠΟΤΑΜΙΑ ΚΑΙ ΒΑΒΥΛΩΝΙΑ

Ἡ **Μεσοποταμία** κεῖται μεταξὺ τῶν δύο ποταμῶν Εὐφράτου καὶ Τίγρητος· τὸ πάλαι δ' ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ ἔκειντο ἡ Ἀσσυρία, ἡ Χαλδαία καὶ ἡ Βαβυλωνία.

Ἔχει ἔκτασιν 450 χιλ. τετραγ. χιλιομέτρων καὶ πληθυσμὸν 1 1/2 ἑκατομμ. κατοίκων.

Τὸ ἔδαφος αὐτῆς εἶναι εὐφορώτατον.

Διοικητικῶς διαιρεῖται εἰς τέσσαρας νομοὺς, 1) Διαβερκίρ, 2) Βαγδατίου, 3) Μοσοῦλ, 4) Βασσόρας καὶ εἰς τὴν διοίκησιν Ζόρ.

1) **Νομὸς Διαβερκίρ** (470 χιλ. κ.), οὗ πρωτ. ἡ Διαβερκίρ (35 χιλ. κ.), παρὰ τὸν ποταμὸν Τίγρητα, ἔχουσα λαμπρὰν βιομηχανίαν μεταξίνων ὑφασμάτων καὶ οὕσα διασταύρωσις τῶν πρὸς τὸν Εὐφράτην καὶ Τίγρητα ὁδῶν.

2) **Νομὸς Βιγδατίου** (615 χιλ. κ.). Πρωτ. Βαγδάτιον (145 χιλ. κ.), πόλις ἐμπορικὴ καὶ βιομήχανος, ἐκτισμένη ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Τίγρητος, πάλαι λαμπρὰ καθέδρα τῶν Καλιφῶν. Πρὸς Ν. τοῦ Βαγδατίου ἔκειτο ἡ πόλις **Βαβυλωνία** (Μισὰρ ἐλ Βαῦ Θεοῦπάκη), ἧς σὺν-

ζονται τὰ ἔρειπια καὶ ἦτις ἦτο ἡ μεγαλυτέρα τότε πόλις τοῦ ἀρχαίου κόσμου, λαμπροτάτη διὰ τὸν πλοῦτον αὐτῆς καὶ διὰ τοὺς ὠραίους καὶ θαυμαστοὺς κρεμαστοὺς κήπους, οἵτινες ἀπετέλουν ἓν τῶν ἑπτὰ θαυμάτων τοῦ κόσμου. Ἐνταῦθα ἀπέθανεν ὁ μέγας Ἀλέξανδρος. Ἐπὶ τῶν ἔρειπιῶν τῆς Βαβυλῶνος κεῖται ἡ πόλις **Χιλλέ** (30 χιλ. κ.). **Κέρβελα** (65 χιλ. κ.), ἱερὰ τῶν Σχιτῶν πόλις.

3) **Νομὸς Μοσοῦλ** (350 χιλ. κ.), πρωτ. ἡ **Μοσοῦλ** (70 χιλ. κ.), ἐκτισμένη ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ, πόλις βιομήχανος καὶ ἐμπορική, διάσημος διὰ τὰ περίφημα λεπτὰ αὐτῆς μεταξωτὰ ὑφάσματα (μοσοουλῖναι) καὶ τοὺς ἐξαιρετοὺς τάπητας. Εἰς τὴν ἔναντι ὄχθην τοῦ Τίγρητος κεῖνται τὰ ἔρειπια τῆς ἀρχαίας **Νινευῆ** πρωτ. τῆς Ἀσσυρίας, πλησίον δὲ αὐτῆς κεῖνται τὰ **Ἀρβηλα** καὶ τὰ **Γανγάμηλα**, ὀνομαστὰ διὰ τὰς νίκας τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου κατὰ τῶν Περσῶν.

4) **Νομὸς Βασιόρας** (435 χιλ. κ.), Πρωτ. **Βασιόρα** (25 χιλ. κ.) ἀπέχουσα τῶν ἐκβολῶν τοῦ Πασιτίγρητος περὶ τὰ 90 χιλιόμε. Εἰς τὸν νομὸν τοῦτον ὑπάγεται καὶ τὸ Β. μέρος τῆς Ἀραβίας.

Διοικήσεις Ζόρ (100 χιλ. κ.), ἡ διοικήσις αὕτη ἐκτείνεται κατὰ τὴν συριακὴν ἔρημον καὶ Μεσοποταμίαν. Πρωτ. **Δεῖλ ἐλ Ζόρ** (20 χιλ. κάτ.).

ΣΗΜ. α') Ἐν τῷ νομῷ Βαγδατίου πόλεις ἀκμάσασαι τὸ πάλαι ἦσαν πρὸς ταῖς λεχθεῖσαι καὶ τὰ **Κούναξα** ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Εὐφράτου, ἔνθα τῷ 401 π. Χ. Ἀρταξέρξης ὁ Μνήμων ἐφόνευσε τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Κῦρον τὸν νεώτερον ἢ **Κηπίδων** ἀντικρὺ τῆς ἀρχαίας ἐπίσης πόλεως **Σελευκείας**, ἑδρας ποτὲ τῶν βασιλέων τῶν Πάρθων.

Ἐν τῇ διοικήσει τοῦ **Ζόρ** ὑπάρχουσι μεγαλοπρεπῆ ἔρειπια τῆς ὑπὸ τοῦ Σολομῶντος κτισθείσης ὀνομαστῆς ποτὲ πόλεως **Παλμύρας**, καθέδρας τῆς περιωνύμου βασιλείας Ζηνοβίας, καταστραφείσης τῷ 273 μ. Χ. ὑπὸ τοῦ Αὐρηλιανοῦ.

ΣΗΜ. β') Ἡ **Μεσοποταμία**, ἔνθα καὶ ἡ ἄσσις **Τὰδ-Μώρ**, ὑπῆρξε κοιτίς μεγάλου πολιτισμοῦ καὶ κέντρον μεγάλων κρατῶν. Νῦν δὲ ἡ χώρα αὕτη καλύπτεται ὑπὸ ἔρειπιῶν, δηοῦσι δὲ ταύτην λησται **Κοῦρδοι** καὶ **Τουρκομάνοι**.

Α Ρ Α Β Ι Α

Ἡ μεγάλη χερσόνησος τῆς Ἀραβίας κεῖται μεταξὺ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, τοῦ Περσικοῦ κόλπου καὶ τῆς Ὀμανικῆς θαλάσσης, ἔχει δ' ἔκτασιν 3 ἑκατομμ. 156 χιλ. τετρ. χιλιομ. καὶ πληθυσμὸν 5,340,000 κατοίκων Ἀράβων, ἀνηκόντων εἰς διαφόρους φυλάς.

Σχήμα. — Ἡ χερσόνησος τῆς Ἀραβίας ἔχει σχῆμα τετραπλεύρου ἐλάχιστα διαμελιζομένη ὑπὸ τῆς θαλάσσης.

Τὸ **κλίμα** αὐτῆς εἶναι ξηρότατον, θερμότατον δὲ κατὰ τὸ θέρος· ὁ οὐρανὸς σχεδὸν πάντοτε ἀνέφελος.

Τὸ **ἔδαφος** τῆς χώρας εἶναι ποικίλον, καὶ ἀλλαγῶν μὲν ἀπαντᾷ τις ὄροπέδια λίαν πετρώδη καὶ ἄνυδρα, ἀλλαγῶν δέ, ἐν τοῖς μεσογείοις, ἐρήμους ἀμμώδεις καὶ ὄασεις εὐφοροτάτας.

Προϊόντα. — Ἡ χώρα παράγει καφὲν ἐξαιρετον (Ἰεμένης), καπνόν, φοίνικας, βάμβακα, κόμμι, σμύρναν, λίβανον, ἀλόην καὶ πολύτιμα ἀρώματα, περιέχει δὲ καὶ ὄρυκτὰ χαλκοῦ, μολύβδου, σιδήρου καὶ λίθους πολυτίμους. Ἔχει δὲ καὶ πλουσίας νομάς τροφούσας ὄνομαστοὺς ἵππους (ἀραβικοὺς), δορκάδας καὶ καμήλους καὶ προσέτι λέοντας, βαινας, πάνθηρας, πιθήκους, ὄφεις κλπ.

Ὅρη ἔχει τὸ ὄνομαστὸν ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ ὄρος **Σινᾶ**, τὰ Ὀμανικὰ ὑψηλότερα, τὰ **Κεντρικὰ** χθαμαλὰ καὶ τὰ τοῦ Ἄδεν.

Πορθμοὺς ἔχει τὸν **Βαβέλ Μανδὲβ** καὶ τὸν Ὀρμούζιον, χωρίζεται δὲ καὶ ἀπὸ τῆς Ἀφρικῆς διὰ τῆς διώρουχος τοῦ **Σουέξ**.

Χωρογραφικῶς καὶ **πολιτικῶς** ἡ Ἀραβία διαιρεῖται 1) εἰς τὴν **τουρκικὴν Ἀραβίαν**, 2) τὴν **ανεξάρτητον Ἀραβίαν** καὶ 3) εἰς τὰς ἐν Ἀραβίᾳ **ἀγγλικὰς κτήσεις** (Ἄδεν).

1) **Τουρκικὴ Ἀραβία.** — Εἰς τὴν τουρκικὴν Ἀραβίαν ἀνήκουσιν αἱ ἐπὶ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἀκταὶ μέχρι τοῦ Ἄδεν καὶ τινες πρὸς τὸν περσικὸν κόλπον. **Διοικητικῶς** διαιρεῖται εἰς τοὺς νομοὺς 1) **Χεδζᾶξ** καὶ 2) **Ἰεμένης**.

Πρωτ. τοῦ νομοῦ **Χεδζᾶξ** (Πετραία Ἀραβία) εἶναι ἡ **Μέκκα** (60 χιλ. κ.), ἡ ἱερὰ πόλις τῶν μωαμεθανῶν, ἐν ἣ ἐγεννήθη ὁ Μωάμεθ ὁ προφήτης αὐτῶν. Ἐπίνειον αὐτῆς ἐν τῇ Ἐρυθρᾷ θαλάσῃ εἶναι ἡ **Τζέδδα** (30 χιλ. κ.). Ἐτέρα ἱερὰ πόλις τῶν μωαμεθανῶν εἶναι ἡ **Μεδίνα** (48 χιλ. κ.), ἐνθα ἐντὸς μεγαλοπρεπεστάτου τεμένους (τζαμίου) ὑπάρχει ὁ τάφος τοῦ Μωάμεθ.

ΣΓΜ. Τὰς ἱεράς ταύτας πόλεις ἐπισκέπτονται χιλιάδες προσκυνητῶν μωαμεθανῶν κατὰ πᾶν ἔτος, ἐκ τοῦ συνωστισμοῦ δὲ αὐτῶν καὶ τῆς προσφερομένης εἰς σφάλια θυσίας πολὺ συνήθως ἀναπτύσσεται ἀσιατικὴ χολέρα μεταφερομένη πολλάκις καὶ εἰς Εὐρώπην.

Πρωτ. τῆς **Ἰεμένης** (Εὐδαίμονος Ἀραβίας) εἶναι τὸ **Σανᾶ** (58 χιλ. κ.), πόλις ἡδυσμένη ἐπὶ εὐφόρου πεδίου, παραίτημα ἐξαιρετον

καφέν· ἐπίνειον αὐτῆς εἶναι ἡ *Χοδέδα* (20 χιλ. κ.), μέγα ἐμπορικὸν κέντρον τοῦ καφέ· πρὸς Ν. *Μόκα*, ὀνομαστὴ διὰ τὸν εὐώδη καφέν αὐτῆς.

Ἐν τῷ νόμῳ Βασσόρας (Μεσοποταμίας) ὑπάγεται ἀπὸ τοῦ 1871, ὡς εἶπομεν, ἡ βορεία πρὸς τὸν περσικὸν κόλπον παραλία τῆς Ἀραβίας *Ἐλ Χασά* καλουμένη πρωτ. *Ἐλ Χαλίφ*.

1) *Ἀνεξάρτητος Ἀραβία*. — Ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς χώρας κεῖνται τὰ κράτη τῆς *Χαμάρης*, πρωτ. *Χάιλ* (15 χιλ. κ.), τῶν *Οὐχαβιῶν* (Νετζέδ) πρωτ. *Ἐλ Ριάδ* (30 χιλ. κ.). Οἱ λαοὶ τῶν κρατῶν τούτων ζῶσιν ὡς νομάδες κατοικοῦντες εἰς τὰς εὐφορωτάτας δάσεις τῶν ἐκτεταμένων ἐρήμων τῆς *Δάχνας* καὶ τῆς *Νεφούδ*.

Τὸ *Σουλτανάτον* τοῦ Ὀμάν εὐρύτατον, κατέχει τὴν ΝΑ. γωνίαν τοῦ περσικοῦ κόλπου, πρωτ. *Μασκάτη* (20 χιλ. κ.), λιμὴν ἐμπορικόν.

Ἡ πρὸς τὴν Ὀμανικὴν θάλασσαν ἀραβικὴ χώρα καλουμένη *Χαδραμαούτη* κατοικεῖται ὑπὸ ἀνεξαρτήτων ἀραβικῶν φυλῶν.

Ἡ μαργαριτοφόρος νῆσος *Βαρεῖν* κειμένη ἐντὸς τοῦ περσικοῦ κόλπου ἀνήκει εἰς τοὺς Ἀγγλοὺς, ἔχει πόλιν τὴν *Μαινάμαν* (40 χιλ.κ.).

3) *Αἱ ἐν Ἀραβίᾳ ἀγγλικαὶ κτήσεις*. — Αἱ ἀγγλικαὶ κτήσεις ἐπὶ τῆς Ἀραβίας ἔχουσι πληθυσμὸν 345 χιλ κατοίκων· ἀξιολογωτέρα πόλεις εἶναι τὸ *Ἄδεν* (45 χιλ. κ.), παρὰ τὴν εἴσοδον τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης εἰς τοὺς πλέοντας ἐκ τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ (θαλασσίας ὁδοῦ ἀγούσης εἰς Ἰνδίας), πόλις ὀχυρωτάτη καὶ κέντρον ναυσιπλοΐας καὶ ἐμπορίας.

Ἡ μικρὰ καὶ ὀχυρὰ νῆσος *Περίμ* ἀποτελεῖ ἐξάρτημα τοῦ Ἄδεν.

ΟΡΟΠΕΔΙΟΝ ΤΟΥ ΙΡΑΝ (ἢ ΑΡΙΑΝΗ)

Τὸ ὄροπέδιον τοῦ Ἰράν περιλαμβάνει σήμερον τρία κράτη, τὴν *Περσίαν*, τὸ *Ἀφγανιστάν* καὶ τὸ *Βελουτχιστάν*.

Τὸ ὄροπέδιον τοῦτο περιλαμβάνει διαφόρους ἐρήμους καὶ ἐκτεταμένα βαθύπεδα στεπλῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀλατοῦχα, ἔχει δὲ καὶ τινας κοιλάδας, αἵτινες ἀρδεύονται ὑπὸ παραποτάμων τοῦ Τίγρητος. Εἰς τὸ ΒΑ. αὐτοῦ ἐκτείνεται τὸ *Ἀφγανιστάν*, εἰς τὸ ΝΑ. τὸ *Βελουτχιστάν* καὶ ἡ ἀπέραντος ἐρημος *Γεδρωσία*.

Ὄρη. — Τὸ μέγα τοῦτο ὄροπέδιον περικλείεται πρὸς Β. ὑπὸ τῶν ὄρεων *Ἐλβούρσου* (κορυφ. *Δεμαβένδον*, 5.650 μ., γιγαντιαῖον

ήφαίστειον), **Κορασάν** (4 χιλ. μ.), τῶν ὄρεων τῆς **Χεράτης** καὶ τοῦ **Ἰνδοκούχου**.

Ἐν δὲ τῷ ἐσωτερικῷ τοῦ ὄροπέδιου ὑφοῦνται τὰ ὄρη τῆς **Κανδαχάρης** καὶ τῆς **Περσίας**.

Λίμναι, ποταμοί. — Ποταμὸν ἔχει τὸν **Χιλμέδην**, χυνόμενον εἰς τὴν λίμνην **Χαμόν**, καὶ τινες ἄλλους καταρρακτώδεις καταπινομένους ὑπὸ τοῦ ἐδάφους ἢ σχηματίζοντας ἑλλείπει διεξόδου λίμνας ἐλώδεις καὶ ἄλμυράς, ἐτέραν δὲ λίμνην τὴν **Οὐρμίαν**.

Κλίμα. — Τὸ κλίμα εἶναι ξηρὸν καὶ ὁ ἀῆρ διανυγέστατος.

Προϊόντα. — Δημητριακοὶ καρποί, βάμβαξ, ὄπιον, τουμπεκίον. εἶδος καπνοῦ, μέταξα καὶ ὀπῶραι. Τρέφονται ὠραῖοι ἵπποι καὶ κάμηλοι αἱ βακτριαναί.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΠΕΡΣΙΑΣ

Ἡ Περσία ἔχει ἔκτασιν 1,649 χιλ. τετραγων. χιλιομ. καὶ πληθυσμὸν 9 ἑκατομμ. κατ. Πολλοὶ τῶν κατοίκων ζῶσι βιον νομαδικόν. Οἱ Πέρσαι εἶναι ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Περσῶν καὶ Μήδων. Κατέχει τὸ μεγαλύτερον καὶ δυτικὸν μέρος τοῦ Ἰράν.

Θρησκεία. Μωαμεθανικὴ (τῆς αἰρέσεως τῶν Σχιιτῶν)· ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ ὀπαδοὶ τοῦ Ζωροάστρου.

Πολίτευμα. Συνταγματικὴ μοναρχία, ὁ βασιλεὺς αὐτῆς καλεῖται **Σάχης**.

Τὸ ἐμπόριον ἐν Περσία εἶναι ὅποσδήποτε ζωηρόν.

Ἡ βιομηχανία μόνον τῶν ταπήτων ἀκμάζει.

Ὄρυκτά. Μόλυβδος, σίδηρος, χαλκὸς καὶ ἄργυρος, εἰς τὰ παράλια δὲ τοῦ περσικοῦ κόλπου ἀλιεύονται ὄστρακα μαργαριτοφόρα.

Κυριώτεραι πόλεις. **Τεχεράνη** (300 χιλ. κ.), πρωτ. τῆς Περσίας. Πρὸς Ν. τῆς Τεχεράνης κεῖται ἡ πόλις **Ἰσπαχάν** (70 χιλ. κ.), ἀρχαία πρωτ. τῆς Περσίας· **Ταυρίς** (200 χιλ. κ.), παρὰ τὴν λίμνην Οὐρμίαν, πόλις ἐμπορικὴ καὶ μεγίστη τῆς Περσίας ἀγορά, τέμα τῶν ἐκ Τραπεζοῦντος καραβανίων· **Μεσχέδη** (60 χιλ. κ.)· **Βουσχίρη** (25 χιλ. κ.) λιμὴν ἐμπροσθός.

Ἄφγανιστάν.

Ἡ ἡγεμονία τοῦ Ἄφγανιστάν ἔχει ἔκτασιν 558 χιλ. τετραγων. χιλιομ. καὶ πληθυσμὸν 9 ἑκατομμ. κ. μωαμεθανῶν τὸ ὄρησκευμα.

Ἰνδοτογραφία. Ἡ χώρα τοῦ Ἰνδοστάν ἀρδεύεται πρὸς Δ. μὲν ὑπὸ τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ, πρὸς Α. δὲ ὑπὸ τῶν ποταμῶν **Γάγγου** καὶ **Βραμαπούτρα**. Ἐν δὲ τῇ Ἰνδοκίᾳ ῥέουσι κατὰ μῆκος οἱ μεγάλοι ποταμοὶ **Ἰεραβάδης**, **Σαλουένης**, **Μενὰμ** καὶ **Μεκκόγγ**.

Κλίμα. Προϊόντα.—Τὸ κλίμα εἰς τε τὸ Ἰνδοστάν καὶ τὴν Ἰνδοκίαν εἶναι θερμὸν καὶ βροχερόν. Αἱ Ἰνδίαί εἶναι ἡ εὐφορωτέρα καὶ πλουσιωτέρα χώρα τῆς γῆς. Παράγει δὲ μεγίστην ποικιλίαν προϊόντων, ὄρυζαν, ζακχαροκάλαμον, τέιον, ἰνδικὰ κάρυα, βάμβακα, ἰνδικόν, ἰνδοπέπερι, κιννάμωμον, ὄπιον, βανάνας, μέταξαν, ἀδάμαντας, μαργαριτάρια κτλ. Ζῶσι δὲ ἐν αὐταῖς πολλὰ ἄγρια ζῶα, ὡς ἐλέφαντες, λέοντες, τίγρεις, κροκόδειλοι, ὄφεις.

Κάτοικοι. Θρησκεία.—Αἱ Ἰνδίαί εἶναι ἀπὸ τὰς πυκνότερον κατοικημένας χώρας. Οἱ κάτοικοι αὐτῶν Ἰνδοὶ εἶναι οἱ ἀρχαιότεροι τῶν Ἀρίων λαῶν. Ἐπικρατέστεροι θρησκεῖαι εἶναι ὁ **Βραχμанизμός**, ὁ **Μωαμεθανισμός** καὶ ὁ **Βουδδισμός**.

Πολιτικὴ διαίρεσις.—Αἱ Ἰνδίαί διαιροῦνται πολιτικῶς 1) εἰς τὰς **βρετανικὰς Ἰνδίας**, 2) εἰς τὴν **γαλλικὴν Ἰνδοκίαν** καὶ 3) εἰς τὸ βασίλειον τοῦ **Σιάμ**.

1. Βρετανικαὶ Ἰνδίαί.

Αἱ **βρετανικαὶ Ἰνδίαί** κατέχουσι τὸ δυτικὸν καὶ μέσον τῶν ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν. Εἰς τὰς ἀμέσους δὲ κτήσεις ὑπάγονται καὶ πολλὰ ὑποτελῆ κράτη διοικούμενα ὑπὸ Ἀγγλῶν τοποτηρητῶν.

Ἐκτασις.—Ἡ ἔκτασις τῶν βρεττ. Ἰνδιῶν εἶναι 4,900,000 τετραγ. χιλιόμετρα.

Πολίτευμα.—Αὐτοκρατορία ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ βασιλέως τῆς Μ. Βρετανίας, ὅστις ἀπὸ τοῦ 1877 καλεῖται καὶ αὐτοκράτωρ τῶν Ἰνδιῶν, κυβερνᾷ δὲ τὰς Ἰνδίας δι' Ἀγγλοῦ ἀντιβασιλέως.

Πληθυσμός.—Ὁ πληθυσμὸς τῶν βρετανικῶν Ἰνδιῶν ἀνέρχεται εἰς 320 ἑκατομμύρια.

Πόλεις.—Ἐν τῇ Ἰνδοστάν εἶναι ἡ **Καλκούττα** (900 χιλ. κ.), καθέδρα τοῦ ἀντιβασιλέως, πόλις ἐμπορικωτάτη καὶ βιομήχανος, ἐκτισμένη ἐπὶ τοῦ δέλτα τοῦ Γάγγου. **Βεναρῆς** (1) (205 χιλ. κ.), παρό-

(1) Ἐν τῇ ἱερᾷ καὶ ἐπιστημονικῇ πόλει Βεναρῆς ὑπάρχει χιλιάς παγοδῶν, ναῶν καὶ τζαμιῶν, μὲν γὰρ Παγεπιστήμιον, ἔστι γὰρ ἀδάμαντας καὶ ἔχει ἀκμαίαν βιομηχανίαν φηφισοποίησθε ἀπὸ τοῦ Νότιου τοῦ Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς Ἰφασμάτων.

χθιος τοῦ Γάγγου καὶ ἱερὰ πόλις τῶν Βραχμάνων. **Δελχῆ** (235 χιλ. κ.) παρὰ τὸν Γάγγην, ἔδρα ποτὲ τοῦ μεγάλου Μογγόλου. **Δαχώρη** (230 χιλ. κ.), ὀνομαστὴ διὰ τὰ περίφημα λαχώρια ὑφάσματα αὐτῆς ἐκτισμένη ἐπὶ χώρας εὐφορωτάτης. **Πανδοσχάβ**, Πενταποταμία καλουμένη καὶ ἀρδευομένη ὑπὸ πέντε βραχιόνων τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ. Τὴν χώραν ταύτην εἶχεν ὑποτάξει ὁ Μ. Ἀλέξανδρος. **Ζαγερνάθη** ἐπὶ τοῦ Βεγγαλικοῦ κόλπου, ἔνθα ἡ περίφημος παγόδα τοῦ **Βισνοῦ**.

Ἐν τῷ ὄροσπέδιῳ τοῦ **Δεκκάν** πόλεις εἶναι ἡ **Βομβάη** (1 ἑκατομ. κατ.) ἐπὶ νησίδος τῆς δυτικῆς ἀκτῆς κειμένη, μέγιστος ἐμπορικὸς λιμὴν καὶ κέντρον τοῦ μετὰ τῆς Εὐρώπης ἐμπορίου, συνδέεται σιδηροδρομικῶς μετὰ τῆς Καλκούτας. **Χαϊδαραβὰδ** (505 χιλ. κατ.), πρωτ. τοῦ ὑποτελοῦς κράτους τοῦ **Νιζάμ**. Παρὰ τὴν πολίχνην **Ἐλώραν** τῆς περιφερείας τοῦ κράτους τούτου ὑπάρχει ὄρος βραχῶδες καὶ ἐπ' αὐτοῦ εἶναι λελαξευμένοι ἀναρίθμητοι Ἰνδικοὶ ναοὶ (παγόδοι). **Μαδράς** (520 χιλ. κατ.), πόλις ἐκτισμένη κατὰ τὴν ἀνατ. παραλίαν, κέντρον τοῦ ἐμπορίου τῶν μαργαριτῶν καὶ ἄλλων πολυτίμων λίθων.

Παρὰ τὰς Ν. κλιτῦς τῶν Ἰμαλαίων ὄρεων κεῖνται δύο μικρὰ ἀνεξάρτητα κράτη, τὸ **Νεπάλ** καὶ τὸ **Βουτάν**.

Ἡ νῆσος **Κεϋλάνη**, ἐν ἣ ἀλιεύονται ὄστρακα μαργαριτοφόρα, ἔχει πληθυσμὸν 3 1)2 ἑκατομμύρια κατοίκους καὶ πρωτ. τὸ **Κολόμβον** (140 χιλ. κ.).

Ἐν τῇ ἀγγλικῇ Ἰνδοκίᾳ τῆ πέραν τοῦ Γάγγου (**ἄνω καὶ κάτω Βερμανία καὶ Ἀσάμ**) πόλεις εἶναι ἡ **Ραγκούν** (300 χιλ. κατ.), πόλις ἐμπορικὴ παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἱεραβαδῆ· ἡ **Σιγκαπούρη** (200 χιλ. κατ., πόλις τῶν λεόντων), ἐκτισμένη ἐπὶ νησίδος καὶ κατὰ τὸ ἄκρον τῆς χερσονήσου **Μαλάκκας**, σταθμὸς τῶν εἰς Σινικὴν καὶ Ἰαπωνίαν μεταβαινόντων πλοίων.

2. Γαλλικὴ Ἰνδοκίᾳ.

Ἡ γαλλικὴ Ἰνδοκίᾳ διαίρεται εἰς 4 τμήματα· 1) εἰς τὴν γαλλικὴν **Κοχιγκίᾳν**, 2) εἰς τὸ **Τογκίνον** καὶ 3) εἰς τὰ ὑπὸ τὴν γαλλικὴν προστασίαν διατελοῦντα δύο βασίλεια **Ἀννάμ** καὶ **Καμβόδηνη** (προτεκτοράτα). **Πληθυσμὸν** ἔχουσι περὶ τὰ 23 ἑκατομμ. κατ. **Πόλεις** εἶναι ἡ **Χαόη** (170 χιλ. κατ.) πρωτ. τοῦ Τογκίνου, ἡ **Σαϊ-**

γών (66 χιλ. κ.), πρωτ. τῆς Κοχιγκίνης, σπουδαῖος ἐμπορικὸς λιμὴν, ἢ *Χουή* (60 χιλ. κ.), πρωτ. τοῦ Ἄννὰμ καὶ ἡ *Πνὸμ Μὲν* (62 χιλ. κ.) πρωτ. τῆς Καμβόδγης.

3. Τὸ βασίλειον τοῦ Σιάμ.

Τὸ βασίλειον τοῦ Σιάμ κεῖται ἀνατολικῶς τῆς Βιρμανίας, ἔχει **πληθυσμὸν** ὑπὲρ τὰ 7 ἑκατομμ. κατοίκους, βουδδιστὰς τὸ θρήσκευμα, καὶ πρωτ. τὴν πόλιν *Βαγκὸν* (650 χιλ. κατ.), φκοδομημένην ἐπὶ πασσάλων κατὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ *Μενάμ*: ἐμπορικωτάτη καὶ μέγας λιμὴν ἐξαγωγῆς ὀρυζῆς, ζακχάρεως, πεπέρεως καὶ σισάμου.

Β') ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΑΣΙΑ

Ἡ ἀνατολικὴ Ἀσία ἀποτελεῖ τὸ μέγιστον τμῆμα τῆς ὅλης Ἀσίας, περιλαμβάνει δὲ τὰς ἑξῆς χώρας: 1) *Τὸ Σινικὸν κράτος*, 2) τὴν *Κορέαν* καὶ 3) τὴν *Ἰαπωνίαν*.

Σινικὸν Κράτος.

Τὸ ἀχανὲς Σινικὸν κράτος ἐκτείνεται πρὸς Β. τῶν ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν καὶ κατὰ μῆκος τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ πρὸς ἀνατολάς, ἔχει **ἔκτασιν** μεγαλυτέραν τῆς ὅλης Εὐρώπης καὶ **πληθυσμὸν** ὑπὲρ τὰ 330 ἑκατομμ. κατοίκους ἀνήκοντας εἰς δύο φυλάς, εἰς τὴν *ταιαρικὴν* καὶ εἰς τὴν *σινικὴν* ἢ *κινεζικὴν*. Περιλαμβάνει δὲ τὰς ἑξῆς χώρας: 1) τὴν *Σινικὴν* (Κίναν) Ν. Α., 2) τὴν *Μαντζουρίαν* ΒΑ., 3) τὴν *Μογγολίαν* καὶ *Τσουγγαρίαν* πρὸς Β., ἔνθα καὶ ἡ ἀπέραντος ἔρημος *Γόβη*, 4) τὸ ἀνατολικὸν *Τουρκεστὰν* καὶ 5) τὸ ὑπὸ τῶν Ἄγγλων τελευταῖον καταληφθὲν καὶ πρὸς Β. τῶν Ἰμαλαίων ἐκτεινόμενον μέγα ὄροπέδιον τοῦ *Θιβέτ*.

Μορφολογία τοῦ ἐδάφους. — Πρὸς Β. τῶν Ἰμαλαίων ὄρεων ἐκτείνονται τὰ ὑψηλὰ ὄροπέδια τοῦ *Παμιρ* καὶ τοῦ *Θιβέτ*, περιλαμβανόμενα δυτικῶς ὑπὸ τῶν ὑψηλῶν ὄρεων *Καρακόρουμ*. *Κουὲν Δουν* καὶ βορειότερον ὑπὸ τῶν *Οὐρανίων ὄρεων* (Θιάν-Σάν) καὶ ἔτι βορειότερον ὑπὸ τῶν Ἄλταϊων, πρὸς Α. δὲ ὑφοῦνται αἱ *κινεζικαὶ Ἄλτεις*, τὰ ὄρη τοῦ *Κυανοῦ* καὶ τοῦ *Κιτρίνου* ποταμοῦ καὶ ΒΑ. τὰ τῆς *Μαντζουρίας*. Πρὸς Α. τὸ ἔδαφος καταπίπτει εἰς τὸ ἀπέραντον καὶ εὐφορώτατον *σινικὸν* βαθύπεδον.

Ἰδοτογραφία. — **Ποταμοὶ** διαρρέοντες τὴν χώραν εἶναι

πολλοί· οἱ μεγαλύτεροι τούτων εἶναι ὁ **Χοάγγ Χώ** (δηλ. κίτρινος ποταμός) μὲ ὕδατα βορβορώδη καταπλημμυρίζων τὴν χώραν, ὁ **Σιγι-άγγ** (δηλ. κυανοῦς ποταμός) ὁ παλυδροτότατος τῆς Ἀσίας, ὁ **Χογγόι** (ἐρυθρός), ἅπαντες πλωτοὶ ποταμοί. Πολλοὶ δὲ πρὸς τούτοις διώρυχες, ὧν μεγίστη ἢ καλουμένη **αὐτοκρατορικὴ**, χωροῦσα ἐκ Β. πρὸς Ν. καθ' ὅλον τὸ μῆκος τοῦ βαθυπέδου, ἀρδεύουσι πλουσίως καὶ φέρουσιν εἰς συγκοινωνίαν τὴν ἀπέραντον χώραν.

Προϊόντα. — Τέιον, σιτηρά, βάμβαξ, ὄρυζα ἰδίως, ἣτις ἀπο-

Ἀποξήρασις φύλλον τεῖου ἐν Κίνα.

τελεῖ τὴν κυριωτέραν τροφήν τῆς ἀπωτάτης Ἀνατολῆς, ζαχαροκάλαμον, μέταξα, μεταλλεῖα χρυσοῦ, ἀργύρου, χαλκοῦ καὶ σιδήρου καὶ ἀπέραντα στρώματα λιθανθράκων.

Ἀπὸ τῆς ἀρχαιοτάτης ἐποχῆς ἡ Σινικὴ ἔχει ἰδίαν βιομηχανίαν μετάξης, βάμβακος, πορφυρῶν ἐκ πορσελάνης ἀγγείων καὶ ποικίλων ἄλλων τεχνουργημάτων, κατασκευαζομένων διὰ χειρός. Πολλοὶ δὲ ἐφευρέ-

σεις γινόμεναι κατὰ τὸν μεσαίωνα ἐν Εὐρώπῃ, οἷαι εἶναι ἡ τῆς πυρίτιδος, τῆς τυπογραφίας, τῆς ναυτικῆς πυξίδος, τοῦ χάρτου κλπ. ἦσαν γνωσταὶ ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων ἐν Κίνα.

Ἀνάπτυξις. — Οἱ κάτοικοι τῆς Σινικῆς δημοκρατίας εἶναι μογγολικῆς καταγωγῆς καὶ ἀποτελοῦσι λαὸν εὐφυᾶ, ἐπιμελῆ καὶ δύσπιστον, ὅστις ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας διετέλεσε μεμονωμένος καὶ ἀκοινωνήτος πρὸς τοὺς λοιποὺς λαοὺς τοῦ κόσμου. Ἐκτοτε μένουσι στάσιμοι ἀποκρούοντες τὸν εὐρωπαϊκὸν πολιτισμόν. Κατὰ τὸν τελευταῖον αἰῶνα μόνον ἤνοιξαν ὀλίγους λιμένας καὶ κατορθώθη οὕτω νὰ ἐπικοινωνήσῃ μετὰ τῶν Εὐρωπαίων (Καντών, Σαγγάη, Φουτσέου κλπ.). Ἡδη ἡ ἐπικοινωνία μετὰ τῶν ξένων εἶναι πλήρης.

Θρησκεία. — Ἐπικρατοῦσα θρησκεία εἶναι ἡ φιλοσοφικὴ διδα-

σκαλία τοῦ **Κομφουκίου** καὶ ὁ **Βουδδισμός**, ὑπάρχουσι καὶ πολλοὶ **μωαμεθανοὶ** καὶ ὑπὲρ τὸ ἑκατομμύριον **χριστιανοί**.

Πόλεις.— **Πεκίνον** (850 χιλ. κατ.), πρωτ. τοῦ κράτους, ἐκτισμένη ἐπὶ τῶν ὄχθῶν τῆς ποταμίου διώρυχος **Πεϊχώ**, ἣτις ἐκβάλλει εἰς τὸν κόλπον τοῦ Πετσιλῆ. Πρὸς Β. τοῦ Πεκίνου ἐκτείνεται τὸ μέγα **Σινικὸν τεῖχος**, τὸ ὁποῖον χωρίζει τὴν Κίναν ἀπὸ τῆς Μογγολίας, ἐνοῦται μετὰ τῆς Εὐρώπης διὰ τοῦ ὑπερσιβηρικοῦ σιδηροδρόμου. **Τιέν Τσιν** (800 χιλ. κ.), μεταξὺ τῶν ὁποίων πολλοὶ Εὐρωπαῖοι, ἐπίνειον τοῦ Πεκίνου ἐπὶ τοῦ κόλπου τοῦ Πετσιλῆ, **Τσεφοῦ** (650 χιλ. κ.) ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ κόλπου, λιμὴν ἐμπορικός. **Σαγκάη** (650 χιλ. κ.) ἐπὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ **Σοάγγ Ποῦ**, τὸ κυριώτερον κέντρον τοῦ σινοευρωπαϊκοῦ ἐμπορίου. **Χάγγ Τσέου** (820 χιλ. κ.) καὶ **Φουτσέου** (640 χιλ. κ.), ἔνθα καὶ ὁ πολεμικὸς ναύσταυθμος. **Καντῶν** (1 ἑκατομμ. κ.), πόλις κειμένη παρὰ τὸν ὁμώνυμον κόλπον, μέγας ἐμπορικός λιμὴν καὶ τὸ κυριώτερον βιομηχανικὸν κέντρον ἀπὸ πολλῶν ἑτῶν, λιμὴν ἀνοικτὸς εἰς τὴν ἐμπορίαν τῶν ξένων. Κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ κόλπου τῆς Καντῶν κεῖται ἡ νῆσος **Χογγ Κόγγ** ἀνήκουσα εἰς τοὺς Ἄγγλους. **Σι Γκαν** (1 ἑκατομμ. κ.), ἐν τῷ ἐσωτερικῷ καὶ πλεῖσται ἄλλαι πόλεις.

Μοῦκδεν (200 χιλ. κ.), πρωτ. τῆς **Μαντζουρίας**, ἱερὰ πόλις τῶν Κινέζων καὶ ὀνομαστὴ διὰ τὴν μεγάλην ἥτιαν τοῦ ὄρωσικοῦ στρατοῦ ὑπὸ τοῦ Ἰαπωνικοῦ κατὰ τὸ ἔτος 1904. Ὁ ἐν τῷ κόλπῳ Πετσιλῆ ὄχυρώτατος λιμὴν **Ἀρθούρ** ὀνομαστὸς καταστάς διὰ τὴν τρομερὰν πολιορκίαν αὐτοῦ ὑπὸ τῶν Ἰαπώνων καὶ τὴν ἥρωικὴν ἀμυναν τῆς ἐν αὐτῷ ὄρωσικῆς φρουρᾶς, ἀνήκων νῦν εἰς τὴν Ἰαπωνίαν.

Οὔργα πρωτ. τῆς **Μογγολίας** (40 χιλ. κ.). **Κούλιζα** καὶ **Κιάντα**(¹), πόλεις τῆς **Τσουγγαρίας**, σπουδαῖοι ἐμπορικοὶ σταθμοὶ μεταξὺ Ῥώσων καὶ Σινῶν.

Λάσσα, πρωτ. τῆς **Θιβητίας**, ἱερὰ πόλις τοῦ Βούδδα καὶ καθέδρα τοῦ **Δαλαΐ Λάμα** (²) πατριάρχου τῶν βουδδιστῶν.

1) Διὰ τῆς **Κιάντας** μεταφέρεται εἰς Ῥωσίαν καὶ λοιπὴν Εὐρώπην τὸ ἀρίστης ποιότητος Σινικὸν τένον.

2) Ὁ Δαλαΐ Λάμας κατοικεῖ ἐν Λάσσα καὶ ἐν ἀνακτόρῳ ἔχοντι 10,000 αἰθούσας κακοσμημένας διὰ ποικίλων εἰδώλων, ἔνθα χιλιάδες προσκνητηῶν σურβέουσι κατ' ἔτος. Οὗτος φεύγων ἐσχάτως τὴν ἀγγλικὴν ἐπικυριαρχίαν, ἦν ἀνε-

Κασγάρ (80 χιλ. κ.), πρωτ. καὶ ἡ **Ύαρκάνδη** (50 χιλ. κ.), πόλεις τοῦ **σινικοῦ Τουρκεστάν**.

Κτήσεις εὐρωπαϊκαὶ ἐν τῇ σινικῇ παραλία 1) τὸ **Βεΐ-Χα-Βεΐ** παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ κόλπου τοῦ Πεισιλῆ ἀνήκον εἰς τοὺς Ἄγγλους.

2) τὸ **Κιάο Τσέου** λιμὴν ἀνήκων μέχρι τοῦδε εἰς τοὺς Γερμανοὺς καὶ ἤδη καταληφθεὶς ὑπὸ τῶν Ἰαπῶνων.

3) τὸ **Μακάον** παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ λιμένος τῆς Καντῶν ἀνήκον εἰς τοὺς Πορτογάλλους.

4) ἡ νῆσος τοῦ **Χόγγ Κόγγ**, ἐπὶ τῆς ὁποίας εὐρίσκεται ὁ λιμὴν τῆς Βικτωρίας ὁ ἐμπορικώτατος τοῦ κόσμου, ἀνήκει εἰς τοὺς Ἄγγλους καὶ

5) τὸ **Κουάγγ Τσέου** ἀνήκον εἰς τοὺς Γάλλους.

Ἰαπωνία καὶ Κορέα.

Ἡ Ἰαπωνικὴ αὐτοκρατορία ἀπὸ τοῦ 1904, ἀφ' ἧς κατέκτησε καὶ προσήρησεν ὀλόκληρον τὸ βασίλειον τῆς Κορέας (1910) καὶ τὴν χερσόνησον **Διάο Τούγκ** μετὰ τοῦ ἰσχυροτάτου λιμένος **Ἀρθούρ**, μετετράπη ἀπὸ καθαρῶς νησιωτικῆς δυνάμεως εἰς ἡπειρωτικὴν καὶ νησιωτικὴν. Διότι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἀκόμη ἀπετελεῖτο ἐκ πολλῶν ἠφαιστειωδῶν νήσων, τῶν ὁποίων αἱ μεγαλύτεραι ἦσαν ἡ **Νιπών**, ἐπὶ τῆς ὁποίας ὑψοῦται τὸ θεαματικώτατον καὶ μέγιστον ἠφαιστειοὺν **Φουσιγιάμα**, ἡ **Υεσῶ** καὶ ἡ τελευταῖον προσαρτηθεῖσα **Φορμόζα**, ὡς καὶ ἡ κατὰ τὸ ἥμισυ τέως ῥωσικὴ νῆσος **Σακαλίν**. Ἄπασαι αἱ ἀνωτέρω νῆσοι διαχωρίζονται ἀπὸ τῆς Ἀσίας διὰ τῆς θυελλώδους Ἰαπωνικῆς θαλάσσης.

Πληθυσμὸς. 65 ἑκατομμύρια κατοίκων.

Τὸ **ἔδαφος** τῆς χώρας γέμει ἠφαιστειωδῶν καὶ ὑψηλῶν ὄρεων, εἶναι δὲ εὐφορώτατον· ἐν γένει ἡ βλάστησις εἶναι θαυμασία.

Τὸ **κλίμα** εἶναι ὠκεάνιον καὶ ὑγιεινόν, γλυκύτερον τῆς ἀπέναντι ἡπείρου.

Προϊόντα. — Ὄρυζα ἐν ἀφθονίᾳ, μέταξα, τέϊον, χρυσός, ἄργυρος, χαλκός, σίδηρος καὶ μολυβδος· **βιομηχανικὰ** διάφορα ὑφάσματα,

---

γνώρισε τὸ πλείστον μέρος τῆς Θιβητίας, μετέφραεν εἰς τὰ ἐνδότερα τὴν ἔδραν του.

Οἱ γεωγράφοι παραβάλλουσι τὰς φυσικὰς καλλονὰς τῆς Θιβητίας πρὸς τὰς τῆς Ἑλβετίας.

ποικίλα ἀντικείμενα τέχνης, μηχαναί, ὄπλα, διάφορα πολύτιμα ἀγγεῖα, χάρτης ἐκλεκτός, βερνίκιον, πορσελάνη ἐκλεκτὴ κλπ. Πρὸς τούτοις κέκτηται μεγάλα καὶ λαμπρὰ ναυπηγεῖα. Ἡ βιομηχανία, ἡ γεωργία, τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ ναυτιλία εἶναι λίαν προηγμένα ἐν Ἰαπωνίᾳ.

Κάτοικοι καὶ **ἀνάπτυξις** τούτων.—Οἱ Ἰάπωνες εἶναι λαὸς εὐφυῆς, δραστήριος, ἐργατικός, ἐπιμελής, φιλομαθὴς καὶ διανοητικῆς ἀναπτύξεως πολὺ μεγαλυτέρας τῶν ὁμοφύλων αὐτοῦ Σινῶν, κέκτηται δὲ εἰς μέγιστον βαθμὸν τὸ **αἶσθημα τῆς φιλοπατρίας**.

Οἱ Ἰάπωνες ἐγκολπωθέντες ἀπὸ ἐτῶν τὸν εὐρωπαϊκὸν πολιτισμὸν ἀνέπτυξαν τάχιστα πάντα τὰ εἶδη τῆς βιομηχανίας καὶ σήμερον τὰ ποικίλα αὐτῶν προϊόντα ἀμιλλῶνται πρὸς τὰ εὐρωπαϊκά.

Ἡ **ἐκπαίδευσις** ἐν Ἰαπωνίᾳ εἶναι λίαν ἀνεπτυγμένη· εἰς πλεῖστας πόλεις ἰδρῦθησαν ἔκτοτε Πανεπιστήμια, Ἀστεροσκοπεῖα καὶ διάφοροι ἄλλαι σχολαί.

Πολίτευμα.—Συνταγματικὴ μοναρχία μετὰ Βουλῆς καὶ Γερουσίας ὑπὸ μονάρχην, ὅστις καλεῖται **Μικάδος**.

Στρατὸς καὶ **στόλος**.—Ὁ στρατὸς ἐν εἰρήνῃ ἀνέρχεται εἰς 300 χιλ., ἐν πολέμῳ δὲ πλέον τοῦ ἑκατομμυρίου· ὁ δὲ στόλος εἰς 150 λίαν ἀξιόμαχα πολεμικὰ πλοῖα.

Πόλεις.—**Τόκιο** (πάλαι Ἰεδὼ 2,250,000 π.), πρωτ. τῆς Ἰαπωνίας ἐπὶ τῆς νήσου Νιπῶν, ἐπίνειον ταύτης εἶναι ἡ **Ῥοκοχάμα** (400 χιλ. κ.), σημαντικώτατος καὶ ἐμπορικώτατος λιμὴν τῆς Ἰαπωνίας. **Ὄσάκα** (1,230,000 κ.) παράλιος βιομηχανικωτάτη καὶ ἐμπορικωτάτη πόλις. **Κιότον** (450 χιλ. κ.) παλαιὰ πρωτ. τῆς Ἰαπωνίας, ἀμφότεραι κείμεναι ἐπὶ τῆς Νιπῶν, **Ναγκασάκι** (200 χιλ. κ.) ἐπὶ τῆς νήσου **Κίου Σίου**, λιμὴν, ἔνθα ὁ πρῶτος πολεμικὸς ναύσταθμος τῆς Ἰαπωνίας.

Ἐν τῷ τέως βασιλείῳ τῆς Κορέας τῷ προσαρτηθέντι τῇ Ἰαπωνίᾳ (1910) πόλεις εἶναι ἡ **Σεοῦλ** (200 χιλ. κ.), πρωτ. τῆς Κορέας, καὶ ἐπίνειον αὐτῆς τὸ **Σελμοῦπον**, ὁ πρῶτος ἐμπορικὸς λιμὴν τῆς χώρας.

Α Φ Ρ Ι Κ Η

Γενικὴ ἐπισκόπησις τῆς Ἀφρικῆς.

Ἔθνη.—Ἡ Ἀφρικὴ κεῖται νοτιοδυτικῶς τῆς Ἀσίας, εἶναι δὲ μικροτέρα κατὰ τὴν ἔκτασιν καὶ τὸν πληθυσμὸν ταύτης. Βρέχεται πρὸς

Β. ὑπὸ τῆς *Μεσογείου θαλάσσης*, ἡ ὁποία σχηματίζει τὸν κόλπον τῆς *Σίδρας* (μεγάλη Σύρις) καὶ τοῦ *Γκαβὲς* (μικρὰ Σύρις), ἔνθα συμβαίνει παλίρροια τριῶν μέτρων, πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ *Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ* καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ *Ἀτλαντικοῦ*, πρὸς Ν. δὲ καταλήγει εἰς τὸ ἀκρωτήριο τῆς *Καλῆς Ἑλπίδος*.

Κατὰ τὸ μέγεθος ἡ Ἀφρικὴ εἶναι τριπλασία τῆς Εὐρώπης, κατὰ σειρὰν δὲ ἔρχεται τρίτη ἐκ τῶν πέντε ἡπείρων. Τὸ *σχήμα* αὐτῆς εἶναι *τριγωνικόν*. *Ἐκτασις* 30 ἑκατομμ. τετραγ. χιλιόμετρα. *Πληθυσμὸς* 204 ἑκατομμύρια κατοίκων.

Θαλάσσιος διαμελισμὸς. — Ἡ Ἀφρικὴ εἶναι ἡπειρος ὀγκώδης διαμελιζομένη ἐλάχιστα ὑπὸ τῆς θαλάσσης, ἀρκεῖ νὰ εἴπωμεν ὅτι πρὸς Δ. σχηματίζεται ὑπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ μόνον ὁ εὐρύτατος κόλπος τῆς *Γουϊνέας*, πρὸς Α. δὲ ἡ μόλις διακρινομένη ὡς χερσόνησος τῆς *Σομάλης*.

Νῆσοι. — Αἱ κυριώτεροι νῆσοι τῆς Ἀφρικῆς εἶναι ἡ μεγάλη νῆσος *Μαδαγασκάρη* ἐν τῷ Ἰνδικῷ ὠκεανῷ κατεχομένη ὑπὸ τῆς Γαλλίας, αἱ πρὸς Δ. τῆς Ἀφρικῆς ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ ὠκεανῷ νῆσοι τοῦ *Πρασίνου ἀκρωτηρίου* ἀνήκουσαι εἰς τὴν Πορτογαλίαν, αἱ πρὸς Β. τούτων κείμεναι *Κανάριοι* νῆσοι κατεχόμεναι ὑπὸ τῆς Ἰσπανίας καὶ αἱ ὀλίγον ἀπέχουσαι τούτων πρὸς Δ. *Ἀζόραι* ἀνήκουσαι εἰς τὴν Πορτογαλίαν. Αἱ μικραὶ νῆσοι τῆς Γουϊνέας, τοῦ *ἀγίου Θωμᾶ*, τοῦ *Φερδινάνδου Πῶ* καὶ αἱ λίαν ἀπομεμακρυσμέναί τῆς παραλίας νῆσοι τῆς *Ἀναλήψεως* καὶ τῆς *ἀγίας Ἑλένης* ἀνήκουσαι εἰς τοὺς Ἀγγλους.

Πορθμοί. — Ὁ τοῦ *Βαβὲλ Μανδέβ*, ὅστις χωρίζει τὴν Ἀφρικὴν ἀπὸ τῆς Ἀσίας, ὁ μακρότατος τῆς *Μοξαμβίκης* μεταξὺ τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς νήσου *Μαδαγασκάρης* καὶ ὁ τοῦ *Γιβραλτάρ*, ὅστις χωρίζει τὴν Ἰσπανίαν ἀπὸ τῆς βορείας Ἀφρικῆς.

Ἰεθμοί. — Ὁ τοῦ *Σουέξ*, ὅστις διὰ τῆς ἐκσκαφείσης ὑπὸ τοῦ Γάλλου μηχανικοῦ *Λεσὲψ* διώρυχος ἀπεκόπη καὶ οὕτω συγκοινωνεῖ ἡ Μεσόγειος θάλασσα μετὰ τῆς Ἐρυθρᾶς. Ἡ διώρυξ ἔχει μῆκος 180 χιλιομ. πλάτος 50—80 μέτρων καὶ βάθος 8 μέτρων.

Ἀκρωτήρια. — Πρὸς Β. τὸ *Λευκόν*, πρὸς Ν. τὸ τῆς *Εὐέλπιδος Ἀκρας* (Καλῆς Ἑλπίδος), πρὸς Α. τὸ *Γουαρδαφουῖον* καὶ πρὸς Δ. τὸ *Πράσινον*.

Μορφολογία τοῦ ἐδάφους. "Ορη.—Πρὸς Β. ἡ μακρὰ ὄροστοιχία τοῦ "Ατλαντος (4,500 μ.) ἐν τῷ Μαρόκκῳ. Τὸ ἠφαιστειογενὲς *Καμερόν* πρὸς Δ., τὸ *Κιλιμάνζαρον* (6 χιλ. μ.), τὰ *Κένια* καὶ αἱ *άβησσυριακαὶ* "Αλπεις πρὸς Α.

"Ερημοί.—Ἡ μεγάλη ἔρημος *Σαχάρα* πρὸς Δ., ἡ *Διβυκὴ* πρὸς τὰ ΒΑ. καὶ ἡ τῆς *Καλαχάρης* πρὸς Νότον.

Ποταμοί.—Ὁ *Νεῖλος*, ὁ μέγιστος τῆς Ἀφρικῆς, ὅστις πηγάζων ἐκ τῆς μεγάλης λίμνης *Βικτωρίας (Νυάντζας)* διὰ δύο βραχιόνων (λευκὸς καὶ κυανοῦς Νεῖλος) μέχρι τινός, διαρρέει τὴν Αἴγυπτον καὶ χύνεται εἰς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν διὰ πολλῶν στομιῶν, σχηματίζων οὕτω μέγα καὶ εὐφορώτατον δέλτα. Ὁ *Ζαμβέζης* (ποταμὸς ἰχθύων), ὅστις χύνεται εἰς τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανόν. Εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανὸν ἐκβάλλουσιν ὁ *Ὁράγγης*, ὁ *Κόγγος* (=βέλος) ὅστις εἶναι ὀρμητικώτατος καὶ πολυυδρότερος τοῦ Νεῖλου, ὁ *Νίγηρ* (=ποταμὸς), ὁ *Γαμβρίας* καὶ ὁ *Σενεγάλης*.

Λίμναι.—Ἡ *Τσαάδα* ἐν τῷ Σουδάν, λίμνη γλυκέος ὕδατος, ἡ μεγίστη λίμνη *Βικτώρια (Νυάντζα)*, ἣτις εἶναι ἴση κατὰ τὴν ἔκτασιν πρὸς τὴν παλαιάν Ἑλλάδα, ἡ *Ταγγανία*, ἡ *Νυάντζα* καὶ ἡ *Βαγκουέλ*.

Κλίμα.—Ἐπειδὴ διὰ τῆς Ἀφρικῆς διέρχεται κατὰ τὸ μέσον περίπου ὁ ἰσημερινός, αἱ χῶραι ταύτης κατὰ τὸ πλεῖστον κεῖνται ἐν τῇ διακεκαυμένη ζώνῃ, ἣτις ἐξαπλοῦται εἰς ἀπόστασιν ἑκατέρωθεν τοῦ ἰσημερινοῦ, ὡς ἐμάθομεν, 23⁰. Ἐπειδὴ δὲ εἰς τὰς χῶρας ταύτας ὁ ἥλιος ῥίπτει τὰς ἀκτῖνάς του κατακορύφως, τὸ κλίμα εἶναι θερμότατον· μόνον δὲ εἰς τὰ παράλια μετριάζεται ὀλίγον ὑπὸ τῆς θαλάσσης. Εἰς τὸν ἰσημερινὸν ἡ ἡμέρα εἶναι πάντοτε, ὡς γνωρίζομεν, ἴση μὲ τὴν νύκτα.

Εἰς τὰς περὶ τὸν ἰσημερινὸν χῶρας αἱ βροχαὶ εἶναι διαρκεῖς καὶ θαυμάσιαι. Ὑπάρχουσιν ὁμοῦ καὶ χῶραι τῆς Ἀφρικῆς, ὡς ἡ ἔρημος *Σαχάρα*, εἰς τὰς ὁποίας οὐδέποτε πίπτει σταγὼν ὕδατος. Οἱ ἄνεμοι δέ, οἱ ὁποῖοι πνέουσιν εἰς τὴν Ἀφρικὴν, εἶναι οἱ λεγόμενοι *άλληγεις*, οἱ ὁποῖοι φέρονται ἐκ τῶν πόλων πρὸς τὸν ἰσημερινόν· καὶ οἱ *άνταλληγεις* οἱ πνέοντες ἐκ τοῦ ἰσημερινοῦ πρὸς τοὺς πόλους· οἱ δὲ πνέοντες εἰς τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανὸν καλοῦνται *μουσῶνες*.

"Εδαφος καὶ προϊόντα.—Εἰς ὅσα μέρη τῆς Ἀφρικῆς πίπτουσι βροχαί, τὸ ἔδαφος εἶναι εὐφορώτατον καὶ ἔχει μεγαλοπρεπέ-

στατα δάση (δάση τῶν τροπικῶν χωρῶν), εἰς ὅσα δὲ μέρη δὲν πίπτουσι βροχαί, ὡς ἐν τῇ ἐρήμῳ Σαχάρα, τὸ ἔδαφος εἶναι γυμνὸν καὶ καλύπτεται ὑπὸ ἄμμου (κροκαλῶν—χαλίκων), εἷς τινα δὲ μέρη τῶν ἐρήμων ὑπάρχουσι δένδρα καὶ χλόη· τὰ τοιαῦτα μέρη καλοῦνται *δάσεις*.

Φυτά.— Ἐνεκα τῶν βροχῶν καὶ τῶν πολλῶν ποταμῶν ἡ βλάστησις ἐν Ἀφρικῇ εἶναι πλουσιωτάτη· πελώρια δένδρα ἀποτελοῦσι τὰ δάση, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀπέραντα καὶ ἀδιαπέραστα ὑπὸ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων, ὡς ἡ ἀνδασωνία (βοαβάβ), ἡ ὁποία ἔχει περιφέρειαν ἐνίστε 50 μέτρων καὶ ὕψος ὑπὲρ τὰ 60 μέτρα, οἱ φοίνικες, τὰ ἀρτόδενδρα, τὰ βουτυρόδενδρα, οἱ κοκκοφοίνικες, τὸ κομμιόδενδρον, ἡ Ἰνδικὴ συκῆ, τὸ ζαχαροκάλαμον καὶ ἄλλα· εἰς δὲ τὰ μέρη, τὰ ὁποῖα κεῖνται ἐντὸς τῶν εὐκράτων ζωνῶν, καλλιεργεῖται ἡ ἐλαία, ἡ ἄμπελος, ἡ ὄρυζα, ὁ βάμβαξ καὶ οἱ δημητριακοὶ καρποί.

Ζῷα.— Ἐκ τῶν ἀγρίων ζῴων ζῶσι λέοντες, τίγρεις, λεοπαρδάλεις, ὕιναί, ἐλέφαντες, ῥινοκέρωτες, ἵπποπόταμοι, καμηλοπαρδάλεις, στρουθοκάμηλοι, ἀντιλόπαι καὶ πίθηκοι. Ἐντὸς δὲ τῶν περισσοτέρων ποταμῶν ζῶσι καὶ κροκόδειλοι.

Ὄρυκτά.— Ἐκ τῶν ὀρυκτῶν εὐρίσκονται ἐν ἀφθονία ὁ σίδηρος, ὁ μόλυβδος, ὁ ἀδάμας, ὁ χρυσὸς καὶ οἱ γαιάνθρακες.

Κάτοικοι.— Οἱ ἀρχαιότεροι κάτοικοι τῆς Ἀφρικῆς εἶναι οἱ *Βουσμάνοι* (πυγμαῖοι) κεκρυμμένοι ἐντὸς τῶν κεντρικῶν δασῶν καὶ οἱ *Ότιεντότοι* εἰς τὴν νοτίαν Ἀφρικῆν· πλὴν τούτων κατοικοῦσι τὴν ἡπειρὸν ταύτην, *Αἰγύπτιοι*, *Βέρβεροι*, *Τουαρίκοι* (Χαμίται), *Ἀραβες*, *Φελλάχοι*, *Ἀβησσυνοὶ*, *Νιγρῖται* (Σημίται), *Κάφροι*, *Ζουλοῦ* κλπ. Εἰς τὰ περὶ τὴν Μεσόγειον θάλασσαν μέρη καὶ ἰδίως τὴν *Αἴγυπτον* κατοικοῦσι καὶ πολλοὶ Εὐρωπαῖοι.

Θρησκεία.— Οἱ πλεῖστοι τῶν κατοίκων τῆς Ἀφρικῆς πρεσβεύουσι τὸν *φειχισμόν*. Εἰς τὴν βορείαν Ἀφρικῆν ἐπικρατεῖ ὁ *μωαμεθανισμός*. Εἶναι δὲ καὶ ὑπὲρ τὰ 8 ἑκατομμ. χριστιανοί.

Ἡ Ἀφρικὴ φυσικῶς μὲν διαιρεῖται εἰς *βορείαν* πρὸς Β. τοῦ ἰσημερινοῦ καὶ εἰς *νοτίαν* πρὸς Ν. αὐτοῦ.

Πολιτικῶς διαιρεῖται εἰς πολλὰς χώρας, ἐκ τῶν ὁποίων πλὴν δύο ἀνεξαρτήτων κρατῶν τῆς *Ἀβησσυνίας* καὶ τῆς *Διβερίας*, εἶναι κτήσεις ὄλων τῶν εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων. Μικρὰ δὲ τινὰ κράτη ἀποτελούμενα ἐξ ἰθαγενῶν διατελοῦσιν ἔτι ἐν βαρβάρῳ καταστάσει.

ΒΟΡΕΙΑ ΑΦΡΙΚΗ

Αἱ παρὰ τὸν Νεῖλον χῶραι.

Αἱ παρὰ τὸν Νεῖλον χῶραι εἶναι ἡ *Ἀβησσυνία*, τὸ *ἀνατολικὸν Σουδάν*, ἡ *Νουβία* καὶ ἡ *Αἴγυπτος*.

Ἡ *Ἀβησσυνία* (Αἰθιοπία) ἔχει ἑκτασιν 450 χιλ. τετραγ. χιλιομέτρων καὶ πληθυσμὸν 8 ἑκατομμ. κατ. Ἡ Ἀβησσυνία κεῖται πρὸς νότον τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας. Τὰ ὑψηλὰ αὐτῆς ὄρη ἀβησσυνιακαὶ ἄλλεις ἔχουσιν ἀποκρήμινους κλιτῆς, αἵτινες καθιστῶσι τὴν χώραν ἀπόρθητον. Ἐκ τούτων πηγάζουσιν ὁ *κνανοῦς Νεῖλος* καὶ οἱ διάφοροι αὐτοῦ παραπόταμοι.

Προϊόντα.— Προϊόντα εἶναι ὁ καφῆς εἰς μεγάλας ποσότητας, τὸ ἔλαστικὸν κόμμι, ὁ χρυσός, ὁ ἔλεφαντόδους καὶ διάφορα εἶδη πτερῶν.

Κάτοικοι.— Οἱ Ἀβησσυνοὶ εἶναι κατὰ τὴν θρησκείαν χριστιανοί, πολλαὶ δὲ φυλαὶ ἔξ αὐτῶν εἶναι μωαμεθανοί.

Ἡ Ἀβησσυνία ἀποτελεῖ αὐτοκρατορίαν, ὁ δὲ αὐτοκράτωρ ἔχει τὸν τίτλον *Νεγκοῦς Νεγκίστι*, ἤτοι βασιλεὺς τῶν βασιλέων, διότι ἡ αὐτοκρατορία ἀποτελεῖται ἐκ πολλῶν μικρῶν κρατῶν, τῶν ὁποίων οἱ ἡγεμόνες ὑπακούουσιν εἰς τὸν αὐτοκράτορα.

Πρωτ. πόλις εἶναι ἡ *Ἀδδῖς Ἀβάβα* (60 χιλ. κ.), ἡ *Ἀϊτβάρη* καὶ ἡ *Ἀξοῦμ* παλαιαὶ πρωτεύουσαι.

Μεταξὺ τῆς Ἀβησσυνίας καὶ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης κεῖται ἡ θερμὴ χώρα *Ἐρυθραία*, ἔνθα ὁ σπουδαῖος λιμὴν *Μασάβα* (ἰταλικὴ ἀποικία, 10 χιλ. κ.) καὶ ἡ μικρὰ γαλλικὴ χώρα *Τσιμπουτι* μετ' ἀσφαλοῦς λιμένος ἀφειρηγία τοῦ σιδηροδρόμου Τσιμπουτι— Ἀβησσυνίας.

Ἀνατολικὸν Σουδάν καὶ Νουβία (πληθυσμὸς περὶ τὰ 3 ἑκατ. κ.).— Τὸ ἀνατολικὸν Σουδάν διαρροεόμενον κατὰ μῆκος ὑπὸ τοῦ λευκοῦ Νεῖλου εἶναι εὐφορον μόνον κατὰ τὸν ποταμόν, ἔνθα καλλιεργεῖται πολὺς σῖτος καὶ βάμβαξ. Πρὸς Δ. ἔχει μέρη στεππώδη καὶ μεγάλας περιοχὰς ὁάσεων (Κορδοφάν καὶ Δαρφούρ).

Ἡ Νουβία ἀρχεται ἀπὸ τῆς συμβολῆς τοῦ κνανοῦ Νεῖλου μετὰ τοῦ λευκοῦ καὶ ἐκτείνεται πρὸς Β. μέχρι τῆς ἄνω Αἰγύπτου. Αἱ πέραν τῶν ὄχθων τοῦ ποταμοῦ ἐκτάσεις εἶναι ἔρημοι.

Αἱ χῶραι αὗται εἶναι νῦν ἠνωμένοι μετὰ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ κράτους. Ἀξιολογωτέρα πόλις εἶναι τὸ *Χαρτοῦμ* (50 χιλ. κ.) κατὰ τὴν συμβολὴν τῶν βραχιόνων τοῦ Νεῖλου ἐκτισμένον.

Αἴγυπτος.

Ἡ **Αἴγυπτος** (ἔχει ἑκτασιν 995 χιλ. τετρ. χιλιομ. καὶ πληθυσμὸν 11 1/2 ἑκατομμ. κ.).—Ἡ Αἴγυπτος βρέχεται πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Μεσογείου θαλάσσης καὶ πρὸς Α. ὑπὸ τῆς Ἐρυθρᾶς, πρὸς Ν. δὲ ὁρίζεται ὑπὸ τῆς Νουβίας καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Λιβυκῆς ἐρήμου.

Τὸ ἔδαφος αὐτῆς εἶναι πεδινόν· διαρρέεται δὲ ὑπὸ τοῦ Νείλου, ὅστις ἐκβάλλει εἰς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν διὰ δύο στομιῶν, τῆς **Ῥοζέτης** καὶ τῆς **Δαμιέτης** (πάλαι δι' ἑπτά). Ὁ ποταμὸς καθιστᾷ τὸ ἔδαφος καὶ ἰδίως τὸ δέλτα τοῦ ποταμοῦ εὐφορώτατον.

Προϊόντα.—Ὁ φοῖνιξ, ὁ βάμβαξ εἰς μεγάλην κλίμακα, τὸ ζάχαροκάλαμον, τὸ ἀραβικὸν κόμμι καὶ ἄφθονοι κύαμοι.

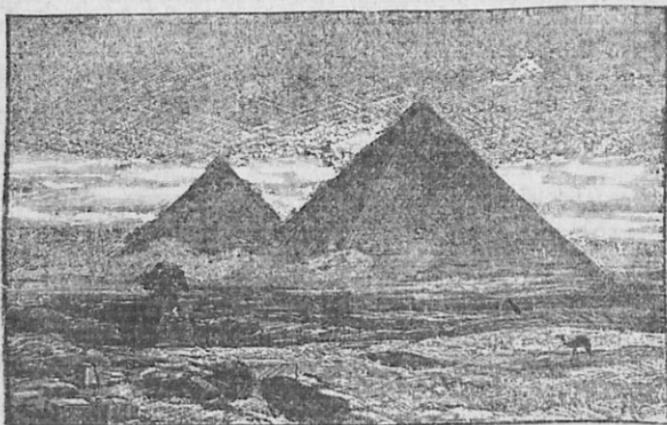
Κάτοικοι αὐτῆς εἶναι οἱ ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Αἰγυπτίων **Φελλάχοι**, μωαμεθανοὶ τὸ θρήσκευμα καὶ οἱ **Κόπται**, χριστιανοί. Κατοικοῦσιν ἔτι καὶ Ἄραβες μωαμεθανοὶ καὶ πολλοὶ Εὐρωπαῖοι, ἐν οἷς καὶ Ἕλληνες περὶ τὰς 40 χιλ.

Ἡ Αἴγυπτος, ἥτις ἐπὶ τῶν Πτολεμαίων, τῶν διαδόχων τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ἔλαβεν ἑλληνικὸν πολιτισμὸν, κατέχεται σήμερον ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας, ἥτις ἐσχάτως κατέστησε ταύτην βασίλειον (καλιφᾶτον) ἀνακηρύξασα Αἰγύπτιον πρίγκιπα, σουλτᾶνον τῆς Αἰγύπτου περιβαλοῦσα αὐτὸν καὶ διὰ τοῦ θρησκευτικοῦ τίτλου τοῦ **Καλίφου**.

Διαιρέσεις.—Ἡ Αἴγυπτος, χωρογραφικῶς διαιρεῖται εἰς τὴν ἄνω, μέσην, καὶ κάτω **Αἴγυπτον**.

Πόλεις.—Ἐν τῇ ἄνω **Αἰγύπτῳ** κεῖνται τὰ ἑρείπια τῶν ἑκατομπύλων **Θηβῶν** (παρὰ τὸ νῦν Λουξορ). Ἡ μεγίστη ἐνταῦθα πόλις εἶναι ἡ **Σιοῦτ** (60 χιλ. κ.).

Ἐν τῇ μέσῃ **Αἰγύπτῳ** εἶναι τὸ **Καῖρον** (654 χιλ. κ.) πρωτ.

τῆς Αἰγύπτου, ἡ μεγίστη πόλις τῆς Ἀφρικῆς. Κεῖται κατὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Νείλου καὶ εἶναι πόλις ὠραία. ΝΔ. τούτου καὶ κατὰ τὴν ἀπέναντι ὄχθην κεῖνται τὰ ἔρειπια τῆς *Μέμφιδος* καὶ αἱ 40 πυραμίδες ὧν ἡ ὑψίστη, ἡ τοῦ *Χέοπος*, ὕψους 147 μ.

Ἐν τῇ *κάτω Αἰγύπτῳ* πόλεις εἶναι ἡ *Ἀλεξάνδρεια* (340 χιλ. κ.), ὁ κυριώτερος καὶ ἔμπορικώτερος λιμὴν τῆς βορείας Ἀφρικῆς· κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἐγένετο ὑπὸ τῶν διαδόχων αὐτοῦ Πτολεμαίων κέντρον τῶν ἑλληνικῶν ἐπιστημῶν καὶ περιώνυμος διὰ τὴν πλουσίαν βιβλιοθήκην. Καὶ νῦν κατοικοῦσι πολλοὶ Ἕλληνες, εἶναι δὲ καὶ ἔδρα Ἑλληνος πατριάρχου. *Σουέζ*, πρὸς τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν καὶ κατὰ τὴν ὁμώνυμον διώρυχα, ἣτις συνδέει τὴν Μεσόγειον θάλασσαν μετὰ τῆς Ἐρυθρᾶς. *Πόρτ Σάϊτ* (50 χιλ. κ.), λιμὴν πρὸς τὴν Μεσόγειον καὶ τὴν διώρυχα τοῦ Σουέζ. *Δαμιέττη* (40 χιλ. κ.) καὶ *Ροζέττη*, κατὰ τὰ δύο κύρια στόμια τοῦ Νείλου. *Τάντα* (57 χιλ. κ.), κέντρον σιδηροδρόμων. *Ζαγαζίμιον* (40 χιλ. κ.) καὶ *Μανσούρα* (60 χιλ. κ.).

Ἐν τῇ *Λιβυκῇ ἐρήμῳ* κεῖνται ὄασεις τινές, ὧν σπουδαιότερα εἶναι ἡ ὄασις *Σιβᾶ*. Ἐν ταύτῃ πάλαι ἔκειτο τὸ μαντεῖον τοῦ Ἄμμωνος Διός, ὃπερ εἶχεν ἐπισκεφθῆ ὁ μέγας Ἀλέξανδρος, ἡ *Βαχαριέ*, ἡ *Φαραφρά* καὶ ἄλλαι.

Τριπολίτις καὶ Κυρηναϊκῆ.

Τὸ βαθύπεδον τῆς Τριπολίτιδος εἶναι συνέχεια τῆς λιβυκῆς ἐρήμου. Τοῦτο βρέχεται πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Μεσογείου θαλάσσης, καθ' ἣν σχηματίζονται οἱ κόλποι *μεγάλῃ Σύρτις* καὶ *μικρᾷ Σύρτις*. Ἡ δὲ Κυρηναϊκῆ (κ. Βεγγάρα) εἶναι χερσόνησος ὑψηλή, κειμένη ἀπέναντι τῆς Πελοποννήσου. Παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς ἀλιεύονται σπόγγοι.

Αἱ χῶραι αὗται, ἀνήκουσαι πρότερον εἰς τὴν Τουρζίαν, κατελήφθησαν τελευταῖον ὑπὸ τῆς Ἰταλίας. Ἀξιολογώτεροι πόλεις εἶναι ἡ *Τρίπολις* (40 χιλ. κ.) καὶ ἡ *Βεγγάζα*, παράλιοι καὶ ἔμπορικαὶ πόλεις.

Βερβερία.

Ἡ Βερβερία εἶναι ἡ βορειοδυτικώτερα χώρα τῆς Ἀφρικῆς πλησιάζουσα τὴν Εὐρώπην κατὰ τὴν νῆσον *Σικελίαν* καὶ τὸν πορθμὸν τοῦ *Γιβραλτάρ*.

Σημαντικώτερον ὄρος εἶναι ὁ **Ἄτλας** (4500μ. ὑψ.), προϊόντα δὲ δημητριακοὶ καρποί, βάμβαξ, οἶνος, βάλανοι φοινίκων, ἔσπεριδοειδῆ, ἔρια καὶ ἄλλα.

Κάτοικοι εἶναι *Βέρβεροι*, *Ἀραβες* καὶ *μαῦροι* (μεῖγμα Βερβέρων καὶ Ἀράβων), προσβεύοντες τὴν μωαμεθανικὴν θρησκείαν· κατοικοῦσι δὲ πρὸς τούτοις καὶ τινες Εὐρωπαῖοι καὶ Ἰουδαῖοι.

Πολιτικὴ διαίρεσις.— Ἡ Βερβερία διαιρεῖται εἰς 3 χώρας· 1) τὴν *Τυνησίαν*, 2) τὴν *Ἀλγερίαν* καὶ 3) τὸ *Μαρόκκον*.

1) **Τυνησία** (2 ἑκατομμ. κ.). Αὕτη κατέχει τὸ ἀνατολικὸν μέρος, ἔνθα ἄλλοτε ἦ περιφέρημος Καρχηδών. Εἶναι ἡγεμονία ὑπὸ τὴν γαλλικὴν προστασίαν. Πρωτ. ἦ *Τύνις* ἔχουσα ἐπίνειον τὴν *Γολέταν*. *Σφάξ* ἕτερος ἐμπορικὸς λιμὴν.

2) **Ἀλγερία** (ἑκτασις 899 χιλ. τετραγ. χιλιομ. καὶ πληθυσμὸν 5 ἑκατομμ. κ.). Τὸ ἄλλοτε πειρατικὸν τοῦτο κράτος ἀνήκει ἀπὸ τοῦ 1830 εἰς τὴν Γαλίαν. Πρωτ. εἶναι τὸ *Ἀλγέριον* (154 χιλ. κ.), λιμὴν ἐμπορικὸς. Ἔτεροι πόλεις εἶναι τὸ *Ὀράν* (110 χιλ. κ.) καὶ ἡ *Κωνσταντίνη* (60 χιλ. κ.).

3) **Μαρόκκον** (ἑκτασις 800 χιλ. τετραγ. χιλιομ. πληθυσμὸν 8 ἑκατομμ. κ.), Ἡ χώρα αὕτη εἶναι κράτος δεσποτικὸν (σουλτανᾶτον) ἔχουσα μικρὰν βιομηχανίαν. Ἀπὸ τοῦ 1912 διατελεῖ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Γαλλίας. Πρωτ. εἶναι τὸ *Φέξ* (150 χιλ. κ.). Ἔτεροι πόλεις εἶναι τὸ *Μαρόκκον* (55 χιλ. κ.) καὶ τὸ ἐπίνειον τούτου *Μογαδώρ*, *Ταγγέρη* (25 χιλ. κ.) ὁ πρῶτος λιμὴν τοῦ Μαρόκκου.

Σαχάρα.

Ὅρια. Θέσις.— Ἡ Σαχάρα εἶναι ἡ μεγίστη ἔρημος τῆς γῆς ἐκτεινομένη πρὸς Ν. τῆς Βερβερίας, τῆς Τριπολίτιδος καὶ τῆς Κυρηναϊκῆς, πρὸς Δ. βρέχεται ὑπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ καὶ πρὸς Α. φθάνει μέχρι τοῦ Νείλου.

Ἔκτασις 8,130,000 τετραγ. χιλ. ἴση πρὸς τὴν Εὐρώπην καὶ πληθυσμὸν μόνον 4 ἑκατομμύρια κατοίκων.

Κλίμα ξηρότατον.

Μορφολογία καὶ ποιὸν τοῦ ἐδάφους.— Τὸ ἔδαφος τῆς Σαχάρας εἰς πολλὰ μέρη εἶναι ἀμμῶδες κατὰ τὸ $\frac{1}{10}$ ἰδίᾳ πρὸς τὸ ἀνατολικὸν μέρος καὶ πρὸς τὴν Λιβυκὴν ἔρημον· εἰς ἄλλα μέρη εἶναι πετρῶδες ἢ καλύπτεται ὑπὸ μεγάλων καὶ μικρῶν κροκαλῶν (χαλι-Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς)

κίων). Ἐν γένει δὲ εἶναι ἄνυδρον ὄροπέδιον ὕψους 300 μέτρων ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, διασχιζόμενον ἐν τῷ μέσῳ ὑπὸ ὑψηλῶν ὄρεων, ἅτινα ἔχουσι δάση τινὰ καὶ λειμῶνας. Ὑπάρχουσι δὲ καὶ πολ-
λαι δάσεις, ἐνθα καλλιεργοῦνται δημητριακοὶ καρποὶ καὶ ὀπωροφόρα
δένδρα, προσέτι καὶ βοσκήσιμοι γαῖται, ἐνθα διαιτῶνται ποίμνια, κάμη-
λοι καὶ ἀντιλόπαι.

Κάτοικοι.—Οἱ κάτοικοι αὐτῆς κατοικοῦσιν εἰς τὰς δάσεις ἢ
εἶναι νομάδες. Ἐκ τῶν πρώτων γνωστότεροι εἶναι οἱ *Μοξαβῖται* καὶ
οἱ *Ἀραβες*, ἐκ δὲ τῶν νομάδων οἱ *Τουαρίκοι*, διάγοντες βίον λη-
στρικόν, ἀνέρχονται δὲ εἰς 4 ἑκατομμύρια περίπου.

Πολιτικὴ κατάστασις.—Ἄπασα σχεδὸν ἡ *Σαχάρα* θεωρεῖται
κτῆσις τῆς Γαλλίας.

Ὁ πνέων ὑπέρθερμος ἄνεμος ἐν *Σαχάρα* ὀνόματι *σιμοῦν* ἢ *χαμπὶν*
(λίψ) ὑψοῖ νέφη ἄμμου πυκνότερα μετακινῶν ταῦτα καὶ σχηματίζων
παμμεγίστους σωρούς, πολλάκις δὲ καλύπτων ταξιδεύοντα караβάνια.

Δυτικὸν καὶ κεντρικὸν Σουδάν.

Θέσις.—Πρὸς Ν. τῆς *Σαχάρας* ἐκτείνεται ὡς μακρὰ ζώνη μέχρι
τοῦ Νείλου ποταμοῦ ἢ πλήρης ὄροπεδίων χώρα τοῦ Σουδάν.

Ῥοδατα.—Κατὰ τὸ δυτικὸν καὶ τὸ κεντρικὸν Σουδάν ἄφθονοι,
διαρκεῖς καὶ θαυδαῖαι βροχαὶ καθιστῶσι τὴν χώραν εὐφορον. Ποταμοὶ
εἶναι ὁ *Νίγηρ* (ποταμός), λίμνη δὲ ἡ *Τσαάδα*, πλήρης κροκοδείλων καὶ
ἵπποποτάμων.

Προϊόντα.—Δημητριακοὶ καρποί, βάμβαξ, ἰνδικόν· τρέφονται
δὲ πολλοὶ βόες καὶ ἵπποι.

Κάτοικοι καὶ πολιτικὴ διαίρεσις.—Ἐνταῦθα κατοικοῦσι
διάφοροι *Νιγηρικοὶ* λαοὶ μωαμεθανοὶ σχηματίζοντες κράτη τινὰ,
ἅτινα ὅμως ὑπάγονται εἰς τὰς ἐνταῦθα κτήσεις τῆς Γαλλίας, Ἀγγλίας
καὶ τῆς Γερμανίας. Τὰ σημαντικώτερα κράτη εἶναι τὸ *Σοκότον* 4
ἑκατομμ., τὸ *Βουρνοῦ* 5 ἑκατομμ. καὶ τὸ *Βαδάϊ* 2 1/2 ἑκατομμύρια.

Σενεγαμβία.

Θέσις.—Τὴν δυτικὴν γωνίαν τῆς Ἀφρικῆς, πρὸς Δ. τοῦ Σου-
δάν, κατέχει ἡ *Σενεγαμβία*, καλουμένη οὕτως ἐκ τῶν διαρρεόντων
ταύτην ποταμῶν *Σενεγάλη* καὶ *Γαμβία*.

Τὸ *κλῆμα* εἶναι θερμὸν καὶ γαστρον.

Ἐπιφύλαξις ἀπὸ τοῦ Ἰνστιτούτου Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Τὸ **ἔδαφος** εἶναι εὐφορώτατον παράγον ἀραβικὸν κόμμι (ἐξ ἀκακιῶν), καρυδέλαιον, δημητριακοὺς καρποὺς καὶ ἄλλα.

Οἱ **κάτοικοι** αὐτῆς εἶναι Νιγηρίται μωαμεθανοὶ καὶ ὀλίγοι ἄποικοι Εὐρωπαῖοι.

Κτήσεις ἐνταῦθα ἔχουσιν ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ἀγγλία. Σπουδαιότερα δὲ **πόλεις** εἶναι ὁ **ἄγιος Λουδοβίκος** (25 χιλ. κατ.).

Ἄνω ἢ βορεία Γουϊνέα.

Ἡ παράλιος χώρα ἀπὸ τῆς Σενεγαμβρίας μέχρι τοῦ μυχοῦ τοῦ κόλπου τῆς Γουϊνέας καλεῖται **ἄνω Γουϊνέα**. Τὸ ἔδαφος τῆς χώρας ταύτης εἶναι χθαμηλὸν καὶ πρὸς τὴν θάλασσαν πλήρες ἐλῶν.

Τὸ **κλίμα** εἶναι θερμότατον. Οἱ **κάτοικοι** **Νιγηρίται**.

Πρὸς Δ. κεῖται ἡ ἀνεξάρτητος δημοκρατία τῆς **Λιθερίας** ἔχουσα **ἔκτασιν** 85 χιλ. τετραγ. χιλιομ. καὶ **πληθυσμὸν** 2 1)2 ἑκατομμ. κατοίκων. Ἰδρύθη δὲ ἐξ Ἀφρικανῶν δούλων ἀπελευθερωθέντων ὑπὸ Ἀμερικανῶν, οἵτινες ἐνέπνευσαν εἰς αὐτοὺς φρόνημα ἄξιον τοῦ χριστιανισμοῦ. Πρωτ. ἔχει τὴν πόλιν **Μονροβίαν**.

Ἄλλα τὰ ἄλλα μέρη κατέχονται ὑπὸ τῶν διαφόρων εὐρωπαϊκῶν κρατῶν (Γερμανίας, Γαλλίας, Ἀγγλίας καὶ Πορτογαλλίας), εἰς τὰ ὁποῖα ἔχουσιν ἰδρύσει μεγάλους ἐμπορικοὺς σταθμοὺς ἑλεφαντόδοντος, χρυσοκόψεως, φοινικελαίου καὶ πεπέρεως.

Σημαντικότεραι πόλεις εἶναι αἱ ἀγγλικαὶ **Φρητάουν** (36 χιλ. κ.), **Ἰβαδάν** (100 χιλ. κατ.) καὶ **Λάγος** (45 χιλ. κατ.).

Κάτω ἢ νοτία Γουϊνέα.

Ἡ νοτία ἢ κάτω Γουϊνέα ἐκτείνεται πρὸς νότον τοῦ μυχοῦ τοῦ κόλπου τῆς Γουϊνέας.

Πολιτικῶς περιλαμβάνει κατὰ σειρὰν τὰς ἐξῆς κτήσεις.

1) **Καμερόν** πληθυσμὸς 2 1)2 ἑκατ. κατ. (κτῆσις γερμανική).

2) **Γαλλικὸν Κόγγον** κείμενον ἐκατέρωθεν τοῦ Ἰσημερινοῦ (9 ἑκατομμ. κατ.). μέγα μέρος ἐκ τούτου εἶχεν ἐκχωρηθῆ τελευταῖον εἰς τὴν Γερμανίαν.

3) **Βελγικὸν Κόγγον** ἐκτεινόμενον ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Κόγγου μέχρι τῆς λίμνης Ταγγανίκας ἔχει **πληθυσμὸν** 30 ἑκατομμ. κατ. καὶ πρωτ. τὴν πόλιν **Βόμα** (50 χιλ. κατ.). **Προϊόντα** ἑλεφαν-
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

τόδοντες, καουτσούν, φοινικέλαιον, καφές, πολύτιμος ξυλεία κλπ.

4) Ἡ **Πορτογαλικὴ κτῆσις Ἀγγόλα** ἔχει πληθυσμὸν ὑπὲρ τὰ 5 ἑκατομμ. καὶ πρωτ. τὸν **ἅγιον Παῦλον** τῆς Λοάνδας (25 χιλ. κατ.).

Νοτιοδυτικὴ γερμανικὴ Ἀφρική.

Ἡ νοτιοδυτικὴ γερμανικὴ Ἀφρική ἐκτείνεται ἀπὸ τῆς Ἀγγόλας μέχρι τοῦ ποταμοῦ Ὁράγγη.

Τὸ πλεῖστον αὐτῆς μέρος εἶναι ἄνυδρον.

Ὁ πληθυσμὸς αὐτῆς ἀνέρχεται εἰς 875 χιλ. κατ. Πρὸς τὰ μεσόγεια αὐτῆς μέρη κατοικοῦσιν οἱ ἡμιάγριοι εἰσέτι **Ὀτιεντότοι**.

Νότιαι βρεττανικαὶ κτήσεις.

Αἱ νότιαι βρεττανικαὶ κτήσεις κατέχουσι τὰς ἐξῆς χώρας· 1) τὴν ἀποικίαν τοῦ Ἀκρωτηρίου ἢ **Καπλανδιαν**, 2) τὴν **Νατάλην** μετὰ τῆς **Ζουλουλάνδης**, 3) τὰς τέως ἀνεξαρτήτους δημοκρατίας τοῦ **Τράνσβααλ** καὶ τῆς Ὁράγγης καὶ 4) τὰς ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς Ἀφρικῆς χώρας τῆς **Βετσουαναλάνδης** καὶ **Ροδεσίας**.

Σημαντικώτερα ὄλων εἶναι ἡ χρυσοφόρος καὶ εὐφορος ἀποικία τοῦ Ἀκρωτηρίου· πρωτ. **Κεϊπτάουν** (= πόλις ἀκρωτηρίου, 55 χιλ. κ.) μετὰ σπουδαιοτάτου λιμένος, **Κιμπερλέϋ** (32 χιλ. κατ.) πόλις μεσόγειος μετὰ πλουσιωτάτων ἄδαμαντωρυχείων. **Δουρβάν**, πρωτ. τῆς Νατάλης (30 χιλ. κ.), ὁ πρῶτος λιμὴν τῆς χώρας.

Πραιτωρία (15 χιλ. κ.) πρωτ. τοῦ Τράνσβααλ καὶ **Γιοχάννεσπουργ** (= πύργος Ἰωάννου, 100 χιλ. κ.), ὄνομαστὴ διὰ τὰ πλούσια χρυσορυχεῖα αὐτῆς. **Μπλενφοντάιν** (10 χιλ. κ.), πρωτ. τῆς Ὁράγγης.

ΣΗΜ. Ἀμφότεραι αἱ δημοκρατίαι τοῦ Τράνσβααλ καὶ τῆς Ὁράγγης ἰδρύθησαν ὑπὸ τῶν Βόερς, ἀποίκων Ὀλλανδῶν, τῷ 1827, διετήρησαν δὲ τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτῶν μέχρι τοῦ 1900, ὅτε περιπλάκησαν εἰς δεινότετον πόλεμον μετὰ τῆς Ἀγγλίας ὑποκύψαντες εἰς αὐτὴν μετὰ διετῆ αἱματηρότατον ἀγῶνα.

Αἱ πρὸς τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανὸν χῶραι τῆς Ἀφρικῆς.

Αἱ ἀπὸ τῆς **Νατάλης** μέχρι τοῦ πορθμοῦ **Βαβέλ Μανδέβ** ἐκτενόμεναι ἀνατολικάι Ἀφρικανικαὶ κτήσεις τῶν διαφορῶν εὐρωπαϊκῶν κρατῶν εἶναι αἱ ἐξῆς·

α') Αἱ **Πορτογαλικαὶ** κατέχουσι τὰς χώρας **Σαράλαν** καὶ

Μοζαμβίκην· πληθυσμὸς 5 1/2 ἑκατομμ. κ. (Κάφροι καὶ Ζουλοῦ). **Πόλις Δορέντζο Μαρκὲς** (15 χιλ. κ.), λιμὴν σπουδαιότατος ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Δελαγῶς.

β') Αἱ **γερμανικαὶ** ἐξικνούμεναι ἐν τῷ ἐσωτερικῷ μέχρι τῶν λιμνῶν **Βικτωρίας** καὶ **Ταγγανίκας**· πληθυσμὸς 10 ἑκατομμ. κ. Ἐναντι τῶν παραλίων αὐτῆς κεῖται τὸ ἐκ νήσων συνιστάμενον **σουλτανᾶτον** τῆς **Ζανζιβάρης** εὐρισκόμενον ὑπὸ τὴν ἐπικυριαρχίαν τῆς Ἀγγλίας· πληθυσμὸς 300 χιλ. κ., πρωτ. ἡ πόλις **Ζανζιβάρη** (35 χιλ. κ.).

γ') Αἱ **βρεττανικαὶ** κτήσεις φθάνουσαι μέχρι τῶν μεγάλων λιμνῶν **Οὐκερέβης** καὶ **Βικτωρίας (Νυάντζας)**· πληθυσμὸς 5 1/2 ἑκατομμ. κ. πρωτ. **Μομπάζ**, πόλις παραλίος καὶ ἀφετηρία τοῦ μέχρι τῆς πόλεως Ἀλίης καταφθάνοντος σιδηροδρόμου.

Πρὸς τὸ βορειοανατολικὸν ἐκτείνεται ἡ χερσόνησος τῆς **Σομάλης**, ἐν τῇ ὁποία ὑπάρχουσι κατὰ σειρὰν αἱ ἀκόλουθοι κτήσεις ἀραιῶς κατοικημέναι.

1) Ἡ **ἰταλικὴ Σομάλη** καὶ 2) ἡ **βρεττανικὴ Σομάλη** πρὸς τὸν κόλπον τοῦ Ἄδεν.

Αἱ περὶ τὴν Ἀφρικὴν νῆσοι.

α') Ἐν τῷ Ἰνδικῷ ὠκεανῷ εἶναι ἐγκατεσπαρμέναι αἱ ἑξῆς νῆσοι·

1) Ἡ **Σοκότορα** παρὰ τὸ Γουαρδαφούιον ἀκρωτήριον, πατρὸς τῆς ἀρίστης ἀλόης (κτήσεις ἀγγλική).

2) Αἱ **Σεσέλαι** νοτιώτερον, κατοικούμεναι ὑπὸ ἀλιέων (κτήσεις ἀγγλική).

3) Ἡ **Μαδαγασκίρ**, ἡ τετάρτη κατὰ τὸ μέγεθος νῆσος τῆς γῆς (πενταπλασία τῆς Ἑλλάδος, 3 ἑκατομμ. κ.)· κεῖται ἀπέναντι τῆς παραλίας τῆς Μοζαμβίκης καὶ εἶναι ὑψηλὴ καὶ ὄρεινὴ. Κάτοικοι ταύτης εἶναι οἱ μαλαϊκῆς καταγωγῆς **Χόβαι**. Ἀνήκει εἰς τὴν Γαλλίαν ἀπὸ τοῦ 1896, ἔχει πρωτ. τὴν **Ταναριβαν** (300 χιλ. κ.).

4) Αἱ **Μασκαρέναι**, πρωτ. ὁ λιμὴν Ἄγ. Δουδοβίκου (60 χιλ. κ. κτήσεις ἀγγλική), αἱ τῆς Ἐνώσεως, πρωτ. ὁ Ἄγ. Διονύσιος καὶ αἱ **Κομόραι** νῆσοι (κτήσεις Γαλλικαί).

β') Ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ ὠκεανῷ·

1) Ἡ ἀγγλικὴ μικρὰ νῆσος **Ἄγία Ἑλένη**, ὀνομαστὴ διὰ τὴν ἐνταῦθα ἐξορίαν καὶ τὸν θάνατον τοῦ μεγ. Ναπολέοντος (1821).

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

2) Αἱ νῆσοι τῆς **Γουένεας** ἐν τῷ ὁμωνύμῳ κόλπῳ, 4 τὸν ἀριθμὸν (2 ἰσπανικαὶ καὶ 2 πορτογαλλικαὶ κτήσεις).

3) Αἱ νῆσοι τοῦ **Πρασίνου ἀκρωτηρίου**, ὄρειναὶ καὶ πετρώδεις (κτήσεις πορτογαλλικαί).

4) Αἱ **Κανάριοι** νῆσοι, εὐφορώταται, πατρὶς τῶν καναρίων πτηνῶν. Μεγίστη εἶναι ἡ **Τενερίφη**, ὀνομαστή δ' ἐξ αὐτῶν ἡ **Φέρος**, ἐξ ἧς συνήθως ἀριθμοῦνται οἱ μεσημβρινοὶ τῆς γῆς (κτήσεις ἰσπ.).

5) Ἡ **Μαδέρα**, εὐφορώτατη καὶ ὀνομαστή διὰ τοὺς οἴνους αὐτῆς.

6) Αἱ **Ἀζόραι** νῆσοι, κείμεναι βορειοδυτικώτατα (πορτογαλλικαὶ κτήσεις).

ΑΜΕΡΙΚΗ

Θέσις καὶ ὄρια.— Ἡ Ἀμερικὴ ἀνακαλυφθεῖσα τῷ 1492 ὑπὸ τοῦ **Χριστοφόρου Κολόμβου** κεῖται ἐν τῷ δυτικῷ ἡμισφαιρίῳ τῆς ὕδρογείου σφαίρας, εἶναι ἡπειρος μακροτάτη προσεγγίζει τὴν Ἀσίαν κατὰ τὸν Βερίγγειον πορθμὸν, βρέχεται πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ Β. παγωμένου ὠκεανοῦ, πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ.

Διακρίνεται δὲ εἰς τὴν **βορείαν Ἀμερικὴν**, εἰς τὴν **κεντρικὴν Ἀμερικὴν** μετὰ τῶν νήσων **δυτικῶν Ἰνδιῶν** (Ἀντιλλῶν) καὶ εἰς τὴν **νοτίαν Ἀμερικὴν**, ἣτις ἐνοῦται μετὰ τῆς κεντρικῆς διὰ τοῦ στενοῦ ἰσθμοῦ τοῦ **Παναμᾶ**, ἔνθα καὶ ἡ ἄρτι περατωθεῖσα διῶρυξ τοῦ Παναμᾶ, ἣτις ἦνωσε τοὺς ὠκεανούς Ἀτλαντικὸν καὶ Εἰρηνικόν.

Θάλασσα, κόλποι καὶ πορθμοί.— Ἐν τῷ Β. παγωμένῳ ὠκεανῷ ἡ **Βαφρίνειος** θάλασσα διαχωρίζουσα διὰ τοῦ πορθμοῦ τοῦ **Δαβις** τὴν Γροινλανδίαν ἀπὸ τῆς Ἀμερικῆς καὶ τελευτῶσα εἰς τὸν **Βερίγγειον** πορθμὸν τὸν χωρίζοντα, ὡς εἴπομεν, τὴν Ἀσίαν ἀπὸ τῆς Ἀμερικῆς.

Ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ ὠκεανῷ σχηματίζονται ὁ **Οὐδσώνειος** κόλπος, ὁ τοῦ **ἀγ. Δαυρεντίου**, ὁ τῆς **Φούνδης**, ἔνθα ἡ πλημμυρὶς φθάνει εἰς ὕψος 30 μέτρων, ὁ μέγιστος **Μεξικανικὸς κόλπος**, ἔνθα γεννᾶται τὸ **μέγα ῥεῦμα τοῦ κόλπου**, ἡ πολυκύμαντος θάλασσα τῶν **Ἀντιλλῶν** ἢ **Καραβαϊκὸν** πέλαγος μετὰ τοῦ κόλπου τῆς **Ὀνδούρας** καὶ οἱ παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀμαζονίου καὶ τοῦ Ῥίο δε λα Πλάτα διάφοροι κόλποι.

Ἐν τῷ Εἰρηνικῷ ὠκεανῷ ἡ **Βερίγγειος** θάλασσα καὶ οἱ κόλποι τοῦ **ἀγ. Φραγκίσκου**, τῆς **Καλλιφορνίας** καὶ τοῦ **Παναμᾶ**.

Νῆσοι.— Ἐν τῷ Β. παγωμένῳ ὠκεανῷ εἶναι πλεῖσται νῆσοι, τῶν ὁποίων κυριώτεροι εἶναι ἡ **Γροινλανδία**, νῆσος παμμέγιστος καὶ κατάψυχρος, κατοικουμένη μόνον πρὸς τὰ Ν. καὶ τὰ ΝΔ. παράλια, τὰ ὁποῖα θερμαίνονται ὀλίγον ὑπὸ τοῦ ρεύματος τοῦ κόλπου τοῦ Μεξικικοῦ, τὸ ὁποῖον διευθύνεται πρὸς Β. Εἶναι κτῆσις τῆς **Δανίας** καὶ κατοικεῖται ὑπὸ **Ἑσκιμῶν** καὶ ὀλίγων **Εὐρωπαίων**.

Ἄλλη νῆσος εἶναι ἡ **Βαφρίνειος** χώρα. Ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ ὠκεανῷ ἡ **Νέα Γῆ**, αἱ **μεγάλαι Ἀντίλλαι**, ἡ **Κούβα** καὶ **Ἄιτή**, τὸ **Πόρτο Ρίκο** καὶ αἱ **μικραὶ Ἀντίλλαι**. Ἐν τῷ Ν. παγωμένῳ ὠκεανῷ ἡ **Γῆ τοῦ πυρός** καὶ ἐν τῷ Εἰρηρικῷ ὠκεανῷ αἱ **ἠφαιστειογενεῖς Ἀλεούται** ἔναντι τῆς Ἀλάσκας καὶ νοτιώτερον αἱ τοῦ ἀρχιπελάγους τῆς βασιλίσσης **Καρλότας**.

Χερσόνησοι.— Ἡ **Δαβδαδώρ**, ἡ **Φλωρίς**, ἡ **Ἰουκατάνη** καὶ ἐν τῷ Εἰρηρικῷ ἡ τῆς **Καλλιφορνίας** καὶ ἡ τῆς **Ἀλάσκας**, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἀνεκαλύφθησαν πλουσιώτατα ὄρυχεῖα χρυσοῦ (Κλονδύκ).

Πορθμοί.— Κυριώτεροι εἶναι ὁ **Βερίγγειος**, ὅστις χωρίζει τὴν Ἀμερικὴν ἀπὸ τῆς Ἀσίας, ὁ **Δαβις** εἰς τὴν **Βαφρίνειον** θάλασσαν, ὁ τοῦ **Οὐδσων**, ὁ τῆς **Νέας Γῆς**, ὁ τῆς **Φλωρίδος**, ὁ τῆς **Ἰουκατάνης** καὶ ὁ **Μαγγελάνειος** εἰς τὸ νοτιώτατον ἄκρον τῆς νοτίας Ἀμερικῆς.

Ἴσθμοί.— Ὁ τοῦ **Παναμᾶ** (πλάτος 45 χιλιομ.), ὅστις νῦν ἀπεκόπη διὰ διώρυχος, τῆς ὁποίας τὰ ἐγκαίνια πρόκειται νὰ ἑορτασθῶσι διὰ διεθνοῦς ἐκθέσεως, εἰς ἣν θὰ λάβῃ μέρος καὶ ἡ Ἑλλάς κατὰ τὸ τρέχον ἔτος 1915.

Ἄκρωτήρια.— Τοῦ **ἀγ. Ῥόκκου** πρὸς Α. τῆς νοτίας Ἀμερικῆς, τὸ **Χόρν** τὸ νοτιώτατον τῆς Ν. Ἀμερικῆς καὶ τὸ τοῦ **ἀγ. Δουκᾶ** εἰς τὴν Καλλιφορνίαν.

ὄρη.— Τὰ ὄρη τῆς Ἀμερικῆς ἐκτείνονται κατὰ τὴν δυτικὴν πλευρὰν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, μὲ διεύθυνσιν ἀπὸ Β. πρὸς Ν. καὶ καλοῦνται ἐν μὲν τῇ Β. Ἀμερικῇ **Βραχώδη ὄρη**, συνέχεια τῶν ὁποίων εἶναι τὰ ὄρη τῆς Ἀλάσκας, τῶν ὁποίων ἡ ὑψηλότερα κορυφή καλεῖται **Μὰν Κίνλεϋ** καὶ ἔχει ὕψος 6,237 μ., ἐν δὲ τῇ νοτίῳ Ἀμερικῇ καλοῦνται **Κορδιλλίεραι** (δηλαδὴ ἀλύσεις) **τῶν Ἄνδεων**, τῶν ὁποίων ἡ ὑψηλότερα κορυφή καλεῖται **Ἀκογγάβος** καὶ ἔχει ὕψος 7 χιλ. μ. Μεμονωμένα δὲ ὄρη εἶναι τὰ **Ἀλεγγάνεια** πρὸς τὰ ΝΑ. τῆς Β. Ἀμερικῆς καὶ τὰ ὄρη τῆς **Βραζιλίας** πρὸς Α. τῆς Ν. Ἀμερικῆς.

Ήφαιστεια.—Τὸ **Κοτοπάξ**, τὸ ὑψιστον τῶν ἠφαιστείων τῆς γῆς (6,948 μ.), τὸ ὁποῖον κεῖται ἐν τῇ ἠφαιστειώδει χώρα τοῦ Ἰσημερινοῦ, ἔνθα οὗτος διαπερᾷ τὴν Ἀμερικὴν.

Πεδιᾶδες.—Πεδιάδας ἡ Ἀμερικὴ ἔχει πολλὰς καὶ ἐκτεταμένας, αἵτινες, ἐπειδὴ διαρρέονται ὑπὸ πολλῶν καὶ μεγάλων ποταμῶν, εἶναι εὐφορώταται· πλὴν τῶν βορείων, αἵτινες ἔνεκα τῆς δριμύτητος τοῦ κλίματος εἶναι ἔρημοι καὶ πλήρεις παγωμένων ἐλῶν (Τουντρά). Ἐν τῇ Ν. Ἀμερικῇ σχηματίζονται ἀέραντα βαθύπεδα μετὰ θαυμασίας βλαστήσεως, οἷον τὸ τοῦ Ὄρινόκου ποταμοῦ (λάνος, τὸ τοῦ Ἀμαζονίου (σελβάς) καὶ τὸ τοῦ Ρίο δε λα Πλάτα (παμπάς), περίφημον διὰ τὰ δάση καὶ τοὺς λειμῶνάς του.

Κυριώτεραι λίμναι.—Αἱ κυριώτεραι λίμναι ἐν τῇ Β. Ἀμερικῇ εἶναι ἡ Ἄνω λίμνη ἢ Ἀνωτέρα ἢ Ὑπερέρα, ἣτις εἶναι ἡ μεγίστη γλυκέος ὕδατος λίμνη τῆς γῆς, ἡ Μίχιγγαν, ἡ Οὐρόν, ἡ Ἐρίη, ἡ Ὀντάριο καὶ ἡ μεγάλη ἄλμυρὰ λίμνη ἐν τῷ ὄροπεδίῳ τῆς Οὐτάχ.

Κυριώτεροι ποταμοί.—Εἰς τὴν Β. Ἀμερικὴν 1) ὁ τοῦ ἄγ. Δαυρεντίου, ὅστις δεχόμενος τὰ ὕδατα καὶ τῶν πέντε μεγάλων λίμνῶν ἐκβάλλει εἰς τὸν ὁμώνυμον κόλπον. Ὁ ποταμὸς οὗτος κατερχόμενος πρὸς τὴν λίμνην Ὀντάριο καταπίπτει ἀπὸ ὕψους 50 μέτρων, σχηματίζων οὕτω τὸν μέγαν καταρράκτην τοῦ κόσμου, τὸν Νιαγάραν, πλάτους 1000 μέτρων.

2) ὁ **Μανένξης**, ὅστις χύνεται εἰς τὸν Βόρειον παγωμένον ὠκεανόν.

3) ὁ **Μισισσιπῆς**, ὁ μακρότατος τῆς γῆς, ὅστις ἐκβάλλει εἰς τὸν κόλπον τοῦ Μεξικοῦ δεχόμενος τὰ ὕδατα τοῦ Μισουρῆ, τοῦ Ὀχιο καὶ σχηματίζων δέλτα ὁλοῦν αὐξανόμενον. Καὶ οἱ ὀλίγον μικρότεροι **Οὐδσων**, Ρίο Κολοράδος καὶ Ρίο Γράνδης (μέγας ποταμός).

4) ὁ **Ὄρινόκος** εἰς τὴν νοτίαν Ἀμερικὴν, ὅστις ἐκβάλλει εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανὸν σχηματίζων καὶ οὗτος μέγα δέλτα κατὰ τὰς ἐκβολὰς του.

5) ὁ **Ἀμαζόνιος**, ὁ πολυυδροτότατος τῆς γῆς, χυνόμενος εἰς τὸν Ἀτλαντικόν· ἔχει πλάτος ἀπὸ 16 μέχρι 50 χιλιομ. καὶ βάθος 100 μ. προσιτὸς καὶ εἰς τὰ μεγαλύτερα σκάφη.

6) ὁ **Ρίο δε λα Πλάτας** καὶ πλείστοι ἄλλοι.

Κλίμα.—Τὸ κλίμα τῆς Ἀμερικῆς εἶναι ποικιλώτατον. Πρὸς Β. καὶ πρὸς Ν. εἶναι ψυχρότατον, ἐν τῷ μέσῳ θερμότατον καὶ εἰς τοὺς ἐν τῷ μεταξύ τόπους εὐκρατον.

Βλάστησις καὶ ζῶα.—Τὴν πυκνοτάτην βλάστησιν ἔξ ὅλων τῶν ἠπειρῶν ἔχει ἡ Ἀμερικὴ καὶ ἰδίως ἡ νοτιὰ, ἔνθα ὑπάρχουσι δάση ἀπέραντα καὶ παρθένα· ἐκ τῶν ποικίλων αὐτῆς δένδρον τὸ ὑψιστον εἶναι ὁ φοῖνιξ (50-65 μ. ὕψους), τὸ δὲ πλουσιώτατον τὸ ζαχαροκάλαμον· παράγει δὲ δημητριακοὺς καρπούς, καπνόν, βάμβακα, καφέν, βανίλλην, κακάον, πέπερι, κίναν καὶ ἔλαστικὸν κόμμι. Ἐκ τῶν ἀγρίων ζῴων ζῶσιν ἡ λάμα (εἶδος καμήλου ἄνευ ὕβου), ὁ ἰαγουάρος (ἄμερικανικὴ τίγρις), ὁ παχύδερμος τάπιρος, ὁ ἀμερικανικὸς λέων· ἐκ δὲ τῶν ἐρπετῶν ὁ κροκόδειλος τοῦ Ἀμαζονίου ποταμοῦ καὶ ὁ βόας καὶ ἐκ τῶν πτηνῶν ὁ κόνδωρ (εἶδος μεγίστου ὄρνέου). Ἐκ δὲ τῶν ἡμέρων ὑπάρχουσιν ἄπειροι ἀγέλαι ἵππων, βοῶν καὶ προβάτων.

Ὄρυκτά. Ἐν τῇ Ἀμερικῇ ὑπάρχουσι πλούσια καὶ ποικίλα μεταλλεῖα μολύβδου, χαλκοῦ, λευκοχρύσου (πλατίνης) καὶ ἰδίως χρυσοῦ καὶ ἀργύρου.

Κάτοικοι.—Τὸ πλεῖστον τῶν κατοίκων τῆς Ἀμερικῆς εἶναι Εὐρωπαῖοι (ἰδίως Ἀγγλοι), οἱ δὲ λοιποὶ Ἀφρικανοὶ (Νιγρίται), μεταφερθέντες ἐκεῖ πρὸς καλλιεργίαν τῆς γῆς, καὶ Ἀμερικανοὶ ἰθαγενεῖς (ἐγχώριοι) Ἰνδιᾶνοι καλούμενοι, οἵτινες εἶναι εἰδωλολάτραι, τείνοντες ὀσημέραι νὰ ἐκλείψωσιν.

Ἡ ἀνακάλυψις τῆς Ἀμερικῆς.

Ἡ ἀνακάλυψις τῆς Ἀμερικῆς ὀφείλεται εἰς τὸν Χριστοφόρον Κολόμβον, ὅστις κατήγετο ἀπὸ τὴν Γένουαν τῆς Ἰταλίας. Ὁ μεγαλοφυῆς οὗτος ἀνὴρ, ἀφοῦ ἐπέσθη περὶ τοῦ σφαιρικοῦ σχήματος τῆς γῆς, ἐσχημάτισε τὴν πεποίθησιν ὅτι, ἂν διέπλεε τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανὸν μὲ διεύθυνσιν πάντοτε πρὸς Δ., δὲν ἦτο δυνατόν παρά νὰ ὑπάρχῃ ξηρά, ἡ ὅποια νὰ διακόπτῃ τὴν συνέχειαν τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ πρὸς πραγματοποιήσιν δὲ τοῦ σχεδίου του ἐζήτησε κατὰ πρῶτον ἀπὸ τὴν πατρίδα του Γένουαν πλοῖα, ἀλλ' αὕτη ἤρνήθη νὰ προσφέρῃ τοιαῦτα· μετὰ ταῦτα ἐζήτησε πλοῖα ἀπὸ τὴν Πορτογαλίαν, ἀλλὰ καὶ αὕτη ἤρνήθη τὴν συνδρομὴν της, τέλος μετὰ πολλὰς προσπαθείας κατῴρθωσεν νὰ δοθῶσιν εἰς αὐτὸν παρά τῆς Ἰσπανίας τρία μικρὰ πλοῖα. Τὴν 3ην λοιπὸν Αὐγούστου 1492 ἀνεχώρει ἐκ τοῦ Ἰσπανικοῦ λιμένος Πάλου διευθυνόμενος πρὸς Δ. πάντοτε διὰ θαλάσσης ἐντελῶς ἀγνώστου.

Μετὰ πλοῦν 70 περίπου ἡμερῶν, ὁ Κολόμβος παρετήρησε νῆσόν τινα, εἰς τὴν ὅποιαν καὶ ἀπεβιβάσθη τὴν 12 Ὀκτωβρίου ὀνομάσας αὐτὴν ἅγιον Σάβστην, ἧτις ἀνήκεν εἰς μίαν τῶν Βαχαμαίων νήσων. Μετὰ ταῦτα, ἀφοῦ ἀνεκάλυψε καὶ τὰς με-

Φηφιοποιήθηκὲ ἀπὸ το Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

γάλας Ἀντίλλας, Ἀϊτήν καὶ Κούβαν, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ἰσπανίαν, ἐνθα ὑπεδέχθησαν αὐτὸν μετ' ἐνθουσιασμοῦ. Μετὰ ταῦτα ἐπεχείρησε τρία ἄλλα ἀκόμη ταξείδια, πλησιάσας οὕτω πολὺ τὴν νοτίαν Ἀμερικὴν.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως κατηγορήθη ὅλως ἀδίκως ὅτι ἐσκέπτετο νὰ γίνῃ βασιλεὺς τῶν ἀνακαλυφθεισῶν χωρῶν. Ἠναγκάσθη δὲ τότε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Ἰσπανίαν καὶ νὰ ἀπολογηθῇ. Ἡ ἀπολογία του αὐτῆ δὲν ἐκρίθη ἐπαρκῆς καὶ ἐρρίφθη ἀλυσόδετος εἰς τὰς φυλακὰς, ἐκ τῶν ὁποίων μετ' ὀλίγον ἀφέθη ἐλεύθερος, καθ' ὅσον ἡ κατηγορία αὐτῆ ἀπεδείχθη ὅτι ἦτο συκοφαντία ἐξυφανθεῖσα ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν του. Ἐκτοτε ὁ Κολόμβος στενοχωρούμενος καὶ λυπούμενος διὰ τὴν ἀχαριστίαν, τὴν ὁποίαν ἔδειξεν εἰς αὐτὸν ἡ Ἰσπανία, ἀπέθανε μετ' ὀλίγον χρόνον πτωχὸς καὶ πλήρης πικριῶν.

ΒΟΡΕΙΑ ΑΜΕΡΙΚΗ

Βορεία δανικὴ Ἀμερικὴ ἢ Γροινλανδία.

Ἡ Γροινλανδία εἶναι ἡ μεγίστη καὶ βορειότερον κειμένη νησος τῆς γῆς. Εἶναι ὑψηλὴ καὶ βραχόδης, τὸ ἐσωτερικὸν αὐτῆς καλύπτεται αἰωνίως ὑπὸ παγετῶνων καὶ μόνον κατὰ τὰ παράλια εἶναι γνωστή.

Οἱ κάτοικοι τῆς Γροινλανδίας Ἔσκιμῶι μὴ ὑπερβαίνοντες τὰς 12 χιλ. ἀνήκουσιν εἰς τὴν Μογγολικὴν φυλὴν καὶ ἀποζῶσιν ἐκ τῆς ἁλιείας. Ἐν αὐτῇ κατοικοῦσι καὶ τινες ἄποικοι Δανοί.

Βρεττανικὴ βορεία Ἀμερικὴ.

Ἡ βορεία βρεττανικὴ Ἀμερικὴ ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ βορειοτάτου μέρους τῆς βορείας Ἀμερικῆς, ἐκ τοῦ ἀρχιπελάγους (δηλ. ἀθροίσματος νήσων) τῶν Ἀρκτικῶν νήσων καὶ τῆς Νέας Γῆς πλὴν τῆς Ἀλάσκας, ἣτις ἀνήκει εἰς τὰς Ἡνωμένας πολιτείας.

Πλὴν τῆς Νέας Γῆς, ἣτις εἶναι ἄμεσος ἀγγλικὴ κτῆσις, ὅλαι αἱ ἄλλαι χῶραι ἀποτελοῦσι τὴν ἐπικράτειαν τοῦ Καναδά.

Οἱ κάτοικοι αὐτῆς Ἄγγλοι καὶ Γάλλοι, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἄποικοι, εἶναι σχεδὸν περὶ τὰ 3 ἑκατομμύρια, ἡ δὲ πυκνότερον κατοικημένη χώρα εἶναι ἡ παρὰ τὰς Καναδαίας λίμνας καὶ τὸν ἄγιον Δαυρέντιον, διότι αἱ πρὸς Β. κείμεναι ἀπέραντοι ἐκτάσεις εἶναι παγωσκεπεῖς, πλήρεις ἐλῶν καὶ ἀκατοίκητοι.

Προϊόντα. — Ἀφθονος ξυλεία, κτηνοτροφικὰ προϊόντα, ἰχθύες, δημητριακὰ, ὄρυκτά, (λιθάνθρακες, χροσὸς κτλ.).

Τὸ ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον τοῦ Καναδά ἀνέρχεται πλεόν τοῦ ἐνὸς δισεκατομμυρίου φράγκων.

Πολίτευμα. — Αὐτόνομον δημοκρατικὸν ὁμοσπονδιακὸν μετὰ βουλῆς καὶ γερουσίας, οὗ προϊσταται Ἄγγλος διοικητής.

Ἐπισημότεραι πόλεις εἶναι ἡ **Μοντρεάλ** (300 χιλ. κ.), μέγα κέντρον ἐμπορίου, κατοικουμένη κυρίως ὑπὸ Γάλλων, ἡ **Όντάβα** (65 χιλ. κ.) πρωτ. καὶ ἔδρα τοῦ διοικητοῦ, τὸ **Τορόντον** (200 χιλ. κ.), παρὰ τὴν λίμνην Ὀντάριο, ἡ **Κουεβέκη** (75 χιλ. κ.) παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ἁγ. Λαυρεντίου κλπ.

Ἠνωμένοι πολιτεῖαι.

Όρια. Θέσεις.—Αἱ Ἠνωμένοι πολιτεῖαι ἐκτείνονται πρὸς Ν. τῆς ἐπικρατείας τοῦ Καναδά μέχρι τοῦ Μεξικοῦ καὶ τοῦ Μεξικανικοῦ κόλπου καὶ ἀπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ πρὸς Α. μέχρι τοῦ Εἰρηνηκοῦ πρὸς δυσμὰς.

Ἔκτασις.—9 1/2 ἑκατομμ. τετραγ. χιλιομέτρων, ἴση περίπου μετὰ τὴν τῆς Εὐρώπης. Ὁ πληθυσμὸς ἀνερχόμενος εἰς 95 ἑκατομμ. κατ. εἶναι σύμμεικτος ἐκ ἀποίκων Εὐρωπαϊῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ πολλοὶ Ἕλληνες κατὰ τὸ πλεῖστον ὅμως εἶναι **Ἀγγλοι**, ὑπάρχουσι δὲ καὶ πολλοὶ **Ἰνδιᾶνοι** ἰθαγενεῖς.

Ἡ ἐπικρατοῦσα γλῶσσα εἶναι ἡ **ἀγγλική**. **Θρησκεία** δὲ ἡ τῶν **διαμαρτυρομένων**, ὑπάρχουσι δὲ πρὸς τούτοις καὶ περὶ τὰ 10 ἑκατομμ. **καθολικοὶ**

Προϊόντα.—Σημαντικώτερα προϊόντα εἶναι δημητριακοὶ καρποί, βάμβαξ καὶ πετρέλαιον ἐν ἀφθονίᾳ, καπνός, ζάχαρον, ὄρυζα, ἔσπεριδοειδῆ, ζῶα, δέρματα. Πλούσια μεταλλεῖα, πρὸ πάντων ἀργύρου, χρυσοῦ καὶ λιθανθράκων.

Ἄπαντες οἱ κλάδοι τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν τεχνῶν εἶναι λίαν ἀνεπτυγμένοι. Τὸ ἐμπορικὸν ναυτικὸν κατέχει τὴν δευτέραν θέσιν ἐν τῷ κόσμῳ (8,000 ἀτμόπλοια).

Πολίτευμα.—Ὁμόσπονδος δημοκρατία μετὰ **Βουλῆς** καὶ **Γερουσίας**. Ὁ ἀνώτατος ἄρχων, πρόεδρος τῆς ὁμοσπόνδου Συμπολιτείας, ἐδρεύει μετὰ τῆς κυβερνήσεως ἐν Βάσιγκτων, πρωτεύουσῃ τῆς οὐδετέρας πολιτείας τῆς Κολομβίας.

Διοικητικὴ διαίρεσις.—Αἱ Ἠνωμένοι πολιτεῖαι σύγκεινται ἐκ 48 πολιτειῶν, 1 οὐδετέρας πολιτείας καὶ 3 ἑξωτερικῶν διαμερισμάτων, τῶν ἐξῆς: 1) τῆς χρυσοφόρου **Ἀλάσκας**, 2) τῶν ἐν τῷ Εἰρηνηκῷ ὠκεανῷ νήσων **Χαβάι** καὶ **Σαμόων** καὶ 3) τῶν **Φιλιππίνων** νήσων καὶ τοῦ **Πόρτο Ῥίκου**, προσαρτηθεισῶν τῶν τελευταίων κατὰ τὸν ἰσπανοαμερικανικὸν πόλεμον.

Ἡ **συγκοινωνία** εἶναι πλέον ἢ ἐπαρκής, ἐνεργουμένη διὰ τῶν πολλῶν πλωτῶν αὐτῆς ποταμῶν, τῶν ἀπειραρίθμων διωρούχων καὶ τῶν διασχίζόντων τὴν χώραν κατὰ διαφόρους διευθύνσεις μεγάλων σιδηροδρομικῶν γραμμῶν μήκους 350000 χιλιομέτρων. Τὸ **ἔξχαγωγικόν** ἐμπόριον ἰδίως κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους ἀνεπτύχθη τεραστίως.

Δυνάμεις τῆς χώρας.— Ὁ στρατὸς ἀνέρχεται ἐν εἰρήνῃ εἰς 150 χιλ. ἄνδρας καὶ ἐν πολέμῳ εἰς 4 ἑκατομμύρια. Ὁ στόλος σύγκειται ἐκ 200 ἰσχυροτάτων πολεμικῶν πλοίων.

Πόλεις.— Ἐπισημότεραι εἶναι πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸν ἢ **Νέα Ὑόρκη** ἔχουσα μετὰ τῶν προστείων (1) αὐτῆς περὶ τὰ 5 ἑκατομμ. κ. (ἢ δευτέρα πολυάνθρωπος πόλις), ἢ μεγαλυτέρα καὶ ἐμπορικωτέρα πόλις τῆς Ἀμερικῆς, ἐκτισμένη ἐπὶ ἀμφοτέρων τῶν ὄχθῶν τοῦ ποταμοῦ Οὐδσων. Ἡ **Βοστώνη** (700 χιλ. κάτοικ.), λιμὴν ἐμπορικώτατος μετὰ διασήμεου Πανεπιστημίου. **Φιλαδέλφεια** (1,550,000 κάτοικ.), πόλις βιομηχανικωτάτη καὶ ἐμπορικωτάτη, κέντρον τυπογραφικῆς καὶ βιβλιοπωλικῆς ἐμπορίας. **Βαλτιμόρη** (600 χιλ. κ.) πόλις ἐμπορικῆ. **Βάσιγκτων** (350 χιλ. κ.) ἐν τῇ οὐδετέρᾳ συμπολιτεῖᾳ τῆς Κολομβίας, ἔδρα τοῦ προέδρου καὶ τῆς κυβερνήσεως τῆς ὁμοσπονδίας, ἔχουσα ἀστεροσκοπεῖον καὶ ὄνομαστὸν πανεπιστήμιον. Ἐν τῷ κέντρῳ τῆς χώρας καὶ παρὰ τὰς **Καναδαίας** λίμνας πόλεις εἶναι, τὸ **Σικάγον** (2,200,000 κ.), μέγας λιμὴν ἐπὶ τῆς ὄχθης τῆς λίμνης **Μιχιγγαν**, πόλις νεωτάτη καὶ πλουσιωτάτη, μέγα ἐμπορικὸν κέντρον κυρίως κρεάτων. **Βούφαλον** (450 χιλ. κ.) ἐπὶ τῶν ὄχθῶν τῆς λίμνης Ἐρῆς. **Πισβούργ** (500 χιλ. κ.), κέντρον ἐμπορίου, λιθανθράκων καὶ πετρελαίου. Ὀλίγον βορειότερον κεῖται ἡ **Κλέβελανδ** (560 χιλ. κ.), πόλις ἐμπορικῆ.

Πρὸς Ν. πόλεις εἶναι ἡ **Νέα Ὁρλεάνη** (350 χιλ. κ.) παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Μισισσιπῆ, μέγας ἐμπορικὸς λιμὴν, κέντρον ἐμπορίου βάμβακος, ζαχαρέως καὶ καφέ. **Ἅγιος Λουδοβίκος** (700 χιλ. κ.) παρὰ τὴν συμβολὴν Μισισσιπῆ καὶ Μισουρῆ (ποταμὸς λάσπης).

Εἰς τὰ δυτικὰ παράλια (Εἰρ. ὠκεανὸς) πόλεις εἶναι ὁ **ἅγιος**

(1) Τεραστία γέφυρα μήκους 1900 μ. καὶ ὕψους 50 μ. ἐνώνει τὸ προάστειον Μπρούκλιν μετὰ τῆς Ν. Ὑόρκης. Πρὸ τοῦ ἀσφαλεστάτου αὐτῆς λιμένος ὑψοῦται τὸ ὑπὸ τῶν Γάλλων ἰδρυθὲν μέγα ἄγαλμα τῆς **ἐλευθερίας** (ὕψους 45 μ.) κρατούσης μέγαν ἠλεκτρικὸν λαμπτήρα.

Φραγκίσκος (400 χιλ. κ.), ὁ σημαντικώτερος λιμὴν, καὶ τὸ **Σακρα-
μέντον**, πόλις μὲ μεταλλεῖα χρυσοῦ.

Αἱ πόλεις τῶν Ἠνωμένων πολιτειῶν καὶ ὁ πληθυσμὸς αὐτῶν αὐξάνονται καθημε-
ρινῶς μετὰ καταπληκτικῆς ταχύτητος. Αἱ ἀμερικανικαὶ πόλεις εἶναι πλήρεις ζωῆς
καὶ κινήσεως, ἥτις ἐμποιεῖ ὄντως κατάπληξιν. Εἰς τὰς εὐρείας καὶ εὐθυγράμμους
αὐτῶν λεωφόρους κυκλοφοροῦσιν ἠλεκτρικοὶ σιδηρόδρομοι καὶ τροχιδρόμοι, σιδη-
ροδρομικοὶ συρμοί, παντὸς εἴδους ἄμαξαι, αὐτοκίνητα κλπ. Ἐδῶ μὲν βλέπει τις ὑψού-
μενα πελώρια μνημεῖα, ἐκεῖ δὲ κολοσσιαίας οἰκίας μὲ 12, 15 καὶ 20 ὀρόφους.

Τὸ σύνολον τούτων ἀποτελεῖ τι τὸ ἀσύνηθες καὶ μεγαλοπρεπές.

Οἱ Ἀμερικανοὶ ἐξαποστέλλουσιν εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου πάντα τὰ φυσικὰ καὶ
τεχνικὰ τῶν προϊόντα, τὰ ὅποια ἠγόραζον ἄλλοτε (κυρίως τὰ τεχνικὰ) ἐκ τῆς Εὐ-
ρώπης. Ἀπὸ τινῶν ὁμοῦ ἐτῶν προστατεύοντες τὰ προϊόντα τῆς βιομηχανίας τῶν ἀπο-
τελεσματικῶς ἐπέβαλον μεγάλους τελωνιακοὺς θασμούς εἰς τὰ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ
εἰσαγόμενα εἶδη.

Προσπαθοῦσι δὲ νὰ ἀπομονώσῃ τὴν Εὐρώπην ἀποκλείοντες αὐτὴν διὰ τῆς ἐπεμβά-
σεώς τῶν εἰς πᾶσαν ἐμπορικὴν ἐπιχείρησιν, ἐφαρμόζοντες τὸ δόγμα τοῦ Μονρόη
«Ὡς Ἀμερικὴ διὰ τοὺς Ἀμερικανούς».

Αἱ Ἠνωμέναι πολιτεῖαι ἀποικισθεῖσαι τὸ πρῶτον ὑπὸ τῶν Ἀγγλῶν κατὰ τὸ ἔτος
1585 διετέλεσαν μέχρι τοῦ 1774 ἀποικία ἀγγλική, ὅπότεν οἱ κάτοικοι αὐτῆς βοηθού-
μενοι ὑπὸ τῆς Γαλλίας ἐπανεστάτησαν κατὰ τῆς μητροπόλεως καὶ τῷ 1783 ἐζήτησαν
τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν, ἀναγνωρισθεῖσαν διὰ τῆς συνθήκης τῶν **Βεροδάλλων**.
ἔκτοτε δ' ἐπετέλεσαν τοιαύτας προόδους, ὥστε σήμερον ἀποτελοῦσιν ἓν τῶν πρωτευ-
όντων κρατῶν τῆς γῆς.

Μεξικόν.

Τὸ Μεξικόν περιλαμβάνει τὴν πρὸς Ν. τῶν Ἠνωμένων πολιτειῶν
συνεχομένην μὲ αὐτὰς κεντρικὴν Ἀμερικὴν, ἠφαιστειώδη καὶ ὑψη-
λὴν χώραν, ὡς καὶ τὰς χερσονήσους **κάτω Καλλιφορνίαν** καὶ **Ἰου-
κατάνην**.

Ἔκτασις 2 ἑκατομμ. περίπου τετραγ. χιλίόμετ. **Συγκοινωνία**
ὅλον ἐν προαγομένη, ὑπάρχουσι πολλοὶ σιδηρόδρομοι. **Πληθυ-
σμὸς** 14 ἑκατομμ. κάτοικοι Μεξικανοὶ ἀποτελούμενοι ἐξ Ἰσπανῶν
ἀποίκων καὶ μειγᾶδων ὀμιλούντων τὴν Ἰσπανικὴν.

Θρησκεία ἐπικρατοῦσα εἶναι ἡ καθολικὴ.

Προϊόντα.—Τὰ φυσικὰ καὶ τεχνητὰ προϊόντα εἶναι ποικίλα
καὶ ἄφθονα, ξύλα, καπνός, ζάχαρις, ἔλαστικὸν κόμμι καὶ πολύτιμα
μέταλλα πρὸ παντὸς χρυσοῦ καὶ ἀργύρου.

Πολίτευμα δημοκρατικὴ ὁμοσπονδία, σπαρασσομένη ὑπὸ καθη-
μερινῶν ἐμφυλίων ταραχῶν.

Διοικητικῶς τὸ Μεξικόν διαιρεῖται εἰς 27 πολιτείας, ἓν ὁμο-
σπονδιακὸν διαίρεσιμα, ἐν ᾧ καὶ ἡ πρωτεύουσα καὶ δύο νομούς.
Ἡ φημισμένη ἀπὸ τοῦ Ἰνστιτούτου Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Πόλεις.—Τὸ *Μεξικόν* (350 χιλ. κ.), πόλις ὠραιότατη καὶ ἐκτισμένη ἐπὶ ὑψηλῆς καὶ μαγευτικῆς τοποθεσίας. *Πουέβλα* (100 χιλ. κ.), πόλις βιομήχανος καὶ ἐμπορικῆ. *Βερακρούζ* (100 χιλ. κ.), ὁ σπουδαιότερος ἐμπορικὸς λιμὴν καὶ κέντρον τῆς μετὰ τῆς Εὐρώπης συγκοινωνίας. *Γουαδαλαχάρ* (110 χιλ. κ.), πόλις ἔχουσα μεταλλεῖα χρυσοῦ.

Κεντρικὴ ἢ μέση Ἀμερικὴ.

Ἡ κεντρικὴ Ἀμερικὴ, ἐκτεινομένη ὡς γέφυρα μεταξὺ τῆς βορείας καὶ νοτίας Ἀμερικῆς, βρέχεται πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ μεξικανικοῦ κόλπου καὶ τῆς θυελλώδους θαλάσσης τῶν Ἀντιλλῶν καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ.

Μετὰ τῆς Ν. Ἀμερικῆς συνδέεται διὰ τοῦ *Ισθμοῦ τοῦ Παναμᾶ* πλάτους 45 χιλιομέτρων.

Ἡ κεντρικὴ Ἀμερικὴ περιλαμβάνει 6 μικρὰς δημοκρατίας. εἶναι χώρα ὑψηλὴ καὶ ὄρεινὴ καὶ παράγει ζάχαρον, καουτσούκ, καπνόν, Ἰνδικόν, δέρματα καὶ διάφορα μέταλλα. Αἱ ἔξ δημοκρατίαι εἶναι αἱ ἑξῆς.

1) *Γουατεμάλα*, *πληθυσμὸς* 2 ἑκατομμ. κ., πρωτ. *Γουατεμάλα* (130 χιλ. κ.), συνδεομένη σιδηροδρομικῶς μετὰ τοῦ Εἰρηνικοῦ.

2) *Ἅγιος Σωτήρ* (Σαλβαδόρ), *πληθυσμὸς* 1,730,000 κ., πρωτ. *ἄγ. Σωτήρ* (60 χιλ. κ.).

3) *Ὀνδουράς* *πληθυσμὸς* 500 χιλ. κ., πρωτ. *Τεκουκιγάλπα* (38 χιλ. κ.).

4) *Νικαράγουα* *πληθ.* 600 χιλ. κ., πρωτ. *Μανάγουα*.

5) *Κώστα Ῥίκα* (πλουσία ἀκτή), *πληθυσμὸς* 380 χιλ. κ., πρωτ. *ἅγιος Ἰωσή* (30 χιλ. κ.).

6) *Παναμαῆς*, *πληθυσμὸς* 425 χιλ. κ. Ἡ δημοκρατία αὕτη ἀπεσπᾶσθη τελευταῖον τῆς Κολομβίας, πρωτ. *Παναμαῆς* (40 χιλ. κ.), λιμὴν πρὸς τὸν Εἰρηνικόν, *Ἀσπινβαλ* (Κολόνον), ἀπέναντι τοῦ Παναμᾶ πρὸς τὴν θάλασσαν τῶν Ἀντιλλῶν, συνδεόμεναι σιδηροδρομικῶς.

Μεταξὺ τῶν δύο ἀνωτέρω πόλεων ἀνωρύχθη ἡ διώρυξ τοῦ *Παναμᾶ*, ἔχουσα μῆκος 75 χιλιομέτρων συνδέασα οὕτω τοὺς δύο ὠκεανούς Ἀτλαντικόν καὶ Εἰρηνικόν· δὲν παρεδόθη ὁμως εἰσέτι εἰς κοινὴν χρῆσιν λόγῳ ἐμποδίων τινῶν.

7) **Ἀγγλικὴ Ὀνδουράς** ἔκτεινομένη ΒΔ. τῆς Γουατεμάλας, κατάφυτος ἐκ δασῶν, ἐξ ὧν ἐξάγεται ἀφθονωτάτη ξυλεία.

Δυτικάι Ἰνδίαι.

Ἀπὸ τοῦ στομίου τοῦ μεξικανικοῦ κόλπου μέχρι τῶν πρὸς ἀνατολὰς παραλίων τῆς Βενεζουέλας εἶναι ἐγκατεσπαρμέναι κατὰ τρεῖς στοίχους πληθὺς νήσων, αἵτινες εἶναι πᾶσαι ἠφαιστειογενεῖς ἢ κοραλλιογενεῖς. Ὀνομάσθησαν δὲ **δυτικάι Ἰνδίαι** ὑπὸ τοῦ **Κολόμβου**, ὅστις ἐπίστευσε κατὰ τὴν ἀνακάλυψιν αὐτῶν ὅτι ἀπετέλουν μέρος τῶν νήσων τῶν Ἰνδιῶν τῆς Ἀσίας.

Τοπογραφικῶς αἱ δυτικάι Ἰνδίαι διαιροῦνται 1) εἰς τὰς 4 **μεγάλας Ἀντίλλας**, 2) εἰς τὰς **μικρὰς Ἀντίλλας** καὶ 3) εἰς τὰς **Βαχαμαίας ἢ Δουναϊκας**.

Πολιτικῶς διαιροῦνται εἰς **τρεῖς** ἀνεξαρτήτους δημοκρατίας· α') τῆς **Κούβας**, β) τῆς **Αἰτῆς** καὶ γ') τοῦ **ἁγίου Δομίγγου**. Πᾶσαι αἱ ἄλλαι εἶναι κτήσεις **ἀγγλικαί, γαλλικαί, δανικαί, ὀλλανδικαί** καὶ τῶν **Ἠνωμένων πολιτειῶν**.

Αἱ μεγάλαι Ἀντίλλαι εἶναι αἱ ἐξῆς·

1) Ἡ **Κούβα**, ἡ μεγαλυτέρα ὅλων, παράγουσα ζάχαρον ἐν ἀφθονίᾳ, ἐκλεκτὸν καπνὸν, ἐξ οὗ κατασκευάζονται τὰ πεφημισμένα ποῦρα καὶ σιγαρέττα. Ὁ **πληθυσμὸς** αὐτῆς ἀνέρχεται εἰς 2 ¹/₂ ἑκατομμ. κατ. Ἀνήκε προδ' ἐτῶν εἰς τὴν Ἰσπανίαν καὶ νῦν ἀποτελεῖ ἀνεξάρτητον δημοκρατίαν.

Πόλεις ἔχει τὴν **Ἀβάναν** (300 χιλ. κ.) πρωτ. μετ' ἀσφαλεστάτου λιμένος καὶ τὸ **Σαντιάγον** (50 χιλ. κ.) μετ' εὐρυχώρου λιμένος.

2) Ἡ **Ζαμαΐκα** εἶναι κτήσεις ἀγγλικῆ, ἴση μὲ τὴν Κρήτην, παράγει ζάχαρον, καφέν, βανάνας, βάμβακα, ἐκλεκτὸν ῥοῦμιον καὶ χαλκόν· πρωτ. **Κίγμιστον** (50 χιλ. κ.).

3) Ἡ **Αἰτῆ** (Ἰσπανιόλα), ὀλίγον μικροτέρα τῆς παλ. Ἑλλάδος, **πληθυσμὸς** 2,800,000 μαῦροι μειγάδες καὶ πολλοὶ Ἰσπανοί. Περιλαμβάνει δύο δημοκρατίας τὴν τῆς **Αἰτῆς** καὶ τὴν τοῦ **ἁγίου Δομίγγου**. Πρωτ. **λιμὴν τοῦ Πρίγκιπος** καὶ **ἅγιος Δομίγγος**.

4) Τὸ **Πόρτο Ρίκο** (πλούσιος λιμὴν), **πληθυσμὸς** ὑπὲρ τὸ 1 ἑκατομμ. κατ., πρωτ. **Πόνση** (45 χιλ. κ.), ἀνήκει εἰς τὰς Ἠνωμ. πολιτείας.

Αἱ **μικραὶ Ἀντίλλαι**, κείμεναι ἀνατολικώτερον τῶν ἄλλων, εἶναι νῆσοι ἠφαιστειογενεῖς, εὐφορώταται παράγουσαι πάντα τὰ εἶδη τῶν προϊόντων τῶν τροπικῶν χωρῶν ἐκλεκτῆς ποιότητος.

Αἱ μεγαλύτεραι ἐξ αὐτῶν εἶναι ἡ *Γουαδελούπη* καὶ ἡ *Μαρτινίκα* καταστραφεῖσα ὑπὸ ἡφαιστειωδῶν ἐκρήξεων κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, ἀμφοτέρω ἀνήκουσιν εἰς τὴν Γαλλίαν.

Αἱ *Βαχαμαῖαι* ἢ *Δουκαῖκαι* νῆσοι κεῖνται ΒΑ. τῆς Κούβας, ἀνήκουσιν εἰς τὴν Ἀγγλίαν, εἶναι μικραὶ κοραλλιογενεῖς καὶ πολυάριθμοι, ἀλλ' ἐκ τούτων μόνον περὶ τὰς εἴκοσι κατοικοῦνται.

Μία τῶν νήσων τούτων ὀνομάζεται *Γουαναχάνη* ὑπὸ τῶν ἰθαγενῶν Ἰνδιάνων, εἰς ταύτην ἀπεβιβάσθη τὸ πρῶτον ὁ Κολόμβος κατὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς Ἀμερικῆς ὀνομάσας αὐτὴν *ἄγιον Σώστην*. **Προϊόντα** αὐτῶν διάφοροι ὄπωροι καὶ σπόγγοι.

ΝΟΤΙΑ ΑΜΕΡΙΚΗ

Ἡ νοτία Ἀμερικὴ ἔχει σχῆμα μεγίστης τριγωνικῆς χερσονήσου, ἐνοῦται δὲ ὡς διὰ γεφύρας διὰ τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Παναμᾶ μετὰ τῆς κεντρικῆς Ἀμερικῆς.

Ἀποτελεῖται ἐκ **δέκx** δημοκρατιῶν καὶ μιᾶς εὐρωπαϊκῆς χώρας, αἵτινες ἦσαν ἄλλοτε ἀποικίαι ἰσπανικαὶ πλὴν τῆς Βραζιλίας, ἣτις ἦτο πορτογαλική, εἶναι δὲ αἱ ἑξῆς·

1. Βενεζουέλα.

Ἡ Βενεζουέλα κεῖται ἐκατέρωθεν τοῦ Ὀρινόκου ποταμοῦ. ἔχει **πληθυσμὸν** 2 1/2 ἑκατομμ. κ. καὶ πρωτ. τὴν ὠραίαν πόλιν *Καρακάς* (70 χιλ. κ.).

2. Κολομβία.

Ἡ Κολομβία κεῖται νοτίως τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Παναμᾶ, ἔχει **πληθυσμὸν** 3 1/2 ἑκατομμ. κ. καὶ πρωτ. τὴν *Βογόταν* (120 χιλ. κ.) ἐκτισμένην ἐπὶ ὄροπεδίου ὕψους 2,600 μ.

3. Ἰσημερινός.

Ἡ δημοκρατία τοῦ Ἰσημερινοῦ ὀνομάζεται οὕτως ὡς ἐκ τῆς ἐπὶ τοῦ ἰσημερινοῦ θέσεώς της. ἔχει **πληθυσμὸν** 1,200,000 κ. καὶ πρωτ. τὸ *Κουϊτον* (80 χιλ. κ.) ἐπὶ κλιτύος ἡφαιστείου ἐκτισμένον.

4. Περού.

Ἡ δημοκρατία τοῦ Περού καλεῖται καὶ *Περουβία*. ἔχει **πληθ-**

θυσμὸν 5 ἑκατομμ. κ. καὶ πρωτ. τὴν **Δίμαν** (120 χιλ. κ.), πόλιν παράλιον ἐπὶ τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ.

5. Βολιβία.

Ἡ Βολιβία εἶναι χώρα μεταλλοφόρος καὶ ἰδίᾳ χρυσοφόρος. Ἔχει **πληθυσμὸν** 2 ἑκατομμ. κ. καὶ πρωτ. τὴν **Σούκρην** (25 χιλ. κ.).

6. Χιλή.

Ἡ δημοκρατία τῆς Χιλῆς εἶναι πλουσία εἰς μέταλλα καὶ ἔχει σιδηροδρομον, ὅστις διέρχεται ὑπεράνω τῶν Ἄνδεων. **Πληθυσμὸν** 3 ἑκατομμ. κάτ. καὶ πρωτ. τὸ **Σαντιάγον** (300 χιλ. κ.), εἶναι ἡ μεγίστη πόλις τῆς ΝΔ. Ἀμερικῆς, τὸ δὲ **Βαλπαράϊζον** εἶναι μέγας ἐμπορικὸς λιμὴν.

7. Ἀργεντινῆ.

Ἡ Ἀργεντινὴ δημοκρατία ἔχει ἀπεράντους πεδιάδας εὐφορωτάτας καὶ ἀπειρίαν βοῶν, προβάτων καὶ ἵππων· περιλαμβάνει δὲ τὴν **Παταγονίαν**, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι, **Παταγόνες**, θεωροῦνται ὡς οἱ ὑψηλότεροι ἄνθρωποι τῆς γῆς, καὶ τὴν νῆσον τὴν καλουμένην **Γῆν τοῦ πυρός**· οἱ Παταγόνες, ὡς καὶ οἱ κάτοικοι τῆς γῆς τοῦ πυρός, εὐρίσκονται ἀκόμη εἰς ἡμιαγρίαν κατάστασιν καὶ ζῶσιν ἐκ τῆς θήρας. Μεταξὺ τῆς Γῆς τοῦ πυρός καὶ τῆς Παταγονίας σχηματίζεται ὁ **Μαγελάνειος πορθμὸς**, ὅστις φέρει τὸ ὄνομα τοῦ Πορτογάλου **Μαγελάνου**, ὁ ὁποῖος πρῶτος ἀνεκάλυψε καὶ διέπλευσεν αὐτόν. Πρωτ. τῆς δημοκρατίας εἶναι ἡ **Βουένος Ἀῆρες** (καλοὶ ἄνεμοι), πόλις ὠραιότατη καὶ μέγας ἐμπορικὸς λιμὴν (1,200,000 κ.).

8. Παραγουάη.

Ἡ δημοκρατία τῆς Παραγουάης ἔχει **πληθ.** 650 χιλ. κ., ἂν καὶ εἶναι μεσόγειος χώρα, συγκοινωνεῖ μετὰ τῆς θαλάσσης διὰ τῶν μεγάλων πλωτῶν ποταμῶν τῆς· ἔχει δὲ πρωτ. τὴν **Ἀσομφιδόν** (Ἀνάληψιν) (25 χιλ. κ.).

9. Οὐρουγουάη.

Ἡ δημοκρατία τῆς Οὐρουγουάης φθάνει μέχρι τῆς θαλάσσης καὶ ἔχει **πληθ.** 1 ἑκατομμ. κ. καὶ πρωτ. τὸ **Μοντεβίδεον** (200 χιλ. κ.).

10. Βραζιλία.

Ἡ Βραζιλία κατέχει τὸ ἡμισυ σχεδὸν τῆς νοτίας Ἀμερικῆς καὶ περιλαμβάνει τὴν ὄρεινὴν χώραν τῆς Βραζιλίας καὶ τὴν ἀπέραντον ποταμίαν πεδιάδα (σελβάς) τοῦ Ἀμαζονίου. Ἡ χώρα αὕτη εἶναι εὐφορωτάτη παράγουσα καφέν, ζαχαροκάλαμον, βάμβακα, ἔλαστικὸν κόμμι, ξύλα πρὸς βαφὴν, προσέτι δὲ λευκόχρυσον (πλατῖναν), ἀδάμαντας καὶ ἄλλους πολυτίμους λίθους. Οἱ κάτοικοι ὁμιλοῦσι τὴν πορτογαλικὴν γλῶσσαν.

Πόλεις. — **Ῥίον Ἰανέιρον** (=πόλις τοῦ Ἰανουαρίου, 850 χιλ. κ.), πρωτ. καὶ μέγας ἐμπορικὸς λιμὴν, ἰδίως γίνεται μεγάλη ἐξαγωγή καφέ καὶ ἀδαμάντων. **Βαχία** (ἅγιος Σωτήρ, 240 χιλ. κ.) καὶ **Περγαμπουκ** (200 χιλ. κ.), παράλια καὶ ἐμπορικαὶ πόλεις.

11. Γουϊάνη.

Ἡ Γουϊάνη εἶναι κτῆσις εὐρωπαϊκὴ ἀνήκουσα εἰς τὴν Ἀγγλίαν Γαλλίαν καὶ Ὀλλανδίαν· εἶναι χώρα ὄρεινὴ κατὰ τὸ πλεῖστον, εἰς δὲ τὰ παράλια εὐφορωτάτη· ἔχει **πληθ.** 400 χιλ. κ., ἢ σπουδαιότερα πόλις αὐτῆς εἶναι ἡ **Γεωργιούπολις** (50 χιλ. κ.).

ΣΗΜ. Πάντα τὰ ἐπὶ τῆς βορείας, μέσης καὶ νοτίας Ἀμερικῆς κράτη διοικοῦνται δημοκρατικῶς.

ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ

Γενικὴ ἐπισκόπησις τῆς Αὐστραλίας.

Ἡ Αὐστραλία κεῖται εἰς τὰ ΝΑ. τῆς Ἀσίας μεταξὺ τοῦ Εἰρηνηκοῦ καὶ τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ. Εἶναι μικροτέρα τῶν πέντε ἠπείρων (ὀλίγον μικροτέρα τῆς Εὐρώπης) καὶ διαμελίζεται ἑλαφρῶς ὑπὸ τῆς θαλάσσης (δηλ. αἱ ἀκταὶ αὐτῆς ὀλίγας ἔχουσιν ἔσοχὰς καὶ ἐξοχὰς).

Ἀποτελεῖται δὲ ἐκ τῆς ἠπείρου Αὐστραλίας καὶ ἐκ πολυαριθμῶν νήσων ἐγκατεσπαρμένων εἰς τὸν Εἰρηρικὸν ὠκεανόν. **Ἔκτασις** 8 ἑκατομμ. τετραγ. χιλιομ. **Πληθυσμὸς** 4 ἑκατομμ. περίπου, τὸ πλεῖστον ἀγγλικῆς καταγωγῆς, ἢ δὲ ἰθαγενῆς μέλαινα φυλὴ μικρᾶς ἀναπτύξεως σχεδὸν ἐξέλιπεν.

Αἱ κυριώτεροι νῆσοι εἶναι αἱ ἐξῆς·

1) Ἡ νῆσος **Τασμανία** κειμένη πρὸς Ν. τῆς Αὐστραλίας, ἀπὸ

τῆς ὁποίας χωρίζεται διὰ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Βάς, πόλιν ἔχει τὸ **Χόρ-
βατ Τάουτ** (45 χιλ. κ.).

2) Ἡ **Νέα Ζηλανδία** ἔχει πρωτ. τὴν **Βέλιγκτων** ἢ νῆσος
χωρίζεται διὰ τοῦ πορθμοῦ τοῦ **Κούκ** εἰς βορείαν καὶ εἰς νοτίαν
Ζηλανδίαν.

Ἡ Αὐστραλία μετὰ τῆς Τασμανίας καὶ τῆς πλουσιωτάτης Νέας
Ζηλανδίας εἶναι κτήσεις τῆς μεγάλης Βρετανίας.

3) Ἡ **Νέα Καληδονία** εἶναι κτήσεις γαλλική, ἔδαφος πλουσιώ-
τατον εἰς χαλκὸν καὶ νικέλιον.

4) **Αἱ Νεαὶ Ἐβρίδες** εἶναι νῆσοι ἠφαιστειογενεῖς καὶ ἀνήκουσι
εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὴν Γαλλίαν. Πολλοὶ τῶν κατοίκων τούτων εἶναι
ἀνθρωποφάγοι.

5) **Αἱ νῆσοι τοῦ Σολομῶντος** (Πολυνησία τοῦ Βίσμαρκ). Οἱ κά-
τοικοι αὐτῶν **Καννίβαλοι** (γερμανικὴ κτήσεις).

6) Ἡ **νέα Γουϊνέα** (Παπούα), ἡ μεγίστη τῶν νήσων τῆς γῆς, ἢ
ὁποία δὲν εἶναι ἐντελῶς ἐξηρευνημένη, ἔχει ὄρη ὑψηλά, δάση πυ-
κνότατα καὶ ποταμοὺς πλωτοῦς· οἱ ἰθαγενεῖς κάτοικοι, Παπούαι ὀνο-
μαζόμενοι, εἶναι ἀνθρωποφάγοι. Ἡ νῆσος αὕτη κατέχεται ὑπὸ τῆς
Ὀλλανδίας, Ἀγγλίας καὶ Γερμανίας.

7) **Οἱ Καρολίνας, αἱ Μαριάναι** καὶ ἄλλαι μικρότερα· πᾶσαι εἰς
τὸν Εἰρηνικὸν ὠκεανὸν (γερμανικαὶ μέχρι τοῦδε κτήσεις).

Κόλποι τῆς ἠπείρου Αὐστραλίας εἶναι ὁ τῆς **Καρπενταρίας**,
πρὸς Β. ὁ τοῦ **ἀγίου Βικεντίου**, ὁ τοῦ **Σπέντερ** καὶ ὁ **μέγας αὐ-
στραλιακὸς κόλπος** πρὸς νότον.

Πορθμοί.—Πρὸς Β. ὁ πορθμὸς τοῦ **Τορρές** καὶ πρὸς Ν. ὁ
τοῦ **Βάς** χωρίζων τὴν Αὐστραλίαν ἀπὸ τῆς Τασμανίας.

Χερσόνησοι.—Ἡ τῆς **Υόρκης**, ἣτις καταλήγει εἰς τὸ ἀκρω-
τήριον **Υόρκη** καὶ τινες ἄλλαι μικρότεραι.

Ἀκρωτήρια.—Κυριώτερα εἶναι τὸ τῆς **Ν. Υόρκης**, τὸ **Οὐιλ-
σον** καὶ τὸ **Δεύινον**.

Ἔδαφος. **Ὄρη.**—Ἐν γένει τὸ ἔδαφος τῆς Αὐστραλίας ἀπο-
τελεῖ ἀπέραντον ὄροπέδιον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀμμῶδες. Πρὸς Α. αἱ
Αὐστραλικαὶ Ἄλπεις (2,240 μ.) καὶ τὰ **κνανᾶ** ὄρη. Πρὸς Δ. δὲ
τῆς Αὐστραλίας ἐκτείνεται ἡ μεγάλη ἔρημος **Βικτωρία**.

Ποταμοί.—Ὁ **Μουρράϋ**, ὁ παραπόταμος αὐτοῦ **Δάρλιγγ,**

ὁ πλωτὸς *Φλίνδερ* καὶ ὁ *Μουρρουμβίδγης* ἐν μέρει πλωτὸς καὶ *λέμνυε* ἄξια λόγου ἢ *Τόρρεν*, ἢ *Εὐρη* καὶ ἡ *Γαϊρδνερ* κείμεναι πᾶσαι ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς Αὐστραλίας, τελματώδεις ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ μικροῦ βάθους.

Κλίμα.—Τὸ κλίμα τῆς Αὐστραλίας εἶναι ποικίλον, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὁμοῦς ὑγιεινὸν καὶ γλυκύ.

Φυτά.—Τὰ περισσότερα τῶν φυτῶν εἶναι θαμνώδη, ἀφθονοῦσιν ἐν τούτοις αἱ ἀκακίαι, αἱ δενδροειδεῖς πτέριδες, ὁ εὐκάλυπτος κλπ. Εἰς δὲ τὸ Α. μέρος, τὸ καὶ μᾶλλον ὄρεινόν, ὑπάρχουσιν ἐξαιρέτοι λειμῶνες.

Ζῷα.—Εἰς τὴν Αὐστραλίαν ὑπάρχουσι ζῷα μάρσιποφόρα *καγ-γουργῶ* καὶ λοιπά, περίεργοι ὀρνιθόρουγχοι καὶ ἡ λύρα, ἥτις εἶναι τὸ μᾶλλον ἀξιοπαρατήρητον τῶν πτηνῶν.

Προϊόντα.—Ἡ μεγαλύτερα πλουτοφόρος πηγὴ ἐν Αὐστραλίᾳ εἶναι ἡ *κτηνοτροφία*, ὑπάρχουσιν ἐν αὐτῇ ἀγέλαι βοῶν καὶ προβάτων ἀναρίθμητοι.

Περιέχει δὲ ἐπίσης ἡ χώρα πλούσια μεταλλεῖα χρυσοῦ, χαλκοῦ, κασιτέρου καὶ λιθανθράκων.

Ἡ *βιομηχανία* ἀναπτύσσεται ἐπαισθητῶς ἐν αὐτῇ.

Τὸ *ἐξαγωγικόν* ἐμπόριον, ἐξαιρέσει τῶν ὀρυκτῶν, ἀνέρχεται εἰς 3,500 ἑκατομμ. φράγκων

Πολιτικῶς διαιρεῖται εἰς ἕξ κράτη, ἕκαστον δ' αὐτῶν ἔχει ἰδίαν βουλήν καὶ κυβέρνησιν ἀποτελοῦντα ὁμόσπονδον συμπολιτείαν ἀπὸ τοῦ 1901 ὑπαγομένην εἰς τὴν ἐπικυριαρχίαν τῆς Ἀγγλίας. Διοικεῖται δὲ ἡ συμπολιτεία αὕτη ὑπὸ γενικοῦ διοικητοῦ, ἐδρεύοντος ἐν τῇ πρωτεύουσῃ *Σύδνεϋ*.

Ἐπισημότεραι *πόλεις* εἶναι 1) εἰς τὸ κράτος τῆς *Νέας Οὐαλλίας* τὸ *Σύδνεϋ* (450 χιλ. κ.), πόλις εὐλίμενος, βιομήχανος καὶ ἐμπορικὴ συνδεομένη σιδηροδρομικῶς μὲ τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας, ἔδρα γενικοῦ διοικητοῦ.

2) εἰς τὸ τῆς *Βικτωρίας* πρωτ. εἶναι ἡ *Μελβούρνη* (480 χιλ. κ.), μέγας ἐμπορικὸς λιμὴν.

3) εἰς τὸ τῆς *μεσημβρινῆς Αὐστραλίας* πρωτ. ἡ *Ἀδελαΐς* (180 χιλ. κ.), ἐμπορικὸς λιμὴν.

4) εἰς τὸ τῆς *Κήνσλανδ* πρωτ. ἡ *Βρισβάνη* (120 χιλ. κ.).

- 5) εἰς τὸ τῆς *βορείας Αὐστραλίας* πρωτ. τὸ *Πάλμεστον* καὶ
 6) εἰς τὸ τῆς *δυτικῆς Αὐστραλίας* πρωτ. ἡ *Πέρθη* (40 χιλ. κ.).

Μαλαϊκαὶ ἢ Ἰνδικαὶ νῆσοι (Μαλαισία).

Αἱ Ἰνδικαὶ ἢ μαλαϊκαὶ νῆσοι εἶναι πολυάριθμοι καὶ διεσπαρμένοι ἀπὸ τῆς ΝΑ. Ἀσίας μέχρι τῆς Αὐστραλίας. Ἔδαφος κατὰ τὸ πλεῖστον ὄρεινόν μετὰ πολλῶν ἠφαιστειῶν.

Κλίμα. — Ἐπειδὴ δι' αὐτῶν διέρχεται ὁ ἰσημερινός, εἶναι θερμὸν καὶ ὑγρόν.

Βλάστησις θανμασία, ἀπέραντα καὶ ὑψηλότατα δάση. **Προϊόντα** ὄρυζα, καφῆς ἐν ἀφθονίᾳ, ζακχαροκάλαμον, ἀρώματα κτλ.

Πληθυσμὸς. Κάτοικοι. Θρησκεία. — Ὁ πληθυσμὸς τῶν μαλαϊκῶν νήσων ἀνέρχεται εἰς 45 ἑκατομμ. περίπου κατ. ἀνήκοντας εἰς τὴν *μαλαϊκὴν* φυλὴν, ὑπάρχουσι καὶ τινες *Νιγρίται* διαιτώμενοι εἰς τὰ δάση καὶ ὀλίγοι Σῖναι καὶ Εὐρωπαῖοι. Οἱ *Μαλαῖοι* εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον *μωαμεθανοὶ* καὶ τινες *βουδδισταί*. Οἱ δ' ἐν καταστάσει ἡμι-αγρία διατελοῦντες εἶναι *φειχισταί*. Καὶ μόνον οἱ Ἰθαγενεῖς τῶν *Φιλιππίνων* νήσων ἠσπάσθησαν τὸν *καθολικισμόν* πρὸ πολλῶν ἔτων.

Τοπογραφικῶς διαιροῦνται εἰς 4 συμπλέγματα ἢ ἀθροίσματα νήσων· 1) αἱ μεγάλαι *νῆσοι τῆς Σούνδης* (*Σουμάτρα*, *Ἰάβα*, *Βόρνεος* καὶ *Κελέβη*), 2) αἱ μικραὶ *νῆσοι τῆς Σούνδης*, 3) αἱ *Μολοῦκαι* καὶ 4) αἱ *Φιλιππῖναι*.

Πολιτικῶς. — Αἱ περισσότεραι νῆσοι καὶ ἰδίως τὰ τρία πρῶτα συμπλέγματα ἀνήκουσιν εἰς τὴν Ὀλλανδίαν ἐξαιρέσει τοῦ ΒΔ. μέρους τῆς Βορνέου, ἀνήκοντος εἰς τὴν Ἀγγλίαν, τοῦ ἀνατολικοῦ μέρους τῆς νήσου *Τιμόρ*, περιλαμβανομένης καὶ ταύτης εἰς τὰς μικρὰς τῆς Σούνδης νήσους, ἀνήκοντος εἰς τὴν Πορτογαλίαν. Αἱ *Φιλιππῖναι* ἀνήκουσιν εἰς τὰς Ἑνωμένας πολιτείας.

Ἐπισημότεραι ἐκ τῶν ὀλλανδικῶν κτήσεων εἶναι 1) ἡ ἠφαιστειώδης *Ἰάβα*, πληθυσμ. 29 ἑκατομμ., πρωτ. ἡ *Βαταβία* (130 χιλ. κ.), ἔδρα διοικητοῦ, ἡ *Σουραβάγια* (160 χιλ. κ.), ἐμπορικώτατος λ. μῆν, 2) ἡ *Σουμάτρα* 5 ἑκατομμ. κ., πρωτ. ἡ *Παλεμβάγγη* (60 χιλ. κατ.), 3) ἡ *Κελέβη* 1 ἑκατομμ. κ. πόλις ἡ *Μακασάρη*.

Τὸ ἄθροισμα τῶν *Φιλιππίνων* νήσων ἀνήκει εἰς τὰς Ἑνωμένας πολιτείας ἀπὸ τοῦ 1898, ἐκ τῶν νήσων τούτων μεγαλυτέρα εἶναι ἡ

Δουσών, ἐφ' ἧς καὶ ἡ πρωτ. **Μανίλλη** (360 χιλ. κ.) λαμπρὸς λιμὴν καὶ ἡ **Μινδανάο**. Αἱ νῆσοι αὗται κατὰ τὸν ἰσπανοαμερικανικὸν πόλεμον ἐπάλαισαν ἡρωϊκῶς ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας των, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ὑπέκυψαν εἰς τὴν ἐπικυριαρχίαν τῶν Ἑνωμένων πολιτειῶν.

Οἱ Ἄγγλοι κατέχοντες τὸ ἥμισυ τῆς μεγάλης νήσου **Βορνέου** ἐπέβαλον καὶ τὴν ἐπικυριαρχίαν εἰς τὰ ἐπ' αὐτῆς ὑπάρχοντα βασίλεια **Σαράβαν** καὶ σουλτανᾶτον **Βρούνεϊ**.

ΜΕΡΟΣ Β΄

ΤΑΞΙΣ ΕΚΤΗ

(Στοιχειώδεις γνώσεις ἐκ τῆς γεωλογίας τῆς κοσμογραφίας καὶ τῆς μαθηματικῆς γεωγραφίας) (1).

Η Γ Η

Σχῆμα καὶ μέγεθος αὐτῆς.

Ἡ γῆ, ὡς ἐμάθομεν ἐν σελίδι 6—7, εἶναι σῶμα σφαιροειδές καὶ αἰωρεῖται εἰς τὸ διάστημα στρεφομένη περὶ τὸν ἄξονά της ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς. Οἱ ἀστρονόμοι ἐμέτρησαν τὴν γῆν καὶ εὔρον ὅτι ἡδιάμετρος αὐτῆς εἶναι 12,156 χιλίόμετρα, ἤτοι ἡ ἀκτίς αὐτῆς εἶναι 6,278 χιλίόμετρα. Ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς εἶναι 510 ἑκατομμ. τετραγωνικὰ χιλίόμετρα. Ἀφοῦ λοιπὸν τὴν ἐμέτρησαν, ἠθέλησαν νὰ τὴν ὑπολογίσωσιν εἰς βάρος καὶ εὔρον ὅτι εἶναι $5\frac{1}{2}$ φορές βαρύτερα ἴσου ὄγκου ὕδατος.

Ἡ γῆ περιβάλλεται ὑπὸ στρώματος ἀέρος, καλουμένου *ἀτμοσφαίρας*, τῆς ὁποίας τὸ πάχος δὲν ὑπερβαίνει τὰ 80 χιλ. χιλίόμετρα ἐντὸς αὐτῆς αἰωροῦνται τὰ νέφη εἰς διάφορα ὕψη, 1000 μέχρι 10,000 μέτρων περίπου, ὅπου μέχρι τοῦ σημείου τούτου ὁ ἀῆρ εἶναι ὅπως δῆποτε ἀναπνεύσιμος. Ἐν αὐτῇ δὲ συμβαίνουνσι καὶ πάντα τὰ μετεωρολογικὰ φαινόμενα (βλέπε σελ. 23-24).

Διδόσφαιρα.

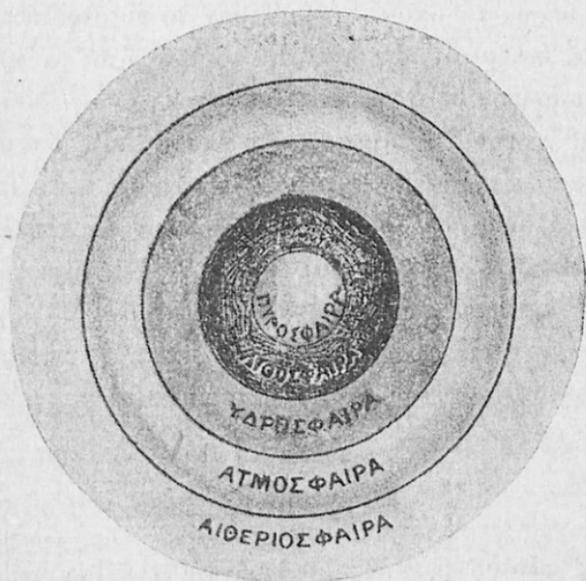
Αἱ θεωρίαι τῆς σημερινῆς ἐπιστήμης δέχονται ὅτι ἡ γῆ, τὴν ὁποίαν τώρα γνωρίζομεν στερεάν καὶ κρῦαν ὡς πέτραν, πρὸ ἑκατομμυρίων ἐτῶν ἦτο τόσον πολὺ θερμῆ, ὥστε τὰ στοιχεῖα (ὕλικά), τὰ ὁποῖα σήμερον ἀποτελοῦσι τὸν στερεὸν φλοιὸν αὐτῆς, εὗρισκοντο τότε εἰς τετηκυῖαν, ῥευστὴν καὶ ἀερώδη διάπυρον κατάστασιν, ὁμοίαζε δὲ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ γῆ ὡς πελωρία σφαῖρα, ἣτις ἔκαιετο καὶ ἤκτινοβόλει εἰς τὸ χάος μεγάλην ποσότητα θερμότητος καὶ φωτός, ἀπαράλλακτα ὅπως κάμνει σήμερον ὁ ἥλιος.

(1) Τὰ ἐν τῷ παρόντι ἐγχειριδίῳ ἐκτιθέμενα γεωλογικὰ καὶ κοσμογραφικὰ θέματα κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ ἐπισήμου ἀναλυτικοῦ προγράμματος μεθοδικὴν σειρὰν ἠρانیσθημεν ἐκ τῶν γεωλογικῶν Μητσοπούλου καὶ Βλησίδου καὶ ἐκ τῆς κοσμογραφίας τοῦ κ. Δ. Αἰγινήτου καὶ τῶν λαϊκῶν ἐκδόσεων τοῦ ἴδιου «Οὐρανός», «Γῆ» κλπ. Φηφιοποίηθη ἀπὸ τοῦ Ἰνστιτούτου Ἑκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Ἔνεκα τῆς θερμότητος καὶ τῆς ἀκτινοβολίας ταύτης εἰς τὸ χάος, τὸ ὁποῖον ἦτο πάντοτε κατάψυχρον, ἡ γῆ ἔχανε διαρκῶς μέγα ποσὸν ἐκ τῆς θερμότητος αὐτῆς καὶ οὕτως ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἤρ-
χισε νὰ ψύχεται, ἕως ὅτου ἔφθασε μία στιγμή, κατὰ τὴν ὁποίαν τὰ
ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς σφαίρας τετηκότα (λυωμένα) στοιχεῖα (ὕλικά),
ἤρχισαν νὰ στερεοποιῶνται κατ' ἀρχὰς μὲν ἐν εἴδει νησίδων, αἱ
ὁποῖαι ἐπέπλεον ἐπὶ τῆς τετηκυίας ἕρυστις ἀκόμη μάζης, καθὼς ἀκρι-
βῶς γίνεται εἰς τὸν ἕρυστὸν καὶ λυωμένον μόλυβδον, ὅταν ἀρχίσῃ νὰ
ψύχεται, κατόπιν δὲ ἐν ὄσφ ἡ θερμοκρασία τῆς γῆς ἠλαττοῦτο ἐπέ-
πλεον ἐπὶ τῆς ὅλης ἐπιφανείας τῆς διαπύρου ἕρυστις σφαίρας, ἐπὶ τῆς
ὁποίας ἐσχηματίσθη οὕτω λεπτότατος φλοιός, ὅστις καλεῖται **λιθό-
σφαιρα**.

Πάχος τῆς λιθοσφαίρας.

Ἐφοῦ πορῆλθε πολὺς χρόνος ἀκόμη καὶ ἡ θερμοκρασία τῆς γῆς
ἠλαττώθη περισσότερον, ἔφθασε στιγμή, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ **ὕδρογό-
νον** καὶ τὸ **ὄξυγόνον**, ἐλεύθερα ἕως τότε εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν, κατώρ-

θωσαν νὰ συνενωθῶσι καὶ νὰ σχηματίσωσιν ὕδωρ. Τότε ἔγιναν με-
γάλοι πλήμμυραι καὶ κατακλυσμοὶ εἰς τὴν γῆν καὶ τὰ ὕδατα, τὰ ὁποῖα
κατέπεσαν, ἐκάλυψαν ἐξ ὀλοκλήρου τὸν στερεὸν φλοιὸν αὐτῆς. Κάτω
ἀπὸ τὸν φλοιὸν τοῦτον ἀπέμεινε ἡ ὅλη μάζα θερμὴ καὶ τετηγμένη,
ἡ φηλοποιήθη ἀπὸ το Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ὅπως μένη κάτω ἀπὸ τὸν φλοιὸν ἐνὸς πορτοκαλλίου τὸ ὑγρὸν του μέρους.

Ἀκόμη δὲ ἀργότερα ἐπηκολούθησε σπουδαιότερον φαινόμενον ἔφ' ὅσον δηλαδὴ ἐπροχώρει ἡ ψῦξις, ἡ ὑπὸ τὸν φλοιὸν λυωμένη μᾶζα τῆς γῆς ἤρχισε νὰ συστέλληται, δηλαδὴ νὰ γίνεται μικροτέρα κατὰ τὸν ὄγκον, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον γίνεται εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ σώματα, ὅταν ἐλαττοῦται ἡ θερμοκρασία των. Ἐνεκεν ὅμως τοῦ μικροτέρου ὄγκου τῆς λυωμένης μάζης ἐσηματίσθησαν κενὰ ὑπὸ τὸν στερεὸν πλέον φλοιὸν τῆς γῆς. Τὰ κενὰ ταῦτα ἤρχισε νὰ καταλαμβάνη ὁ στερεὸς καὶ σφαιρικός φλοιός, ἐπειδὴ ὠθεῖτο ἀπὸ τὸ βάρος του.

Ὁ στερεὸς σφαιρικός τότε φλοιὸς τῆς γῆς ἐκάμφθη καὶ ἐδιπλώθη καὶ εἰς πολλὰ μέρη ἐθραύσθη, ἡ δὲ ἐπιφάνειά του ἐγένεν ἀνώμαλος· διότι ἄλλα του μέρη ἀνυψώθησαν καὶ ἄλλα ἐκοιλάνθησαν. Εἰς τὰ κοῖλα μέρη, ὡς χαμηλότερα, συνέρρευσαν ὀρμητικῶς τὰ ὕδατα, τὰ ὁποῖα ἐκάλυπτον, ὡς εἴπομεν, τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς, καὶ οὕτως ἐσηματίσθησαν οἱ πρῶτοι ὠκεανοὶ καὶ αἱ θάλασσαι.

Ἐμείναν δὲ ἐξέχοντα ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τοῦ φλοιοῦ τὰ ὑψηλότερα τούτου μέρη, τὰ ὁποῖα ἐσημάτισαν τοιοῦτοτρόπως τὰς πρώτας ἠπειρούς καὶ τὰ ὑψώματα τῶν ἠπειρῶν τούτων, ἧτοι τὰ πρῶτα ὄρη.

Καὶ μέχρι σήμερον δὲ ἡ γῆ δὲν εἶναι μέχρι τοῦ κέντρου της στερεὰ καὶ ψυχρά, καθὼς τὴν βλέπομεν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, ὅπου ζῶμεν. Εἰς τὰ βάθη της βασιλεύει πολὺ μεγάλη θερμοκρασία, ἡ ὁποία δὲν ἀφίνει τὰ διάφορα ὑλικά, ὅσα τὴν ἀποτελοῦν, νὰ εἶναι εἰς στερεὰν κατάστασιν, ἀλλὰ εἰς ῥευστὴν, διάπυρον καὶ ἀτμώδη. Ὁ στερεὸς φλοιός, ἧτοι ἡ λεγομένη **λιθόσφαιρα**, μόλις ἔχει πάχος 150 ἕως 200 χιλιάδων μέτρων, μὲ ἄλλους λόγους ἐὰν φαντασθῶμεν ὅτι μία σφῆρα διαμέτρου ἐνὸς μέτρου παριστᾷ τὴν γῆν, τὸ πάχος τοῦ φλοιοῦ της πρέπει νὰ εἶναι κατ' ἀναλογίαν μόνον $\frac{1}{100}$.

Πετρώματα.

Ὁ στερεὸς φλοιὸς τῆς γῆς ἀποτελεῖται ἐξ ὑλῶν, αἱ ὁποῖαι καλοῦνται **πετρώματα**. Ὁ **ἀβεστολίθος** π. χ. εἶναι πέτρωμα, πολλὰ δὲ βουνὰ τῆς πατρίδος μας σύγκεινται ἐξ ἀβεστολίθων.

Οἱ ἀβεστολίθοι περιέχουν ἓν ὄρυκτόν, τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται **ἀβεστοίτης**, εἶναι δὲ κοινοὶ λίθοι, τοὺς ὁποίους διὰ τῶν ἀβεστοκαμί-
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ων μεταβάλλομεν εἰς ἄσβεστον. Τὸ μάρμαρον, ἢ κιμωλία, εἶναι διάφορα εἶδη ἄσβεστολίθων μέ τινας παραλλαγάς.

Ὁ **σχιστόλιθος** εἶναι πέτρωμα ἐπίσης, εὐρίσκεται δὲ ὑποκάτω ἀπὸ τὸ πέτρωμα τοῦ ἄσβεστολίθου.

Οἱ **γαιάνθρακες**, οἱ ὅποιοι κατέχουσι μεγάλας ἐκτάσεις ὑπὸ τὴν γῆν εἰς διάφορα μέρη, εἶναι καὶ αὐτοὶ πετρώματα.

Πρέπει ὅμως νὰ γνωρίζωμεν ὅτι ὅλα τὰ εἶδη τῶν πετρωμάτων δὲν ἔχουσι τὴν αὐτὴν **σκληρότητα**, διότι πετρώματα εἶναι ἀκόμη καὶ τὰ μεγάλα ἢ μικρὰ στρώματα τῆς ἄμμου καὶ τοῦ πηλοῦ.

Ἐπειδὴ δὲ τὰ διάφορα πετρώματα ἀνασκάπτοντες τὴν γῆν ἀπαντῶμεν κατὰ **στρώσεις**, διὰ τοῦτο ὀνομάζομεν ταῦτα **στρωσιγενῆ**. Ἀνήκουσι δὲ πάντα τὰ στρωσιγενῆ ταῦτα πετρώματα εἰς τὸ εἶδος τῶν ὕδατογενῶν τοιούτων.

Γενικῶς τὰ πετρώματα εἶναι δύο εἰδῶν, **ὕδατογενῆ** ἢ **Ποσειδώνεια** καὶ **πυριγενῆ** ἢ **Πλουτώνεια**.

Ἵδατογενῆ ἢ Ποσειδώνεια πετρώματα.

Ἵδατογενῆ πετρώματα λέγονται ἐκεῖνα, ἅτινα διεμορφώθησαν διὰ τῆς ἐπενεργείας τῶν ὑδάτων, ὅποτε ταῦτα ἐκάλυπτον τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς. Τοιαῦτα στρώματα εἶναι ὁ ἄργιλλος, ὁ σχιστόλιθος, ὁ γύψος κλπ.

Ἐμαίνομεν ἐκ προηγουμένων μαθημάτων τῆς γεωγραφίας⁽¹⁾ ὅτι τὰ ὕδατα τῶν θαλασσῶν, λιμνῶν, ποταμῶν κλπ. ἐξατμιζόμενα ὑπὸ τοῦ ἡλίου μεταβάλλονται εἰς νέφη, τὰ ὅποια, ἀφοῦ ψυχθῶσι, συμπυκνοῦνται καὶ καταπίπτουσιν εἰς βροχὴν ἐπὶ τῆς γῆς, κυλιόμενα δὲ διὰ τοῦ βάρους τῶν ἀπὸ τὰ ὑψηλότερα μέρη εἰς τὰ χαμηλότερα καταλήγουσι πάλιν εἰς τὰς θαλάσσας ἐπαναλαμβάνοντα τὴν αὐτὴν κυκλοφορίαν.

Ἡ ἐνέργεια ὅμως τῶν κυλιόμενων ὑδάτων ἐπὶ τοῦ ἐδάφους εἶναι διαβρωτική, δηλ. ὀλίγον κατ' ὀλίγον κατατρώγει αὐτό, ἥτοι ἄλλα μὲν συστατικὰ τοῦ ἐδάφους διαλύει, ἄλλα δὲ διασπᾷ καὶ συντρίβει μεταφέρουσα ταῦτα ἀπὸ τὰ ὄρη εἰς τὰς πεδιάδας καὶ ἐν γένει ἀπὸ τὴν ξηρὰν εἰς τὴν θάλασσαν.

Ἡ τοιαύτη ἐνέργεια εἶναι ἐκείνη, ἣτις σχηματίζει τὰ **δέλτα** τῶν ποταμῶν, οὗτω δὲ διὰ τῶν ὑλικῶν, τὰ ὅποια αἱ βροχαὶ παρασύρουσιν ἐκ τῶν ὀρέων, σχηματίζονται μικρὸν κατὰ μικρὸν αἱ κοιλάδες.

(1) Ἐν τῷ κεφαλαίῳ περὶ βροχῆς κτλ. τεύχος Α' σελ. 65—66.

Τοιουτοτρόπως λοιπὸν ἐσχηματίσθησαν αἱ πρῶται ξηραὶ ὑπὲρ τὰς θαλάσσας, ἤρχισαν δὲ αἱ ξηραὶ νὰ ὑφίστανται τὴν ἐπ' αὐτῶν ἐνέργειαν τῶν βροχῶν, αἱ ὁποῖαι ἦσαν πολὺ συχνότεραι καὶ μεγαλύτεραι τότε, κατ' ἀκολουθίαν καὶ ἡ ἀποτριβὴ τῆς ἐπιφανείας τῶν ἠπειρῶν καὶ ἡ μεταφορὰ τῶν ὕλικῶν (ἀποτριμμάτων) τῆς ἀποτριβῆς ταύτης ἀπὸ τῆς ξηρᾶς εἰς τὴν θάλασσαν ὑπῆρξε διαρκῆς καὶ ἀποτελεσματικὴ. Ἡ τοιαύτη ἐνέργεια γίνεται καὶ σήμερον, ἀλλὰ εἰς πολὺ μικροτέραν ἀναλογίαν.

Μαζὶ μὲ τὰ θρύμματα τῶν πετρωμάτων κατὰ τὴν ἀράοδον τοῦ χρόνου κατεφέροντο διὰ τῶν ὑδάτων ἐκ τῆς ξηρᾶς πρὸς τὴν θάλασσαν διάφορα λείψανα φυτῶν καὶ ζῶων. Τὰ λείψανα ταῦτα ὀνομάζονται ἐπιστημονικῶς **ἀπολιθώματα** ἢ **ἀπολιθώσεις**.

Ἀπολιθώματα ἢ ἀπολιθώσεις.

Ἀπολιθώματα λέγονται τὰ ἕχη τῶν ὄντων, τὰ ὁποῖα ἔξω ἐπὶ τῆς γῆς κατὰ τὴν χρονικὴν ἐκείνην περίοδον, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐσχηματίζοντο τὰ ὑδατογενῆ πετρώματα καταλιπόντα ἐπὶ τῶν πετρωμάτων τοὺς τύπους αὐτῶν ὡσὰν νὰ ἦσαν ἐκ λίθου κατεσκευασμένα.

Ἐκ τῶν ἀπολιθώσεων τούτων α') συμπεραίνομεν δύο τινά· ποῖα εἶδη ζῶων ἢ φυτῶν ἔξω εἰς τὸ δεῖνα ἢ δεῖνα πέτρωμα, ποῖα ζῶα ἔξω τότε εἰς τὸν ἕνα τόπον καὶ ποῖα εἰς τὸν ἄλλον καὶ β') πορίζομεθα τὴν ἀναμφισβήτητον ἀπόδειξιν τοῦ τρόπου, κατὰ τὸν ὁποῖον ἐσχηματίσθησαν τὰ πετρώματα, τὰ ὁποῖα ἐγκλείουν τὰ ἐν λόγῳ φυτὰ καὶ ζῶα.

Πυριγενῆ ἢ Πλουτώνεια πετρώματα.

Πυριγενῆ πετρώματα λέγοντα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἐξεχύθησαν ἐκ τῶν ἐγκάτων τῆς γῆς διάπυρα (ὡς πύρινος ποταμὸς) διὰ τῶν ῥηγμάτων τοῦ φλοιοῦ αὐτῆς καὶ ἀπειψύγησαν κατόπιν.

Συνέβη δὲ ὡς ἐξῆς· Ἐν ὄσῳ ὁ φλοιὸς τῆς γῆς ἐψύχεται καὶ ἐστερεοῦτο, ἡ ἐν αὐτῇ διάπυρος μᾶζα ἤρχισε νὰ συστέλληται καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἡ μᾶζα αὐτὴ νὰ γίνεται μικροτέρα κατ' ὄγκον. Γνωρίζομεν ἐκ τοῦ μαθήματος τῆς φυσικῆς, ὅτι ὅλα τὰ σώματα, ὅταν ἐλαττοῦται ἡ θερμοκρασία των, ὁ ὄγκος των γίνεται μικρότερος. Ἐνεκα λοιπὸν τοῦ μικροτέρου ὄγκου τῆς λυωμένης μάζης ἐσχηματίσθησαν ὑπὸ τὸν στερεὸν φλοιὸν τῆς γῆς **κενά**.

Τὰ κενὰ ταῦτα, ἐπειδὴ ὁ στερεὸς φλοιὸς τῆς γῆς ὠθεῖτο ὑπὸ τοῦ

βάρους του, ἤρχισε νὰ τὰ κατάλαμβάνη. Εἰς πολλὰ λοιπὸν μέρη ὡς ἐκ τούτου ἐθραύσθη ὁ φλοιὸς καὶ ἠνοιχθήσαν μεγάλα ρήγματα φθάνοντα μέχρι τῆς λυωμένης μάζης, ἣ ὁποία πάλιν στενοχωρουμένη καὶ πιεζομένη πανταχόθεν ὑπὸ τῶν πιπτόντων τούτων τμημάτων τοῦ φλοιοῦ εἰσεχώρησαν εἰς τὰ ρήγματα καὶ ἀνῆλθον εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς, καὶ ἐξεχύθη ὡς ποταμὸς πύρινος, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖται ἀπὸ ὑλικά τῆς γῆς. Ἀφοῦ παρῆλθε πολὺς χρόνος, τὰ διάπυρα καὶ εἰς ῥευστὴν κατάστασιν ὑλικά τῆς γῆς ἐψύχθησαν καὶ ἐσχηματίσθησαν ἐξ αὐτῶν πολλὰ καὶ ἐκτεταμένα πετρώματα πλήρη ἀπὸ σχισμάδας καὶ ῥωγμάς. Τὰ πυριγενῆ πετρώματα καλοῦνται καὶ Πλουτώνεια ἐκ τοῦ θεοῦ τοῦ ἄιδου Πλούτωνος. Τὰ πυριγενῆ πετρώματα γενικῶς γνωρίζονται ἐκ τοῦ ὀγκώδους καὶ κρυσταλλοπαγοῦς αὐτῶν σχηματισμοῦ· εἶναι δε ταῦτα ὁ *πορφυρίτης*, ὁ *γρανίτης* κλπ. Ἔτερον δὲ γνώρισμα αὐτῶν εἶναι ὅτι οὐδέποτε περιέχουσιν ἀπολιθώματα.

**Ἀνυψώσεις καὶ καθιζήσεις τοῦ ἐδάφους
ἢ μετακίνησις καὶ κάμψις τῶν ὕδατογενῶν
πετρωμάτων.**

Καθ' ὃν χρόνον τὰ ὕδατογενῆ πετρώματα ἐσχηματίζοντο μὲ διάταξιν πάντοτε κανονικὴν καὶ ὀριζοντιάν ἐπὶ τῶν πυριγενῶν, τὸ ὑποκάτωθεν αὐτῶν καὶ ἐντὸς τῆς γῆς πεπυρακτωμένον ῥευστὸν εἰς πολλὰ μέρη ἐπίεζεν ἰσχυρῶς τὰ στρώματα ταῦτα, τὰ ὁποῖα ἦσαν ἀκόμη ῥευστὰ καὶ ἀνύψωνεν αὐτὰ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ φλοιοῦ.

Τὰ στρώματα ταῦτα ἀλλαγῆ κατεκάθηντο ἢ ἐρρυτιδοῦντο (ἐξάρωνον) ἢ ἐθραύοντο σχηματίζοντα κανονικὰς ῥωγμάς. Ἐκ τῶν μεγάλων σχισμάδων, αἵτινες ἐσχηματίζοντο, τὰ πυριγενῆ στρώματα ἐξήρχοντο ἀνυψοῦντα τὰ εἰς τὰ πλευρά των στρώματα καὶ ἐσχηματίζον οὐρανομήκεις κόνους, σειρὰς ὑψωμάτων, θόλους μεγαλοπρεπεῖς, δηλ. ξηραὶ νέαι ἐσχηματίζοντο, καθὼς καὶ ἄλλαι πάλιν ἐβυθίζοντο εἰς τὸ βάθος τῶν θαλασσῶν σκεπαζόμεναι ὑπὸ τῶν ὑδάτων.

Κατ' αὐτὸν λοιπὸν τὸν τρόπον ἐσχηματίσθησαν αἱ πλεῖσται σειραὶ τῶν ὄρεων. Ὅπου ἐγίνοντο τοιαῦται ἀνυψώσεις, τὰ ὕδατα κατέρρεον εἰς τὰ κοιλάματα.

Ἀφοῦ ὅμως ὁ φλοιὸς τῆς γῆς ἐγένετο πυκνότερος καὶ σκληρότερος, αἱ καθιζήσεις αὗται συνέβαινον σπανιώτερον.

Αἱ μεγάλαι ἐκρήξεις, αἵτινες ἀνέτρεπον τὸν γήινον φλοιόν, σὺν τῷ χρόνῳ ἐγένοντο σπανιώτεραι, διεδέχθησαν δὲ αὐτὰς αἱ σπανιώτερον ἀκόμη συμβαίνουσαι ἐκρήξεις τῶν ἠφαιστειῶν ὁρέων.

Συνέπεια τῶν ἀνωτέρω ὑπῆρξεν ὅτι τὰ ἐκ τῶν ἐγκάτων τῆς γῆς ἐκχυνόμενα πύρινα ὑλικά ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς ἐπεκάθηντο ἐπὶ τῶν ἐστρωμένων καὶ ἀστρώτων πετρωμάτων προσδίδοντα οὕτως εἰς τὸν σημερινὸν φλοιὸν τῆς γῆς τὴν ποικιλωτάτην μορφήν, τὴν ὁποίαν παρατηροῦμεν καὶ σήμερον.

Μεταβολαὶ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς.

Ἐξ ὅσων ἐμάθομεν μέχρι σήμερον, εἶδομεν πῶς ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς, ἐνῶ ἐν ἀρχῇ ἦτο ὁμαλή, ἐγένετο κατόπιν ἀνώμαλος. **Μία αἰτία** τῆς ἀνωμαλίας τοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς ὑπῆρξεν ὅτι τὰ ὕδατα, μὲ τὰ ὁποῖα ἐκαλύπτετο ὅλη ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς, ὥρμησαν καὶ κατέλαβον τὰ σχηματισθέντα κοιλώματα καὶ τοιουτοτρόπως ἐγένοντο οἱ ὠκεανοί, αἱ θάλασσαί κλπ.

Ἄλλη αἰτία, ὡς εἶπομεν, ἦτο ὅτι ἔνεκα τῆς λυωμένης ἐσωτερικῆς μάζης τῆς γῆς ἀνῆλθον εἰς τὴν ἐπιφάνειαν αὐτῆς ποταμοὶ πυρὸς (γῆινα ὑλικά ἐν ῥευστῇ καταστάσει) καὶ ἐσχημάτισαν τὰ **πυριγενῆ** καλούμενα πετρώματα, τὰ ὁποῖα, ὅπου ἐτινάσσοντο μὲ μεγαλυτέραν δύναμιν, ἔφθανον εἰς μέγα ὕψος καὶ καταλίπτοντα ἐσωρευόντο κατὰ τεραστίους ὄγκους ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς σχηματίζοντα οὕτως ὑψηλὰ ὑφαιστειογενῆ ὄρη.

Εἰς πολλὰ πάλιν μέρη ἔνεκα τῶν ῥηγμάτων τὸ ἔδαφος ἐχωρίσθη εἰς πολλὰ τμήματα, τινὰ τῶν ὁποίων ἔνεκα διαφόρων αἰτιῶν κατεβυθίσθησαν, ἄλλα δὲ τότε ἔμειναν ἐξέχοντα σχηματίσαντα ὑψώματα καὶ ὄρη.

Ἐκτὸς τῆς μεγάλης ἐσωτερικῆς θερμότητος τῆς λυωμένης μάζης τῆς γῆς ἄλλη ἐπίσης **μεγάλῃ αἰτία** τῶν διαφόρων μεταβολῶν, αἵτινες ἐγένοντο καὶ ὅσαι ἐξακολουθοῦν νὰ γίνωνται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, εἶναι ἡ ἐνέργεια τοῦ ὕδατος, τὸ ὁποῖον ἐνεργεῖ κατὰ πολλοὺς καὶ διαφόρους τρόπους, ἐκ τῶν ὁποίων ἀναφέρομεν τοὺς κυριωτέρους α') τὴν **μηχανικὴν** καὶ β') τὴν **χημικὴν** ἐνέργειαν τοῦ ὕδατος.

α') **Μηχανικὴ ἐνέργεια τοῦ ὕδατος.** — Τὰ ὕδατα τῶν βροχῶν, τῶν ὀυακίων, τῶν χειμάρρων, τῶν ποταμῶν ῥέοντα μὲ ὄρμηκην πα-

ρασύρουν ὅ,τι εὐρίσκουν κατὰ τὸν ῥοῦν αὐτῶν (εἰς τὸν δρόμον των), κατατρώγοντα ὅλους τοὺς λίθους καὶ τοὺς πλέον σκληροὺς, κατασυντρίβουσι δὲ καὶ ὑποσκάπτουσι καὶ αὐτὰς ἀκόμη τὰς βάσεις τῶν βράχων καὶ ἀνοίγουσιν οὕτω πολλὰς μεγάλας καὶ μικρὰς χαράδρας καὶ κοιλάδας (1).

Ὅλαι αἱ ὕλαι, ὅσαι ἀφαιροῦνται ἐκ τοῦ ἐδάφους, λίθοι, χώματα, ἀποτρίμματα βράχων κλπ. συρόμεναι καὶ κυλιόμεναι ὑπὸ τῶν ὑδάτων στρογγυλεύονται, συντρίβονται καὶ μεταφέρονται ὀλίγον κατ' ὀλίγον πρὸς τὸ μέρος τῶν ἐκβολῶν τῶν ποταμῶν. Ἐκεῖ συσσωρεύονται καὶ κατακάθηνται διάφορα στρώματα τὸ ἐν ἐπὶ τοῦ ἄλλου καὶ σχηματίζουσιν ὀλοκλήρους ξηράς. Τὰ στρώματα ταῦτα ὀνομάζονται **προσχώσεις**.

Ἐκ τῶν προσχώσεων τούτων σχηματίζονται εἰς τὰς ἐκβολὰς τῶν ποταμῶν τὰ καλούμενα **δέλτα** εὐκολώτερον δὲ καὶ ταχύτερον σχηματίζονται ταῦτα, ὅταν τύχη ἐντὸς τῆς θαλάσσης νὰ ὑπάρχουν φυσικὰ προχώματα, τὰ ὁποῖα ἐμποδίζουν τὰ κύματα καὶ τὰ ρεύματα τῆς θαλάσσης νὰ παρασύρῳσι τὰ ὑλικά, τὰ ὁποῖα φέρει ὁ ποταμός. Ὀνομάζονται δὲ οὕτως οἱ ἐκ τῶν προσχώσεων γινόμεναι ξηραί, διότι λαμβάνουσι τὸ σχῆμα τοῦ κεφαλαίου γράμματος Δ. Ὀλόκληρος π. χ. ἡ εὐφορος χώρα **κάτω Αἴγυπτος** ἐγεννήθη κατὰ τρόπον τοιοῦτον ἐκ τοῦ ποταμοῦ **Νείλου** (2).

Καὶ ἄλλη ἀκόμη ἐνέργεια ἀλλοιοῦσα καὶ καταστρέφουσα τὸ ἔδαφος εἶναι ἡ ἐξῆς.

Τὰ ὕδατα τῆς θαλάσσης ἐν εἴδει κυμάτων ἐκσπῶσι διαρκῶς εἰς τὴν

---

(1) Ποῖα ὄρη ἢ γεωλογία ὀνομάζει **διαθρωσιγενῆ**; Ἡ γεωλογία ὀνομάζει διαθρωσιγενῆ τὰ ὄρη ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον διαθρῶσκονται (τρῶγονται) ὑπὸ τῶν ὑδάτων εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε καὶ ἐκ τοῦ ὕψους των νὰ χάνωσιν, ἤτοι νὰ γίνωνται ταπεινότερα καὶ ἐκ τοῦ ὄλου ὄγκου των νὰ ἐλαττοῦνται καὶ τὸ σχῆμά των νὰ μεταβάλληται.

Τοῦτο συμβαίνει ἐνεκα τῆς καταστρεπτικῆς ἐνεργείας τῶν ὑδάτων, διότι, καθ' ὅσον γνωρίζομεν, τὰ πίπτοντα ὕδατα ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων ρέουσι καθ' ὅλας αὐτῶν τὰς διευθύνσεις, οἱ σχηματιζόμενοι δὲ ἐκ τούτων ὀρητικοὶ ρύακες καὶ χεῖμαρροι κατατρώγουσι πρῶτον τὰ μαλακώτερα ἐδάφη καὶ κατόπιν τὰ σκληρότερα, ὥστε ὀλίγον κατ' ὀλίγον μετὰ πάροδον μακρῶν χρονικῶν περιόδων ἐπιφέρουσι τοιαῦτα ἀποτελέσματα, τὰ ὁποῖα παρατηροῦνται ἐπὶ τῶν διαθρωσιγενῶν ὀρέων.

Οἱ γεωλόγοι ὑπολογίζουσιν ὅτι ἐκ τοιαύτης ἐξαφανίσεως συνεπεία τῆς ἐνεργείας τῶν ὑδάτων αἱ ἔλθεται **Ἄλπει** ἔχουσι χάσει τὸ τρίτον τοῦ ἀρχικοῦ των ὕψους.

(2) Οἱ ποταμοὶ οἱ ἔχοντες σχηματίζει ἐκτεταμένα καὶ εὐφορα **δέλτα** ἐν τῇ

παραλίαν ὑποσκάπτοντα τοὺς βράχους τῆς καὶ κατατρώγοντα τὰς βάσεις των καὶ ἐπὶ τέλους οἱ βράχοι χάνοντες τὰ στηρίγματά των καταπίπτουσιν ἀπὸ τὰ κύματα συντρίβονται καὶ μεταβάλλονται εἰς ἄμμον.

Ἀποτέλεσμα τῆς ἐνεργείας ταύτης τῶν θαλασσίων ὑδάτων εἶναι ὅτι πολλαὶ παραλῖαι καὶ νῆσοι ἐσμικρύνθησαν κατ' ἕκτασιν καὶ ἂν εἰς πολλὰ μέρη οἱ ἄνθρωποι δὲν κατεσκευάζον διάφορα προφυλακτικὰ ἔργα, αἱ καταστροφαὶ θὰ ἦσαν ἔτι μεγαλύτεραι.

β') **Χημικὴ ἐνέργεια τοῦ ὕδατος.**—Τὸ ὕδωρ ἐνεργεῖ ἐπὶ τῶν πετρωμάτων καὶ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἐν γένει καὶ κατ' ἄλλον τρόπον, διὰ τὰ καταστρέφη δηλ. *διὰ τῆς διαλυτικῆς δυνάμεως αὐτοῦ*. Ἐκ τοῦ μαθήματος τῆς Χημείας μανθάνομεν ὅτι ἡ διαλυτικὴ δύναμις τοῦ ὕδατος ἀξάνει πολύ, ὅταν τὸ ὕδωρ θερμαίνεται, ἀκόμη δὲ περισσότερον, ὅταν καὶ ἡ πίεσις αὐτοῦ εἶναι μεγάλη. Ἐν τῷ ψυχρῷ ὕδατι εὐκόλως διαλύεται τὸ ἅλας καὶ διάφοροι ἄλλαι οὐσίαι. Τὰ ὕδατα λοιπὸν εἰσδύοντα εἰς τὸ ἔδαφος ἄλλα στρώματα διαλύουσι πολὺ καὶ ἄλλα ὀλιγότερον. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι τὰ ὕδατα ὅσον βαθύτερον εἰσδύουσιν εἰς τὰ βᾶθη πλησιάζοντα τὰ σπλάγχνα τῆς γῆς, τόσον καὶ θερμότερα γίνονται, διατελοῦντα δὲ καὶ ὑπὸ μεγάλην πίεσιν ἀξάνουσι τεραστῶς τὴν διαλυτικὴν αὐτῶν δύναμιν. Διαλύουσι εὐκόλως τὸν γύψον, τὰ διάφορα ἄλατα, τὸν ἄσβεστόλιθον κλπ., ἐκ τῶν ὁποίων στρωμάτων ἀποτελοῦνται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰ ὄρη τῆς Ἑλλάδος.

Διὰ τῆς ἐνεργείας ταύτης σχηματίζονται οἱ *σταλακίται* τῶν σπηλαίων. Αἱ πίπτουσαι σταγόνες τοῦ ὕδατος προσθέτουσαι τὰς διαλελυμένας ὕλας σχηματίζουσι τοὺς *σταλακίτας* μὲ τὰ διάφορα αὐτῶν σχήματα. Ἐπίσης ὁ *ψαμμόλιθος*, τὰ διάφορα *ὄξειδια τοῦ σιδήρου* (σκωρία) εἶναι πετρώματα σχηματιζόμενα διὰ τῆς ἐνεργείας ταύτης, καθὼς καὶ πολλὰ ἄλλα.

Ἡ καταστρεπτικὴ ἐνέργεια τῶν πάγων ἐπὶ τῶν πε-

κόσμῳ, εἶναι ὁ ἐν τῇ Β. Ἀμερικῇ **Μιδιοίπις**, ὁ ἐν Ἰνδίας **Γάγγης**, ὁ ἐν Κίνα **Κίτρινος** ποταμὸς καὶ ἐν Εὐρώπῃ ὁ **Ρῆνος** καὶ ὁ **Δοίναβις**.

Θαυμάζει λοιπὸν καὶ ἀπορεῖ τις ἀναλογιζόμενος πόσον μεγάλα ποσὰ ὕλικῶν τῆς γῆς μεταφέρουσι κατ' ἔτος εἰς τὴν θάλασσαν οἱ διάφοροι ποταμοὶ τῆς γῆς καί, ἂν σκεφθῇ τις ὡσαύτως ὅτι ἡ ἐνέργεια αὕτη τῶν ὑδάτων γίνεται ἐπὶ πολλὰς χιλιάδας αἰῶνων, πείθεται ἀναμφιβόλως ὅτι πολλὰ ὄρη κατὰ χρονικὰς περιόδους ἐξηφανίσθησαν καὶ ὅτι πάλαι ποτὶς ἦσαν ἐπὶ τῆς ἕκτασιν τῆς Ἑκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

τρωμάτων.—Ἐκτός τῆς μηχανικῆς καὶ χημικῆς ἐνεργείας τοῦ ὕδατος τὴν διάλυσιν ἢ ἀποσάθρωσιν τῶν πετρωμάτων ἐνεργεῖ καὶ ὁ πάγος. Τὸ ὕδωρ δηλ. ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι καταστρεπτικὸν εἰς τὸ ἔδαφος καὶ ὅταν ἀκόμη πήξῃ καὶ μεταβληθῇ εἰς πάγον.

Τὰ περισσότερα ἐκ τῶν σωμάτων, γνωρίζομεν ἐκ τοῦ μαθήματος τῆς Φυσικῆς ὅτι, ὅταν ἀπὸ ὑγρὰ γίνονται στερεά, συστέλλονται καὶ ἐλαττοῦνται κατ' ὄγκον. Ὅπως ὅμως τὸ ἐναντίον συμβαίνει εἰς τὸ ὕδωρ, διότι, ὅταν αὐτὸ πήγνυται καὶ γίνεται πάγος, διαστέλλεται καὶ αὐξάνει κατ' ὄγκον, ὑπελογίσθη μάλιστα ὅτι 10 κυβικὰ μέτρα ὕδατος, μεταβαλλομένου εἰς πάγον, ἀπαιτοῦσι χῶρον 11 κυβικῶν μέτρων (1).

Ἡ διαστολὴ αὕτη τοῦ ὕδατος, ὅταν πήγνυται, καὶ ἡ κατ' ὄγκον αὐξησης αὐτοῦ ἐπιφέρει φοβερὰς καταστροφὰς ἐπὶ τοῦ ἔδαφους, διότι τὸ ὕδωρ εὐρισκόμενον κατὰ τὴν πήξιν αὐτοῦ ἐντὸς τῶν διαφόρων πετρωμάτων διαστέλλεται μὲ δύναμιν καὶ σχίζει τὸ πέτρωμα, οἱ πόροι τοῦ πετρώματος δὲν δύνανται νὰ ἀντισταθῶσιν εἰς τὴν αὐξησην τοῦ ὄγκου τῶν σταγόνων τοῦ ὕδατος καὶ οὕτω θραύουσι τὰ μεγάλα τεμάχια, ἅτινα γίνονται μικρότερα, καὶ αὐτὰ πάλιν ἀπὸ τὴν αὐτὴν αἰτίαν θραύονται καὶ θρυμματίζονται εἰς μικρότερα ἀκόμη, ἕως ὅτου μεταβληθῶσιν εἰς ἄμμον.

Καὶ οἱ παγετῶνες γίνονται αἰτία μεγάλων καταστροφῶν τοῦ ἔδαφους, διότι οἱ ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν ὀρέων καὶ τῶν ψυχρῶν μερῶν ἔστι-
 βασμένοι παγετῶνες εἴτε τηκόμενοι κατὰ τὴν βάσιν αὐτῶν ὑπὸ τῆς χαμηλῆς ἐπικρατούσης ἐκεῖ θερμοκρασίας, εἴτε ἕνεκα τῆς ἰδίας αὐτῶν πίεσεως (τοῦ βάρους των) ἄρχονται νὰ τήκωνται καὶ νὰ κινῶνται πρὸς τὰ χαμηλότερα μέρη κατατρώγοντες οὕτω τοὺς βράχους καὶ τὰ πλευρὰ τῶν χαραδρῶν.

Εἰς τοὺς βορειοτέρους τόπους (κυρίως εἰς τοὺς πόλους καὶ εἰς τὰς κορυφὰς τῶν ὑψηλῶν ὀρέων, Ἄλπεων, Ἱμαλαίων κλπ.), ὅπου ἡ θερμοκρασία εἶναι πολὺ χαμηλὴ καὶ τὸ ψῦχος μέγα, οἱ παγετῶνες κυλιόμενοι καὶ προστιθέμενοι ὁ εἷς ἐπὶ τρυ ἄλλου, δι' οὗς λόγους εἶπομεν, ἀποτελοῦσι μεγάλους ὄγκους καὶ φθάνουσι μέχρι τῆς θαλάσσης σχη-

(1) Εἰς τὰ παγοποιεῖα παρατηρεῖται ὅτι τὰ δοχεῖα, ἐντὸς τῶν ὁποίων τοποθετεῖται τὸ πρὸς πήξιν ὕδωρ, πάντοτε ἀφίσταται περὶ τὰ χεῖλη τοῦ δοχείου κενὸς χῶρος ἐπαρκής, ἕτοιμος διὰ νὰ καταληφθῇ ἀπὸ τὴν ἐπερχομένην διαστολὴν τοῦ ὕδατος τοῦ μεταβαλλομένου εἰς πάγον.

ματίζοντες ἐντὸς αὐτῆς ὄρη ὑψηλὰ ἐκ πάγου ἐπιπλέοντα. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω φαντάζεται τις ποίας καταστροφᾶς ἐπιφέρουσιν εἰς τὸ ἔδαφος, τὸ ὁποῖον κατατρώγουσιν εὐκολώτατα διὰ τῶν σχηματιζομένων ὀρυκτικῶν χειμάρρων ἐκ τῆς τήξεως τῶν πάγων, ἀνοίγοντες οὕτω μεγάλους χάνδακας, συντριβόντες τὰ πλευρὰ τῶν χαραδρῶν, παρασύροντες τοὺς βράχους κλπ. καὶ ποῖον ἀκόμη κίνδυνον διατρέχουσιν ἐκ τούτου οἱ ναυτιλλόμενοι τῶν πολὺ βορείων καὶ νοτίων θαλασσῶν.

Ἄλλοίωσις τῆς μορφῆς τῆς γῆς συντελεῖται καὶ διὰ τῆς ἐνεργείας **ζῳῶν τενῶν** μικροσκοπικῶν καὶ τοιαῦτα εἶναι τὰ **κοράλλια** (1) λεγόμενα, τὰ ὁποῖα οἱ ἔμποροι πωλοῦσιν ὡς κοσμήματα. Τὰ κοράλλια ζῶσι κατὰ μεγάλους σωρούς καὶ σχηματίζουσι μικρὸν κατὰ μικρὸν μεγάλους ὄγκους, οἱ ὁποῖοι ἀὔξανόμενοι βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον κατασκευάζουσι νήσους κυρίως ἐν τῷ Εἰρηρικῷ ὠκεανῷ.

Π. χ. αἱ νῆσοι τῆς **Πολυνησίας** ὡς πρὸς τὴν γένεσιν αὐτῶν παρουσιάζουσι δύο διακεκριμένους τύπους: 1) τὰς **ἠφαιδοειδογενεῖς**, σχηματισθείσας ἐξ ἠφαιστείων ἐνεργῶν, καὶ 2) τὰς **κοραλλιογενεῖς**, χαμαλαῆς νήσους, σχηματισθείσας διὰ τῆς ἐργασίας τῶν κοραλλίων. Τινὲς τῶν νήσων τούτων εἶναι θακτυλιογενεῖς ἐγκλείουσαι θάλασσαν **γαλννιαίαν** συγκοινωνοῦσαν διὰ πόρου μετὰ τοῦ λοιποῦ ὠκεανοῦ, καλοῦνται δὲ **Ἀτόλλαι**. Πολλὰ ἐκ τούτων εἶναι κατάφυτοι καὶ κατοικημένοι.

Μαζὶ μὲ ὅλας τὰς αἰτίας, τὰς ὁποίας ἀναφέραμεν, ὡς τὰ ἠφαίστεια καὶ οἱ σεισμοί, διὰ τὰ ἐπιφέρωσιν ὅλας αὐτὰς τὰς μεταβολὰς εἰς τὸν φλοιὸν τῆς γῆς ἐχρηιάσθησαν τὰ παρέλθουν κατὰ τὴν γεωλογίαν χιλιάδες ἴσως καὶ ἑκατομμύρια ἐτῶν· διὰ τὰ κατέλθη δὲ ἡ θερμοκρασία τῆς γῆς ἀπὸ 200 βαθμοῦς εἰς 50, ὁπότεν ἤρχισαν τὰ φαίνονται τὰ πρῶτα ζῶα, παρῆλθον κατὰ τοὺς γεωλόγους ἀναρίθμητοι αἰῶνες.

Αἱ ἐνέργειαι λοιπὸν ὄλων αὐτῶν τῶν δυνάμεων, τὰς ὁποίας ἀναφέραμεν, ἐνεργήσασαι, ὅπως εἶδομεν, ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς ἐπέφερον τὴν ποικιλίαν τῆς μορφῆς της, τὴν ὁποίαν παρατηροῦμεν σήμερον.

Ἐν τούτοις μὴ νομίση τις ὅτι αἱ μεταβολαὶ αὗται ἐσταμάτησαν

(1) Τὰ κοράλλια κατασκευάζονται ὑπὸ πολὺ μικρῶν καὶ ἀτελῶν ζῳῶν, τῶν ὁποίων τὸ σῶμα ὁμοιάζει μὲ μαλακὸν σπληνίσκον, εἰς τοῦ ὁποίου τὸ μὲν ἐν ἄκρον εἶναι τὸ στόμα του, διὰ δὲ τοῦ ἄλλου προσκολλῶνται εἰς τοὺς ἐντὸς τῆς θαλάσσης βράχους καὶ ἐκεῖ ζητοῦσι τὴν τροφήν, ἣ ὁποία δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο ἢ τὸ ἐν τῷ θαλασσίῳ ὕδατι ἀνθρακικὸν **ἀδρόδιον**. Ἐκ τῆς τροφῆς ταύτης τὰ κοράλλια πέρνουν ὅ,τι εἶναι εἰς αὐτὰ χρῆσιμον εἰς τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἀνάπτυξίν των, τὸ δὲ ἄλλο ἀποβάλλουν. Ἐκεῖνο δὲ ἀκριβῶς, ὡς ἔστιν ἐπισημασμένον, εἶναι τὸ ἄλλο ἐπισημασμένον.

ἐπὶ τῆς ἐποχῆς μας καὶ ὅτι δὲν ὑπάρχει φόβος πλέον νέων καταστροφῶν καὶ ἀλλοιώσεων. Διότι, ἐν ὅσῳ τὰ σπλάγχνα τῆς γῆς διατελοῦσιν εἰς ῥευστὴν καὶ ἀτμώδη κατάστασιν, ὡς θὰ ἴδωμεν ἀμέσως κατωτέρω, καὶ ἐν ὅσῳ τὰ ὕδατα κυκλοφοροῦν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ ἡ ἀτμόσφαιρα ἐπιτρέπει νὰ ἀναπτύσσωνται τὰ ζῶα καὶ τὰ φυτὰ, ἡ ὄψις τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς θὰ μεταβάλλεται διαρκῶς καὶ ἄνευ διακοπῆς.

Ἐσωτερικὸν τῆς γῆς.

Τὸ **πάχος** τοῦ **στερεοῦ φλοιοῦ** τῆς γῆς ὑπολογίζεται ὅτι εἶναι 150 ἕως 200 χιλιομέτρα. Ὑποκάτω τοῦ φλοιοῦ βασιλεύει ἡ μεγαλύτερα θερμοκρασία, τὴν ὁποίαν δύναται τῆς νὰ φαντασθῆ, ἔνεκα τῆς ὁποίας τὰ διάφορα ὕλικά, ἐκ τῶν ὁποίων ἀποτελοῦνται τὰ σπλάγχνα τῆς γῆς, εὐρίσκονται εἰς ῥευστὴν καὶ ἀτμώδη κατάστασιν

Πῶς ἡ ἐπιστήμη κατώρθωσε νὰ καταμετρήσῃ τὴν εἰς τὰ ἐνδότερα μέρη ὑπάρχουσαν θερμοκρασίαν τῆς γῆς;

Γενομένων ἀκριβεστάτων παρατηρήσεων εἰς τὰ διάφορα σημεῖα τῆς γῆς, κατέληξαν εἰς τὸ ἀκριβὲς συμπέρασμα ὅτι πέραν τῶν 30 μέτρων βάθους ἡ θερμοκρασία ἀρχίζει νὰ αὐξάνῃ σταθερῶς. Ὑπελογίσθη δὲ ὅτι ἀνὰ **τριακόνα μέτρα** καταβάσεως αὐξάνει κατὰ ἓνα περίπου βαθμὸν ἑκατονταβάθμου θερμομέτρου.

Ἡ τοιαύτη ἀναλογία παρατηρήθη μέχρι βάθους 2,000 μέτρων καὶ πέραν τούτου, ὅπερ εἶναι τὸ ἀνώτερον βάθος, τὸ ὁποῖον μέχρι σήμερον κατεμέτρησεν ἡ γεωλογικὴ ἐπιστήμη. Τοιουτοτρόπως φθάνομεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι εἰς βάθος 60 χιλιάδων μέτρων πάντως ἡ θερμοκρασία θὰ ἀνέρχεται εἰς 2,000 βαθμούς, εἰς τὴν ἰσχυροτάτην ταύτην θερμοκρασίαν τήκονται (λυώνουσι) ὅλα τὰ εἶδη τῶν πετρωμάτων.

Ἐκ τῶν ὅσων εἴπομεν συμπεραίνομεν ὅτι, καθ' ὅσον προχωροῦμεν εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς γῆς, ἡ θερμοκρασία αὐξάνει καί, καθ' ὅσον ἀνερχόμεθα πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν αὐτῆς, ἐλαττοῦται. Τοῦτο ἀποδεικνύει εἰς ἡμᾶς ὅτι ὁ φλοιὸς τῆς γῆς ψύχεται ἀκαταπαύστως. Γνωρίζομεν δὲ ὅτι, ὅταν ἐν σῶμα ψύχεται, σμικρύνεται (συστέλλεται) κατ' ὄγκον. Συνέπεια τῆς συστολῆς ταύτης εἶναι ἡ γένεσις μεγάλων ῥηγμάτων, τὰ ὁποῖα φθάνουσι μέχρι τῆς ῥευστῆς καὶ διαπύρου μάζης.

Ἄλλὰ καὶ ἡ ῥευστὴ καὶ διάπυρος μᾶζα ὀλίγον κατ' ὀλίγον ψύχεται καὶ αὐτὴ παθαίνουσα συστολήν, τῆς ὁποίας συνέπεια εἶναι ἡ κατ' ὄγκον ἐλάττωσις τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς.

Ἐκ τῆς τοιαύτης ἐνεργείας τῆς διαπύρου μάζης γεννῶνται **κενά**, τὰ ὁποῖα ἀφίνει ἢ σμικρυνθεῖσα κατ' ὄγκον ῥευστὴ μάζα καὶ τὰ ὁποῖα καταλαμβάνουσι τὰ ὑπερκείμενα στερεὰ στρώματα τοῦ φλοιοῦ, ἐπειδὴ ταῦτα πιέζονται ὑπὸ τοῦ βάρους των. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ ῥευστὴ καὶ διάπυρος μάζα πιεζομένη πανταχόθεν ἀναγκάζεται νὰ ὑπεισέλθῃ εἰς τὰ ῥήγματα τὰ σχηματιζόμενα ἐκ τῆς συστολῆς τοῦ φλοιοῦ καὶ νὰ ἀνέλθῃ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, ὅπου χυνομένη ὡς πύρινος ποταμὸς σχηματίζει, ὅταν ψυχθῇ, τὰ πυριγενῆ στρώματα, ἅτινα συσσωρευόμενα ὑποῦνται συνήθως εἰς ἡφαιστειώδη ὄρη.

Τί συμβαίνει όταν πιέζεται ἡ διάπυρος καὶ ῥευστὴ μάζα εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς γῆς; Ἡ ῥευστὴ μάζα δὲν εὐρίσκει πολλάκις ῥήγματα, εἰς τὰ ὁποῖα εἰσερχομένη νὰ δυνηθῇ νὰ ἀνέλθῃ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς. Προσπαθεῖ τότε νὰ εὔρη τρόπον νὰ διαρρήξῃ μόνη τῆς τὸν φλοιὸν τῆς γῆς. Καὶ τοῦτο ἀκόμη περισσότερον ἕνεκα τῆς μεγάλης πίεσεως, ἣτις γεννᾶται ἐκ τῶν πολλῶν καὶ διαφόρων ἐντὸς αὐτῆς ἀερίων, κατορθώνει δὲ καὶ τινάσσει, σείει ἰσχυρότατα τὸν φλοιὸν τῆς γῆς εἰς τινὰ μέρη, ἔνθα τότε αἰσθανόμεθα τοὺς σεισμούς. Ἐν τέλει ἀνοίγουσα ῥήγματα ἐπὶ τοῦ στερεοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς εὐρίσκει διέξοδον καὶ ἀνερχομένη ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτοῦ χύνεται ὡς πύρινος ποταμὸς.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ μεγάλη πίεσις, ἡ ὁποία ἐνήργει ἐπὶ τῶν ἀερίων, ὅταν ταῦτα εὐρίσκοντο εἰς τὰ βάθη, παύει πλέον νὰ τὰ στενοχωρῇ, διαφεύγουσι ταῦτα ἐλεύθερα καὶ τινάσσονται μὲ φοβερὰν δύναμιν εἰς τὰ ὕψη παρασύροντα ὅ,τι εὐρίσκουσιν εἰς τὸν δρόμον των ἀπὸ τὴν ὑπ' αὐτῶν σχηματισθεῖσαν ῥωγμὴν, ἣτοι λίθους, χώματα βράχους κτλ. Δηλ. ἀπαράλλακτα συμβαίνουναι τὰ πράγματα ὡς ἐὰν ἔχωμεν μεταξὺ τῶν χειρῶν μας ἓν πορτοκάλιον, τὸ ὁποῖον συνθλίβομεν ἰσχυρῶς κατ' ὅλα αὐτοῦ τὰ μέρη καὶ μετ' ὀλίγον βλέπομεν ὅτι ἔρχεται στιγμή, κατ' ἣν ὁ φλοιὸς αὐτοῦ διαρρήγνυται καὶ ὁ χυμὸς τοῦ καρποῦ τινάσσεται ἔξω ἀπὸ τὴν ῥωγμὴν, ἡ ὁποία ἐσχηματίσθη ἕνεκα τῆς πίεσεως.

Ἠφαιστεια.

Ἠφαιστειον ὀνομάζεται τὸ ὄρος (ἔξόγκωμα γῆς), τὸ ὁποῖον ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν διὰ μιᾶς ἢ καὶ περισσότερων ὁπῶν, αἱ ὁποῖαι εὐρίσκονται εἰς τὴν ἀντικείμενὴν τὸν κεντρικὸν ἐπιπέδου τῆς γῆς, ἐκποφενδονίζουσι

μέ μεγάλην δύναμιν ἐκ τῶν ἐγκάτων τῆς γῆς καπνόν, φλόγας, τέφραν, λίθους καὶ ἕν εἶδος τετηγμένης ὕλης, ἣτις ὀνομάζεται **λάβρα**, ὡς πύρινον ποταμόν.

Τὸ φαινόμενον τῆς ἐκρήξεως τῶν ἠφαιστείων συμβαίνει πολὺ ἀραιῶς.

Πολλὰ ἠφαιστεία τῆς γῆς ἠρεμοῦν ἐπὶ πολὺν χρόνον καὶ δὲν ἐξέρχεται ἐκ τῆς ὀπῆς (κρατῆρος) αὐτῶν παρὰ ὀλίγος καπνὸς ἢ καὶ τίποτε ἄλλο.

Τὰ ἠφαιστεία λοιπόν, ἅτινα ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων εὐρίσκονται εἰς ἥσυχον κατάστασιν, χωρὶς ποτε νὰ πάθουν ἔκτοτε ἐκρήξιν, λέγονται **νεκρὰ** ἢ **ἐσβεσμένα**. Ἐνῶ, ὅσα ἔπαθον ἐκρήξιν κατ' ἐπανάληψιν, ἔστω καὶ κατὰ μακρὰς χρονικὰς περιόδους ἀπ' ἀλλήλων, ἢ καὶ ἐξακολουθοῦν νὰ πάσχουν μέχρι σήμερον, λέγονται **ἠφαιστεία ἐνεργά**. Ἐχουσι δὲ σχῆμα **κολοβοῦ** κώνου.

Πολλάκις, χωρὶς νὰ τὸ περιμένῃ κανεὶς οὔτε νὰ δεικνύωσι σημεῖόν τι πρὸς τοῦτο, ἠφαιστεία νεκρὰ παθαίνουσιν αἰφνιδίως ἐκρήξιν (¹).

Εἰς 450 ἀνέρχονται τὰ εἰς τὰς ἠπείρους εὐρισκόμενα ἐνεργὰ ἠφαιστεία, πολὺ δὲ περισσότερα εἶναι τὰ ἔκτοτε ἐσβεσμένα (νεκρὰ).

Καὶ ἐν τῷ πυθμένι τῆς θαλάσσης ὑπάρχουσι πλεῖστα ἐνεργὰ καὶ νεκρὰ ἠφαιστεία· τρία ἐκ τούτων ἐν ἐνεργείᾳ εἶναι πολὺ γνωστά, σημαντικώτερον δὲ τὸ ἐν Πονδιχερῷ τῶν Ἰνδιῶν (γαλλικὴ κτῆσις).

Σημαντικώτερα ἠφαιστεία ἐν Εὐρώπῃ ὑπάρχουσι τὰ ἐξῆς·

Ἡ **Ἐκλα** ἐπὶ τῆς καταψύχρου νήσου Ἰσλανδίας, ἢ **Ἀίτνη** ἐπὶ τῆς ὠραίας νήσου Σικελίας καὶ ὁ **Βεζούβιος** παρὰ τὴν Ἰταλικὴν πόλιν Νεάπολιν.

Ἐν Ἑλλάδι ὑπάρχει ἐνεργὸν ἠφαιστεῖον παρὰ τὴν νῆσον Θήραν (Σαντορίνην) κάτω ἀπὸ τὴν θάλασσαν (²).

Ἡ ἐκρήξις τῶν ἠφαιστείων συνδέεται μὲ φοβεροὺς σεισμοὺς καὶ

1) Ὁ **Βεζούβιος** τῆς Νεαπόλεως ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τοῦ 77 μ. Χ. ἐθεωρεῖτο ὡς ἠφαιστεῖον νεκρὸν. Κατὰ τὸ ἔτος ὁμοῦ ἐκεῖνο ἔλας αἰφνιδίως ὑπέστη μεγάλην καὶ τρομερὰν ἐκρήξιν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐξεσφενδονίσθησαν ἀπὸ τοῦς κρατῆρας του τὰς ὀκτώ, ὅσα ἤρκεσαν νὰ καλύψουν καὶ νὰ θάψουν τρεῖς ὀλοκλήρους ἀκμαζούσας πόλεις κειμένας πέριξ του, τὸ **Ἡράκλειον**, τὰς **Σταδίας** καὶ τὴν **Πουμπιαν**.

2) Περὶ τοῦ ἐν Θήρᾳ ὑπάρχοντος ἠφαιστείου ἱστοροῦνται τὰ ἐξῆς· Ὅτι ἐλόκληρη ἡφαιστεῖον ἔσβεσθη ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

τρομερούς κρότους. Ἐκσφενδονίζονται ἐκ τῶν ὀπῶν τοῦ κρατῆρος εἰς μέγα ὕψος ἀτμοὶ πυκνοὶ σχηματίζοντες νέφη, τὰ ὁποῖα ἀποκρύπτουσι τὸν ἥλιον, κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ χρόνον ἀκατάπαυστοι ἀστραπαὶ ἀναπληροῦσι τὸ ἡλιακὸν φῶς.

Αἱ διάφοροι καὶ εἰς ἀρκετὴν ἀπόστασιν εὕρισκόμεναι πηγαὶ καὶ ρυάκια στεριεύουσι, διότι καταπίνονται ἀπὸ τὰ ἀνοιγόμενα συνεπεία τῶν δονήσεων χάσματα. Ἐν εἶδει βροχῆς τινάσσονται ἀπὸ τὸν κρατῆρα βράχοι, λίθοι, χῶματα, τέφρα, ὃ δὲ ῥευστὸς καὶ πύρινος πηλὸς (τὸν ὁποῖον ὀνομάζουν **λάβαν**), ὃ ὁποῖος πρὸ τῆς ἐκρήξεως σχηματίζει μικρὰς λίμνας ἐντὸς τοῦ κρατῆρος, μετὰ τὴν ἐκρήξιν ἀνξάνει πολὺ καὶ μεταβάλλεται εἰς θάλασσαν φλεγομένην, ἐκχυλίζων δὲ χύνεται πρὸς τὰ κάτω σχηματίζων κατὰ διαφόρους διευθύνσεις πυρίνους ποταμούς.

Εἶναι ἀνυπολόγιστος ἡ ποσότης τῶν λίθων καὶ τῶν χωμάτων, τὰ ὁποῖα ἐκσφενδονίζουσι τὰ διάφορα ἠφαιστεία. Ἀπίστευτοι δὲ αἱ καταστροφαί, τὰς ὁποίας ἐπιφέρουσιν εἰς τὰς ὑπὸ τῶν τοιούτων ὑλικῶν καλυπτομένας ἀπεράντους ἐνίοτε ἐκτάσεις.

Σεισμοί.

Ὅταν συμπέσῃ νὰ σειέται τὸ ἔδαφος ὑπὸ τοὺς πόδας μας, λέγομεν ὅτι αἰσθανόμεθα νὰ γίνεται **σεισμός**. Ἡ γεωλογικὴ ἐπιστήμη διαιρεῖ εἰς τρεῖς κατηγορίας τὰ εἶδη τῶν σεισμῶν ἀναλόγως τῶν αἰτιῶν, εἰς τὰς ὁποίας ὀφείλονται οὗτοι.

Τὰ τρία εἶδη αὐτῶν εἶναι.

α') **Σεισμοὶ ἐγκατακρημνίσεως**. Γνωρίζομεν ὅτι, ὅπως ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς ῥέουσι γενικῶς ὕδατα, ἤτοι ρυάκες, ποταμοὶ κλπ., οὕτως ἀκριβῶς καὶ ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς ῥέουσιν ὕδατα· τὰ ὑπό-

---

ρος ἢ ἐσωτερικὴ παραλία τῆς **Θήρας** μαζί μὲ τὴν **Θηραδίαν** ἀπετέλουν ἄλλοτε ἓνα κρατῆρα ὑπὸ τὴν θάλασσαν, ὃ ὁποῖος, ὅτε τὸ ἠφαιστεῖον ἔπαθεν ἐκρήξεις, ἐτεμαχίσθη καὶ ἐκ τῶν λειψάνων τῶν ἐσχηματίσθησαν τὸ **Ἀδύρνον** καὶ ἡ **Θηραδία**, βραδύτερον κατ' ἀκολουθίαν νέων ἐκρήξεων ἐσχηματίσθησαν αἱ νησίδες **Καμημέναι**. Μετὰ πάροδον δὲ πολλῶν αἰῶνων συνεπείχ' νέας ἐκρήξεως ἐβυθίσθη μέρος τῆς νησίδος **Καμημένης** καὶ ἀνέβυσε τὸ νησιδίου **Γεώργιος**. Τὸ νησιδίου τοῦτο κατὰ τὸ 1866 ἔπαθε φοβερὰν ἐκρήξιν, κατὰ τὴν ὁποῖαν ἐτινάχθη μέρος αὐτοῦ εἰς μέγιστον ὕψος (3,000 μ.), ἀνέβυσε δὲ τότε νέα μικρὰ νήσος, ἡ **Ἀφροδέσδα**, ἣτις μικρὸν κατὰ μικρὸν ἠνώθη μὲ τὴν νήσον **Γεώργιος** καὶ νέαν **Καμημένην**. Αἱ ἐκρήξεις αὐτὰ εἰς μικροτέραν ἔντασιν ἐξηκολούθησαν μέχρι τοῦ 1870.

γεια ὅμως ταῦτα ὕδατα κατατρώγοντα τὸν φλοιὸν τῆς γῆς ἔσωθεν σχηματίζουσιν ἐντὸς αὐτοῦ μεγάλα κοιλώματα.

Τί συμβαίνει δὲ τότε; Τὰ ὑψηλὰ μέρη, αἱ ὄροφαί, οὕτως εἰπεῖν, τῶν κοιλωμάτων μὴ στηριζόμεναι ἐπαρκῶς ὑποχωροῦσιν ὑπὸ τὰ βάρη τῶν ἐπικαθημένων ἐπ' αὐτῶν στρωμάτων καὶ οὕτω κατακρημνιζόμενα σείουσι τὸ ἔδαφος.

Τὸ τοιοῦτον εἶδος τῶν σεισμῶν λέγονται **σεισμοὶ ἐγκατακρημνίσεως**: συμβαίνουν δὲ εἰς μικρὰν συνήθως **ἐκτασιν**· δὲν παράγουσι δὲ ἰσχυρὰς καὶ μεγάλης διαρκείας δονήσεις οὔτε μεγάλας καταστροφάς.

β') **Ἡφαιστειογενεῖς σεισμοί.**

Οὗτοι συμβαίνουν κατὰ τὴν ἔκρηξιν τῶν ἡφαιστειῶν καὶ ἰδοῦ πῶς· ἡ διάπυρος ῥευστὴ καὶ ἀτμώδης ὕλη τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς γῆς καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ἀναπτυσσόμενα αἲρια, δοκιμάζουσι νὰ διαρρήξωσι τὸν φλοιὸν τῆς γῆς διὰ νὰ ἐλευθερωθῶσι. Κατὰ τὴν προσπάθειαν λοιπὸν αὐτῶν τινάσσουσι καὶ σείουσιν ἰσχυρῶς τὸ ἔδαφος, οὐχὶ ὅμως καὶ εἰς πολλὴν μεγάλην ἐκτασιν· οἱ τοιοῦτοι σεισμοὶ λέγονται **ἡφαιστειογενεῖς**.

γ') **Τεκτονικοὶ σεισμοί.**

Ὡς εἴπομεν, πᾶν σῶμα ψυχόμενον συστέλλεται καὶ συνεπῶς γίνεται μικρότερον κατ' ὄγκον· ἐπειδὴ δὲ ἡ διάπυρος ῥευστὴ καὶ ἀτμώδης μάζα τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς γῆς ἐξακολουθεῖ νὰ ψύχεται ὁλοέν, διὰ τοῦτο γίνεται μικροτέρα κατ' ὄγκον καὶ ὥς ἐκ τούτου γεννῶνται ἐν αὐτῇ μεγάλα κενὰ διαστήματα καὶ ἄνωθεν καὶ πρὸς τὰ πλάγια· γνωρίζομεν δὲ ὡσαύτως ὅτι καὶ ὁ στερεὸς φλοιὸς τῆς γῆς ψύχεται διαρκῶς. Τί δὲ γίνεται τότε συστελλόμενος ὁ στερεὸς φλοιὸς τῆς γῆς λόγῳ τῆς καθημερινῆς ψύξεως; ῥυτιδοῦται (ζαρώνει) καὶ γεννῶνται ἐντὸς αὐτοῦ μεγάλα ῥήγματα καὶ τεράστια χάσματα, τὰ ὁποῖα, ἐννοεῖται, κατορθώνουσι νὰ φθάνωσι μέχρι τῆς ῥευστῆς καὶ διαπύρου μάζης· ἐντὸς δὲ τῶν χασμάτων τούτων καταπίπτουσιν ἀμέσως τμήματα στερεοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς, διότι ὠθοῦνται ἀπὸ τὸ βᾶρος τῶν ὑπερθευ κειμένων στρωμάτων καὶ τοιουτοτρόπως διὰ τῶν ἐντὸς τῶν ῥωγμῶν καὶ τῶν χασμάτων γινομένων καταπτώσεων σείεται φοβερὰ τὸ ἔδαφος· οἱ συμβαίνοντες οὕτω σεισμοὶ λέγονται **τεκτονικοί**, δὲν ἀφίνουσι δέ, ὅταν εἶναι μεγάλης ὅπως δῆποτε διαρκείας, τίποτε ὄρθιον ἐπὶ τοῦ τμήματος τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, ἐπὶ τοῦ ὁποίου συμβαίνουσιν αἱ ὑπόγειοι καταπτώσεις τοῦ φλοιοῦ.

Εἶναι δέ, ὡς ἐννοεῖται, οἱ *καταστρεπτικώτατοί* καὶ *τρωμέ-
ρώτατοι* ὅλων τῶν σεισμῶν. Ἔχει δὲ καὶ τὸ χαρακτηριστικὸν τοῦτο ὁ
τεκτονικὸς σεισμός, ὅτι δὲν σείει μόνον τὸν τόπον, εἰς τὸν ὁποῖον γί-
νεται, ἀλλὰ τοὺς τιναγμοὺς καὶ τὰς δονήσεις του μεταδίδει καὶ εἰς πολὺ
μεμακρυσμένους ἀπ' αὐτοῦ τόπους. Ἔνεκα τῶν ἀνωτέρω οἱ τόποι,
ἐνθα συμβαίνουν οἱ τεκτονικοὶ σεισμοί, διαιροῦνται εἰς *αὐτοσεεί-
στους* καὶ *έτεροσεείστους*. *Αὐτόσειστοι* λέγονται οἱ τόποι, ὅπου
γεννῶνται οἱ σεισμοί, καὶ *έτερόσειστοι* ἐκεῖνοι, εἰς τοὺς ὁποίους μετα-
δίδονται αἱ δονήσεις καὶ οἱ τιναγμοί.

Αὐτόσειστοι τόποι δυστυχῶς ἐν Ἑλλάδι ὑπάρχουσι πολλοί, ἢ
Ζάκυνθος, ἢ *Κεφαλληνία*, ἢ *Ἡλεία*, τὸ *Αἴγιον*, ἢ *Κόρινθος*, ἢ
Δοκρῖς καὶ πολλὰ ἄλλα μέρη. Εὐτυχῶς αἱ *Ἀθῆναι* εἶναι *τόπος*
έτερόσειστος καὶ διὰ τοῦτο δὲν συμβαίνουν οὔτε ἰσχυροὶ οὔτε δυ-
νατοὶ σεισμοί, συνέπεια τῶν ὁποίων εἶναι ὅτι πολλὰ ἀρχαῖα μνημεῖα
ἐπὶ μακροὺς αἰῶνας διεσώθησαν ὅπως δήποτε εἰς ἀκέραιον, ἐὰν συν-
έπεσε νὰ διαφύγῃ τὴν σκαπάνην καὶ τὰς βανδαλικὰς χεῖρας τῶν κατὰ
καιροὺς βαρβάρων κατακτητῶν.

Θερμαὶ πηγαί.

Μερικαὶ θερμαὶ πηγαὶ παρουσιάζουσιν εἰς μικρότερον πάντοτε
βαθμὸν φαινόμενα παρόμοια μὲ τὰς ἐκρήξεις τῶν ἠφαιστειῶν.

Ἐξ ὧν ἐμάθομεν μέχρι τοῦδε δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν πῶς
συμβαίνει νὰ εἶναι θερμὸν τὸ ὕδωρ μερικῶν πηγῶν.

Αἰτία τῆς θερμότητος τοῦ ὕδατος τῶν πηγῶν εἶναι ἡ μεγάλη θερμο-
κρασία, ἣτις ἐπικρατεῖ εἰς τὰ ἐσωτερικὰ μέρη τῆς γῆς.

Συμβαίνει δὲ ὡς ἐξῆς : Ὅσα ὕδατα ἐκ τῶν βροχῶν κατορθώσουν
νὰ εἰσδύσωσι διὰ τῶν διαφόρων ῥωγμῶν τοῦ ἐδάφους βαθύτατα καὶ
μετὰ τινα πάλιν χρόνον ἀνέλθουν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς διὰ μέ-
σου ἄλλων σχισμᾶδων ἐξέρχονται, ὡς εἶπομεν, ἐκ τῆς μεγάλης θερμο-
κρασίας τῶν ἐγκάτων σχηματίζοντα τὰς θερμὰς πηγὰς.

Γνωρίζομεν ἐκ τοῦ μαθήματος τῆς φυσικῆς ὅτι τὸ ὕδωρ βράζει
εἰς 100 βαθμοὺς τοῦ θερμομέτρου καὶ ἀρχίζει νὰ ἐξατμίζεται, ὅταν
τοῦτο, ἐννοεῖται, εὗρίσκειται εἰς τὴν συνήθη ἀτμοσφαιρικὴν πίεσιν·
ὅταν δὲ ἡ πίεσις αὕτη εἶναι μεγαλυτέρα, τότε διὰ νὰ ἐξατμισθῇ τὸ ὕδωρ
χρειάζεται νὰ θερμανθῇ μέχρις 121 βαθμῶν.

Τὰ εἰσδύοντα ὁμως εἰς τὰ βάρη τοῦ ἔδαφους ὄμβρια ὕδατα συναντῶσιν ἐκεῖ πίεσιν τόσον μεγάλην, ὥστε δὲν ἀφίνει αὐτὰ νὰ ἔξατμισθῶσι. Ταῦτα ὁμως κατορθώνοντα νὰ ἀνέλθωσιν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, ὅπου ἡ ἀτμοσφαιρική πίεσις εἶναι σχετικῶς μικρά, ἔξατμίζονται αἰφνιδίως καὶ οἱ ἀτμοὶ τινάσσουν ὑψηλὰ ὅσον ὕδωρ εὗρον ἐπάνω των ἐκσφενδονίζοντες αὐτὸ εἰς τὸν ἀέρα ἀπαράλλακτα ὡς συμβαίνει μὲ τὴν λάβαν καὶ τοὺς ἀτμοὺς τῶν ἠφαιστείων.

Εἰς πολλὰ μέρη τῆς γῆς ὑπάρχουν θερμαὶ πηγαί, εἰς τὰς ὁποίας τὸ ὕδωρ τινάσσεται εἰς ὕψος 40—60 μέτρων μὲ μικροὺς σεισμοὺς καὶ ὑπογείους κρότους κατὰ τὰς ἐκρήξεις. Ὀνομασται εἶναι αἱ ἐπὶ τῆς καταψύχρου νήσου Ἰσλανδίας εὗρισκόμεναι θερμαὶ πηγαὶ **Στρόηρ** καὶ **Γκάϊξερ**.

Αἱ θερμαὶ πηγαὶ προσλαμβάνουσι διάφορα ὄρυκτὰ κατὰ τὴν ἀνάβλυσίν των, οἷον σίδηρον, θειόν, διάφορα ἄλατα ἀναλόγως τῶν στρωμάτων, ἅτινα συναντῶσιν εἰς τὸν δρόμον των.

Συνεπείρ λοιπὸν τῶν διαφόρων στοιχείων ἐκ τῶν ὄρυκτῶν, τὰ ὁποῖα προσλαμβάνουσι, γίνονται χρήσιμα πρὸς θεραπείαν διαφόρων νοσημάτων καὶ διὰ τοῦτο καλοῦνται **ἱαματικαὶ πηγαί**.

Ἐν τῇ πατρίδι μας (Ἑλλάδι) αἱ σπουδαιότεραι ἱαματικαὶ πηγαὶ εἶναι τῆς **Αἰδηποῦ**, τῆς **Ἐπάτης**, τῶν **Θερμοπυλῶν**, τῶν **Μεθάνων**, τῆς **Κύθνου**, τοῦ **Λουτρακίου**, τῆς **Κυλλήνης** (Λίντζι) καὶ ἐν τῇ νέᾳ Ἑλλάδι τοῦ **Δαγκαδά** (Λίτζια), αἱ παρὰ τὸ χωρίον **Ἐριμποζάνι** νοτ. τῆς λίμνης Βόλβης, αἱ παρὰ τὴν **Νιγρίταν** καὶ αἱ παρὰ τὸ **Δερὲ Μαλὲ** τῶν Σερρῶν θερμαὶ πηγαὶ καὶ τὰ ψυχρὰ ἱαματικὰ ὕδατα ἐν ταῖς κώμας **Ἐξισοῦ**, **Γιάννης** κλπ.

Κίνησις τῆς γῆς περὶ τὸν ἄξονά της. Ἡμέρα καὶ νύξ.

Ἡ γῆ στρέφεται περὶ τὸν ἑαυτῆς ἄξονα ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς εἰς μίαν ἡμέραν ἀποτελουμένην ἐξ 24 ὥρῶν· ἡ κίνησις αὕτη ὀνομάζεται **ἡμερησία**· στρέφεται δὲ πάντοτε περὶ ἑαυτήν, καθ' ὃν τρόπον ἡ κινουμένη βέμβλιξ (σβοῦρα).

Ἐκ τῆς ἡμερησίας κινήσεως τῆς γῆς πορίζομεθα τὸ μέτρον τοῦ χρόνου· διότι τὴν διάρκειαν τῆς περιστροφῆς ταύτης διήρσαν οἱ ἄνθρωποι εἰς 24 ὥρας, ἐκάστην ὥραν εἰς 60' πρῶτα λεπτὰ καὶ ἕκαστον πρῶτον λεπτὸν εἰς 60'' δεύτερα.

Ἐκ τῆς ἡμερησίας προσέτι κινήσεως τῆς γῆς γίνεται ἡ ἡμέρα καὶ ἡ νύξ, διότι τὸ μέρος τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, τὸ ὁποῖον εἶναι ἔστραμ-

Ἡ γῆ κατὰ τὸν χειμῶνα ἢ γῆ κατὰ τὸ θέρος

μένον πρὸς τὸν ἥλιον, ἔχει ἡμέραν, τὸ δὲ ἄλλο, τὸ ὁποῖον κρύπτεται ἀπ' αὐτοῦ, ἔχει νύκτα.

Αἰτία ἀνισότητος ἡμερῶν καὶ νυκτῶν.

Εἰς τὰς χώρας τὰς κειμένας εἰς τὸν ἰσημερινὸν ἐμάθομεν ὅτι ἡ ἡμέρα εἶναι ἴση πρὸς τὴν νύκτα καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους. Ἄλλ' ἐφ' ὅσον ἀπομακρυνόμεθα τῆς γραμμῆς τοῦ ἰσημερινοῦ, ἐπὶ τοσοῦτον γίνονται αἰσθητότεραι αἱ διαφοραὶ τῆς διαρκείας τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτός.

ΣΗΜ. α') Τὸ γεωγραφικὸν πλάτος π. χ. τῶν Ἀθηνῶν εἶναι $37^{\circ} 58''$ οὕτω δὲ ἡ μεγαλυτέρα ἡμέρα τοῦ ἔτους (κατὰ τὸ θέρος) διαρκεῖ 14 ὥρας καὶ 40' λεπτ. (ἡ νύξ μόνον 9 ὥρας καὶ 20' λ.), ἐνῶ κατὰ τὸν χειμῶνα ἡ μικροτέρα ἡμέρα διαρκεῖ 9 ὥρας καὶ 20' λ.

ΣΗΜ. β') Ἡ Πετρούπολις κεῖται εἰς πλάτος Β 60° ἐνταῦθα ἡ μεγαλυτέρα ἡμέρα διαρκεῖ 18 ὥρας καὶ 30' λ., ἡ δὲ μικροτέρα 5 ὥρας καὶ 30' λ. Προχωροῦντες εἰς πλάτος $66^{\circ} 33'$ εὐρίσκουμεν ὅτι ἡ μεγαλυτέρα ἡμέρα κατὰ τὸ θέρος εἶναι 24 ὥραι, διότι ὁ ἥλιος μένει καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὑπὲρ τὸν ὀρίζοντα καὶ κατὰ τὸ μεσονύκτιον ἀκόμη, ἡ δὲ ἐλαχίστη ἡμέρα εἶναι 0 ὥραι, διότι ὁ ἥλιος κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ χειμερινοῦ ἡλιοστασίου δὲν ἀνατέλλει.

ΣΗΜ. γ') Εἰς τὰς παρά τοὺς πόλους χώρας ὁ ἥλιος μένει ὑπὲρ τὸν ὀρίζοντα ἐπὶ πολλοὺς μῆνας καθ' ἕκαστον ἔτος· εἰς πλάτος π.χ. $73^{\circ} 40'$ εἶναι μία συνεχῆς ἡμέρα ἐπὶ τρεῖς μῆνας, εἰς πλάτος δὲ $84^{\circ} 5'$ ὁ ἥλιος λάμπει διαρκῶς ἐπὶ πέντε μῆνας· ἐν τέλει· δὲ εἰς τοὺς πόλους μία ἡμέρα διαρκεῖ ἕξ ὀλοκλήρους μῆνας καὶ μία νύξ ἑτέρους ἕξ.

Κίνησις τῆς γῆς περὶ τὸν ἥλιον.

Ἡ γῆ, ἐν ᾧ στρέφεται περὶ τὸν ἑαυτῆς ἄξονα, κινεῖται ἐν τῷ διαστήματι συγχρόνως καὶ περὶ τὸν ἥλιον. Ἡ κίνησις αὕτη λέγεται

περιφορὰ τῆς γῆς περὶ τὸν ἥλιον, γίνεται δὲ ἐν διαστήματι 365 ἡμερῶν καὶ 6 ὥρῶν περιόπου (κυρίως 5 ὥρ. 48' καὶ 49'' λεπτῶν) καὶ διὰ τοῦτο ὀνομάζεται **ἐνιαυσία**.

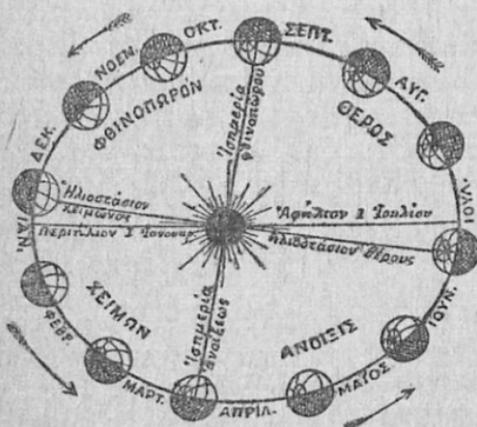
Ἡ γῆ δὲν στρέφεται ὀρθῆ σχετικῶς πρὸς τὸ ἐπίπεδον τῆς τροχιάς της περὶ τὸν ἥλιον, ἀλλὰ κεκλιμένη, διότι, ἂν ἐστρέφετο ὀρθῆ, ὅλοι οἱ τόποι θὰ εἶχον πάντοτε δωδεκάωρον ἡμέραν καὶ δωδεκάωρον νύκτα. Ἐπειδὴ δὲ εἶναι κεκλιμένη ἡ γῆ, οἱ τόποι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι περιστρεφόμενοι ἔχουσι νὰ διαγράψωσι μεγαλύτερον κυκλικὸν τόξον ἔμπροσθεν τοῦ ἡλίου, ἔχουσιν ἡμέρας μεγαλύτερας, ἐκεῖνοι δέ, οἱ ὁποῖοι διαγράφουσι μικρότερον τόξον, ἔχουσιν ἡμέρας μικρότερας.

Ἐκ τῆς κλίσεως ταύτης τοῦ ἄξονος τῆς γῆς προκύπτει ὅτι οἱ τόποι οἱ ἔχοντες τὰς μεγαλύτερας ἡμέρας κατὰ τινα ὥραν τοῦ ἔτους εὐρίσκονται μετὰ ἕξ μῆνας εἰς τὴν ἀντίθετον θέσιν καὶ τότε ἔχουσι τὰς μικρότερας.

Ἡ καμπύλη γραμμῆ, τὴν ὁποίαν διατρέχει ἡ γῆ, ὀνομάζεται **τροχιά**· ἡ τροχιά δὲ τῆς γῆς καλεῖται μὲ ἕτερον ὄνομα καὶ **ἐκλειπτικῆ**.

Αἱ τέσσαρες ὥραι τοῦ ἔτους.

Ἐκ τῆς ἐνιαυσίας κινήσεως τῆς γῆς προκύπτουσιν εἰς τὰς εὐκράτους ζώνας αἱ τέσσαρες ὥραι τοῦ ἔτους, διότι αἱ μεταβολαὶ τῆς διαρκείας τῆς ἡμέρας καὶ τῆς θέσεως τῆς γῆς ὡς πρὸς τὸν ἥλιον μεταβάλλουσι τὴν θερμοκρασίαν ἐκάστου τόπου καὶ προξενουσι τὰς ὥρας τοῦ ἔτους.

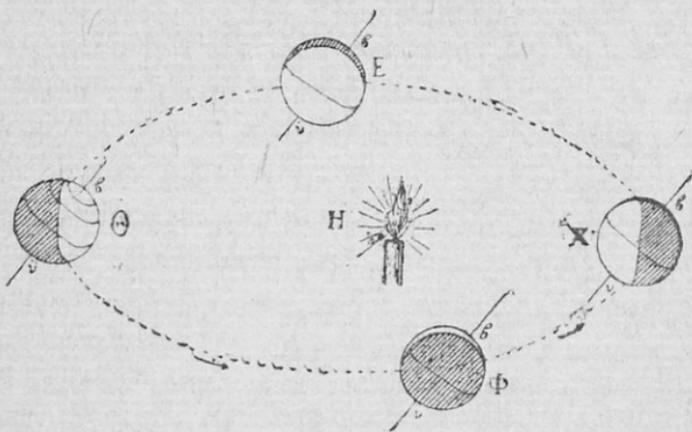
Ἡ τροχιά τῆς γῆς περὶ τὸν ἥλιον.

Ἐκάστη ὥρα τοῦ ἔτους διαρκεῖ τρεῖς μῆνας περίπου· τὸ **ἔαρ** ἀρχεται τὴν 8ην Μαρτίου, τὸ **θέρος** τὴν 8ην Ἰουνίου, τὸ **φθινόπωρον** τὴν 10 Σεπτεμβρίου καὶ ὁ **χειμῶν** τὴν 8ην Δεκεμβρίου.

ΣΗΜ. Αἱ ὥραι τοῦ ἔτους εἶναι ἀντίθετοι εἰς τὰ δύο ἡμισφαίρια· ὅταν π. χ. οἱ κάτοικοι τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου ἔχουσι θέρος, οἱ τοῦ νοτίου ἔχουσι χειμῶνα καὶ τὰν ἀπάλιν.

Ἡ κλίσις τοῦ ἄξονος τῆς γῆς ἐπὶ τὸ ἐπίπεδον τῆς τροχιάς αὐτῆς εἶναι ἡ αἰτία τῶν ὥρῶν τοῦ ἔτους. Εὐκόλως δὲ δυνάμεθα νὰ ἀντιλη-

φθῶμεν τούτου διὰ τῶν ἑξῆς πειραμάτων, δι' ὧν ἐννοοῦμεν ὡσαύτως καὶ τὴν ἀνεσώπητα τῶν ἡμερῶν καὶ νυκτῶν.

Ὁραὶ τοῦ ἔτους.

Πείραμα α') Ἐντὸς σκοτεινοῦ θαλάμου τοποθετοῦμεν ἐπὶ τραπέζης λαμπάδα ἀνημμένην παριστώσαν τὸν ἥλιον. Ἐπειτα κρατοῦντες ὑδρόγειον σφαῖραν, ἧς ὁ ἄξων νὰ εἶναι κατακόρυφος καὶ τὸ κέντρον αὐτῆς εἰς τὸ αὐτὸ μὲ τὴν φλόγα ὑψοῦ, διαγράφομεν ὀριζοντίως κύκλον περὶ κέντρον τὴν λαμπάδα, ὅστις θὰ εἶναι ἐκλειπτική, καὶ συγχρόνως περιστρέφομεν τὴν σφαῖραν.

Τότε παρατηροῦμεν

1) ὅτι φωτίζεται μόνον τὸ ἡμισυ τῆς σφαίρας σταθερῶς, τὸ δὲ ἕτερον ἡμισυ μένει εἰς τὸ σκότος.

2) ὅτι ἡ κατακόρυφος περιφέρεια, ἡ ἀποτελοῦσα τὸ ὄριον μεταξὺ φωτὸς καὶ σκότους κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ πειράματος τούτου, διέρχεται διὰ τῶν δύο πόλων.

3) εἰάν ἡ γῆ ἐστρέφετο οὕτω πως περὶ τὸν ἥλιον, ἕκαστον σημεῖον τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς θὰ ἦτο καθ' ἑκάστην σχετικῶς πρὸς τὸν ἥλιον εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν· αἱ ἡμέραι θὰ ἀποτελοῦντο ἐκ δώδεκα ὥρῶν καὶ αἱ νύκτες ἐπίσης· ἐπομένως δὲν θὰ διακρίνοντο αἱ ὥραι τοῦ ἔτους, ἀλλὰ τοιοῦτόν τι δὲν συμβαίνει· ὁ ἄξων ἄρα τῆς γῆς δὲν φέρεται ἐπὶ τὸ ἐπίπεδον τῆς ἐκλειπτικῆς καθέτως κατὰ τὴν περιφορὰν αὐτῆς περὶ τὸν ἥλιον.

Πείραμα β') Ἐπαναλαμβάνομεν τὸ αὐτὸ πείραμα, ἀλλὰ τώρα κλινόμεν ὀλίγον τὸν ἄξονα τῆς σφαίρας καὶ περιφέρομεν αὐτὴν πῆρξ τῆς ἀνημμένης λαμπάδος διαγράφοντες ὀριζοντίον κύκλον, ὅστις παριστᾷ τὴν ἐκλειπτικὴν, φροντίζοντες ὁμῶς νὰ τηρῶμεν τὸν ἄξονα τῆς σφαίρας κεκλιμένον $\frac{1}{4}$ ὀρθῆς γωνίας καὶ παράλληλον πρὸς ἑαυτόν.

Τότε παρατηροῦμεν·

1) ὅτι εἰς τὸ σημεῖον θ (δηλ. τὴν 8 Ἰουνίου) ἡ κλίσις τοῦ ἄξονος παρουσιάζει πρὸς τὸν ἥλιον τὸν B. πόλον, ἐνθ' ὁ N. εὐρίσκεται καθ' ὀλοκληρίαν εἰς τὴν σκιάν. Ἄν καὶ εἰς ὅλας τὰς περιπτώσεις τὸ ἡμισυ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς εὐρίσκεται εἰς τὸ φῶς, τὸ δὲ ἕτερον ἡμισυ εἰς τὴν σκιάν, παρατηροῦμεν ὅτι τὸ B. ἡμισφαίριον ἔχει τὸ πλεῖστον μέρος αὐτοῦ εἰς τὸ φῶς καὶ ἐλάχιστον μόνον εἰς τὸ σκότος. Πλὴν τούτου ἐπὶ

τοῦ αὐτοῦ ἡμισφαιρίου αἱ ἀκτίνες τοῦ ἡλίου πίπτουσι καθέτως καὶ προσδίδουσιν οὕτως εἰς αὐτὸ μεγαλύτεραν θερμότητα.

Ἐπομένως οἱ κάτοικοι τοῦ Β. ἡμισφαιρίου, εἰς οὓς περιλαμβάνομεθα καὶ ἡμεῖς ἐν Ἑλλάδι, κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἔχουσι **θέρος**, οἱ δὲ τοῦ νοτίου ἔχουσι **χειμῶνα**.

Εἰς τὴν θέσιν ταύτην τῆς γῆς, δηλ. εἰς τὸ σημεῖον Θ, εὐκόλως δυνάμεθα νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι οἱ παράλληλοι τέμνονται ἀνίσως ὑπὸ τοῦ ἡλιακοῦ φωτός, τοῦτο δὲ ἀκριβῶς εἶναι ἡ αἰτία τῆς ἀνισότητος τῶν ἡμερῶν καὶ τῶν νυκτῶν.

Ἐπειτα παρατηροῦμεν πῶς οἱ παράλληλοι τοῦ Β. ἡμισφαιρίου ἔχουσι μεγαλύτερον ἀριθμὸν μοιρῶν εἰς τὸ φωτιζόμενον μέρος ἢ εἰς τὴν σκιάν καὶ κατ' ἀκολουθίαν αἱ **ἡμέραι εἶναι μεγαλύτεραι τῶν νυκτῶν**· ἐφ' ὅσον δὲ προχωροῦμεν πρὸς τὸ Β. πόλον, αἱ ἡμέραι γίνονται μεγαλύτεραι· ἐν ᾧ εἰς τὸ Ν. ἡμισφαίριον συμβαίνει ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετον, αἱ νύκτες εἶναι μεγαλύτεραι τῶν ἡμερῶν καὶ βαίνουνσι ἀξαναμέναι καθ' ὅσον προχωροῦμεν πρὸς τὸν νότιον πόλον.

2) Πρὸς τοῦτοις παρατηροῦμεν ὅτι, ἐν ὅσῳ ἡ γῆ εὐρίσκεται ἐν τῇ θέσει ταύτῃ (Θ), πᾶσαι αἱ πρὸς τὸν Β. πόλον γειτονικαὶ χῶραι μένουσι σταθερῶς εἰς τὸ φῶς καθ' ὅλην τὴν περιστροφὴν τῆς γῆνης σφαίρας, τότε δὲ ἀκριβῶς ἔχομεν τὴν **πολικὴν καλουμένην ἡμέραν**, ἡ ὁποία διαρκεῖ ἕξ ὀλοκλήρους μῆνας εἰς τὸν βόρειον πόλον.

Ὅλως τὸ ἐναντίον συμβαίνει εἰς τὸν Ν. πόλον, ὁ ὁποῖος ἐπὶ ἕξ μῆνας κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν εὐρίσκεται εἰς τὸ σκότος, δηλ. εἰς πλήρη **πολικὴν νύκτα**.

3) Τελευταῖον παρατηροῦμεν ὅ,τι καὶ ἐν τῇ παραγράφῳ περὶ ἰσημερινοῦ εἶπομεν, ὅτι δηλ. οἰαδήποτε καὶ ἂν εἶναι ἡ θέσις τῆς γῆς ἐπὶ τῆς ἐκλειπτικῆς, ὁ ἰσημερινὸς τέμνεται εἰς δύο ἴσα μέρη· κατ' ἀκολουθίαν εἰς τὸν ἰσημερινὸν αἱ ἡμέραι καὶ αἱ νύκτες καθ' ὅλον τὸ ἔτος εἶναι ἴσης διαρκείας.

Τὴν 10ην Σεπτεμβρίου, ἤτοι μετὰ τρεῖς μῆνας, ἡ γῆ φθάει εἰς τὸ σημεῖον Φ, ὅπότε μεθ' ὅλην τὴν κλίσιν τοῦ ἄξονος ἀμφότεροι οἱ πόλοι φωτίζονται ἕξ ἴσου, πάντες δὲ οἱ παράλληλοι τέμνονται ὑπὸ τοῦ ἡλιακοῦ φωτός εἰς δύο ἴσα μέρη καὶ τότε ἔχομεν καθ' ὅλην τὴν γῆν ἡμέραν ἴσην πρὸς τὴν νύκτα (**φθινοπωρινὴν ἰσημερινίαν**). Ἀπὸ τῆς 10ης λοιπὸν Σεπτεμβρίου ἐν τῷ Β. ἡμισφαιρίῳ ἄρχεται τὸ **φθινοπώρον**.

Τὴν 8ην Δεκεμβρίου, ἤτοι τρεῖς μῆνας μετέπειτα, ἡ γῆ φθάει εἰς τὸ σημεῖον Χ, ὅτε πᾶσα ἡ περὶ τὸν Β. πόλον χώρα εὐρίσκεται εἰς παντελῆ σκιάν, ἐν ᾧ ὁ Ν. πόλος εὐρίσκεται εἰς τὸ φῶς. Τότε διὰ τὸ Β. ἡμισφαίριον (δι' ἡμᾶς) ἄρχεται ὁ **χειμῶν**, διὰ δὲ τὸ νότιον τὸ **θέρος**.

Τὴν 8ην Μαρτίου, τρεῖς μῆνας κατόπιν, ἡ γῆ φθάει εἰς τὸ σημεῖον Β, ὅτε οἱ δύο πόλοι αὐτῆς φωτίζονται πάλιν ἕξ ἴσου, ἡ ἡμέρα εἶναι ἴση πρὸς τὴν νύκτα καθ' ὅλην τὴν γῆν (**εαρινὴ ἰσημερινία**). Ἀπὸ τῆς ἡμέρας λοιπὸν ταύτης ἄρχεται ἐν τῷ Β. ἡμισφαιρίῳ τὸ **ἔαρ**.

ΣΗΜ. α') Ἐαρινὴν λοιπὸν ἰσημερινίαν καλοῦμεν τὴν χρονικὴν στιγμὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἄρχεται τὸ ἔαρ, καὶ φθινοπωρινὴν τὴν στιγμὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἄρχεται τὸ φθινοπώρον. Εἰς ἀμφοτέρας τὰς ἐποχὰς ταύτας τοῦ ἔτους καθ' ἅπασαν τὴν γῆν ἡ διάρκεια τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτός εἶναι ἴση.

ΣΗΜ. β') Τὴν μεγαλύτεραν ἡμέραν ἐν τῷ Β. ἡμισφαιρίῳ ἔχομεν τὴν 8ην Ἰουνίου, καθ' ἣν ἄρχεται τὸ θέρος, τότε δὲ ἐν τῷ Ν. ἔχουσι τὴν μικροτέραν· τὴν δὲ 8ην Δεκεμβρίου, ὅτε εἰς ἡμᾶς ἄρχεται ὁ χειμῶν, εἰς τὸ Ν. ἡμισφαίριον ἔχουσι τὴν μεγαλύτεραν ἡμέραν, εἰς δὲ τὸ Β. ἔχομεν τὴν μικροτέραν. Καὶ κατὰ μὲν τὴν πρώτην περίπτωσιν

ἔχομεν τὸ θερινὸν λεγόμενον ἡλιοστάσιον, κατὰ δὲ τὴν δευτέραν τὸ χειμερινόν.

ΠΕΡΙ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΥ ΕΝ ΓΕΝΕΙ

Μονάδες χρόνου καὶ ὑποδιαίρεσεις αὐτοῦ.

Ἐκ τῆς 24ώρου ἡμερησίας κινήσεως τῆς γῆς, ὡς εἴπομεν, παράγεται ἡ ἡμέρα καὶ ἡ νύξ. **Ἡμέραν** καλοῦμεν τὸ μεταξὺ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου καὶ τῆς δύσεως αὐτοῦ χρονικὸν διάστημα, ἀλλ' οἱ ἀστρονόμοι, ἐπειδὴ ὁ χρόνος τῆς ἡμέρας δὲν εἶναι πάντοτε ὁ αὐτός, ὀνομάζουσιν ἀκριβέστερον **ἡμέραν** τὸν χρόνον, καθ' ὃν ἡ γῆ τελεῖ μίαν στροφήν ὁλόκληρον περὶ τὸν ἄξονα αὐτῆς.

Ποῖον χρονικὸν διάστημα καλοῦμεν μῆνα; **Μῆνα** καλοῦμεν τὸ μεταξὺ δύο διαδοχικῶν πανσελήνων χρονικὸν διάστημα, ὁ χρόνος ὅμως οὗτος εἶναι $29 \frac{1}{2}$ περίπου ἡμερῶν. Ἴνα ὅμως δώσωσιν εἰς τοὺς μῆνας ἀκέραιον ἀριθμὸν ἡμερῶν, ἠναγκάσθησαν νὰ δώσωσιν εἰς ἄλλους μῆνας 31 ἡμέρας καὶ εἰς ἄλλους 30 καὶ εἰς τὸν Φεβρουάριον 28 καὶ κατὰ δίσεκτον ἔτος 29 ἡμέρας.

Τὸ χρονικὸν διάστημα, κατὰ τὸ ὅποιον ἡ γῆ ἐκτελεῖ τὴν περιφορὰν αὐτῆς περὶ τὸν ἥλιον, καλοῦμεν **ἔτος**.

Ἡ γῆ, ὡς εἴπομεν ἐν τῷ περὶ κινήσεως τῆς γῆς κεφαλαίῳ, ἐκτελεῖ τὴν περιφορὰν αὐτῆς περὶ τὸν ἥλιον εἰς 365 ἡμέρας, 5 ὥρας, 48' καὶ 47'', ἐπειδὴ ὅμως ὁ χρόνος οὗτος πρέπει νὰ ἀποτελῆται ἐξ **ἀκέραιου ἀριθμοῦ** ἡμερῶν, ἵνα μὴ ἡ αὐτὴ ἡμέρα ἀνήκη εἰς δύο διάφορα ἔτη, οἱ ἀστρονόμοι ἐπενόησαν διάφορα συστήματα, διὰ τῶν ὁποίων ἐπιζητεῖται ἡ κανονικὴ μέτρησις τοῦ χρόνου. Τὰ συστήματα ταῦτα καλοῦνται **ἡμερολόγια**.

Δύο εἶδη ἡμερολογίων ὑπάρχουσιν ἐν χρήσει, τὸ **Ἰουλιανὸν** καὶ τὸ **Γρηγοριανόν**.

Ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ Ἰουλιανοῦ ἡμερολογίου ἤρχισεν ἀπὸ τοῦ 45 ἔτους π. Χ. ὑπὸ τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος τῇ συνεργίᾳ τοῦ ἀστρονόμου Σωσιγένους μεταβάνας ἐξ Ἀλεξανδρείας εἰς Ῥώμην. Τότε παρεδέχθησαν κατὰ συνθήκην τρία μὲν ἔτη νὰ ἔχωσι 365 ἡμέρας, τὸ δὲ τέταρτον 366, ἦτοι τὰ πλεονάζοντα τέσσαρα τέταρτα τῆς ἡμέρας ἐξ ἐκάστου τῶν τεσσάρων ἐτῶν νὰ ὑπολογίζωνται εἰς μίαν ὅλην ἡμέραν, ἥτις νὰ προστίθεται εἰς τὸν Φεβρουάριον μεταξὺ τῆς 23 καὶ 24 αὐτοῦ ἕνεκα τοπικῆς αἰτίας· ἡ ἡμέρα αὕτη ἐκλήθη ante diem bisectum Kalendas

Martias, ήτοι ή έκτη πρό τής πρώτης Μαρτίου, δηλ. ή 24 Φεβρουαρίου δις επαναλαμβανομένη, εξ οῡ ώνομάσθη και τὸ τέταρτον έτος, τὸ εκ 366 ήμερῶν αποτελούμενον **δίσεκτον**.

Τὸ Ἰουλιανὸν ήμερολόγιον μεταχειρίζονται πάντες οἱ λαοὶ τής ορθοδόξου ανατολικῆς εκκλησίας.

Γένος ένεκεν έγένετο τὸ Γρηγοριανὸν ήμερολόγιον.

Ἐπειδὴ ή βάσις τοῦ Ἰουλιανοῦ ήμερολογίου δὲν εἶναι έντελῶς ακριβής, διότι τετράκις 5 ὥραι 48' και 47" αποτελοῦσι γινόμενον μικρότερον μιᾶς ήμέρας, ὁ πάπας Γρηγόριος ὁ 13ος τῷ 1582 τῇ συμπράξει πολλῶν επιστημόνων επεχείρησε νέαν διόρθωσιν τοῦ ήμερολογίου, απεφάσισαν δὲ νὰ αφαιρεθῶσι δέκα ήμέραι ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου τοῦ έτους 1582 και νὰ λογισθῇ ή πέμπτη τοῦ μηνὸς τούτου ὡς δεκάτη πέμπτη, νὰ αφαιρεθῶσι δὲ ἀκόμη και 3 ήμέραι ἀπὸ 400 επομένων έτῶν εκ τῶν αἰώνων τῶν εκφερομένων δι' ἀριθμητικῶν στοιχείων, ὧν τὰ δύο πρώτα ψηφία, θεωρούμενα ὡς αποτελοῦντα ἴδιον ἀριθμὸν, παράγουσιν ἀριθμὸν οὐχὶ διαιρητὸν διὰ 4 (1700, 1800, 1900, 2100).

Κατὰ τὴν ἀποφασισθεῖσαν λοιπὸν έκτοτε διαίρεσιν μόλις μετὰ 4 χιλιάδας έτη θὰ ὑπάρξῃ διαφορὰ μιᾶς ήμέρας μεταξὺ τής **γρηγοριανῆς** χρονολογίας και τής **μαθηματικῆς** ἀπολύτως ακριβοῦς ἀποδεικνυμένης.

Τὸ γρηγοριανὸν ήμερολόγιον παρεδέχθησαν σὺν τῷ χρόνῳ πάντα τὰ χριστιανικὰ έθνη πλὴν τῶν ορθοδόξων έθνῶν.

ΣΗΜ. α') Τὸ παρὰ τοῖς θῶμανοῖς εν χρήσει σεληνιακὸν έτος εἶναι περίοδος δωδεκαπλῆ τής σελήνης περί τὴν γῆν' έχει λοιπὸν 354 ήμέρας, 29 1/2 X 12.

ΣΗΜ. β') Τὸ **εκκλησιαστικὸν έτος** εἶναι και τοῦτο ήλιακὸν, δὲν αρχεται ὁμως ἀπὸ τής 1ης Ἰανουαρίου, ἀλλ' ἀπὸ τής 1ης Σεπτεμβρίου. Κατὰ τὴν ήμέραν ταύτην ή ήμετέρα εκκλησία ἀλλάσσει ἀριθμησιν τοῦ έτους τής ἰνδικτιου, τελουμένης ἐπὶ τούτῳ και ἱεροτελεστίας. Ἡ ἰνδικτιῶν (indictio), έτος ἐπισημύσεων, εἶναι περίοδος δεκαπενταετής, εἰσαχθεῖσα ὑπὸ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου τῷ 312 μ. Χ.

*** Ἐναστρος οὐρανός. ***

Ἐκ τῶν προηγουμένων μαθημάτων ἐδιδάχθημεν τί εἶναι **δριζων**, δηλ. ὅταν ἱστάμεθα ἐπὶ ὑψηλοῦ τόπου παρατηροῦμεν ὅτι περίξ ήμῶν

(1) Ἀπὸ τῶν ἀρχαιότατων χρόνων οἱ Σῖναι, οἱ Ἰνδοί, οἱ Αἰγύπτιοι, οἱ Χαλδαῖοι κατέγιναν εἰς τὴν παρατήρησιν τῶν ἀστρων.
Ψηφιοποίηθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

σχηματίζεται *κυκλική γραμμή*, ἣτις φαίνεται ὅτι χωρίζει τὴν γῆν ἀπὸ τὸν οὐρανόν.

Ἐπὶ τοῦ κύκλου αὐτοῦ τοῦ ὀρίζοντος φαίνεται ὅτι ἐπικάθηται ὁ *οὐράνιος θόλος*, ὁ ὁποῖος παρουσιάζει εἰς ἡμᾶς σχῆμα ἡμισφαιρίου.

Ἐὰν δὲ ὠραίαν τινὰ καὶ ἀνέφελον νύκτα παρατηρήσωμεν τοὺς ἀστέρας, οὗτοι φαίνονται εἰς ἡμᾶς ὡς ἐπικεκολλημένοι ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας μιᾶς ἀπεράντου κοίλης σφαίρας. Οἱ ἀρχαῖοι ἐπίστευον ὅτι ἀληθῶς τὰ ἄστρα ἦσαν ἐπὶ τοιαύτης σφαίρας προσηλωμένα.

Ἡ οὐρανία λοιπὸν αὕτη σφαῖρα εἶναι *φανταστική*, οἱ δὲ ἐγκατεσπαρμένοι εἰς τὸν χῶρον αὐτὸν (χάος) ἀστέρες ἔχουσι διαφόρους ἀπὸ τῆς γῆς ἀποστάσεις ὡς καὶ ἀπ' ἀλλήλων· καὶ μόνον, διότι εὐρίσκονται ἀφ' ἡμῶν εἰς παμμεγίστας ἀποστάσεις, φαίνονται εἰς ἡμᾶς ὡς μικρὰ λάμποντα σημεῖα.

Τὸν οὐράνιον αὐτὸν θόλον, τοῦ ὁποίου τὸ κέντρον εὐρίσκεται ἐπὶ τῆς γῆς, ὀνομάζομεν *οὐρανίαν σφαῖραν*.

Ἐκ τῶν Αἰγυπτίων παρέλαβον οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες τὰς ἀρχὰς τῆς ἀστρονομίας, τὴν ὁποίαν μετέπειτα ἀνύψωσαν διὰ τῶν ἀρχαίων *Ἰνδικῶν* λεγομένων *Φιλοσόφων* καὶ διὰ τῶν μεγάλων ἀστρονόμων καὶ γεωγράφων *Ἰπτάρχου*, βραδύτερον δὲ τοῦ *Πτολεμαίου* καὶ πολλῶν ἄλλων, εἰς ἀληθῆ ἐπιστήμην.

Κατὰ τὸν 16ον μ. Χ. αἰῶνα οἱ μεγάλοι ἀστρονόμοι *Κοπέρνικος*, *Κέπλερ* καὶ ὁ μέγας φυσιοδίφης *Γαλιλαῖος*, μετὰ τούτους δὲ κατὰ τὸν 17ον αἰῶνα καὶ κατὰ τὸν 18ον ὁ *Νεύτων*, ὁ *Λαπλάς* καὶ πολλοὶ ἄλλοι προήγαγον τὴν ἐπιστήμην μεταρρυθμίσαντες τὰς ἀρχὰς καὶ τὸ σύστημα τοῦ Πτολεμαίου καὶ διετύπωσαν τὸν νόμον ὅτι ὁ ἥλιος ἀποτελεῖ τὸ κέντρον, περὶ τὸ ὁποῖον στρέφεται ἡ γῆ καὶ πάντες οἱ πλανῆται.

ΣΗΜ. Ἀπὸ τῆς ἐφευρέσεως τοῦ τηλεσκοπίου (1606) ἄρχεται νέα ἐποχὴ ἐρευνῶν, μέχρις ὅτου ἐμβριθεῖς μελέται καὶ θεωρίαι μαθηματικαὶ ἠρμηνεύσαν καὶ ὑπελόγισαν τὰς κινήσεις τῶν οὐρανίων σωμάτων, αἵτινες διέπονται ὑπὸ θαυμασίων μηχανικῶν νόμων.

Γαλαξίας.

Γαλαξίας καλεῖται τὸ σύνολον ἀναριθμητῶν συμπυκνουμένων ἀστέρων, οἵτινες φαίνονται ἀπὸ τῆς γῆς ὡς νεφέλη φωτεινὴ, λευκοῦ χροιοῦ καὶ ἀκανόνιστος ἔκτεινομένη ἀπὸ Ν. πρὸς Β. Ἐννοεῖται ὅτι τὴν νεφέλην ταύτην τὴν βλέπομεν εἰς τὸν οὐρανὸν κατὰ τὰς αἰθρίας καὶ διαυγεῖς νύκτας.

Οἱ ἀστέρες αὐτοὶ φαίνονται ὡς κείμενοι πλησίον ἀλλήλων, ἀληθῶς ὅμως εὐρίσκονται εἰς λίαν ἀπομεμακρυσμένας ἀπ' αὐτῶν ἀποστάσεις.

Οἱ ἀστρονόμοι ὑπολογίζουσι τοὺς ἀστέρας τοῦ Γαλαξίου εἰς 18 περίπου ἑκατομμύρια.

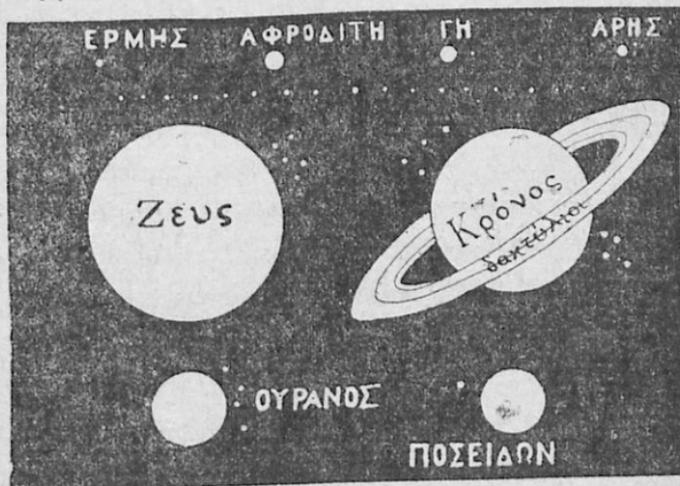
Ἀστέρες ἀπλανεῖς καὶ πλανῆται.

Ἀστέρες λέγονται τὰ φωτεινὰ σώματα, τὰ ὁποῖα παρατηροῦμεν τὴν νύκτα (1) εἰς τὸν οὐρανόν. Οἱ ἀστέρες διακρίνονται εἰς ἀπλανεῖς καὶ εἰς πλανήτας.

Ἀπλανεῖς λέγονται οἱ ἀστέρες ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἕνεκα τῆς μεγάλης ἀφ' ἡμῶν ἀποστάσεως φαίνονται εἰς ἡμᾶς ὅτι οὐδέποτε μεταβάλλουσι τὴν πρὸς ἀλλήλους θέσιν, ἐνῶ πρᾶγματι κινουῦνται μετὰ μεγίστης ταχύτητος καὶ ἔχουσι ἴδιον φῶς.

Οἱ ἀπλανεῖς κεῖνται τάσον μακρὰν ἀπὸ τῆς γῆς, ὥστε ἀπαιτοῦνται 5 ἔτη καὶ 8 μῆνες, ἵνα φθάσῃ τὸ φῶς εἰς τὴν γῆν τοῦ πλησιεστέρου εἰς ἡμᾶς ἀπλανοῦς, ἐνῶ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου φθάνει ἐντὸς 8 πρώτων λεπτῶν καὶ 16 δευτέρων.

Διαίσεις ἀπλανῶν ἀστέρων. Οἱ ἀπλανεῖς ἀστέρες διαίρουνται εἰς 7 τάξεις ἢ μεγέθη, ἀναλόγως τῆς λαμπρότητος ἐκάστου αὐτῶν. Οἱ ἀποτελοῦντες τὰς πρώτας ἕξ τάξεις εἶναι 6,000 περίπου, ὁρατοὶ διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ· τῆς δὲ ἑβδόμης τάξεως ἀριθμοῦνται εἰς πολλὰ ἑκατομμύρια καὶ εἶναι ὁρατοὶ μόνον διὰ τηλεσκοπίου.

Οἱ πλανῆται.

ΣΗΜ. Κατὰ τὸν Γάλλον ἀστρονόμον **Φλαμμариόν** οἱ ἀπλανεῖς ἀστέρες κατὰ

1) Διότι τῆς ἡμέρας ἐμποδίζει ἡμᾶς ἡ λάμψις τοῦ ἡλίου νὰ βλέπωμεν τὰ σώματα ταῦτα.

λόγον τὰς λάμπειας καὶ τοῦ μεγέθους αὐτῶν διαιροῦνται ὑπὸ τῶν ἀστρονόμων εἰς 16 κατηγορίας. Οἱ τῆς πρώτης κατηγορίας εἰσὶ 19, οἱ δὲ τῆς 14ης 30,000,000. Οἱ μέχρι τῆς 14 κατηγορίας ἀστέρες ἀριθμοῦνται εἰς 45,000,000, οἱ ὅλοι δὲ ἀστέρες συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν τῆς 15ης καὶ 16ης κατηγορίας ὑπολογίζονται εἰς 100,000,000.

Πλανῆται λέγονται οἱ ἀστέρες ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι διαρκῶς μεταβάλλουσι θέσιν ὡς πρὸς τοὺς ἄλλους ἀστέρας. Ἡ κίνησις δὲ αὕτη καθίσταται αἰσθητὴ εἰς ἡμᾶς λόγῳ τῆς μικροτέρας ἀποστάσεως αὐτῶν ἀπὸ τῆς γῆς.

Ἡ κίνησις τῶν πλανητῶν ὀφείλεται εἰς τὸ γεγονός ὅτι οὗτοι κείμενοι ἀσυγκρίτως πλησιέστερον πρὸς τὸν ἥλιον ἢ οἱ ἀπλανεῖς ἔλκονται ἰσχυρῶς ὑπ' αὐτοῦ καὶ οὕτως εἶναι ἠναγκασμένοι νὰ κινῶνται, ὡς καὶ ἡ γῆ, περὶ τὸν ἥλιον, ἐνῶ συγχρόνως στρέφονται καὶ περὶ τὸν ἄξονα αὐτῶν.

Οἱ πλανῆται δὲν ἔχουσιν ἴδιον φῶς, εἶναι ἐτερόφωτοι, τὸ δὲ φῶς, τὸ ὁποῖον πέμπουσιν εἰς ἡμᾶς τὴν νύκτα, δέχονται ἀπὸ τοῦ ἡλίου, ἐνῶ οἱ ἀπλανεῖς, ὡς εἴπομεν, ἔχουσιν ἴδιον φῶς, εἶναι αὐτόφωτοι.

ΣΗΜ. α') Τοὺς πλανήτας παρατηρῶν τις διὰ τηλεσκοπίου βλέπει αὐτοὺς μεγεθυνομένους, ἐνῶ οἱ ἀπλανεῖς παραμένουσιν ὡς ἀπλᾶ φωτεινὰ σημεῖα.

ΣΗΜ. β') Ὅταν ὁ οὐρανὸς τὴν νύκτα εἶναι αἰθρῖος, δυνάμεθα προχείρως νὰ διακρίνωμεν τοὺς πλανήτας ἀπὸ τῶν ἀπλανῶν, καθ' ὅσον τῶν μὲν πλανητῶν τὸ φῶς εἶναι σταθερὸν καὶ ἤρεμον, τῶν δὲ ἀπλανῶν μαρμαρίζει (τρεμοσθίγει). Ἀσφαλέστερον ὅμως διακρίνομεν ἀστέρα τινά, ἂν εἶναι πλανήτης, παρατηροῦντες ἂν μετὰ μίαν ἢ δύο ἡμέρας μεταβάλληται ἡ σχετικὴ ἀπόστασις αὐτοῦ πρὸς ἕτερον ἀπλανῆ ἀστέρα.

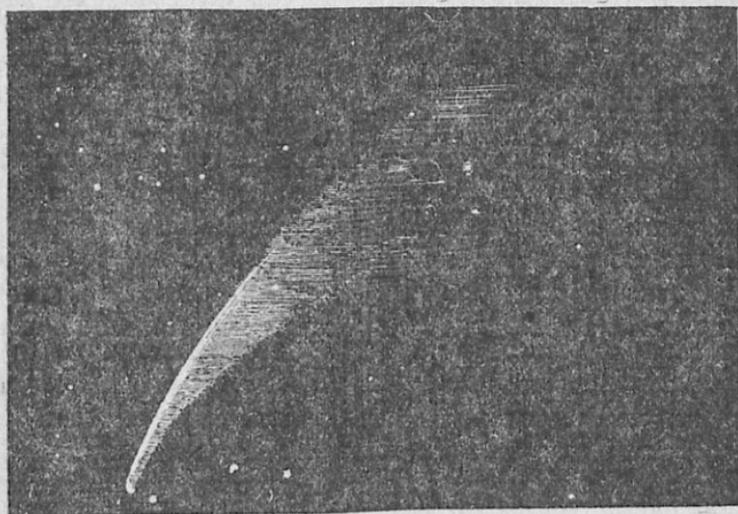
Ἄστερισμοί.

Οἱ ἀπλανεῖς ἀστέρες, ἐπειδὴ τηροῦσι πάντοτε τὴν αὐτὴν πρὸς ἀλλήλους σχετικὴν θέσιν, ἀποιολεῦσι πάντοτε τὸ αὐτὸ σχῆμα. Τὰ τοιαῦτα ἀθροίσματα ἢ συμπλέγματα ἀστέρων, τὰ ἀποτελοῦντα ὄρισμένον σχῆμα, ὀνομάζονται **ἀστερισμοί**. Ἐδωκαν δὲ εἰς τὰ συμπλέγματα ταῦτα ἢ τὸ ὄνομα τοῦ σχήματος, πρὸς τὸ ὁποῖον φαίνεται ὅτι ὁμοιάζει τοῦτο, ἢ ὀνόματα ἀνθρώπων ἢ ζώων ἐκ τῆς μυθολογικῆς ἢ τῆς σημερινῆς ἐποχῆς.

Οἱ κυριώτεροι τῶν ἀστερισμῶν εἶναι ἡ μεγάλη Ἄρκτος, ἡ μικρὰ Ἄρκτος, ὁ Ταῦρος, αἱ Πλειάδες (Πούλια), ὁ Ὠρίων καὶ οἱ δώδεκα τῶν ζωδίων. Ὁ λαμπρότερος ἐκ τῶν ἑπτὰ ἀστέρων, τῶν ἀποτελοῦντων τὴν μικρὰν Ἄρκτον, ὀνομάζεται **βόρειος πολικὸς ἀστήρ**, διότι δεικνύει τὴν διεύθυνσιν πρὸς τὸν βόρειον πόλον καὶ τοῦ ὁποίου τὸ φῶς χρειάζεται νὰ φθάσῃ εἰς τὴν γῆν 50 ἔτη.

Δορυφόροι λέγονται οἱ μικρότεροι ἀστέρες τῶν πλανητῶν, οἱ ὁποῖοι περιφέρονται κανονικῶς πέριξ πλανήτου τινὸς καὶ στρέφονται μετ' αὐτοῦ ταυτοχρόνως περὶ τὸν ἥλιον. Ἡ γῆ ἔχει δορυφόρον τὴν σελήνην.

Κομήται λέγονται τὰ παράδοξα ἐκεῖνα οὐράνια σώματα, τὰ ὁποῖα ἐμφανίζονται ἐκτάκτως ἐν τῷ οὐρανῷ, φέρουσι πυρῆνα, ὅστις

Κομήτης.

εἶναι φωτεινὸς δίσκος, κόμην καὶ οὐρὰν φωτοβόλον, ἄλλοι μικρὰν καὶ ἄλλοι μεγάλην· εἶναι δὲ ὄρατοὶ ἐπὶ τινα χρόνον καὶ εἶτα ἐξαφανίζονται ἄλλοι μὲν διὰ παντός, ἄλλοι δὲ ἐπανέρχονται κατὰ μικροχρονίους καὶ ἄλλοι κατὰ πολυχρονίους περιόδους.

Διάπτοντες ἀστέρες λέγονται τὰ πολὺ μικρὰ φωτεινὰ ἐκεῖνα σώματα, τὰ ὁποῖα βλέπομεν τὴν νύκτα νὰ διασχίζωσι τὸν οὐρανὸν ὡς πύραυλοι (ῥοκέτται). Φαίνεται δὲ ὅτι ἡ καταγωγή των συνδέεται πολὺ στενωῶς μὲ τοὺς κομήτας.

Γίνονται δὲ ταῦτα διάπυρα, διότι προστρίβονται ἰσχυρῶς ἐπὶ τῆς ἀτμοσφαιρας τῆς γῆς.

Ἡλιος.

Ὁ ἥλιος εἶναι ὁ πλησιέστερος εἰς τὴν σφαῖραν ἡμῶν ἐκ τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων, εἶναι δὲ σφαῖρα οὐχὶ στερεά, ὡς ἡ γῆ, ἀλλὰ ῥευστή καὶ διάπυρος, μεγαλυτέρα τῆς γῆς· ἐπειδὴ δὲ ἀπέχει πολὺ ἀφ' ἡμῶν, φαίνεται εἰς ἡμᾶς ὡς λαμπρὸς μικρὸς δίσκος.

ΣΗΜ. Ἡ ἐν τῇ ἡλίῳ θερμότης εἶναι μεγαλύτερα τοῦ τετηκότος σιδήρου, τὸ δὲ φῶς αὐτοῦ εἶναι τόσο λαμπρόν, ὥστε οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν δὲν δύνανται ἀπροφύλακτον νὰ ἀτενίσωσιν ἐπὶ πολὺ πρὸς αὐτόν. Δυνάμεθα ὅμως νὰ παρατηρήσωμεν τὸ στρογγύλον σχῆμά του καὶ τὰς κηλίδάς του, ἐὰν μελανώσωμεν τεμάχιον ὑάλου διὰ φλογὸς λαμπτήρος.

Ὁ ἥλιος δύνανται νὰ περιλάβῃ 1.310.000 σφαίρας μεγάλας ὡς τὴν γῆν, ἥτοι εἶναι 1.310.000 φορὰς μεγαλύτερος τῆς γῆς· ἡ διάμετρος αὐτοῦ εἶναι 1.394.000 χιλιόμετρα.

Ὁ ἥλιος ἀπέχει τῆς γῆς 149.501.000 χιλιόμετρα, ἥτοι σφαῖρα τηλεβόλου διανύουσα 500 μέτρα τὸ δευτερόλεπτον θὰ ἐχρειάζετο τρία ἔτη διὰ νὰ φθάσῃ ἀπὸ τῆς γῆς εἰς τὸν ἥλιον. Ἐκ τοῦ ἡλίου, ὡς εἶπομεν, μεταδίδεται τὸ φῶς καὶ ἡ θερμότης εἰς τὴν γῆν καὶ τοὺς λοιποὺς πλανήτας.

ΣΗΜ. Πρὸς σαφεστέραν ἔτι ἰδέαν τῆς χωριζούσης ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ ἡλίου ἀποστάσεως φέρομεν καὶ τὸ ἑξῆς παράδειγμα·

Ἐὰν μία ἀτμάμαξκ ἀναχωρήσῃ ἐκ τῆς γῆς μετὰ ταχύτητος 60 χιλιομέτρων καθ' ὄραν, θὰ φθάσῃ εἰς τὸν ἥλιον μετὰ 300 ἔτη, ἐνῶ ἡ αὐτὴ ἀτμάμαξκ θὰ ἐχρειάζετο μόνον 30 ἡμέρας διὰ νὰ ἐκτελέσῃ ὁλόκληρον τὴν περιφορὰν τῆς γῆς. Ἡ ἀπόστασις δὲ αὐτῆ τοῦ ἡλίου εἶναι ἀσήμαντος συγκρινομένη μετὰ τὴν χωριζούσαν ἡμᾶς ἀπὸ τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων.

Ὅπως δώσωμεν ἰδέαν τινὰ εἰς τοὺς μαθητὰς μας περὶ τῶν μεγάλων ἀποστάσεων, λέγομεν εἰς αὐτοὺς καὶ τὰ ἑξῆς. Πάντα τὰ ἀντικείμενα, ὅσον μακρότερον εὐρίσκονται ἀπὸ ἡμᾶς, τόσο μικρότερα φαίνονται. Ἐὰν π. χ. ὑπάγωμεν πολὺ μακρὰν καὶ παρατηρήσωμεν ἐκεῖθεν ἐν δένδρον ἢ μίαν οἰκίαν, θὰ μᾶς φανῶσι πολὺ μικρότερα ἢ ὅτε ἐβλέπομεν αὐτὰ ἐκ τοῦ πλησίον. Ὁ χάρτινος ἀετός, ὅσον ὑψηλότερα ἀναβαίνει, τόσο μικρότερος φαίνεται. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ ἥλιος, ἐνῶ εἶναι σφαῖρα πημμεγίστη, φαίνεται ἐν τούτοις σμικρότατος.

Ἡλιακὸν ἢ πλανητικὸν σύστημα.

Ἡ γῆ, ὡς εἶπομεν, ἢ σελήνη καὶ ὄλοι οἱ πλανῆται μετὰ τῶν δορυφόρων αὐτῶν, κομῆται τινες καὶ ἄπειροι διάττοντες ἀστέρες περιφέρονται κανονικῶς περὶ τὸν ἥλιον, ὁ ὁποῖος πάλιν κινεῖται μετὰ μεγάλης ταχύτητος εἰς τὸ διάστημα. Πάντες δὲ οὗτοι συναποτελοῦσι τὸ **Ἡλιακὸν ἢ πλανητικὸν λεγόμενον σύστημα.**

Οἱ πλανῆται μετὰ τῶν δορυφόρων αὐτῶν κατὰ σειρὰν ἀποστάσεως ἀπὸ τοῦ ἡλίου εἶναι οἱ ἑξῆς.

Ὁ Ἑρμῆς, 2) ἡ Ἀφροδίτη, 3) ἡ Γῆ μετὰ τοῦ δορυφόρου αὐτῆς, τῆς σελήνης. 4) ὁ Ἄρης μετὰ δύο δορυφόρων, 5) ὁ Ζεὺς μετὰ πέντε (οὗτος εἶναι ὁ μέγιστος πάντων), 6) ὁ Κρόνος μετὰ 8 δορυφόρων καὶ

τριῶν δακτυλίων ἐγκλειόντων αὐτὸν κατὰ τὸ μέσον περίπου, 7) ὁ Οὐρανὸς μετὰ τεσσάρων δορυφόρων καὶ 8) ὁ Ποσειδῶν μεθ' ἑνός.

ΣΗΜ. Οἱ δακτύλιοι τοῦ Κρόνου ἀποτελοῦνται ἐκ μεγάλου πλήθους σωματιδίων φερομένων περὶ τὸν πλανήτην ὡς δορυφόρων αὐτοῦ, φωτίζονται δὲ καὶ οὗτοι ὑπὸ τοῦ ἡλίου.

Περὶ τοῦ σύμπαντος γενικῶς.

Τὰς στοιχειώδεις γνώσεις τῆς ἀστρονομίας δυνάμεθα νὰ συνοψίσωμεν εἰς τὰ ἑξῆς.

Ὁ ἥλιος, ἡ καρδία τοῦ σύμπαντος, εἶναι τὸ κέντρον τοῦ φωτός, τῆς θερμότητος καὶ ἐν γένει τῆς ζωῆς. Περὶ τὸν ἥλιον περιφέρονται οἱ πλανῆται, μεταξὺ τῶν ὁποίων, ὡς εἶπομεν, εὐρίσκεται καὶ ἡ γῆ. Περὶ τοὺς πλανήτας περιφέρονται εἰς ἢ περισσότεροι **δορυφόροι**, ὡς ἡ σελήνη περὶ τὴν γῆν. Πάντες δὲ οἱ ἄλλοι ἀστέρες εἶναι ἥλιοι ὅμοιοι ὁπωσδήποτε πρὸς τὸν ἡμέτερον ἥλιον, λίαν ἀπομακρυσμένοι ἡμῶν· ἔλκονται δὲ ἀμοιβαίως πάντα ταῦτα τὰ σώματα καὶ κινοῦνται μετὰ καταπληκτικῆς ταχύτητος ἐν τῷ διαστήματι.

Φαινομενικαὶ κινήσεις τοῦ ἡλίου.

Ἐξ ὧν ἐμάθομεν γνωρίζομεν ὅτι ἡ γῆ κινεῖται περὶ τὸν ἄξονά της ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς καὶ ὅτι ἡ ἥλιος μένει **ἀκίνητος**.

Μόλα ταῦτα βλέπομεν, ὅτι καθ' ἑκάστην πρωΐαν ὁ ἥλιος ἀνέρχεται ἐξ ἀνατολῶν εἰς τὸν ὀρίζοντα καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον πλησιάζει τὸν μεσημβρινὸν τοῦ τόπου, ὅστις κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν ἔχει μεσημβρίαν.

Κατόπιν ἀρχίζει μικρὸν κατὰ μικρὸν νὰ κατέρχεται πλησιάζων τὸ τέλος τοῦ ὀρίζοντος ἀντιθέτως τοῦ μέρους, ὅπου ἀνέτειλεν, ἕως ὅτου κρυφθῆ πρὸς δυσμὰς.

Ἐκτὸς τῆς φαινομενικῆς ταύτης κινήσεως ἔχομεν καὶ ἑτέραν φαινομενικὴν κίνησιν αὐτοῦ, ἀλλὰ ταύτην πολὺ βραδεῖαν, τὴν ὁποίαν διακρίνομεν παρατηροῦντες τὴν ἀπ' αὐτοῦ ἀπόστασιν τῶν διαφόρων ἀστέρων καὶ τῶν ἀστερισμῶν τοῦ **ζωδιακοῦ κύκλου**, ὅπου διὰ νὰ διατρέξῃ δῆθεν ὁ ἥλιος τὴν τροχίαν τῆς φαινομενικῆς αὐτῆς κινήσεως, τῆς καλουμένης **ἐλλειπτικῆς** ἢ τοῦ **ζωδιακοῦ κύκλου**, ἀπαιτεῖται χρονικὸν διάστημα 365 ἡμερῶν.

Ἐπὶ μακρὸν χρόνον οἱ ἄνθρωποι ἐπίστευον ἀπατώμενοι ἐκ τῶν ἀνωτέρω ὅτι ἡ ἥλιος κινεῖται.

Πρὸς πλήρη κατανόησιν τῶν ἀνωτέρω, ὅτι ὁ ἥλιος δὲν κινεῖται, φέρομεν τὰ ἐξῆς παραδείγματα.

Ὅταν εὐρισκόμεθα ἐντὸς σιδηροδρομικῆς ἀμάξης κινουμένης, νομίζομεν ὅτι ἡμεῖς καὶ οἱ λοιποὶ ἐν τῇ ἀμάξῃ μένομεν ἀκίνητοι, τὰ δὲ πέραξ ἀντικείμενα, οἱ στῦλοι τῶν τηλεγράφων, τὰ δένδρα, αἱ οἰκίαι κτλ. ὅτι φεύγουσι πρὸς τὴν ἀντίθετον διεύθυνσιν.

Τὸ αὐτὸ παρατηροῦμεν καὶ ὅταν ταξιδεύωμεν ἐντὸς πλοίου· νομίζομεν ὅτι τὸ πλοῖον ἀκίνητεῖ, αἱ δὲ πέραξ ἀκταὶ καὶ τὰ ἐπ' αὐτῶν κινουῦνται, ἐν ᾧ συμβαίνει τὸ ἀντίθετον. Ἐὰν πάλιν πλέωσι συγχρόνως δύο πλοῖα, δυσκολευόμεθα νὰ πιστεύσωμεν ποῖον ἐκ τῶν δύο πλοίων κινεῖται· ἐκεῖνο ἐπὶ τοῦ ὁποῖου ἐπιβαίνομεν ἢ τὸ ἕτερον; Ἡ γῆ λοιπόν, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἰστάμεθα, εἶναι ἀπαράλλακτα ὅπως τὸ ταξιδεῦον πλοῖον πέραξ τοῦ ἡλίου.

Νομίζομεν ὅτι ἡ γῆ ἀκίνητεῖ καὶ ὅτι ὁ ἥλιος κινεῖται, ἐνῶ συμβαίνει ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετον.

Σελήνη.

Ἡ σελήνη, ὁ ὠραῖος καὶ λαμπρὸς ἀστὴρ, ὁ φωτίζων ἡμᾶς τὴν νύκτα, ὅστις εἶναι, ὡς εἶπομεν, ὁ δορυφόρος τῆς γῆς, εἶναι σφαῖρα, φαίνεται δὲ εἰς ἡμᾶς κατὰ περιόδους ὑπὸ διαφόρους μορφὰς καὶ εἶναι 50 περίπου φορὰς μικροτέρα τῆς γῆς.

Ἡ σελήνη φαίνεται εἰς ἡμᾶς πολλάκις μεγαλυτέρα τοῦ ἡλίου, διότι εὐρίσκεται 384 φορὰς πλησιέστερον πρὸς ἡμᾶς.

Σφαῖρα τηλεβόλου θὰ ἐχρειάζετο 9 ἡμέρας, ὅπως φθάσῃ ἀπὸ τῆς γῆς εἰς τὴν σελήνην.

Ἀτμάμαξα τρέχουσα μετὰ μεγίστης ταχύτητος, 60 χιλιομέτρων καθ' ὄραν, ἤθελε διανύσει τὴν ἀπόστασιν ταύτην εἰς διάστημα 9 τοῦλάχιστον μηνῶν.

Ἡ σελήνη στρέφεται περὶ τὴν γῆν εἰς διάστημα 27 ἡμερῶν καὶ 8 περίπου ὥρῶν· στρέφεται δὲ συγχρόνως καὶ περὶ ἑαυτὴν ἐν ἴσῳ ἀκριβῶς χρονικῷ διαστήματι.

Ἐνεκα λοιπὸν τῆς περιφορᾶς τῆς σελήνης περὶ τὴν γῆν, ἐνῶ συγχρόνως αὕτη στρέφεται, ὡς εἶπομεν, καὶ περὶ τὸν ἑαυτῆς ἄξονα ἐν ἴσῳ χρονικῷ διαστήματι, βλέπομεν ἀπὸ τῆς γῆς πάντοτε τὸ αὐτὸ ἡμισφαίριον τῆς σελήνης.

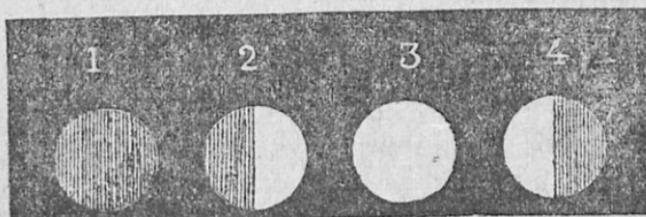
ΣΗΜ. Ἡ σελήνη, ὅπως καὶ ἡ γῆ, δὲν εἶναι σῶμα αὐτόφωτον, τὸ δὲ φῶς, τὸ

ὅποιον αὐτὴ ἐν καιρῷ νυκτὸς ἀνακλᾷ πρὸς ἡμᾶς, εἶναι αὐτὸ τὸ ἡλιακὸν φῶς, τὸ ὅποιον καὶ ἡ σελήνη, ὡς καὶ ἡ γῆ, δέχεται παρὰ τοῦ ἡλίου.

Ἐὰν παραστήσωμεν τὴν γῆν δι' ἐνὸς κύκλου ἔχοντος διάμετρον πέντε χιλιοστών τοῦ μέτρου, ἡ σελήνη θὰ παρίσταται δι' ἐνὸς μικροτάτου κύκλου ἔχοντος διάμετρον ἐνὸς καὶ ἡμίσεος χιλιοστομέτρου, ἡ δὲ ἀπόστασις τῆς σελήνης ἀπὸ τῆς γῆς θὰ παρίσταται διὰ γραμμῆς 15 ἑκατοστών τοῦ μέτρου.

Ἐὰν δὲ ἠθέλωμεν νὰ παραστήσωμεν τὸν ἥλιον εἰς τὰς αὐτὰς ἀναλογίας, ἔπρεπε νὰ χαράξωμεν κύκλον ἔχοντα διάμετρον πενήτηνδεκα ἕξ ἑκατοστομέτρων καὶ νὰ θέσωμεν αὐτὸν εἰς ἀπόστασιν ἐξήκοντα μέτρων ἀπὸ τοῦ κύκλου τοῦ παριστῶντος τὴν γῆν.

Φάσεις τῆς σελήνης. Ὀνομάζομεν **φάσεις** τῆς σελήνης τὰς μορφάς, τὰς ὁποίας παρουσιάζει ἡ ὄψις αὐτῆς κατὰ τὴν μηνιαίαν πορείαν περὶ τὴν γῆν ἀναλόγως τῆς θέσεως αὐτῆς καὶ ἐν σχέσει πρὸς τὴν γῆν καὶ τὸν ἥλιον.

1) Νέα σελήνη. 2) 1ον τέταρτον. 3) Πανσέληνος. 4) Τελευταῖον τέταρτον.

Αἱ φάσεις τῆς σελήνης εἰσὶν αἱ ἑξῆς·

Νέα σελήνη, πρῶτον τέταρτον, πανσέληνος καὶ τελευταῖον τέταρτον.

ΣΗΜ. Ἡ γῆ κατὰ τὴν περιφέρειαν αὐτῆς περὶ τὸν ἥλιον παρασύρει μεθ' ἑαυτῆς καὶ τὴν σελήνην. Κατ' ἀκολουθίαν τῆς ἐκτοπίσεως ταύτης τῆς σελήνης ἡ μηνιαία χρονικὴ περίοδος τῶν φάσεων εἶναι μεγαλύτερα κατὰ δύο ἡμέρας περίπου τῆς περιφέρειας τῆς σελήνης περὶ τὴν γῆν.

Πείραμα α') Ἐὰν παραστήσωμεν τὸν ἥλιον δι' ἀνημμένου κυρίου καὶ τὴν σελήνην διὰ σφαίρας λευκῆς, ἐξαρτωμένης ἐκ τινος νήματος, δυνάμεθα νὰ ἀναπτύξωμεν εἰς τοὺς μαθητὰς τὰς **φάσεις** τῆς σελήνης, περιφέροντες τὴν σφαῖραν ταύτην περὶ τινὰ μαθητὴν (ἢ ἑμάδα μαθητῶν) παριστῶντα τὴν γῆν.

Καταδεικνύεται δὲ διὰ τοῦ πειράματος τούτου ὅτι αἱ φάσεις τῆς σελήνης ἔχουσι διάφορον μορφήν, τὴν ὅποیان παρουσιάζει εἰς ἡμᾶς τὸ φωτιζόμενον ἡμισφαίριον τῆς σελήνης, τοῦ ὁποίου παρατηροῦμεν μέρος κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον μέγα ἀναλόγως τῆς σχετικῆς θέσεως τῆς σελήνης, τῆς γῆς καὶ τοῦ ἡλίου.

ΣΗΜ. α') **Νέαν δεξιάνην** ἔχομεν, ὅταν ἡ σελήνη εὐρίσκηται μεταξὺ τοῦ ἡλίου καὶ τῆς γῆς, δὲν εἶναι δὲ εἰς ἡμᾶς ὄρατὴ κατὰ τὴν νύκτα, διότι εἶναι ἐστραμμένον πρὸς τὴν γῆν τὸ ἀφώτιστον αὐτῆς ἡμισφαίριον.

β') **Πρῶτον τέταρτον** τῆς σελήνης ἔχομεν, ὅταν αὐτὴ ἀφ' ἐκκενόμενης φθάσεως μέχρι τοῦ ἡμίσεος τοῦ φωτιζόμενου δίσκου τῆς.

γ') **Πανδέξιαν** ἔχομεν, ὅταν εὐρίσκωμεν ὀλόκληρον τὸν φωτιζόμενον δίσκον· συμβαίνει δὲ κατὰ τὰς ἑκατέρωθεν ἡμερᾶς ἐν ᾗ θύει ὁ ἥλιος νὰ ἀνατέλλῃ ἡ σελήνη.

δ) **Τελευταίον τέταρτον** τῆς σελήνης ἔχομεν, ὅταν αὐτὴ ἐλαττουμένη καταντήσῃ εἰς τὸ ἡμισυ τοῦ φωτιζομένου δίσκου τῆς.

Τέλος μετὰ $29 \frac{1}{2}$ ἡμέρας ἐπανερχεται ἀντικρὺ τοῦ ἡλίου ἀνατέλλουσα καὶ δύουσα συγχρόνως μετὰ τοῦ ἡλίου.

Ἐκλείψεις καλεῖται ἡ ἀπόκρυψις οὐρανοῦ τινὸς σώματος ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν ἔνεκα τῆς παρεμβολῆς ἄλλου οὐρανοῦ σώματος μεταξὺ τοῦ ἀποκρυπτομένου καὶ ἡμῶν.

Ἐκλείψεις ἡλίου συμβαίνει, ὅταν ἡ σελήνη παρεντίθῃται μεταξὺ τοῦ ἡλίου καὶ τῆς γῆς, δηλ. συμπίπτῃ, ὥστε τὰ κέντρα τῶν τριῶν αὐτῶν ἀστέρων νὰ εὐρίσκωνται ἐπὶ τῆς εὐθείας γραμμῆς. Τότε ἡ σελήνη ἀποκρύπτουσα ἀπὸ τῆς γῆς τὸν ἥλιον προβάλλει τὴν σκιὰν αὐτῆς ἐπὶ τῆς γηίνης ἐπιφανείας, ἣτις σκιά εἶναι πολὺ περιορισμένη, καθ' ὅσον ἡ σελήνη εἶναι μικροτέρα, ὡς εἶπομεν, τῆς γῆς.

Ἐκλείψεις σελήνης συμβαίνει, ὅταν ἡ γῆ παρεντίθῃται μεταξὺ τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης, συμπίπτῃ δὲ ὥστε ἡ σκιά τῆς γῆς συμπίπτουσα ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς σελήνης νὰ ἐμποδίσῃ αὐτὴν ἀπὸ τοῦ νὰ λαμβάνῃ ἐκ τοῦ ἡλιακοῦ φωτός.

Αἱ ἐκλείψεις τῆς σελήνης γίνονται ὄραταί δι' ὅλον τὸ γήινον ἡμισφαίριον, ἰὸ ὁποῖον ἔχει ὑπὲρ τὸν ὀρίζοντα τὴν σελήνην.

Πείραμα β'. Ἐπαναλαμβάνων ὁ διδάσκαλος τὸ πρῶτον πείραμα δεικνύει πρὸς τοὺς μαθητὰς τὸν τρόπον, καθ' ὃν παράγονται αἱ ἐκλείψεις. Ἀποδεικνύει δὲ οὕτως ὅτι αἱ ἐκλείψεις δὲν συμβαίνουσι συχνάκις· καὶ πράγματι πολὺ σπανίως οἱ τρεῖς οὗτοι ἀστέρες εὐρίσκονται ἐπὶ τῆς εὐθείας, διότι ἡ σελήνη κατὰ τὴν περιφορὰν αὐτῆς περὶ τὴν γῆν δὲν κινεῖται ἀκριθῶς ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου τῆς ἐκλειπτικῆς, ἀλλὰ δις μόνον καθ' ἑκάστην περιφορὰν αὐτῆς τέμνει τὸ ἐπίπεδον τοῦτο.

Ἐκλειπτικῆ. Ἡ τροχιά τῆς γῆς, ὡς καὶ ἡ τῶν πλανητῶν, ἔχει σχῆμα ἑλλείψεως καὶ καλεῖται **ἐκλειπτικῆ**, διότι, ὅταν ἐπ' αὐτῆς εὐρεθῇ ὁ ἥλιος, ἡ γῆ καὶ ἡ σελήνη συμβαίνουσιν αἱ ἐκλείψεις τοῦ ἡλίου.

Μίαν τῶν ἐστιῶν τῆς ἑλλείψεως ταύτης κατέχει ὁ ἥλιος.

Ἡ ἐκλειπτικῆ εἶναι μέγιστος κύκλος καὶ διαιρεῖται εἰς δώδεκα ἴσα τόξα ἐκ 30° ἕκαστον, ἅτινα καλοῦνται **ζώδια τοῦ κύκλου**. ἕκαστον τούτων φέρει ἴδιον ὄνομα, ὅλα δὲ ὁμοῦ ἀποτελοῦσι τὸν **ζωδιακὸν λεγόμενον κύκλον**. Ταῦτα δὲ εἶναι

Ζώδια τοῦ θέρους **κρίος, ταῦρος, δίδυμοι.**

» » θέρους **καρκίνος, λέων, παρθένος.**

» » φθινοπώρου **ζυγός, σκορπίος, τοξότης.**

» » χειμῶνος **αἰγόκερως, ὕδροχόος, ἰχθύες.**

ΕΥΡΩΠΗ

Γενικὴ ἐπισκόπησις τῆς Εὐρώπης.

Ἡ Εὐρώπη ἔχει ἕκτασιν 10 ἑκατομμ. τετραγ. χιλιομέτρων, εἶναι μικροτέρα τῆς Ἀσίας, τῆς Ἀφρικῆς, τῆς Ἀμερικῆς καὶ μεγαλυτέρα τῆς Αὐστραλίας. Ὡς πρὸς τὸν πληθυσμὸν εἶναι ἡ δευτέρα μετὰ τὴν Ἀσίαν, διότι ἔχει 450 περίπου ἑκατομμύρια κατοίκους· κατὰ δὲ τὴν πυκνότητα τοῦ πληθυσμοῦ τῆς εἶναι ἡ πρώτη ἀναλόγως τῆς ἐκτάσεώς της.

Ἡ Εὐρώπη βρέχεται πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ Βορείου παγωμένου ὠκεανοῦ, πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ, πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Μεσογείου θαλάσσης καὶ πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ Αἰγαίου πελάγους, τοῦ Ἑλλησπόντου, τῆς Προποντίδος καὶ τοῦ Εὐξείνου πόντου. Ἀπὸ δὲ τῶν Οὐραλίων ὄρεων, τῆς Κασπίας θαλάσσης, καὶ τῆς ὄροστοιχίας τοῦ Καυκάσου χωρίζεται ἀπὸ τῆς Ἀσίας.

Θάλασσαί καὶ κόλποι. Ὑπὸ τοῦ βορείου παγωμένου ὠκεανοῦ σχηματίζεται ἡ θάλασσα τοῦ *Καρᾶ* καὶ ἡ *Δευκὴ* θάλασσα, ἡ ὁποία πάλιν σχηματίζει τὸν κόλπον τοῦ *Ἀρχαγγέλου*. Ὑπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ σχηματίζεται ἡ *Βαλτικὴ* θάλασσα, ἣτις σχηματίζει τὸν κόλπον τῆς *Ρίγας*, τὸν *Φινικὸν* καὶ τὸν *Βοθνικὸν* κόλπον· ἡ *Βορεία* ἢ *Γερμανικὴ* θάλασσα, ἡ θάλασσα τῆς *Μάγχης*, ἡ ὁποία χωρίζει τὴν μεγάλην Βρεττανίαν ἀπὸ τῆς δυτικῆς Εὐρώπης, ἡ *Ἰρλανδικὴ* μεταξὺ τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Ἰρλανδίας καὶ ἡ δύσπλευστος *Βισκαϊκὴ* θάλασσα, ἣτις σχηματίζει τὸν *Γασκωνικὸν* κόλπον. Ὁ Ἀτλαντικὸς ὠκεανὸς εἰσχωρῶν διὰ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Γιβραλτᾶρ σχηματίζει τὴν *Μεσόγειον* θάλασσαν, ὑπὸ τῆς ὁποίας πάλιν σχηματίζονται τὰ ἐξῆς πελάγη· τὸ *Τυρρηρικὸν* πέλαγος, τὸ *Ἀδριατικὸν*, τὸ *Ἴόνιον*, τὸ *Αἰγαῖον* πέλαγος, τὰ στενὰ τοῦ Ἑλλησπόντου, ἡ *Προποντίς*, ὁ *Εὐξείνιος πόντος* (μαύρη θάλασσα) καὶ ἡ *Ἀζοφικὴ* θάλασσα, ἣτις πηγνυται τὸν χειμῶνα.

Οἱ κυριώτεροι κόλποι ἐν τῇ Μεσογείῳ θαλάσσει εἶναι οἱ ἐξῆς· ὁ κόλπος τοῦ *Δέοντος* πρὸς Ν. τῆς Γαλλίας, ὁ τῆς *Γενούης*, ὁ τῆς *Γαέτας*, ὁ τῆς *Νεαπόλεως*, ὁ τοῦ *Σαλέρνου* ὁ τοῦ *Τάραντος* εἰς τὸ βάθος τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους, ὁ τῆς *Βενετίας* καὶ ὁ τῆς *Τεργέστης* ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Αὐστρίας· ὁ τοῦ *Δυλῶνος* καὶ οἱ ἑλλη-

νικοί κόλποι *Κορινθιακός, Σαρωνικός, Εὐβοϊκός, Παγαιτικός, Θερμαϊκός, Στρυμονικός* καὶ πολλοὶ ἄλλοι, τοὺς ὁποίους ἐμάθομεν εἰς τὴν γεωγραφίαν τῆς Ἑλλάδος.

Νῆσοι. Αἱ κυριώτεραι νῆσοι τῆς Εὐρώπης εἶναι αἱ ἑξῆς : Ἐν τῷ Βορείῳ παγωμένῳ ὠκεανῷ ἡ *Νέα Ζέμλα* καὶ ἡ *Καλγυνέβη*, αἱ ὁποῖαι ἀνήκουσιν εἰς τὴν Ῥωσίαν καὶ ἡ κατάψυχρος καὶ ἠφαιστειώδης νῆσος τῆς *Ἰσλανδίας*, ἡ ὁποία ἀνήκει εἰς τὴν Δανίαν, καὶ αἱ ἐν τῇ Βαλτικῇ μικραὶ νῆσοι ἀνήκουσαι ἄλλαι μὲν εἰς τὴν Ῥωσίαν, ἄλλαι δὲ εἰς τὴν Σουηδίαν καὶ τὴν Δανίαν.

Ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ ὠκεανῷ ἡ *μεγ. Βρετανία* καὶ ἡ *Ἰρλανδία*.

Ἐν τῇ Μεσογείῳ αἱ *Βαlearίδες* νῆσοι (*Μαγιόρκα* καὶ *Μινόρκα*) ἀνήκουσαι εἰς τὴν Ἰσπανίαν, ἡ *Κύρονος* (*Κορσικὴ*) καὶ ἡ *Ἐλβα* εἰς τὴν Γαλλίαν, αἱ μεγάλαι νῆσοι *Σαρδῶ* καὶ *Σικελία* καὶ πολλαὶ ἄλλαι μικραὶ εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἡ *Μάλτα* εἰς τὴν Ἀγγλίαν, αἱ *Ἴόνιοι* νῆσοι, ἡ *Κρήτη*, ἡ *Εὐβοία*, αἱ *Κυκλάδες* καὶ αἱ παρὰ τὰ παράλια τῆς μικρᾶς Ἀσίας εἰς τὴν Ἑλλάδα· ἡ νῆσος *Ῥόδος*, ἡ *Κῶς* καὶ αἱ περίεξ αὐτῶν δώδεκα ἐν ὄλῳ εἶναι μὲν ἑλληνικαί, κατέχονται ὅμως ὑπὸ τῆς Ἰταλίας ἀπὸ τοῦ Ἰταλοτουρκικοῦ πολέμου.

Ἐπίσης ἡ νῆσος *Κύπρος* εἶναι μὲν ἑλληνικὴ, κατέχεται ὅμως ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας.

Χερσόνησοι. Ἡ ὑψηλὴ *σκανδιναυικὴ* (*Νορβηγία, Σουηδία*), ἡ ἀπέναντι αὐτῆς *Ιουτλανδικὴ* μὲ βραχῶδη καὶ ἀπότομον παραλίαν, ἡ *πυρρηναϊκὴ* (*ιβηρικὴ, Ἰσπανία, Πορτογαλία*), ἡ *ἰταλικὴ* ἢ *ἀπεννινικὴ*, ἡ *ἑλληνικὴ* ἢ *βαλκανικὴ* καὶ ἡ τῆς *Κριμαίας* (*ταυρικὴ*) ἐν τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ.

Πορθμοί. Ὁ *Σναγεράκης* καὶ ὁ *Κατιεγάτης* καὶ ὁ τῆς *Σούνδης*, διὰ τῶν ὁποίων συγκοινωνεῖ ἡ Βορεία ἢ Γερμανικὴ θάλασσα μετὰ τῆς Βαλτικῆς, ὁ πορθμὸς τοῦ *Καλαὶ* μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας, ὁ τοῦ *Γιβραλτάρ*, ὅστις ἐνώνει τὸν Ἀτλαντικὸν μὲ τὴν Μεσόγειον, ὁ τοῦ *ἀγ. Βονιφατίου* μεταξὺ τῶν νήσῶν Κύρονος καὶ Σαρδηνίας, ὁ *σικελικὸς* ἢ τῆς *Μεσσήνης* μεταξὺ Σικελίας καὶ Ἰταλίας, ὁ τοῦ *Ἰστράντου*, ἐνώνων τὸ Ἀδριατικὸν μὲ τὸ Ἴόνιον πέλαγος, ὁ *Ἑλλήσποντος* (*Δαρδανέλλια*), ἐνώνων τὸ Αἰγαῖον μὲ τὴν Προποντίδα, ὁ *θρακικὸς Βόσπορος*, ἐνώνων τὴν Προποντίδα μὲ τὸν Εὐξείνῳ πόντον καὶ ὁ *Κιμμερικὸς Βόσπορος*, ἐνώνων τὸν Εὐξείνῳ μὲ τὴν Ἀζοφικὴν θάλασσαν.

Ἰσθμοί. Ὁ τῆς *Κορίνθου*, ὁ ὁποῖος ἀποκοπεῖς διὰ διώρυγος ἐνώνει τὸν Κορινθιακὸν μὲ τὸν Σαρωνικὸν κόλπον.

Ἀκρωτήρια. Τὰ κυριώτερα ἀκρωτήρια εἶναι τὸ *Βόρειον*, τὸ ὁποῖον κεῖται ἐν τῇ Β. ἄκρᾳ τῆς σκανδιναυικῆς χερσονήσου, τὸ *Φινλστερον* πρὸς Δ. τῆς Ἰσπανίας, τὸ τοῦ *ἀγ. Βικεντίου* πρὸς τὰ ΝΔ. τῆς Πορτογαλλίας, τὸ τῆς *Ταρίφας* παρὰ τὸν πορθμὸν τοῦ Γιβραλτάρ, τὸ *Σπαρτιβέντον* εἰς τὸ νοτιώτατον ἄκρον τῆς Ἰταλίας, τὸ *Ταίναρον* καὶ ἡ *Μαλέα* ἄκρα πρὸς Ν. τῆς Πελοποννήσου.

Ὄρη. Τὰ κυριώτερα καὶ ὑψηλότερα ὄρη τῆς Εὐρώπης εἶναι αἱ ὄροστοιχίαι τῶν *Ἀλπεων* (δυτικάι, κεντρικάι, ἀνατολικάι), ἡ ὑψηλότερα δὲ αὐτῶν κορυφή εἶναι τὸ *Δευκὸν* ὄρος, τὸ ὁποῖον κεῖται εἰς τὰς δυτικάς Ἀλπεὶς καὶ ὑπερβαίνει τὰ 4810 μέτρα. Πέριξ τῶν Ἀλπεων κεῖνται πρὸς Δ. τὰ *γαλλικὰ* ὄρη, *Κηβένναι*, *Ἰόρας*, πρὸς Β. τὰ *γερμανικὰ* καὶ πρὸς Α. τὰ *Καρπάθια*. Πρὸς Ν. δὲ αἱ Ἀλπεὶς προεκτείνονται καὶ σχηματίζουν τὰ ὄρη τῆς *ἰταλικῆς* καὶ *ἐλληνικῆς* χερσονήσου.

Τὰ ὄρη τῆς *πυρηναικῆς* χερσονήσου, τῆς *σκανδιναυικῆς*, τῆς *Κριμαίας* ἐν τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ καὶ τὰ *Οὐράλια* εἰς τὸ ἀνατολικὸν ὄριον τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας εἶναι μεμονωμένοι ὄροστοιχίαι.

Ἠφαίστεια. Τὰ κυριώτερα ἠφαίστεια τῆς Εὐρώπης εἶναι ἡ *Ἔκλα* ἐν Ἰσλανδίᾳ, ὁ *Βεξούβιος* ἐν Ἰταλίᾳ, ἡ *Αἴτνη* ἐν Σικελίᾳ καὶ τὸ ἠφαίστειον τοῦ *Γεωργίου* παρὰ τὴν νῆσον Θήραν ἐν Ἑλλάδι.

Πεδιᾶδες. Ὀλόκληρον τὸ ΒΑ. μέρος τῆς Εὐρώπης μέχρι τῶν Οὐραλίων ὄρεων εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πεδινόν, τὸ δὲ ὑπόλοιπον εἶναι κατὰ μέγα μέρος ὄρεινόν μὲ κέντρον τὰς Ἀλπεὶς.

Ποταμοί. Ὁ *Βόλγας*, ὁ πολυυδροτότερος τῆς Εὐρώπης χυνόμενος μετὰ τοῦ *Οὐράλη* εἰς τὴν Κασπίαν θάλασσαν· ὁ *Δούναβις*, ὁ ἐπιμηκέστερος ὅλων, ὅστις διέρχεται τὴν Γερμανίαν, Αὐστρουγγαρίαν, χωρίζει τὴν Σερβίαν ἀπὸ τῆς Οὐγγαρίας καὶ τὴν Βουλγαρίαν ἀπὸ τῆς Ῥουμανίας καὶ χύνεται εἰς τὸν Εὐξείνιον πόντον. Μεγάλοι ποταμοὶ εἶναι ἐπίσης ὁ *Ῥήνος*, ὁ *Ἀλβις*, ὁ *Δύνας* καὶ πολλοὶ ἄλλοι.

Λίμνηαι. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν Εὐρώπῃ λιμνῶν εἶναι μέγας· αἱ σπουδαιότεραι δὲ τούτων εἶναι αἱ σουηδικαὶ λίμναι *Βέττερ*, *Βένερ* καὶ *Μαϊλάρη*, αἱ βορειοδυτικάι λίμναι τῆς Ῥωσίας *Δαδόγα*, *Ὀνέγα*,

Πείποϋς καὶ *Ἰλμενος*, αἱ ἑλβετικάι λίμναι τῆς *Γενεύης* καὶ τῆς *Κωνσταντίας* καὶ αἱ ἰταλικάι *Μεϊζων*, *Κῶμος* καὶ *Γάρδα*.

Κλίμα. Τὸ κλίμα τῆς Εὐρώπης εἶναι εὐκρατον, ἐπειδὴ ὅλη σχεδὸν κεῖται ἐν τῇ εὐκράτῳ ζώνῃ· μόνον τὸ ΒΑ. τμήμα τῆς Εὐρώπης ἔχει κλίμα ψυχρόν.

Ἔδαφος καὶ προϊόντα. Τὸ ἔδαφος τῆς Εὐρώπης ἔχει μέγιστην ποικιλίαν· εἰς τὰ βορειότατα μέρη ἡ βλάστησις περιορίζεται εἰς θάμνους, ἐνῶ εἰς τὰ ἄλλα μέρη εὐδοκιμοῦσιν ὅλα σχεδὸν τὰ προϊόντα, τὰ ὁποῖα χρειάζονται διὰ τὸν βίον τοῦ ἀνθρώπου· οὕτω πρὸς Ν. ἐν τῇ ζώνῃ τῆς Μεσογείου εὐδοκιμοῦσιν ἡ ἐλαία, ἡ ἄμπελος, τὰ ἔσπεριδοειδῆ, οἱ δημητριακοὶ καρποί, ὁ καπνὸς κτλ. ἐν τῇ κεντρικῇ Εὐρώπῃ, ὡς καὶ εἰς τὰ Β. καὶ ΒΑ. μέρη αὐτῆς, παράγονται πολλὰ γεώμηλα, λίνον, κάνναβις, τεύτλα καὶ μέγιστα ποσότητες δημητριακῶν καρπῶν.

Ζῷα. Ἐκ τῆς Εὐρώπης ἐλλείπουσι τὰ μεγάλα καὶ ἄγρια ζῷα· ὑπάρχουσι μόνον ἄρκτοι, λύκοι, ἀλώπεκες, θῶες (τσακάλια) καὶ ἔλαφοι, ἐκ δὲ τῶν ἡμέρων ζῴων ἡ Εὐρώπη τρέφει τὰ ἄριστα τῶν φυλῶν καὶ γεῶν, βοῦς, ἵππους, πρόβατα, αἶγας κλπ.

Ὄρυκτά. Ἡ ἥπειρος αὕτη περιέχει καὶ πολλὰ ὄρυκτά, ὡς γαιάνθρακας, χρυσόν, λευκόχρυσον, ἄργυρον, σίδηρον, χαλκόν, μόλυβδον, ψευδάργυρον, κασίτερον, ὑδράργυρον καὶ πολλὰ ἄλλα χρήσιμα εἰς τὸν ἄνθρωπον.

Κάτοικοι καὶ πολιτισμός. Ἡ Εὐρώπη ἀναλόγως τῆς ἐκτάσεώς της εἶναι ἡ πολυπληθεστερά ἥπειρος τῆς γῆς (450 ἑκατομμ. κατ.), ὃ δὲ πολιτισμὸς τῶν κατοίκων εἶχεν ἀξιοθῆ εἰς μέγιστον βαθμόν· εἰς αὐτὸ συνετέλεσαν αἱ ἐξῆς αἰτίαι·

1) Ἡ θέσις αὐτῆς ἐν μέσῳ τῶν μεγάλων ἡπείρων, Ἀσίας, Ἀφρικῆς καὶ Ἀμερικῆς.

2) Αἱ πολλαὶ χερσόνησοι καὶ οἱ πολλοὶ κόλποι, οἱ ὁποῖοι ἐσχηματίσθησαν ὑπὸ τῆς θαλάσσης.

3) Τὸ εὐκρατον κλίμα.

Πάντα ταῦτα διευκολύνουσι τὴν ἐπικοινωνίαν τῶν ἀνθρώπων καὶ συντελοῦσι σπουδαίως εἰς τὴν ἀνάπτυξιν αὐτῶν.

Ὁ εὐρωπαϊκὸς δὲ πολιτισμὸς προῆλθεν ἐκ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος.

Γλώσσαι. Αἱ λαλούμεναι ἐν Εὐρώπῃ γλώσσαι διακρίνονται εἰς 5 κυρίως ὁμάδας·

1) Τὴν *ἑλληνικὴν* καὶ τὴν συγγενῆ αὐτῆς *ἀλβανικὴν*.

2) Τὴν *λατινικὴν*, ἣ ὁποία περιλαμβάνει τὴν *γαλλικὴν*, τὴν *ἰταλικὴν*, τὴν *ἰσπανικὴν*, τὴν *πορτογαλλικὴν* καὶ τὴν *ῥουμανικὴν*.

3) Τὴν *γερμανικὴν*, ἣ ὁποία περιλαμβάνει τὴν *ἀγγλικὴν*, τὴν *σκανδιναυικὴν*, τὴν κυρίως *γερμανικὴν*, τὴν *δλλανδικὴν* καὶ τὴν *δανικὴν*.

4) Τὴν *σλαβικὴν*, ἐκ τῆς ὁποίας περισσότερο διαδεδομένη εἶναι ἡ *ῥωσικὴ*.

Φρησκεῖαι. Πάντες σχεδὸν οἱ κάτοικοι τῆς Εὐρώπης, ἐκτὸς ὀλίγων τινῶν ἑκατομμυρίων μωαμεθανῶν καὶ Ἰουδαίων, εἶναι χριστιανοὶ διαιρούμενοι εἰς τρεῖς ἐκκλησίας· τὴν *ὀρθόδοξον*, τὴν *δυτικὴν* καὶ τὴν τῶν *διαμαρτυρομένων*.

Φυσικὴ καὶ πολιτικὴ διαίρεσις τῆς Εὐρώπης. Ἡ Εὐρώπη φυσικῶς διαιρεῖται· 1) εἰς *νοτίαν* Εὐρώπην, ἣ ὁποία περιλαμβάνει τὰς τρεῖς μεσημβρινὰς χερσονήσους, τὴν *ἑλληνικὴν* ἢ *βαλκανικὴν*, τὴν *ἰταλικὴν* ἢ *ἀπεννινικὴν* καὶ τὴν *πυρηναικὴν* ἢ *ιβηρικὴν*· καὶ ἡ μὲν *ἑλληνικὴ* ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, τὴν εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν, τὴν Βουλγαρίαν, τὴν Ῥουμανίαν, τὴν Σερβίαν, τὸ Μαυροβούνιον καὶ τὴν Ἀλβανίαν· ἡ *ἰταλικὴ* ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸ βασίλειον τῆς Ἰταλίας· ἡ δὲ *πυρηναικὴ* ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν Ἰσπανίαν καὶ τὴν Πορτογαλίαν. 2) εἰς τὴν *κεντρικὴν* Εὐρώπην, ἣ ὁποία περιλαμβάνει τὴν Γαλίαν, τὸ Βέλγιον, τὴν Ὀλλανδίαν, τὴν Γερμανίαν, τὴν Ἑλβετίαν καὶ τὴν Αὐστρουγγαρίαν, 3) εἰς **Β. καὶ ΒΔ. Εὐρώπην**, καὶ ἡ μὲν **Β. Εὐρώπη** περιλαμβάνει τὴν Δανίαν καὶ τὴν σκανδιναυικὴν χερσονήσον (Σουηδίαν καὶ Νορβηγίαν), ἡ δὲ **ΒΔ.** τὴν Ἀγγλίαν μετὰ τῆς Ἰρλανδίας καὶ 4) εἰς **ἀνατολικὴν** Εὐρώπην, ἣ ὁποία περιλαμβάνει τὴν Ῥωσίαν.

Ι Τ Α Λ Ι Α

Ὅρις. Ἡ Ἰταλία εἶναι μία ἐκ τῶν τριῶν μεσημβρινῶν χερσονήσων καὶ συνορεύει πρὸς Β. μετὰ τὴν Ἑλβετίαν καὶ τὴν Αὐστρίαν, πρὸς Δ. μετὰ τὴν Γαλίαν, βρέχεται δὲ κατὰ μῆκος ἀφ' ἑνὸς μὲν ὑπὸ τοῦ Ἀδριατικοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὑπὸ τοῦ Τυρρηνικοῦ πελάγους.

Ἐκτασις 286.000 τετραγ. χιλιομέτρων.

Πληθυσμὸς 35 ἑκατομμ. κατοίκων.

Κόλποι. Ὁ τῆς *Γενούης* καὶ ὁ τοῦ *Τάραντος*.

Ἀκρωτήρια. *Σπαρτιβέντον*, *Δεύκα*, καὶ πολλὰ ἄλλα.

Πορθμοί. Ὁ τῆς *Μεσσήνης* μεταξὺ *Σικελίας* καὶ *Ἰταλίας* (*Σκύλλα* καὶ *Χάρυβδις*), ὁ τοῦ *Ὀιζάντου*, ὅστις ἐνώνει τὸ *Ἰόνιον* μὲ τὸ *Ἀδριατικὸν πέλαγος* καὶ ὁ τοῦ *ἀγ. Βονιφατίου* μεταξὺ τῶν νήσων *Σαρδῶ* καὶ *Κύρνου*.

Ὅρη. Αἱ μεσημβρινοανατολικά *Ἄλπεις*, αἵτινες χωρίζουσι τὴν ἰταλικὴν χερσόνησον τῆς ἄλλης *Εὐρώπης*, τὰ *Ἀπέννινα*, τὰ ὁποῖα διασχίζουσι τὴν *Ἰταλίαν* κατὰ μῆκος καὶ ἐπὶ τῶν ὁποίων ὑπάρχει τὸ ἐνεργὸν ἠφαιστειὸν *Βεζούβιος*. Τὸ ὄρος τοῦτο κεῖται πλησίον τῆς *Νεαπόλεως* καὶ καπνίζει διαρκῶς, τὰ *Ἀβρούζια*. Τὸ πρὸς *Α.* τῆς νήσου *Σικελίας* ὄρος *Ἄιτνα* εἶναι μεμονωμένον καὶ ἐνεργὸν ἠφαιστειὸν· ἡ κορυφή αὐτῆς ἔχει ὕψος (3,300 μ.) καὶ τὰ *σικελικὰ ὄρη*.

Πεδιάδες. Ἡ *λομβαρδική*, ἣτις εἶναι εὐφορωτάτη εἰς δημοτριακοὺς καρποὺς καὶ ἄλλα προϊόντα, ἡ *τοσκανική*, ἡ τῆς *Ῥώμης* καὶ ἡ τῆς *Καμπανίας*, ἣτις εἶναι ἡ εὐφορωτέρα γῆ τῆς *Ἰταλίας* καὶ ἔχει πολλὰς φυσικὰς καλλονάς, ἔνεκα τῶν ὁποίων καλεῖται καὶ «παράδεισος τῆς *Εὐρώπης*» καὶ ἡ ὠραία πεδιάς τῆς *Ἀπουλίας*.

Ποταμοί. Ὁ *Πάδος* καὶ ὁ *Ἀδίγης* πηγάζοντες ἐκ τῶν *Ἄλπεων* καὶ διαρρέοντες τὴν *λομβαρδικὴν πεδιάδα* χύνονται εἰς τὸ *Ἀδριατικὸν πέλαγος*, ὁ *Ἄργος*, πηγάζων ἐκ τῶν *Ἀπεννίνων* καὶ διαρρέων τὴν *τοσκανικὴν πεδιάδα* χύνεται εἰς τὸ *Τυρρηρικὸν πέλαγος*, καὶ ὁ *Τίβερης*, πηγάζων ἐκ τῶν *Ἀπεννίνων* καὶ διαρρέων τὴν πεδιάδα τῆς *Ῥώμης*, χύνεται εἰς τὸ *Τυρρηρικὸν πέλαγος*.

Λίμναι. Ἡ *Μεῖζων*, ἀνήκουσα ἐν μέρει καὶ εἰς τὴν *Ἑλβετίαν*, ἡ *Κῶμος*, ἡ *Γάρδα* καὶ ἡ *Περονγία*.

Κλίμα. Τὸ κλίμα τῆς χώρας εἶναι γλυκὺ καὶ μόνον εἰς τὰ βόρεια ὑψηλὰ μέρη αὐτῆς εἶναι τὸν χειμῶνα πολὺ ψυχρὸν.

Κτήσεις. Ἡ *Ἰταλία* κατέχει ἐν *Ἀφρικῇ* τὴν *Ἐρυθραίαν* καὶ μέρος τῆς χώρας τῶν *Σομαλῶν* καὶ τὰς τελευταῖον κτηθείσας χώρας τῆς *Λιβύης* (*Β.* *Ἀφρικῆς*) *Τριπολίτιδα* καὶ *Κυρηναϊκὴν*. Οἱ κάτοικοι τῆς *Ἰταλίας* εἶναι καθολικοὶ τὸ θρήσκευμα, φιλόπονοι, φιλόμουσοι καὶ διοικοῦνται συνταγματικῶς· ὅλαι αἱ τέχναι καὶ αἱ ἐπισημαὶ εἶναι ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένα.

Πόλεις. Ἡ *Ῥώμη* (500 χιλ. κ.) ἐκτισμένη ἐπὶ 11 λόφων

ἐκατέρωθεν τοῦ Τιβέρεως, πρωτ. τοῦ βασιλείου καὶ καθέδρα τοῦ Πάπα. Ἔχει πλεῖστα ἀρχαῖα μνημεῖα, ἥτοι τὸν πύργον τοῦ Ἀγγέλου, τὸ πάνθεον, τὸ ἐν μέρει σφζόμενον κολοσσιαῖον ἀμφιθέατρον καὶ πολλὰ μεγαλοπρεπῆ νέα οἰκοδομήματα, ὡς τὸ *Βατικανόν*, ἀνάκτορον τῶν παπῶν, καὶ τὸν ναὸν τοῦ ἁγ. Πέτρου, τὸν μέγιστον τῶν χριστιανικῶν ναῶν τῆς γῆς. Ὑπὸ τὴν Ῥώμην εὐρίσκονται αἱ κατακόμβαι, δηλ. τὰ ὑπὸ τὴν γῆν καταφύγια τῶν χριστιανῶν κατὰ τοὺς σκληροὺς χρόνους τῶν διωγμῶν. Ἡ *Σιβίτα Βένια*, ἐπίκειται τῆς Ῥώμης καὶ λιμὴν πολεμικός. Ἡ *Φλωρεντία* (200 χιλ. κ.). παλαιὰ πρωτ. τῆς Ἰταλίας καὶ μία τῶν ὠραιότερων πόλεων τῆς Εὐρώπης, ἔχουσα πλούσια μουσεῖα, καλλιτεχνικὰς βιβλιοθήκας, πολλὰ ἐργοστάσια μεταξίνων ὑφασμάτων, πύλων ἀχυρίνων, εἶναι πατρὶς τοῦ διασήμου ζωγράφου *Μιχ. Ἀγγέλου*. *Λιβόρνον* (100 χιλ. κατ.), παραλία καὶ ἐμπορικὴ πόλις· πλησίον αὐτῆς κεῖνται τὰ μεγάλης ἐκτάσεως λατομεῖα λευκῶν καὶ μαλακῶν σχετικῶς μαρμάρων τῆς *Καράρας*. Εἰς τὰ παραλία τῆς χώρας ταύτης ἀλιεύονται κοράλλια. *Γένονα*, πόλις παραλία ἐμπορικωτάτη, πατρὶς τοῦ *Κολόμβου* (235 χιλ. κ.). *Τουρῖνον* (350 χιλ. κ.), πόλις ὠραία καὶ βιομήχανος, πρωτεύουσα ποτὲ τοῦ Πεδεμονίου. *Μιλάνον* (Μεδιόλανα 500 χιλ. κ.), πόλις ὠραιότατη, ἔχουσα ἐργοστάσια μετάξης καὶ ὑάλου. *Βενετία* (150 χιλ. κ.), ἐκτισμένη ἐπὶ 115 νησίδων, αἵτινες συνδέονται διὰ γεφυρῶν καὶ διωρύχων· ὑπῆρξεν ἄλλοτε πρωτ. τῆς ἰσχυρᾶς ἐνετικῆς δημοκρατίας. *Βολωνία* (150 χιλ. κ.), πόλις βιομήχανος καὶ ἐμπορικὴ. *Ἀγκῶν* (65 χιλ. κ.), πόλις ἐμπορικὴ καὶ παραλία. *Βριντιῆσιον* (Πρίντιτσι, 15 χιλ. κ.), λιμὴν ἐμπορικός καὶ ὁ τελευταῖος σταθμὸς τῶν σιδηροδρόμων τῆς Εὐρώπης. *Νεάπολις* (600 χιλ. κ.), πόλις παραλία, ἐκτισμένη εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ ἠφαιστειώδους ὄρους Βεζουβίου· ἔχει μεγαλοπρεπῆ ἀνάκτορα, πανεπιστήμιον, μουσεῖον, ἀστεροσκοπεῖον κτλ. Πλησίον τῆς Νεαπόλεως ἔκειντο αἱ τρεῖς πόλεις *Πομπηία*, *Ἡράκλειον* καὶ *Σταβία*, τὰς ὁποίας κατέχωσεν ἡ ἔκρηξις τοῦ Βεζουβίου τῷ 79 μ. Χ.

Νῆσοι. Ἡ *Κύρος* (Κορσική), κατεχομένη ὑπὸ τῶν Γάλλων. Ἡ *Σαρδηνία*, νῆσος ὄρεινὴ μὲ πρωτεύουσαν τὸ *Κάλιαρι* (50 χιλ. κ.). Ἡ *Σικελία*, μία τῶν μεγαλυτέρων νήσων τῆς Μεσογείου καλῶς καλλιεργημένη καὶ ἀπὸ τῆς νήσου αἰτᾶται τὸ ἐνεργὸν ἠφαιστειον

Αίτνη. Πόλεις τῆς Σικελίας εἶναι τὸ *Πάνορμον* (Παλέρμον, 300 χιλ. κ.), ἡ *Μεσσήνη* (100 χιλ. κ.), ἡ *Κατάνη* (150 χιλ. κ.) εἰς τοὺς πρόποδας τῆς Αἴτνης. Εἰς τὰ ἄκρα τοῦ πορθμοῦ τῆς Μεσσήνης κεῖνται καὶ πρὸς τὰ δύο μέρη ἀπότομοι βράχοι, αἱ ὀνομασταὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις *Σκύλλα* καὶ *Χάρυβδις*. Ἡ Σικελία ἐκαλεῖτο ἐπὶ τῆς ὀμηρικῆς ἐποχῆς *Τρινακρία*. Ἄλλη νῆσος εἶναι ἡ *Μάλτα* (Μελίτη) κατεχομένη ὑπὸ τῶν Ἀγγλων, μέγας πολεμικὸς ναύσταθμος.

Ἡ Δημοκρατία τοῦ ἁγίου Μαρίνου κεῖται πλησίον τῆς Ἀγκῶνος, ἰδρῦθη τῷ 500 περίπου μ. Χ. καὶ διατελεῖ ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ βασιλέως τῆς Ἰταλίας. Κατοικεῖται ὑπὸ καθολικῶν Ἰταλῶν (11 χιλ. κ.) καὶ ἔχει πρωτεύουσαν τὸν ἅγιον **Μαρίνον**.

ΕΛΒΕΤΙΑ

Ἡ Ἑλβετία κεῖται ἐν τῷ μέσῳ τῆς Ἰταλίας, Γαλλίας, Γερμανίας καὶ Αὐστρίας, εἶναι δὲ ἡ μόνη χώρα τῆς Εὐρώπης, ἣτις δὲν βρέχεται ὑπὸ τῆς θαλάσσης.

Ὄρη. Ἡ Ἑλβετία εἶναι ἡ ὑψηλότερα χώρα τῆς Εὐρώπης, διότι ἐν αὐτῇ ὑψοῦται ὁ κορμὸς τῶν Ἀλπεων, αἵτινες διαιροῦνται εἰς *δυτικὰς, κεντρικὰς καὶ ἀνατολικὰς*. ἡ ὑψηλότερα δὲ κορυφή αὐτῶν εἶναι τὸ *Δευκὸν* ὄρος, τὸ ὁποῖον κεῖται εἰς τὰς δυτικὰς Ἀλπεὶς καὶ ὑπερβαίνει τὰς 4,810 μέτρα· μία ἀπὸ τὰς ὑψηλότερας κορυφὰς τῶν Ἀλπεων εἶναι ὁ *ἅγιος Γουτάρδος*, ὑπὸ τὸν ὁποῖον διέρχεται ὁ σιδηροδρόμος, ὁ συγκοινωνῶν τὴν Ἰταλίαν μετὰ τῆς Ἑλβετίας, ἕτερον ὁ *ἅγιος Βερνάρδος*, ἔνθα εἶναι ἡ μονὴ τοῦ ἁγίου Βερνάρδου, ὀνομαστὴ διὰ τοὺς σωστικοὺς κύνας, καὶ ὁ *Ἰόρας* διευθυνόμενος ἐκ Ν. πρὸς βορρᾶν.

Αἱ κορυφαὶ τῶν Ἀλπεων καλύπτονται πάντοτε ὑπὸ χιόνων καὶ πάγων· μετὰξὺ δὲ τῶν διακλαδώσεων τῶν Ἀλπεων ὑπάρχουσι κοιλάδες γλοεραὶ ποτιζόμεναι ὑπὸ ἀναριθμητῶν ὀυάκων καὶ ποταμῶν, οἵτινες κατέρχονται ἐκ τῶν ὑψηλότερων μερῶν· βόσκουσι δὲ εἰς τὰς κοιλάδας ταύτας πολλὰ ποίμνια αἰγῶν καὶ προβάτων, ὡς καὶ πάμπολλαι ἀγέλαι βοῶν καὶ ἀγελάδων, ἐκ τοῦ γάλακτος τῶν ὁποίων κατασκευάζεται ὁ περίφημος ἑλβετικὸς τυρὸς.

Ὄροπέδια, κοιλάδες. Τὰ ὑψηλὰ ὄροπέδια τῶν Ἀλπεων καὶ αἱ ὑψηλαὶ κοιλάδες καλύπτονται πᾶσαι τὸν χειμῶνα ὑπὸ μεγάλων καὶ

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ὄγκωδῶν παγετώνων, αἵτινες κατὰ τὴν ἀνατολὴν καὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἀποτελοῦσι θέαμα μεγαλοπρεπὲς καὶ μαγευτικόν.

Αἱ κοιλάδες τῶν Ἑλπεων παρέχουσι μεγάλην ποικιλίαν ἀποφειῶν, ἐπὶ μὲν κλεισσορείας ἀγρίας περιβαλλομένας ὑπὸ ἀπορρώγων καὶ κρημνῶν φοβερῶν, εἰς τὸ βάθος τῶν ὁποίων παφλάζουσιν ὕδατα ὄρητικὰ, ἐπὶ δὲ λειμῶνας ἐλαφρῶς κυματουμένους καὶ ποτιζομένους ὑπὸ διαυγῶν βρυκίων, ἐπὶ δὲ καὶ πεδιάδας γονίμους.

Πανταχοῦ μέγιστα ἀντιθέσεις, ὄρη καὶ βράχοι μετὰ καταρρακτῶν, λειμῶνες καὶ πεδία κεκαλλιεργημένα ἀπέναντι παγετόνων καὶ παρὰ τοὺς πρόποδας χιονοσκεπῶν ἀκρωρείων. Ταῦτα προσδίδουσι τῇ χώρᾳ τῶν Ἑλπεων κάλλος καὶ μεγαλοπρέπειαν ἔκπληγον, ἐνῶ ἄνευ αὐτῶν θὰ ἦσαν ἀγριαὶ καὶ φοβεραί.

Ποταμοί. Ὁ Ῥῆνος, πηγάζων ἐκ τοῦ Γοιθάρδου, διέρχεται τὴν λίμνην τῆς Κωνσταντίας καὶ χύνεται εἰς τὴν γερμανικὴν θάλασσαν καὶ ὁ Ῥοδανός, πηγάζων καὶ αὐτὸς ἐκ τοῦ Γοιθάρδου, διέρχεται τὴν λίμνην τῆς Γενεύης καὶ χύνεται εἰς τὸν κόλπον τῆς Λυῶν (Λέοντος).

Λίμναι. Ἡ Κωνσταντία, ἣτις ἀνήκει εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ εἰς τὴν Αὐστρίαν, ἡ τῆς Ζυρίχης, ἡ τῆς Δυκέρνης, ἡ τῆς Νευσατέλ, ἡ τῆς Γενεύης καὶ ἡ Μείζων, ἣτις ἀνήκει καὶ εἰς τὴν Ἰταλίαν.

Κλίμα. Τὸ κλίμα τῆς Ἑλβετίας εἶναι πολὺ ψυχρὸν εἰς τὰ ὄρεινά μέρη, ὀρεμνὸν ἐπὶ τῶν ὄροπεδίων, γλυκὺ δὲ εἰς τὰς κοιλάδας. Ἐν γένει ὁμως τὸ κλίμα εἶναι πολὺ ὑγιεινόν, ὃ δὲ ἀπὸ καθαρώτατος ἔνεκα τούτου οἱ Ἑλβετοὶ εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὀρωμαλέοι καὶ ὑγιεῖς καὶ ὁ τόπος τῶν θεωρεῖται ὡς ἡ καλύτερα διαμονὴ διὰ τοὺς ἀναρρωνύοντας.

Ἔδαφος καὶ ἀσχολίαι τῶν κατοίκων. Τὸ ἔδαφος εἶναι εὐφορὸν καὶ ἐπιμελῶς καλλιεργημένον· οἱ κάτοικοι αὐτῆς ζῶσι κυρίως ἐκ τῆς κτηνοτροφίας καὶ τῆς βιομηχανίας· σπουδαιότατα ἀνεπτυγμένη εἶναι ἡ βιομηχανία τῆς ὀρολογιοποιίας καὶ τῶν μεταξίνων ὕφασμάτων.

Πόλεις Βέρνη (60 χιλ. κ.), πρωτεύουσα τῆς Ἑλβετίας, πόλις βιομήχανος καὶ ἐμπορικῆς, ἔχουσα ὀνομαστὸν πανεπιστήμιον· εἶναι δὲ ἔδρα τοῦ κεντρικοῦ γραφείου τῆς παγκοσμίου τοχυδρομικῆς καὶ τηλεγραφικῆς ἐνώσεως. **Δυκέρνη** (35 χιλ. κ.) παρὰ τὴν ὀμώνυμον λίμνην, ἐν ἀξιοθαυμάστῳ τοποθεσίᾳ, τὴν ὁποίαν ἐπισκέπτονται πολυάριθμοι περιηγηταί. **Ζυρίχη** (170 χιλ. κ.), ἔχουσα ὀνομαστὸν πανεπιστήμιον καὶ ἐργοστάσια βαμβακίων καὶ μεταξίνων ὕφασμάτων καὶ ἠλεκτρικῶν

μηχανῶν. **Βασιλεία** (60 χιλ. κ.), ἔχουσα πολλὰ ἐργοστάσια μετάξης. **Γενεύη** (100 χιλ. κ.), ἔχουσα τερπνότατα προάστεια· εἶναι ἡ βιομηχανικωτέρα πόλις τῆς Ἑλβετίας, ἰδίως δὲ ὀνομαστή διὰ τὴν κατασκευὴν ὥρολογίων καὶ κοσμημάτων.

Ἡ παιδεία, ἡ συγκοινωνία καὶ ἡ βιομηχανία εὐρίσκονται ἐν μεγίστη ἀναπτύξει.

Οἱ κάτοικοι τῆς Ἑλβετίας ἀνέρχονται εἰς 3,500,000, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ $\frac{2}{3}$ εἶναι διαμαρτυρόμενοι καὶ τὸ $\frac{1}{3}$ καθολικοί. Ἡ Ἑλβετία ἔχει πολίτευμα δημοκρατικὸν ὁμοσπονδιακόν· διαιρεῖται δὲ εἰς 25 δημοκρατίας μικράς, ἐκάστη τῶν ὁποίων ἐκλέγει τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς, οἵτινες συνέρχονται ἐν τῇ Βέρνη καί, ἀφοῦ ἐκλέξωσι κατ' ἔτος τὸν πρόεδρον, νομοθετοῦσιν.

Γ Α Λ Λ Ι Α

Ἔκτασις 537 χιλ. τετραγ. χιλιόμετρα.

Πληθυσμὸς, θρησκεία 40 ἑκατ. καθολικοὶ τὸ θρησκεισμα.

Ἡ Γαλλία ὀρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ Βελγίου καὶ τῆς βρετανικῆς θαλάσσης (Μάγχης), πρὸς Α. ὑπὸ τῆς Ἰταλίας, Ἑλβετίας καὶ Γερμανίας, πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Μεσογείου θαλάσσης καὶ τῆς Ἰσπανίας, ἀπὸ τῆς ὁποίας χωρίζεται διὰ τῶν Πυρηναίων ὄρεων καὶ πρὸς Δ. βρέχεται ὑπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ. Ἡ Γαλλία ἔχει σχῆμα περιῖπου ἑξαγωνικόν.

Νῆσοι. Ἡ *Κύρνος* (Κορσική) καὶ τινες ἄλλαι μικρότεραι ἐν τῇ Μεσογείῳ.

Κόλποι. Ὁ τῆς *Δυὼν* (Λέοντος) καὶ ὁ *Γασκωνικός*.

Πορθμοί. Ὁ τοῦ *Καλαί* μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας.

Ὄρη. Τὰ *Ἀρδὲνα*, ἅτινα ἐκτείνονται μεταξὺ Γαλλίας καὶ Βελγίου, χαμηλὰ καὶ δασώδη· μεταξὺ τούτων εὐρίσκεται ἡ λοφώδης χώρα *Φλάνδρα*. Τὰ *Βόσγια*, ἅτινα χωρίζουσιν αὐτὴν ἀπὸ τῆς Γερμανίας, ὁ *Ἰόρας* εἰς τὰ ὄρια Γαλλίας καὶ Ἑλβετίας καὶ αἱ *δυτικαὶ Ἀλπεις*, τῶν ὁποίων ἡ ὑψηλοτέρα κορυφή εἶναι τὸ *Δευκὸν* ὄρος (4,810), τὸ *Κενί* (3,170μ.), κάτωθι τοῦ ὁποίου διέρχεται ἡ σιδηροδρομικὴ σῆραγξ ἡ συνδέουσα τὴν Γαλλίαν μετὰ τῆς Ἰταλίας, αἱ *Κηβένναι* καὶ τὰ *Πυρηνάτα* μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ἰσπανίας.

Πεδιάδες. Ἡ τῆς *Καυπίας* ἢ *Νορμανδικῆ* ἢ τῆς *Προ-*

βηγκίας, ἢ τῆς *Βουργουνδίας*, ἢ τοῦ *Δείγηρος*, ἢ τοῦ *Γαρούνα* καὶ ἡ ἐκτεταμένη κοιλὰς τοῦ *Ῥοδανοῦ*, ἅπασαι εὐφορώταται, διότι διαρρέονται ὑπὸ μεγάλων ποταμῶν καὶ διωρύχων.

Ποταμοί. Ὁ *Ῥοδανός*, πηγάζων ἐκ τοῦ Γοτθάρδου, διέρχεται τὴν λίμνην τῆς Γενεύης καὶ χύνεται εἰς τὸν κόλπον τῆς *Δυῶν*. Ὁ *Γαρούνας*, πηγάζων ἐκ τῶν Πυρηναίων, διαρρέει τὴν ὁμώνυμον πεδιάδα καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανόν. Ὁ *Δείγηρ*, ὁ μέγιστος ποταμὸς τῆς Γαλλίας, ὅστις πηγάζων ἐκ τῶν Κηβεννῶν καὶ ἀρδεύων τὴν ὁμώνυμον πεδιάδα, χύνεται εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανὸν καὶ ὁ *Σηκουάνας* πηγάζων ἐκ τοῦ ὄροπέδιου τῆς Λιγγονίας καὶ διερχόμενος τὴν πόλιν τῶν Παρισίων χύνεται εἰς τὴν θάλασσαν τῆς Μάγχης.

Λίμναι. Ἡ τῆς *Γενεύης*, ἣτις ἀνήκει καὶ εἰς τὴν Ἑλβετίαν.

Κλίμα εὐκρατον καὶ ὑγιεινόν.

Πόλεις. Πρωτ. τῆς Γαλλίας εἶναι οἱ **Παρίσιοι** (2,800,000 κατ.), ἡ ὠραιότερα πόλις τοῦ κόσμου, κειμένη ἐπὶ τῶν ὄχθῶν τοῦ Σηκουάνα· ἔχει ὠραίας πλατείας, εὐρείας ὁδοὺς μὲ λαμπρὰς δενδροστοιχίας καὶ μεγαλοπρεπῆ δημόσια κτίρια, ὡς εἶναι ὁ περίφημος ναὸς τῆς Παναγίας, τὸ Πάνθεον, τὸ Λοῦβρον (ἀξιολογώτατον μουσεῖον) καὶ ἄλλα πολλὰ. Ἡ πόλις περιβάλλεται ὑπὸ μεγάλων ὄχυρῶν φρουρίων καὶ ἔχει ἐμπόριον παγκόσμιον καὶ βιομηχανίαν ἀκμαιοτάτην. **Βερσαλλίαι** (65 χιλ. κ.), πόλις ὠραιοτάτη πλησίον τῶν Παρισίων, ἄλλοτε πρωτ. τῆς Γαλλίας, μὲ μεγαλοπρεπῆ ἀνάκτορα. **Διλλη** (220 χιλ. κατ.) παρὰ τὸ Βέλγιον, πόλις ἐμπορική. **Καλαί** (60 χιλ. κατ.), διὰ τοῦ ὁποίου διαπεραιοῦνται εἰς τὴν Ἀγγλίαν, πόλις ὄχυρωτάτη. **Χάβρη** (110 χιλ. κ.), παραλία καὶ ἐμπορικωτάτη πόλις. **Χερβοῦργον** (40 χιλ. κατ.) χρησιμεῖον ὡς πολεμικὸς λιμὴν. **Βρέστη** (85 χιλ. κατ.), πόλις παραλία καὶ ἐμπορική. **Νάντη** (130 χιλ. κατ.), παρὰ τὸν Δείγηρα, μέγας ἐμπορικὸς λιμὴν. **Βορδῶ** (260 χιλ. κατ.), πόλις ἐμπορικωτάτη καὶ ὀνομαστὴ διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς οἴνους τῆς. **Τολῶσα** (150 χιλ. κατ.), ἐπὶ τοῦ Γαρούνα, ὀνομαστὴ διὰ τοὺς οἴνους τῆς καὶ τὰ ἀξιόλογα σιδηρᾶ ἐργαλεῖα καὶ σκεύη. **Μομπελιέ** (75 χιλ. κατ.), ὀνομαστὴ διὰ τὴν ἐκεῖ ἱατρικὴν σχολήν, εἰς ἣν ἐσπούδασεν ὁ Ἀδαμάντιος Κοραῆς. **Μασσαλία** (550 χιλ. κατ.), ἀποικία τῶν **Φακαέων**· εἶναι δὲ ὁ ἐμπορικώτατος λιμὴν τῆς Γαλλίας ἐν τῇ Μεσογείῳ καὶ ἔχει ἀκμαιοτάτην βιομηχανίαν, ἐλαιουργεῖα, σαπωνοποιεῖα, βυρσοδεψεῖα, σαχαροποιεῖα

ἠφιοποιήθηκε ἀπὸ το Ἰνστιτούτο Ἑκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

κλπ. Ἐν Μασσαλία κατοικοῦσι καὶ πολλοὶ Ἕλληνες. *Τουλὼν* (110 χιλ. κατ.), πόλις ὀχυρά, ὃ ἀσφαλέστατος φύσει καὶ τέχνη πολεμικὸς λιμὴν τῆς Γαλλίας ἐν τῇ Μεσογείῳ. *Ἄγ. Στέφανος* (140 χιλ. κ.), πόλις ὀνομαστὴ διὰ τὰ μηχανουργεῖα, ὄπλοποιεῖα καὶ ἄλλα βιομηχανικὰ ἐργοστάσια· παρ' αὐτὴν κεῖνται καὶ τὰ πλουσιώτατα γαιανθρακωρυχεῖα τῆς Γαλλίας. *Λυὼν* (500 χιλ. κ.), περίφημος διὰ τὰ πολλὰ καὶ τέλεια ἐργοστάσια μετάξης.

Κάτοικοι. Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται εἰς τὴν βιομηχανίαν, τὸ ἐμπόριον, εἰς τὴν βομβυκοτροφίαν καὶ εἰς τὴν καλλιέργιαν τῶν δημομητριακῶν καρπῶν καὶ ἰδίως τῆς ἀμπέλου. Εἶναι δὲ εὐφρεῖς, εὐγενέστατοι, εὐθυμοὶ καὶ εὐποροὶ καὶ ὀμιλοῦσι γλῶσσαν, ἣτις εἶναι σχεδὸν παγκόσμιος. Ὅλαι δὲ αἱ τέχνη καὶ αἱ ἐπιστῆμαι ἔχουσι προαχθῆ εἰς μέγιστον βαθμόν.

Ἡ ἡγεμονία Μονακοῦ κεῖται εἰς τὰ ΝΑ. παράλια τῆς Γαλλίας μεταξὺ Νικαίας καὶ τῶν ἰταλικῶν συνόρων· πληθ. 20 χιλ. κ. Κυβερνᾶται ὑπὸ ἡγεμόνος, ὅστις διατελεῖ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Γαλλίας. Πρωτ. **Μονακόν.**

Ἄποικίαι. Ἡ Γαλλία ἔχει πολλὰς ἀποικίας· ἐν Ἀφρικῇ: *Ἀλγέριον, Τύνιδα, Μαρόκκον, Σουδάν, Κόγγον, Μαδαγασκάρην* κλπ. Ἐν Ἀσίᾳ: *Τογκίνον, Κοχινγκίναν* καὶ πολλὰς νήσους ἐν Ὠκεανῷ καὶ ἐν τῇ θαλάσῃ τῶν Ἀντιλλῶν.

ΙΣΠΑΝΙΑ

Τὸ βασιλείον τῆς Ἰσπανίας κατέχει τὸ πλεῖστον μέρος τῆς πυρηναικῆς ἢ ἰβηρικῆς χερσονήσου καὶ ὀρίζεται πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Πορτογαλλίας καὶ πρὸς τὰ ΒΑ. ὑπὸ τῆς Γαλλίας, ἀπὸ τῆς ὁποίας χωρίζεται διὰ τῶν Πυρηναιῶν· κατὰ τὰ λοιπὰ μέρη βρέχεται ὑπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ καὶ τῆς Μεσογείου θαλάσσης.

Ἐκτασις 50 χιλ. τετραγ. χιλιομέτρων.

Κληθυσμὸς 20 ἑκατομμύρια κατοίκων.

Νῆσοι. Αἱ *Βαlearίδες* (Μαγιόρκα καὶ Μινόρκα) καὶ τινες ἄλλαι μικραί.

Κόλποι. Ὁ *Γασκωνικὸς* (κόλπος κοιμητηρίου), ὃ τῶν *Γαδεύρων* (Κάδιξ) ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ καὶ ὃ τῆς *Βαλεντίας* ἐν τῇ Μεσογείῳ.

Ἀγροκτήρια. Τὸ *Φινίστερον*, τὸ *Τραφαλάγ*, ὀνομαστὸν διὰ

τὴν καταναυμάχησιν τοῦ γαλλοῖσπανικοῦ στόλου ὑπὸ τοῦ ἀγγλικοῦ, ἢ *Ταρίφα* καὶ τὸ *Γιβραλτάρ*.

Πορθμοί. Ὁ τοῦ *Γιβραλτάρ*, ὅστις ἐνώνει τὸν Ἀτλαντικὸν μὲ τὴν Μεσόγειον καὶ χωρίζει τὴν Εὐρώπην ἀπὸ τῆς Ἀφρικῆς.

Ὄρη. Τὰ *Πυρηναία*, τὰ ὄρη τῆς Ἀστουρίας, τὰ Ἰβηρικά, τὰ τοῦ *Γουαδαμάρα*, τὰ τοῦ *Τολέδου*, τὰ τῆς Ἀνδαλουσίας καὶ τὰ τῆς *Νεβάδας* (3481 μ.).

Πεδιὰδες. Ἡ τῆς Ἀρραγωνίας, ἢ τῆς Ἀνδαλουσίας καὶ τὸ *Κασιλιανὸν* ὄροπέδιον.

Ποταμοί. Ἐπισημότεροι εἶναι ὁ Ἔβρος καὶ ὁ Σεγοῦρος, ἐκβάλλοντες εἰς τὴν Μεσόγειον, ὁ Μίνος, ὁ Δοῦρος, ὁ Τάγος, ὁ Γουαδιάνος καὶ ὁ Γουαδαλκιβίρ, ἐκβάλλοντες εἰς τὸν Ἀτλαντικόν.

Κλίμα εὐκρατον ὑγιεινόν.

Ἔδαφος καὶ προϊόντα. Τὸ ἔδαφος εἶναι λίαν εὐφορον, παραγεῖ δὲ ἄφθονον καὶ ὀνομαστὸν οἶνον, ἔλαιον, πορτοκάλια, σταφίδα, τρέφει μεγάλας ἀγέλας βοῶν καὶ ἵππων καὶ περιέχει πλούσια μεταλλεῖα χαλκοῦ, σιδήρου, μολύβδου, ψευδαργύρου καὶ λιθανθράκων.

Πολίτευμα. Συνταγματικὴ μοναρχία.

Πόλεις. *Μαδρίτη* (550 χιλ. κ.), ἐκτισμένη ἐπὶ ὑψηλοῦ ὄροπέδιου, πόλις ὠραία ἔχουσα πανεπιστήμιον, λαμπρὰ μουσεῖα καὶ μετρίαν βιομηχανίαν. *Βαρκελώνη* (530 χιλ. κ.), παρὰ τὴν Μεσόγειον, ἢ ἐμπορικωτάτη καὶ βιομηχανικωτάτη πόλις τοῦ βασιλείου, ἔχουσα πανεπιστήμιον καὶ λαμπρὰν βιομηχανίαν βαμβακίων ὑφασμάτων. *Σαραγῶσα* (80 χιλ. κ.) ἐπὶ τοῦ Ἔβρου, πόλις βιομήχανος ἔχουσα πανεπιστήμιον. *Βαλεντία* (160 χιλ. κ.), πόλις ὠραία ἔχουσα πανεπιστήμιον καὶ βιομηχανίαν μετάξης. *Καρθαγένη* (100 χιλ. κ.), παραλία καὶ πολεμικὸς ναύσταθμος τῆς Ἰσπανίας. *Μαλάγα* (130 χιλ.), παραλία πόλις ἐξάγουσα σταφίδα καὶ ὀνομαστὸν οἶνον. *Γιβραλτάρ* (30 χιλ. κ.), ἐπὶ πετρώδους στενῆς ἄκρας, ἔχον ὄχυρον φρούριον ἀνήκον εἰς τοὺς Ἀγγλους. *Τολέδον* (20 χιλ. κ.), παλαιὰ πρωτεύουσα τῆς Ἰσπανίας πλησίον τῆς Μαδρίτης. *Σεβίλλη* (150 χιλ. κ.), ἔχουσα μεγαλοπρεπὲς ἀραβικὸν ἀνάκτορον, μέγιστον ἀμφιθέατρον ταυρομαχιῶν καὶ μέγα ἐργοστάσιον καπνοῦ καὶ σιγάρων.

Ἡ δημοκρατία τῆς Ἀνδρόρρας κεῖται ἐπὶ τῶν Πυρη-
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ναίων καὶ εἶναι πλουσία εἰς δάση καὶ εἰς μεταλλεῖα σιδήρου· ἀποτελεῖται ἐκ πολλῶν μικρῶν χωρίων, τῶν ὁποίων ὁ πληθυσμὸς ἀνέρχεται εἰς 6 χιλ. κ., πρωτ. **Ἀνδόρρα** (600 κ.)· διατελεῖ δὲ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Γαλλίας καὶ τοῦ ἐπισκόπου τῆς Ὀργύλης ἐν Ἰσπανίᾳ.

ΠΟΡΤΟΓΑΛΛΙΑ

Ἡ Πορτογαλλία κατέχει τὸ ὑπόλοιπον μέρος τῆς πυρηναικῆς χερσονήσου, συνορεύει πρὸς Β. καὶ Α. μὲ τὴν Ἰσπανίαν καὶ κατὰ τὰ λοιπὰ μέρη βρέχεται ὑπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ.

Ἔκτασις 92 χιλ. τετρ. χιλιόμετρων.

Πληθυσμὸς 5 1/2 ἑκατομμ. κατοίκων.

Κόλποι. Ὁ τῆς **Δισσαβῶνος**, ὅστις εἶναι ὠραιότατος καὶ ἀσφαλέστατος.

Ἀκρωτήρια. Τὸ τοῦ **ἀγίου Ῥόκκου** καὶ τὸ τοῦ **ἀγίου Βικεντίου**.

Ὄρη. Ἡ Πορτογαλλία διασχίζεται ὑπὸ τῆς ὄροστοιχίας **Ἐστρέλας**, ἣτις εἶναι συνέχεια τῶν ἰσπανικῶν ὄρεων.

Πεδιᾶδες. Πεδιάδας μεγάλας δὲν ἔχει ἡ Πορτογαλλία, ἀλλὰ μόνον λοφώδεις κοιλάδας, αἵτινες εἶναι κατάφυτοι ὑπὸ ἐλαιῶν, ἀμπέλων, πορτοκαλλεῶν καὶ φελλεῶν, ἐκ τοῦ φλοιοῦ τῶν ὁποίων γίνονται οἱ φελλοί.

Ποταμοί. Οἱ τῆς Ἰσπανίας **Δούριος** καὶ **Τάγος**.

Κλῆμα εὐφορον καὶ ὑγιεινόν.

Πολίτευμα συνταγματικόν.

Πόλεις. **Δισσαβῶν** (350 χιλ. κ.), ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τῶν ἐκβολῶν τοῦ Τάγου καὶ ἐπὶ ὠραιότατης τοποθεσίας, μία ἐκ τῶν ὠραιότερων πόλεων τοῦ κόσμου, ἔχουσα θαυμάσιον λιμένα καὶ ἀκμαῖον ἐμπόριον καὶ βιομηχανίαν· τῷ 1755 εἶχε καταστραφῆ τελείως ὑπὸ σεισμοῦ. **Ὀπόρτον** (160 χιλ. κ.), ὄνομαστὸν διὰ τὸν ἐξαιρετον οἶνον.

Κτήσεις. Αἱ ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ νῆσοι **Ἀζόραι**, **Μαδέραι** καὶ αἱ τοῦ **Πραοίνου ἀκρωτηρίου** εἶναι κτήσεις τῆς Πορτογαλλίας.

ΜΕΓΑΛΗ ΒΡΕΤΤΑΝΙΑ

Τὸ ἠνωμένον βασίλειον τῆς μεγάλης Βρεττανίας εἶναι ἡ μεγαλυτέρα νησιωτικὴ δύναμις μετὰ τὴν Ἰσπανίαν, ἀποτελεῖται ἐκ δύο

Ἡ φημισμένη ἀπὸ τοῦ Ἰνστιτούτου Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

μεγάλων νήσων τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ, τῆς *Βρετανίας* καὶ τῆς *Ἰρλανδίας*, καὶ τινων ἄλλων μικρῶν πρὸς Β. αὐτῆς. Ὁ Ἀτλαντικὸς ὠκεανὸς σχηματίζει πρὸς Α. τοῦ βασιλείου τὴν Βορείαν ἢ Γερμανικὴν θάλασσαν καὶ πρὸς Ν. τὴν Βρετανικὴν ἢ θάλασσαν τῆς Μάγχης· μεταξὺ δὲ τῆς Βρετανίας καὶ τῆς Ἰρλανδίας σχηματίζεται ἡ Ἰρλανδικὴ θάλασσα.

Ἐκτασις. 315 χιλ. τετραγ. χιλιόμετρα.

Πληθυσμὸς. 43 ἑκατομμ. κατ.

Θρησκευμα. Οἱ μὲν κάτοικοι τῆς Ἀγγλίας εἶναι *διαμαρτυρούμενοι* (*Ἀγγλικανοὶ πρεσβυτεριανοί*), οἱ δὲ τῆς Ἰρλανδίας *καθολικοί*.

Κόλποι. Οἱ κυριώτεροι κόλποι εἶναι ὁ *Μοράης*, ὁ τῆς *Δίβερ-πουλ* καὶ ὁ τῆς *Μπριστόλ*.

Ἀκρωτήρια. Τὸ *Λανσένδον*, τὸ *Διζάρδον* καὶ τὸ *Κύναιδρον* πρὸς τὰ ΒΑ.

Πορθμοί. Ὁ τοῦ *Καλαί*, ὅστις χωρίζει τὴν μεγάλην Βρετανίαν ἀπὸ τῆς λοιπῆς Εὐρώπης· ὁ τοῦ *ἀγ. Γεωργίου* καὶ ὁ *Βόρειος* πορθμὸς, οἵτινες χωρίζουσι τὴν Βρετανίαν ἀπὸ τῆς Ἰρλανδίας.

Ὄρη. Τὰ ὄρη τῆς Μ. Βρετανίας εἶναι χαμηλὰ καὶ προβάλλονται πρὸς δυσμὰς, ὡς προτείχισμα κατὰ τῶν κυμάτων τοῦ ὠκεανοῦ. Τὰ πρὸς Β. ἐν Σκωτίᾳ ὄρη, δηλ. τὰ *Σκωτικὰ* καὶ τὰ *Γραμπιανὰ*, εἶναι καὶ αὐτὰ χαμηλὰ καὶ διαρρέονται ὑπὸ ποταμῶν καὶ μικρῶν λιμνῶν. Ἐν τῇ Οὐαλίᾳ τὰ *Οὐαλικὰ* καὶ τὰ *Καρνοαλικὰ* ἐγκλείοντα πλούσια μεταλλεῖα σιδήρου καὶ μέγιστα ἀνθρακωρυχεῖα.

Μεδιάδες. Ὅλον τὸ νοτιανατολικὸν μέρος τῆς νήσου καταλαμβάνει ἡ μεγάλη *ἀγγλικὴ* πεδιάς, ἣτις εἶναι εὐφορωτάτη ὡς ἐκ τῆς καλῆς ἀρδεύσεως.

Ποταμοί. Ὁ *Τάμεσις* καὶ ὁ *Ὀῦμπερ*, πηγάζοντες ἐκ τῶν ἀγγλικῶν ὄρεων χύνονται εἰς τὴν Βορείαν Γερμανικὴν θάλασσαν, ὁ *Σέβερν*, ὁ *Κλύδης*, ὁ *Μέρσης* ἐκβάλλοντες εἰς τὸν Ἀτλαντικόν.

Κλίμα. Τὸ κλίμα εἶναι ὑγρὸν μὲν καὶ ὀμιχλῶδες, ἀλλ' εὐκρατον καὶ ὑγιεινόν· συχνότατα τὴν καλύπτουσιν ὀλόκληρον διὰ πυκνῆς ὀμίχλης οἱ ὠκεάνιοι ἄνεμοι καὶ κατ' αὐτὸ τὸ θέρος ἀκόμη.

Προϊόντα, βιομηχανία, ἐμπόριον. Ἡ Ἀγγλία κατέχει σήμερον τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν βιομηχανίαν

ἔνεκα τῆς τεραστίας παραγωγῆς τῶν γαιανθράκων, τοῦ σιδήρου καὶ τῶν πολλῶν λιμένων της. Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω μετάλλων τὸ ἔδαφος τῆς χώρας εἶναι πλουσιώτατον εἰς χαλκόν, ἄργυρον, μόλυβδον, κασσίτερον, ψευδάργυρον καὶ ὀρυκτὸν ἄλας.

Ἐκ τῶν κλάδων τῆς βιομηχανίας ἡ ὑφαντουργικὴ τοῦ βάμβακος τροφοδοτεῖ ὅλας τὰς ἀγορὰς τοῦ κόσμου· ἡ δὲ ναυπηγικὴ πολεμικῶν καὶ ἐμπορικῶν πλοίων κατέχει τὴν πρώτην θέσιν μεταξὺ πάντων τῶν κρατῶν τῆς γῆς.

Τῆς νήσου Βρετανίας τὸ βόρειον μέρος λέγεται *Σκωτία*, τὸ νότιον *Ἀγγλία* καὶ τὸ νοτιοδυτικὸν *Οὐαλία*.

Πολίτευμα. Συνταγματικὴ μοναρχία μετὰ διπλῆς βουλῆς (τῶν κοινοτήτων καὶ τῶν λόρδων). Ἡ Ἀγγλία θεωρεῖται ὡς ἡ ἰσχυροτάτη ναυτικὴ δύναμις τοῦ κόσμου, διότι ἔχει τὸν μέγιστον πολεμικὸν στόλον (500 μεγάλα καὶ ἰσχυρότατα πλοῖα καὶ πληθὺν μικροτέρων).

Πόλεις. **Λονδῖνον**, πρωτ. τοῦ βασιλείου, ἐκτισμένον ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὄχθων τοῦ Ταμέσεως, ἡ μεγίστη, ἐμπορικωτάτη καὶ βιομηχανικωτάτη πόλις τοῦ κόσμου (4,600,000 κ. καὶ μετὰ τῶν προαστείων της περὶ τὰ 6½ ἑκατ. κ.). Ἐν τῷ δυτικῷ τμήματι τῆς πόλεως *Οὐεστμίνστερ* κεῖνται τὰ βασιλικὰ ἀνάκτορα καὶ τὰ μεγαλοπρεπέστατα καὶ περικαλλῆ οἰκοδομήματα, ὡς ὁ ναὸς τοῦ *ἀγ. Παύλου*, τὸ *βρετανικὸν μουσεῖον*, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ πλουσιώτερον τοῦ κόσμου κλπ. Τὸ σπουδαιότερον τῶν προαστείων εἶναι τὸ *Γρήνουιτς* ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ταμέσεως, ἔνθα τὸ περίφημον ἀστεροσκοπεῖον, διὰ τοῦ οὐοίου διέρχεται ὁ πρῶτος μεσημβρινὸς τῆς γῆς κατὰ τοὺς Ἀγγλους. *Βίρμιγχαμ* (555 χιλ. κ.), ἔχουσα τὰ πρῶτα χαλκουργεῖα καὶ χαλυβουργεῖα τοῦ κόσμου. *Λόβερ*, πόλις ἐμπορικὴ, ἐκ τῆς ὁποίας διαπερῶσιν εἰς τὴν Γαλλίαν. *Πόρτσμουθ* (200 χιλ. κ.), μέγας πολεμικὸς λιμὴν ἐν τῇ Μάγχι. *Μπριστὸλ* (377 χιλ. κ.), πόλις ἐμπορικὴ. *Μάντξεστερ* (Σαρλφόρδ, 800 χιλ. κ.), ἔνθα ἡ μεγίστη βαμβακουργία τοῦ κόσμου. *Νιουκάστελ* (381 χιλ. κ.), ὁ μεγαλύτερος λιμὴν τοῦ κόσμου ὡς πρὸς τὴν ἐξαγωγὴν τοῦ λιθάνθρακος. *Δίβερπουλ* (750 χιλ. κ.), εἰς ἐκ τῶν μεγαλύτερων λιμένων τῆς Ἀγγλίας, ἔχουσα καὶ τὸ πρῶτον ἐμπόριον τοῦ βάμβακος ἔξ ὅλων τῶν πόλεων τοῦ κόσμου.

Ἐν *Σκωτία* πόλεις εἶναι: *Ἐδιμβούργον* (300 χιλ. κ.), πρωτ. ἐπὶ εὐφόρου καὶ καλῶς καλλιεργημένης πεδιάδος. *Γλασκῶβ* (875 χιλ.

κ.), ἡ ἐμπορικωτάτη καὶ βιομηχανικωτάτη πόλις τῆς *Σκωτίας* ἔχουσα μέγιστα ναυπηγεῖα.

Τῆς Ἰρλανδίας τὸ ἔδαφος εἶναι μὲν πεδινὸν κατὰ τὸ πλεῖστον, ἀλλ' εἶναι ὑγρὸν καὶ ἄγονον, ἡ δὲ ἀτμόσφαιρα ὀμιχλώδης.

Ἐν τῇ Ἰρλανδίᾳ πόλεις εἶναι *Δουβλίνον* (398 χιλ. κ.) πρωτ. τῆς νήσου, πόλις ἐμπορικὴ καὶ βιομήχανος, καὶ ἡ *Βελφάστ* (370 χιλ. κ.) μὲ μεγάλα ἐργοστάσια λινῶν ὑφασμάτων.

Ἡ μεγ. Βρεττανία ἔχει κτήσεις ἀπεράντους καὶ εἰς τὰς πέντε ἡπείρους· ἔνεκα δὲ τούτου εἶναι ἡ μεγαλυτέρα ἐπικράτεια τῆς γῆς, διότι περιλαμβάνει 29 ἑκατομμ. τετραγ. χιλίον., δηλαδὴ τὸ $\frac{1}{4}$ περίπου τῆς γηίνης ξηρᾶς, ὡς καὶ τὸ $\frac{1}{4}$ τῶν ἀνθρώπων (400 ἑκατομμ.).

Ἀποικίας (κτήσεις) οἱ Ἄγγλοι ἔχουσιν ἐν Ἀσίᾳ τὰς ἀχανεῖς καὶ πλουσιωτάτας χώρας τῶν ἀνατολικῶν *Ἰνδιῶν*, ἐν Ἀμερικῇ τὴν μεγάλην ὀμοσπονδίαν τοῦ *Καναδά*, ἐν Ἀφρικῇ τὴν χώραν τοῦ *Αἰθιοπικοῦ*, τῆς *Νατάλης* καὶ τῶν πλουσιῶν χωρῶν *Τράνσβααλ* καὶ *Ουράγγης* καὶ πολλῶν ἄλλων ἀκόμη καὶ ἐν Ὠκεανίᾳ τὴν μεγάλην νήσον *Αὐστραλίαν* καὶ πολλὰς ἀκόμη μικροτέρας.

Β Ε Λ Γ Ι Ο Ν

Τὸ Βέλγιον ὁρίζεται πρὸς Α. ὑπὸ τῆς Ὀλλανδίας, πρὸς Α. ὑπὸ τῆς Γερμανίας, πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Γαλλίας καὶ πρὸς Δ. βρέχεται ὑπὸ τῆς γερμανικῆς θαλάσσης.

Ἐκτασις. 30 χιλ. περίπου τετραγ. χιλιόμετρα. Εἶναι πολὺ πυκνὰ κατοικημένον.

Πληθυσμὸς. ἔχει $7\frac{1}{2}$ ἑκατομμ. κατοίκους, πάντας τὸ θρησκευμα καθολικούς.

Ὅρη. Τὰ *Ἀρδενα*, τὰ ὁποῖα εἶναι χαμηλὰ καὶ δασώδη καὶ περιέχουσι σίδηρον καὶ γαιάνθρακα. Ἄπασα δὲ ἡ λοιπὴ χώρα εἶναι πεδινή, καλῶς καλλιεργημένη, παράγουσα δημητριακοὺς καρποὺς καὶ λίνον· τὸ βαθύτατον τῶν Βρυξελλῶν εἶνε 15 μέτρα ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης.

Ποταμοί. Ὁ *Σκάλδης*, πηγάζων ἐκ τῶν Ἀρδένων (γαλλικοῦ ἔδαφους) χύνεται εἰς τὴν Γερμανικὴν θάλασσαν. Ὁ *Μεξ* (Μεύσης), παραπόταμος τοῦ Ῥήνου, πηγάζων ἐκ τῶν Βοσγίων χύνεται εἰς τὴν ἰδίαν θάλασσαν. Οἱ ποταμοὶ οὗτοι εἶναι πλωτοὶ καὶ διαρρέουσι τὴν χώραν διὰ διωρύχων.

Κλίμα. Τὸ κλίμα τοῦ Βελγίου εἶναι μὲν ὑγρὸν καὶ ὀμιχλῶδες ἀλλ' εὐκρατον καὶ ὑγιεινόν. Ἡ παιδεία, ἡ γεωργία καὶ ἡ βιομηχανία ἐν Βελγίῳ εἶναι λίαν ἀνεπτυγμένα, ἡ δὲ συγκοινωνία εἶναι ἐκ τῶν τελειότερων τοῦ κόσμου, ἔχει πυκνοτάτας σιδηροδρομικὰς γραμμὰς καὶ πλείστας διώρυγας.

Πολίτευμα. Συνταγματικὴ μοναρχία.

Διοικητικὴ διαίρεσις. Τὸ Βέλγιον διαιρεῖται εἰς 9 διαμερίσματα.

Πόλεις. **Βρυξέλλαι** (640 χιλ. κ.), πρωτ. τοῦ βασιλείου, πόλις ὠραιότατη, βιομήχανος καὶ ἐμπορικὴ, ἔχουσα ἀκαδημίαν τῶν ὠραίων τεχνῶν, πανεπιστήμιον. Πλησίον ταύτης κεῖται ἡ κώμη **Βατερλώ**, ἐνθα ἠττήθη τῷ 1815 ὁ μέγας Ναπολέων ὑπὸ τῶν Ἄγγλων καὶ Πρώσων. **Ἀμβέρσα** (315 χιλ. κ.), εἰς τῶν μεγίστων ἐμπορικῶν λιμένων τῆς Εὐρώπης. **Γάνδη** (165 χιλ. κ.), ἐμπορικὴ καὶ βιομήχανος πόλις μὲ ἐργοστάσια λινῶν ὑφασμάτων, ἔχει πανεπιστήμιον καὶ ὄνομαστον πολυτεχνεῖον. **Ὀστάνδη** (140 χιλ. κ.), λιμὴν ἐμπορικὸς. **Λιέγη** (180 χιλ. κ.). παρὰ τὸν Μῆξ ἔχουσα πολλὰ ἐργοστάσια χαλκοῦ καὶ σιδήρου, εἰς τὰ ὁποῖα κατασκευάζονται ἐξαιρέτα ὄπλα.

Κάτοικοι. Οἱ Βέλγοι εἶναι γερμανικῆς καὶ γαλλικῆς καταγωγῆς· οἱ γερμανικῆς καταγωγῆς ὀμιλοῦσι τὴν φλαμανδικὴν διάλεκτον, συγγενῆ πρὸς τὴν γερμανικὴν, καὶ κατοικοῦσι τὸ Β. μέρος τῆς χώρας, οἱ δὲ γαλλικῆς καταγωγῆς ὀμιλοῦσι τὴν βολωνικὴν, συγγενῆ πρὸς τὴν γαλλικὴν, καὶ κατοικοῦσι τὸ νότιον.

Ἄποικία. Τὸ κράτος τοῦ Κόγγου ἐν Ἀφρικῇ ὑπήχθη εἰς τὴν κυριαρχίαν τοῦ Βελγίου.

Ο Λ Λ Α Ν Δ Ι Α

Ἡ Ὀλλανδία, ἡ ὁποία καλεῖται *Κάτω χῶραι*, κεῖται πρὸς Α. τῆς Γερμανίας καὶ πρὸς Β. τοῦ Βελγίου βρεχομένη κατὰ τὰ λοιπὰ μέρη ὑπὸ τῆς Γερμανικῆς θαλάσσης. Ἡ Ὀλλανδία καλεῖται καὶ *Κάτω χῶραι*, διότι τὰ παράλια αὐτῆς εἰς τινὰ μέρη κατακλύζονται ἐνίοτε ὑπὸ τῆς θαλάσσης, ἀπὸ τῆς ὁποίας προφυλάσσονται διὰ πολλῶν καὶ κολοσσίων προχωμάτων ὕψους 10 μέτρων καὶ πλάτους 60 καὶ πλείστον διωρύχων.

Ἐκτασις. 33 χιλ. τετραγ. χιλιόμετρων.

Πληθυσμὸς, θρησκεία. 6 ἑκατομμ. περίπου κάτ. οἱ πλείστοι

διαμαρτυρόμενοι, οἱ δὲ λοιποὶ **καθολικοί**, ὁμιλοῦσι δὲ τὴν γερμανικὴν γλῶσσαν.

Κόλποι. Ὁ τῆς **Ζουνδερσέης** καὶ ὁ τῆς **Δολάρτης**.

Ἔδαφος καὶ προϊόντα. Τὸ ἔδαφος αὐτῆς εἶναι λίαν εὐφορον, πεδινὸν καὶ ἐνιαχοῦ ταπεινότερον τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης· παράγει δημητριακοὺς καρπούς, γεώμηλα, τεῦτλα πρὸς κατασκευὴν σακχάρως, ἔχει ἀπέραντα χλοερὰ λιβάδια, εἰς τὰ ὁποῖα βόσκουσι βόες καὶ πρόβατα, ἐκ τοῦ γάλακτος τῶν ὁποίων κατασκευάζεται ὁ ἐξαίρετος ὀλλανδικὸς τυρὸς καὶ ἐκλεκτὸν βούτυρον. Πολλοὶ τῶν κατοίκων ἀσχολοῦνται καὶ εἰς τὴν ἀλιείαν τῶν ἀριγγῶν. Ἐν γένει δὲ ἡ βιομηχανία καὶ τὸ ἐμπόριον τῆς Ὀλλανδίας εὐρίσκεται ἐν ἀκμῇ.

Ποταμοί. Ὁ **Ῥήνος**, ὅστις πηγάζων ἐκ τοῦ **ἀγ. Γοιθάρδου** ("Αλπεων), διέρχεται τὴν λίμνην τῆς **Κωνσταντίας**, τὴν Δ. Γερμανίαν καὶ ἐκβάλλει εἰς τὴν Γερμανικὴν θάλασσαν, ὁ **Μέξ**, ὁ **Βαὰλ** καὶ ὁ **Σκάλδης**, ῥέοντες ἐκ τοῦ Βελγίου χύνονται εἰς τὴν ἰδίαν θάλασσαν.

Κλίμα. Τὸ κλίμα εἶναι ὑγρὸν καὶ ὀμιχλωδές, ἀλλὰ συγχρόνως εὐκρατον καὶ ὑγιεινόν.

Ἡ **παιδεία** εἶναι λίαν διαδεδομένη, ἡ **συγκοινωνία** εἶναι τελείως ἀνεπτυγμένη. Πλεῖσται σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ καὶ ἀναρίθμητοι διώρυχες διευκολύνουσι ταύτην.

Πολίτευμα. Μοναρχία συνταγματικὴ μετὰ δύο Βουλῶν· διοικητικῶς διαιρεῖται ἡ Ὀλλανδία εἰς 11 ἐπαρχίας.

Πόλεις. **Ἀμστελῶδαμον** (Ἀμστερδαμ = Βενετία τοῦ βορρᾶ), πόλις παραλία εἰς τὸν κόλπον τῆς Ζουνδερσέης, ᾠκοδομημένη ἐπὶ πασσάλων καὶ διηρημένη εἰς 95 νήσους διὰ διωρύχων. Εἶναι ἡ μεγίστη καὶ ἐμπορικωτάτη πόλις τῆς Ὀλλανδίας καὶ ἔχει 570 χιλ. κ. **Χάγη** (260 χιλ. κ.), πρωτ. οὐχὶ μακρὰν τῆς θαλάσσης, πόλις ὠραία καὶ πλουσία, ἔχουσα λαμπρὰ ἀνάκτορα, εἰς τὰ ὁποῖα διαμένει ὁ βασιλεὺς, καὶ ἀξιόλογα μουσεῖα καὶ ἔδρα τοῦ διεθνοῦς συμβουλίου τῆς εὐρώπης. **Ῥότερδαμ** (400 χιλ. κ.), ὁ σπουδαιότερος ἐμπορικὸς λιμὴν τῆς Ὀλλανδίας. **Οὐτρέχτη** (110 χιλ. κ.) παρὰ τὸν Ῥήνον, ἔχουσα πανεπιστήμιον καὶ ἀστεροσκοπεῖον. **Δούγγουνον** καὶ **Γρυνίγγη**, πόλεις ἐμπορικαὶ καὶ βιομήχανοι.

Ἀποικίαι. Ἡ Ὀλλανδία ἔχει σημαντικωτάτας ἀποικίας κυρίως ἐν Ὠκεανίᾳ τὰς νήσους **Σουμάτραν**, **Ἰάβαν** **Βόρνεον**, **Τιμό-**

ρην κλπ., αἵτινες ἔχουσιν ἕκτασιν 2 ἑκατομμ. τετρ. χιλιομ. καὶ 38 ἑκατομμ. κατ.

Λουξεμβούργον. Μεταξὺ Γαλλίας, Γερμανίας καὶ Βελγίου κεῖται τὸ **μέγα δουκάτον** τοῦ **Λουξεμβούργου**, τὸ ὁποῖον εἶναι μικρὸν κράτος ἀνεξάρτητον καὶ διοικεῖται συνταγματικῶς ὑπὸ δουκός. Ὁ πληθυσμὸς τοῦ δουκάτου ἀνέρχεται εἰς 250 χιλ. κ. καθολικῶν τῇ θρήσκεια, ἔχει δάση ἐκτεταμένα, πολλὰ ποιμνία καὶ πρωτ. τὸ **Λουξεμβούργον** (20 χιλ. κατ.).

Γ Ε Ρ Μ Α Ν Ι Α

Ἡ Γερμανία κατέχει τὸ κέντρον τῆς Εὐρώπης, συνορεύει πρὸς Δ. μὲ τὴν Δανίαν καὶ βρέχεται ὑπὸ τῆς Βαλτικῆς καὶ τῆς Γερμανικῆς θαλάσσης, πρὸς Δ. συνορεύει μὲ τὴν Ὁλλανδίαν, τὸ Βέλγιον καὶ τὴν Γαλλίαν, πρὸς Ν. μὲ τὴν Ἑλβετίαν καὶ Αὐστρουγγαρίαν καὶ πρὸς Α. μὲ τὴν Αὐστουγγαρίαν καὶ τὴν Ῥωσίαν.

Ἔκτασις 542 χιλ. τετραγ. χιλιομέτρων.

Πληθυσμὸς 70 ἑκατομμ. κατ. κατὰ τὸ πλεῖστον διαρτυρόμενοι καὶ πολλοὶ καθολικοὶ καὶ τινες Ἰουδαῖοι.

Κλίμα. Γενικῶς εὐκρατον καὶ ὑγιεινόν. Πρὸς Β. ψυχρὸν καὶ πρὸς Δ. θερμότερον καὶ γλυκύτερον.

Ἔδαφος. Τὸ ἔδαφος ἐκ φύσεως δὲν εἶναι πολὺ εὐφορον, κατέστη ὁμως τοιοῦτον διὰ τῆς φιλοπόνου ἐργασίας τῶν κατοίκων.

Ὄρη. Τὰ **Βόσγια**, τὰ ὁποῖα χωρίζουσι τὴν Γερμανίαν ἀπὸ τῆς Γαλλίας, ὁ **Μέλας δρυμὸς** παρὰ τὸν Ῥήνον, μὲ διεύθυνσιν ἐκ Ν. πρὸς Β., ὁ γερμανικὸς **Ἰόρας**, ὅστις εἶναι συνέχεια τοῦ γαλλικοῦ Ἰόρα, αἱ **βαναρικαὶ Ἀλπεις** μὲ κατεύθυνσιν ἐκ Δ. πρὸς Α., τὰ **Βοεμικὰ ὄρη**, τῇ **Γιγάντεια**, τὰ **Σουδήτσια** καὶ ὁ ὠραῖος κατάρρυτος καὶ κατάφυτος **Θουρίγγιος δρυμὸς**.

Πεδιᾶδες. Ἡ τοῦ Ῥήνου, ἥτις εἶναι κατάφυτος ὑπὸ ἀμπέλων καὶ ὀπωροφόρων δένδρων, ἡ τῆς **Βαναρίας** πρὸς τὰ ΝΑ. παράγουσα δημητριακοὺς καρπούς, γεώμηλα, καπνὸν καὶ οἶνον καὶ ἡ τῆς **Σιλεσίας** ΒΑ. τῶν **Γιγαντείων**, ἐν τῇ ὁποῖα καλλιεργεῖται ἰδίως τὸ τευτλόρριζον, τὸ ὁποῖον χρησιμεύει εἰς τὴν κατασκευὴν τῆς σακχάρεως.

Προταμοί. Ὁ Ῥήνος πηγάζων ἐκ τοῦ ἀγίου Γοτθάρδου (τῶν Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ το Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Ἄλπεων) χύνεται εἰς τὴν Β. ἢ Γερμανικὴν θάλασσαν, ὁ *Βίσουργις* πηγάζων ἐκ τοῦ Θουριγγίου δρυμοῦ χύνεται εἰς τὴν Γερμανικὴν θάλασσαν πλησίον τῆς Βρέμης, ὁ *Ἄλβις* πηγάζων ἐκ τῶν Γιγαντείων ὄρεων χύνεται εἰς τὴν Βορείαν θάλασσαν πλησίον τοῦ Ἀμβούργου, ὁ *Βεστούλας* πηγάζων ἐκ τῶν Καρπαθίων χύνεται εἰς τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν, ὁ *Ὀδερ* πηγάζων ἐκ τῶν Σουδητίων χύνεται εἰς τὴν Βαλτικὴν καὶ τέλος ὁ *Δούναβις* πηγάζων ἐκ τοῦ *Μέλανος δρυμοῦ* χύνεται εἰς τὸν Εὐξείνιον πόντον.

Λίμναι. Ἡ τῆς *Κωνσταντίας*, ἣτις ἀνήκει ἐν μέρει εἰς τὴν Ἑλβετίαν καὶ τὴν Αὐστρίαν, καὶ αἱ μικραὶ λίμναι τῆς *Βαυαρίας*.

Ὅμοσπονδα κράτη. Πολίτευμα.

Ἡ Γερμανία περιλαμβάνει 25 κράτη ἀνεξάρτητα (μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ 4 ἐλευθέραι πόλεις), τὰ ὅποια ἔχουν ἰδικὴν τῶν ἐσωτερικὴν διοίκησιν, διότι ἔχουσιν ἰδίους ἡγεμόνας, Βουλὰς καὶ στρατόν, συνδέονται ὁμως πρὸς ἄλληλα ὁμοσπονδιακῶς καὶ ἀποτελοῦσι μίαν μεγάλην καὶ ἰσχυρὰν αὐτοκρατορίαν, τὴν *γερμανικὴν*.

Τὰ 25 κράτη εἶναι 4 βασιλείαι, 6 μεγάλα δουκάτα, 5 μικρὰ δουκάτα, 7 ἡγεμονίαι, τρεῖς ἐλεύθεραι πόλεις. Πλὴν τούτων ὑπάρχει καὶ ἡ αὐτοκρατορικὴ χώρα Ἀλσατία καὶ Λωρραίνη, ἣτις ἀπεσπάσθη τῆς Γαλλίας τῷ 1871 καὶ ἀνήκει εἰς ἅπασαν τὴν αὐτοκρατορίαν.

Ὁ Γερμανὸς αὐτοκράτωρ (Κάιζερ) ἔχει τόσην ἐξουσίαν, ὥστε ἡ αὐτονομία τῶν διαφόρων ὁμοσπονδιακῶν κρατῶν νὰ καταντᾷ σχεδὸν προβληματικὴ, αὐτὸς ἀποφασίζει περὶ πολέμου ἢ εἰρήνης τῆς αὐτοκρατορίας καὶ κανονίζει τὰ στρατιωτικά, τὰ οἰκονομικὰ καὶ τὸ ἐμπόριον. Ἀπὸ τοῦ 1888 Γερμανὸς αὐτοκράτωρ εἶναι Γουλιέλμος ὁ Β', ὅστις εἶναι καὶ βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας.

Ἐκπαίδευσις. Ἐν Γερμανίᾳ ἡ ἐκπαίδευσις εἶναι εἰς τὸν ἀνώτατον βαθμὸν ἀνεπτυγμένη· ἐν αὐτῇ ὑπάρχουσιν 20 πανεπιστήμια (ὅσα εἰς οὐδεμίαν ἄλλην χώραν) καὶ πολλὰ ἀνώτατα κλασσικῆς καὶ πραγματικῆς (τεχνικῆς) ἐκπαιδεύσεως ἐκπαιδευτήρια. Ἡ Γερμανία θεωρεῖται μέγα κέντρον πνευματικῆς κινήσεως καὶ πρώτη ἐν ταῖς ἐπιστήμαις ἐν Εὐρώπῃ.

Ἡ *γεωργία*, τὸ *ἐμπόριον* καὶ ἡ *βιομηχανία* εἶναι τὰ μέγιστα ἀνεπτυγμένα.

Ἡ **συγκοινωνία**, ἡ τελειότερα τοῦ κόσμου, καὶ τὸ σιδηροδρομικόν της δίκτυον εἶναι τοιοῦτον, ὥστε νὰ θεωρῆται τὸ πρῶτον τοῦ κόσμου· ἔνεκα τοῦ πυκνοτάτου αὐτοῦ σιδηροδρομικοῦ δικτύου κατὰ τὸν παρόντα εὐρωπαϊκὸν πόλεμον μεταφέρει στρατεύματα ἐκ τοῦ πρὸς τὴν Ῥωσίαν ἀνατολικοῦ μετώπου πρὸς τὸ δυτικὸν μέτωπον, πρὸς τὴν Γαλίαν, καὶ τὰνάπαλιν μετὰ μεγίστης εὐχερείας καὶ ταχύτητος, ὃ δὲ **στρατός** της ἐθεωρεῖτο καὶ ἤδη ἀπεδείχθη κατὰ τὸν παρόντα πόλεμον ὡς ὁ τελειότερος τοῦ κόσμου ἀπὸ ἐπόψεως διοργανωτικῆς καὶ ὁ **στόλος** της θεωρεῖται δεύτερος μετὰ τὸν ἀγγλικόν, ὅστις εἶναι ὁ πολυπληθέστερος καὶ ὁ ἰσχυρότερος τοῦ κόσμου.

Θρησκεία. Ἐπικρατοῦσαι θρησκεῖαι εἶναι ἡ τῶν διαμαρτυρομένων καὶ ἡ τῶν καθολικῶν, ὑπάρχουσι δὲ καὶ ὀρθόδοξοι.

Πόλεις. **Βερολῖνον** (2,100,000 κ.), πρωτεύουσα τῆς γερμανικῆς αὐτοκρατορίας· κεῖται ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὀχθῶν τοῦ παραποτάμου τοῦ Ἄλβεως Σπρέου καὶ ἔχει ὠραίας οἰκοδομάς, πλεῖστα βιομηχανικὰ καταστήματα καὶ εἶναι τὸ κέντρον τοῦ ἐμπορίου, τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν τεχνῶν. **Δρέσδη** πρωτ. τῆς Σαξονίας, ἔχουσα περίφημον πινακοθήκην, λαμπρὰ μουσεῖα καὶ 530 χιλ. κ. ΒΔ. τῆς Δρέσδης κεῖται ἡ **Δειψία** (500 χιλ. κ.), ἔχουσα διάσημον πανεπιστήμιον καὶ τὰ πρῶτα τυπογραφεῖα καὶ βιβλιοεμπορεῖα τῆς Γερμανίας. **Μόναχον** (550 χιλ. κ.), πρωτ. τοῦ βασιλείου τῆς Βαυαρίας, εἶναι ἡ πατὴρς τοῦ πρόφην βασιλέως τῆς Ἑλλάδος Ὀθωνος· ἔχει πανεπιστήμιον, βιβλιοθήκην, πινακοθήκην καὶ ὠδεῖον, εἶναι ἐπίσης ὄνομαστὴ ἡ πόλις αὕτη διὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ λαμπροῦ της ζύθου· τὸ μεγαλύτερον κέντρον τῆς ζυθοποιίας. **Στουτγάρδη** (270 χιλ. κ.), πρωτεύουσα τοῦ βασιλείου τῆς Βυρτεμβέργης, ἐπὶ ὠραιότητις κοιλάδος, κέντρον σπουδαίου ἐμπορίου βιβλίων. **Κολωνία** (375 χιλ. κ.), ἐμπορικωτάτη πόλις φημιζομένη διὰ τὸ ἐν αὐτῇ κατασκευαζόμενον ἀρωματῶδες ὕδωρ. **Φραγκφούρτη** (300 χιλ. κάτ.), πόλις ἐμπορικὴ καὶ βιομηχανος. **Ἀνόβερον** (230 χιλ. κ.), ἐμπορικὴ καὶ βιομηχανος πόλις. **Ἔσση** (235 χιλ. κ.), πλησίον τοῦ Ῥήνου, διάσημος καταστάσα διὰ τὰ ἐν αὐτῇ μεγαλοπρεπέστατα καὶ εὐρύτατα τηλεβολοχητήρια Κρούπ. **Καίνιξσβεργ** (240 χιλ. κ.), ἐπὶ τοῦ Πρεγέλου ποταμοῦ μὲ ὄνομαστον πανεπιστήμιον, ἐν ἧ στέφονται οἱ βασιλεῖς τῆς Πρωσσίας. Αἱ τρεῖς ἐλεύθεραι πόλεις **Βρέμη** (265 χιλ. κ.), ἔχουσα ἀκμαιοτάτην ναυτιλίαν καὶ ἐμπόριον ἐπὶ τοῦ Βισούργιδος, **Ἄμβουερ-**

γον (περὶ τὰς 900 χιλ. κ.), εἶναι ὁ πρῶτος ἐμπορικὸς λιμὴν τῆς Γερμανίας ἐπὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἄλβεως, **Δυβέκη** (100 χιλ. κ.). Πρὸς Β. τοῦ Ἀμβούργου ἐπὶ τῆς Βαλτικῆς θαλάσσης κεῖται τὸ **Κίελον** (125 χιλ. κατ.), τὸ ὁποῖον εἶναι ὁ μέγιστος πολεμικὸς ναύσταθμος τῆς Γερμανίας, ἐκτισμένον ἐπὶ τῆς ὀχυρωτάτης διώρυχος τῆς ἐνούσης τὴν Βορείαν ἢ Γερμανικὴν θάλασσαν μετὰ τῆς Βαλτικῆς.

Κτήσεις. Ἡ Γερμανία κατέχει ἐν Ἀφρικῇ τὰ ἐκτεταμένα ἐδάφη **Κόγκον, Τόγκον, Καμερόν** κ. λ. π. καὶ ἐν Ὠκεανίᾳ πλείστας νήσους.

Δ Α Ν Ι Α

Τὸ βασίλειον τῆς Δανίας κεῖται πρὸς Β. τῆς Γερμανίας καὶ περιβρέχεται ὑπὸ δύο θαλασσῶν, τῆς Βαλτικῆς καὶ τῆς Γερμανικῆς· ἀποτελεῖται δὲ ἐκ τῆς χερσονήσου **Ἰουτλάνδης** καὶ ἐκ τῶν νήσων **Σηλανδίας, Δααλάνδης, Φάλστερ, Φιονίας** καὶ τινων ἄλλων, αἵτινες κεῖνται πλησίον αὐτῆς. Περιλαμβάνει δὲ καὶ τὰς βορείως κειμένας νήσους **Φαρόας** καὶ τὴν πρὸς Β. τούτων **Ἰσλανδίαν** κειμένην πρὸς τὸν βόρειον πολικὸν κύκλον. Ἡ Ἰσλανδία εἶναι πολὺ μεγαλυτέρα κατὰ τὴν ἔκτασιν τῆς κυρίως Δανίας, ἀλλ' εἶναι ἀραιότατα κατοικημένη (80 χιλ. κ.) ἕνεκα τοῦ γυμνοῦ, ὄρεινοῦ καὶ ἠφαιστειώδους ἐδάφους τῆς καὶ τοῦ ψυχροτάτου κλίματος.

Τὰ ἠφαιστειώδη ὄρη τῆς Ἰσλανδίας καλύπτονται πάντοτε ὑπὸ χιόνων καὶ πάγων. Ἐκ τῶν 29 ἐνεργῶν ἠφαιστειῶν τὸ σπουδαιότερον εἶναι τὸ πρὸς Ν. εὐρισκόμενον Ἐκλα (1560 μ.). Εἰς ἅπασαν τὴν νήσον ἀναπηδῶσι θερμαὶ πηγαί.

Ἐκτασις 40 χιλ. τετραγων. χιλιομέτρων.

Πληθυσμὸς 2,700,000 κατ.

Πορθμοί. Ὁ **Σιαγεράκης**, ὁ **Καττεγάτης** καὶ ὁ τῆς **Σούνδης**.

Ὅρη καὶ ποταμοὺς ἀξίους λόγους δὲν ἔχει ἡ Δανία.

Κλίμα. Τὸ κλίμα εἶναι ὑγρὸν καὶ ὀμιχλώδες, ἀλλὰ γλυκὺ καὶ ὑγιεινόν, ὅμοιον μὲ τὸ τῆς Ἀγγλίας.

Πολίτευμα, γεωργία, ἐκπαίδευσις. Οἱ κάτοικοι τῆς Δανίας διοικοῦνται **συνταγματικῶς**, ζῶσιν ἐκ τῆς γεωργίας, κτηνοτροφίας καὶ τῆς ἀλιείας· ἡ ἐκπαίδευσις δὲ ἐν Δανίᾳ εἶναι εὐρύτατα διαδεδομένη· πάντες ἀνεξαιρέτως οἱ Δανοὶ γνωρίζουσιν ἀνάγνωσιν καὶ γραφήν.

Πόλεις. **Κοπεγχάγη** (480 χιλ. κ.), πρωτ. τοῦ βασιλείου ἐν τῇ νήσῳ Σηλανδία παρὰ τὸν πορθμὸν τῆς Σούνδης, πόλις βιομήχανος καὶ ἐμπορικῆ, ἔχουσα ἀκαδήμειαν, ὀνομαστὸν πανεπιστήμιον καὶ μουσεῖον. **Ὀδένη** (40 χιλ. κ.). Ἐν δὲ τῇ Ἰουτλάνδῃ εἶναι ἡ **Ἀροῦος**, (52 χιλ. κ.) πόλις ἐμπορικῆ.

Κτήσεις τῆς Δανίας εἶναι καὶ ἡ πρὸς Β τῆς Ἀμερικῆς μεγίστη νῆσος **Γροινλανδία** καὶ τινες τῶν Ἀντιλλῶν. Ἐν Εὐρώπῃ αἱ **Φαρόαι** καὶ ἡ γέμουσα ἠφαιστειῶν ἐνεργῶν καὶ ἐσβεσμένων νῆσος **Ἰσλανδία**, ἔνθα τὸ πῦρ καὶ ὁ πάγος εὐρηγται ἐν ὄλῃ αὐτῶν τῇ μεγαλοπρεπεῖ ἀντιθέσει.

ΣΚΑΝΔΙΝΑΥΓΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

Ἡ Σκανδιναυικὴ Χερσόνησος κεῖται μεταξὺ τοῦ Βορείου παγωμένου ὠκεανοῦ, τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ τῆς Γερμανικῆς θαλάσσης, ἐνοῦτα δὲ διὰ τῶν πορθμῶν Σκαγεράκη καὶ Καττεγάτη μετὰ τῆς Βαλτικῆς καὶ ΒΑ. συνορεύει μὲ τὴν Ῥωσίαν.

Εἶναι ἡ μεγαλύτερα χερσόνησος τῆς Εὐρώπης καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰ βασίλεια τῆς Σουηδίας καὶ τῆς Νορβηγίας.

Ἐκτασις 770 χιλ. τετραγ. χιλιομέτρων.

Πληθυσμὸς 7,300,000 κατ.

Κόλποι. Ὁ **Βοθνικός**.

Ἀκρωτήριον τὸ **Βόρειον**.

Νῆσοι. Αἱ **Δοφόδαι**, ἔνθα συμβαίνει καὶ ἡ φοβερὰ θαλασσία δίνη περίξ τῆς νήσου **Μέλσιτρομ**. Ἡ **Ἀλάνδη**, ἡ **Ὀλάνδη** καὶ ἡ **Γοτλάνδη** ἐν τῇ Βαλτικῇ θαλάσση. Εἰς τὰ βόρεια καὶ δυτικὰ παράλια τῆς χερσονήσου σχηματίζεται ἀπειρία βαθυτάτων μικρῶν κόλπων μὲ ἀκτὰς βραχῶδεις, **Φιόρδαι** καλούμεναι.

Ὄρη. Αἱ **σκανδιναυικαὶ Ἄλπεις** σχηματίζουσι πρὸς Β. τὰ **Δακωνικὰ ὄρη**.

Πεδιὰδες. Τὸ ΝΑ. ἡμισὺ τῆς χερσονήσου εἶναι πεδινὸν καὶ κατάλληλον εἰς σῖτον, κριθὴν καὶ βρόμην· τὸ δὲ ἄλλο εἶναι ὄρεινόν.

Ποταμοί. Ὁ **Γαίτα-ἔλφης**, ὅστις χύνεται εἰς τὸν κόλπον Καττεγάτην, ὁ **Τόρνεος** καὶ ὁ **Δουλ** χυνόμενοι εἰς τὸν Βοθνικὸν κόλπον· ἐξ ὧν ὁ πρῶτος κορφεῖ τὴν Σουηδίαν ἐπὶ τῆς Νορβηγίας, καὶ ὁ **Γλό-**

μεν χυνόμενος εἰς τὸν Σκαγεράκιον, σχηματίζων πρὸ τῆς ἐκβολῆς του εἴκοσι μεγαλοπρεπεῖς καταρράκτας.

Λίμνες. Ἡ *Βένερ*, ἡ *Βέττερ*, ἡ *Μαιλάρη* καὶ ἡ *Τελμάρη*.

Κλίμα. Τὸ κλίμα τῆς χερσονήσου εἰς μὲν τὰ μεσόγεια εἶναι ψυχρότατον, εἰς δὲ τὰ παράλια εὐκρατον ἔνεκα τοῦ μεγάλου θαλασσοῦ θεύματος τοῦ Μεξικανικοῦ κόλπου.

Σ Ο Υ Η Δ Ι Α

Πληθυσμὸς 5 $\frac{1}{2}$ ἑκατομμ. κατοίκων.

Πολίτευμα. Συνταγματικὴ μοναρχία.

Διοικητικὴ διαίρεσις. Τρία μεγάλα διαμερίσματα ὑποδιαίρουμένα εἰς 25 νομοῦς.

Πόλεις. **Στοκχόλμη** (350 χιλ. κ.) πρωτ. τοῦ βασιλείου, κειμένη ἐπὶ ὄρειοτάτης τοποθεσίας καὶ ἐκτισμένη ἐν μέρει ἐπὶ πολλῶν νησίδων τῆς λίμνης Μαιλάρης, πόλις ἐμπορικὴ καὶ βιομήχανος. **Ὀυπάλα** (26 χιλ. κ.), ἔχουσα ὄνομαστὸν πανεπιστήμιον. **Καρλσκρόνα** (25 χιλ. κ.) ἔνθα ὁ πολεμικὸς ναύσταθμος τῆς Σουηδίας. **Μάλμον** (90 χιλ. κ.) ἀπέναντι τῆς Κοπεγχάγης, πόλις ἐμπορικὴ. **Γότεμποουργ** (165 χιλ. κ.) παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Γαίτα-ἔλφη, πόλις ἐμπορικὴ καὶ βιομήχανος καὶ ἄλλαι.

Παιδεία. Ἡ παιδεία ἐν τῇ χώρᾳ εἶναι λίαν ἀνεπτυγμένη· ἐν δὲ τῇ γυμναστικῇ οἱ Σουηδοὶ θεωροῦνται ὡς ὑπερέχοντες πάντων τῶν ἔθνῶν. Ἐπίσημος γλῶσσα ἡ *σουηδική*.

Προϊόντα. Ἡ Σουηδία ἐξάγει ἀρίστης ποιότητος σίδηρον, χαλκὸν καὶ ἄργυρον· ἀκμάζει πρὸς τούτοις καὶ ἡ ἀλιεία τῶν φαλλαινῶν, τῶν γάδων καὶ τῶν ἀριγγῶν, ἐξάγει ἐπίσης ἀφθονον ξυλείαν ἀπὸ τὰ ἀπέραντα αὐτῆς δάση καὶ πολλὰ κτηνοτροφικὰ προϊόντα ἐκ τῶν ἐκτεταμένων καὶ χλοερῶν λειμώνων της.

Ν Ο Ρ Β Η Γ Ι Α

Πληθυσμὸς 2,250,000 κατ.

Πολίτευμα. Οἱ Νορβηγοὶ ἔχουσι συνταγματικὴν μοναρχίαν μετὰ Βουλῆς, ἀσχολοῦνται δὲ εἰς τὴν ναυτιλίαν, εἰς τὴν ἀλιείαν, ἰδίως τῶν ἀριγγῶν, καὶ τὴν κτηνοτροφίαν.

Θρησκεία ἡ τῶν διαμαρτυρομένων, ἡ **παιδεΐα**, τὸ **ἐμπόριον**, ἡ **βιομηχανία** καὶ ἡ **συγκοινωνία** εὐρίσκονται ἐν μεγίστῃ ἀναπτύξει.

Πόλεις. **Χριστιανία** (230 χιλ. κ.), πρωτ. τοῦ βασιλείου, πόλις ἐμπορική, ἔχουσα λαμπρὸν λιμένα, πανεπιστήμιον, ἀστεροσκοπεῖον, βιομηχανίαν βυρσοδεψίας, χαρτοποιίας καὶ μέγα ἐμπόριον ξυλίας καταλλήλου δι' οἰκοδομάς. **Βέργεν** (70 χιλ. κ.), ἐξαγωγικὸν κέντρον τῶν προϊόντων τῆς ἀλιείας. **Τρογγδέμη** (40 χιλ. κ.), παλαιὰ πρωτεύουσα, ἐν ἣ ἔστέφοντο οἱ βασιλεῖς. **Χριστιανσάνδη** (12 χιλ. κ.), πολεμικὸς λιμὴν εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ Σκαγεράκη.

Ἡ **Λαπωνία** κεῖται εἰς τὴν ΒΑ. ἄκραν τῆς χερσονήσου καὶ ἀνήκει τὸ πλεῖστον εἰς τὴν Φινλανδίαν τῆς Ῥωσσίας καὶ μέρος εἰς τὴν Σουηδίαν καὶ Νορβηγίαν. Οἱ κάτοικοι τῆς χώρας Λάπωνες ζῶσι διὰ τῆς θήρας καὶ τῆς ἀλιείας.

Ρ Ω Σ Ι Α

Ῥωσία. Ἡ Ῥωσία ὀρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ Βορείου παγωμένου ὠκεανοῦ, πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ Εὐξείνου πόντου καὶ τοῦ Καυκάσου, ὅστις χωρίζει τὰς εὐρωπαϊκὰς ἀπὸ τὰς ἀσιατικὰς ἐπαρχίας τοῦ Καυκάσου, πρὸς Α. ὑπὸ τῆς ὀροστοιχίας τῶν Οὐραλίων ὀρέων, ἅτινα χωρίζουσιν αὐτὴν ἀπὸ τῆς ἀσιατικῆς Ῥωσσίας καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Βαλτικῆς θαλάσσης, τῆς Γερμανίας, τῆς Αὐστρουγγαρίας καὶ τῆς Ῥουμανίας.

Ἡ Εὐρωπαϊκὴ Ῥωσία εἶναι μεγαλυτέρα τοῦ ἡμίσεος τῆς ὅλης Εὐρώπης, κατέχει δὲ ὅλον τὸ ΒΑ. μέρος αὐτῆς καὶ ἔχει **ἔκτασιν** 5,400,000 τετραγ. χιλιομέτρων καὶ **πληθυσμὸν** 130 ἑκατομμ. κ.

Ἐδαφος. Τὸ ἔδαφος τῆς Ῥωσσίας εἶναι κατ' ἐξοχὴν πεδινόν, μόνον δὲ πρὸς Α. ἔχει τὴν ὀροστοιχίαν τῶν Οὐραλίων. Εὐρῆται πεδιάδες σίτου, καννάβωος, λίνου, πλοῦσαι νομαί, ἀπέραντα θάλασσαν διατέμνονται ὑπὸ πολλῶν καὶ μεγάλων ποταμῶν, λιμνῶν, ἐλῶν καὶ στεπεῶν, τὸ δὲ βορειότατον ἄξενος ἀκτὴ ἀγρία καὶ ἀκαλλιέργητος καὶ τὸ πλεῖστον τοῦ ἐναυτοῦ παγσοκεπής.

Κλίμα. Τὸ κλίμα τῆς Ῥωσσίας εἶναι πολὺ ψυχρὸν καὶ μάλιστα πρὸς Β. ὅσον θηλονότι προχωροῦμεν πρὸς τὸν βόρειον πόλον, ὃ ἥλιος ῥίπτει τὰς ἀκτίνάς του περισσότερον πλαγίως καὶ ἐπομένως ὃ χειμῶν γίνεται ὀρμηύτερος καὶ διαρκέστερος· καὶ τὸ μὲν θέρος αἱ ἡμέραι εἶναι πολὺ μεγάλαι καὶ ἡ θερμότης ἀφόρητος ἕνεκα τῶν πνεόντων ἀνατολικῶν ἀνέμων καὶ αἱ νύκτες ἐλάχισται, τὸν δὲ χειμῶνα συμβαίνει τὸ ἐναντίον.

Εἰς τὰ βόρεια μέρη τῆς Ῥωσσίας, καθὼς εἰς τὴν Λαπωνίαν π.χ., ὁ χειμὼν διαρκεῖ περὶ τοὺς 9 μῆνας, κατὰ τοὺς ὁποίους καὶ οἱ ποταμοὶ καὶ αἱ λίμναι καὶ ἡ περὶ αὐτὴν θάλασσα εἶναι παγωμένοι καὶ ὅλη ἡ φύσις εἶναι νεκρά.

Ἐντεῦθεν ὀλίγα μόνον φυτὰ θύνανται νὰ ζήσωσι καὶ τὰ πλείστα τῶν κατοικιζίων ζῶων ἄλλειπουσιν, ἀναπληροῦσι δὲ ταῦτα οἱ τάρανθοι (1). Τοῦναντίον ἐν τῇ ἀξένηφ ἐκεῖνῃ χώρᾳ ζῶσι κατὰ πολυαριθμούς ἀγέλας λύκοι, ἄρκτοι, λευκαὶ, ἀλώπεκες, ἰκτίδες καὶ ἄλλα ἄγρια ζῶα, ἔχοντα δέρμα πυκνόμαλλον καὶ ἐπομένως θυνάμενα νὰ ἀντέχωσιν εἰς τὸ ψῦχος· εἰς δὲ τὰς θαλάσσας αὐτῆς, αἰτῖνες σχηματίζονται ὑπὸ τοῦ Βορείου παγωμένου ὠκεανοῦ, διατῶνται πολυαριθμοὶ φῶκαι καὶ φάλλαινας.

Εἰς τὰ βόρεια τῆς Λαπωνίας κατὰ τοὺς τρεῖς μῆνας Μάιον, Ἰούνιον καὶ Ἰούλιον ὁ ἥλιος εἶναι διαρκῶς ὑπὲρ τὸν ὀρίζοντα· ἀποκρύπτεται δὲ ὀλοσχερῶς κατὰ τοὺς τρεῖς μῆνας Νοέμβριον, Δεκέμβριον καὶ Ἰανουάριον, κατὰ τοὺς ὁποίους αἱ χώραι φωτίζονται ἀμυδρῶς ὑπὸ τοῦ λυκόφωτος, τὸ ὅποιον ἐνταῦθα διαρκεῖ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας, ὑπὸ τῆς σελήνης καὶ ὑπὸ τινος ἄλλου φωτός, τὸ ὅποιον παράγεται εἰς τὰς βορείας ἐκείνας χώρας καὶ λέγεται **βόρειον δέλας**.

Νῆσοι. Ἡ **νέα Ζέμλα** καὶ ἡ **Καλγούεβη** ἐν τῷ Β. παγωμένῳ ὠκεανῷ καὶ τινες μικραὶ ἐν τῇ Βαλτικῇ.

Χερσόνησοι. Ἐν τῷ Β. παγωμένῳ ὠκεανῷ ἡ τοῦ **Κόλα** καὶ ἡ **Κανίγη**, ἐν δὲ τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ ἡ τῆς **Κριμαίας**.

Ἀκρωτήρια. Πρὸς Β. τὸ **Ῥούσκιον** (Ζαβοροῦτ) καὶ τὸ **Κριοῦ μέτωπον** ἐν Κριμαίᾳ.

Πορθμοί. Ὁ τοῦ **Καρᾶ** εἰς τὴν θάλασσαν τοῦ **Καρᾶ** καὶ ὁ **Κιμμερικὸς Βόσπορος**, ὅστις ἐνώνει τὸν Εὐξείνιον μὲ τὴν Ἀζοφικὴν θάλασσαν.

Ὄρη. Πρὸς Α. εἶναι τὰ **Οὐράλια**, τὰ ὅποια χωρίζουσι τὴν Εὐρώπην ἀπὸ τῆς Ἀσίας, ἔχουσα μέγα μῆκος καὶ εἶναι πρὸς Β. μὲν γυμνά, πρὸς Ν. δασώδη· περιέχουσι δὲ πλούσια μεταλλεῖα χρυσοῦ, πλατίνης, ἀργύρου, χαλκοῦ καὶ σιδήρου. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς χώρας εἶναι τὰ δασώδη **Βαλδαΐα** καὶ πρὸς Ν. ἡ ὄροστοιχία τοῦ **Καυκάσου**, ἐκτεινομένη ἀπὸ τοῦ Εὐξείνιου μέχρι τῆς Κασπίας θαλάσσης.

Ποταμοί. Ποταμοὶ αὐτῆς ἐπισημότεροι εἶναι ὁ **Δβίνας** καὶ ὁ **Πετχόρας** πηγάζοντες ἐκ τῶν Οὐραλίων ὀρέων, ὁ **Μέξεν** καὶ ὁ **Ὀνέγας**, πάντες ἐκβάλλοντες εἰς τὸν Βόρειον παγωμένον ὠκεανόν.

Ὁ **Οὐράλης** πηγάζων ἐκ τῶν Οὐραλίων καὶ ὁ **Βόλγας** ἐκ τῶν Βαλδαίων, ὁ μέγιστος ποταμὸς τῆς Εὐρώπης, ἐκβάλλοντες εἰς τὴν Κασπίαν θάλασσαν.

(1) Εἶδος ζῴου κερασφόρου εὐρισκομένου εἰς τὰ βόρεια μέρη καὶ ἀναπληροῦντος θαυμασίως τὸν ἱπποπόνηθον κατὰ τὸν νοτιοδυτικόν ἄκρον τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτικῆς

Ὁ **Τάναϊς**, ἐκβάλλων εἰς τὴν Ἀζοφικὴν θάλασσαν, ὁ **Δνεϊστερ** καὶ ὁ **Δνεϊπερ**, ἐκβάλλοντες εἰς τὸν Εὐξείνιον πόντον, ὁ **Βιστούλας**, ὁ **Νιέμεν** καὶ ὁ **Δύνας**, οἵτινες διαρρέοντες τὴν Βαρσοβίαν εἰσέρχονται εἰς τὴν Γερμανίαν, καὶ τέλος ὁ **Νεύας**, πηγάζων ἐκ τῆς λίμνης Ὀνέγας διαρρέει τὴν Πετρούπολιν. Καὶ οἱ τέσσαρες τελευταῖοι ποταμοὶ χύνονται εἰς τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν.

Λίμναι. Ἐπισημότεραι λίμναι εἶναι ἡ **Λαδόγα**, ἡ μεγαλύτερα λίμνη τῆς Εὐρώπης, ἡ **Ὀνέγα**, ἡ **Ἰλμενος** καὶ ἡ **Πεῖποϋς** καὶ πλείσται ἄλλαι μικρότεραι.

Προϊόντα. Τὰ κυριώτερα προϊόντα τῆς Ῥωσίας εἶναι οἱ δημητριακοὶ καρποί, ἐκ τῶν ὁποίων κάμνει μεγάλην ἐξαγωγὴν, τὸ λίνον καὶ ἡ κάνναβις.

Ἡ Ῥωσία προσέτι τρέφει πολυάριθμα ποίμνια αἰγῶν καὶ προβάτων καὶ μεγάλας ἀγέλας βοῶν· ἐξάγει δὲ ἀφθονον χαβιάριον, τὸ ὅποιον παρασκευάζεται ἐκ τῶν ψοθηκῶν τῶν ἰχθύων, οἵτινες ὑπάρχουσιν ἐν μεγιστῇ ἀφθονίᾳ ἐντὸς τῶν ποταμῶν καὶ παρὰ τὰς ἐκβολὰς αὐτῶν ἢ θήρα δὲ τῶν λευκῶν ἄρκτων, ἐξ ὧν λαμβάνονται πολῦτιμοι διφθέραι, ὡς καὶ πάντα τὰ ἀνωτέρω, προσσπερίζουσι σημαντικὸν πλοῦτον εἰς τὴν χώραν.

Ὄρυκτά εὐρίσκονται ἐν τοῖς Οὐραλίοις ὄρεισι χρυσός, λευκόχρυσος, χαλκός καὶ σίδηρος.

Ἡ **συγκοινωνία** εἶναι ἀρκούντως ὅπως δῆποτε ἀνεπτυγμένη, ἐνεργουμένη δὲ διὰ πολλῶν σιδηροδρόμων καὶ διὰ πλωτῶν ποταμῶν καὶ διωρύχων.

Παιδεία. Ἡ ἐκπαίδευσις ἐν Ῥωσίᾳ εἶναι παρημελημένη, μόνον δὲ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἰδρύθησαν πανταχοῦ σχεδὸν τοῦ κράτους σχολεῖα πρὸς ἐκπαίδευσιν τοῦ λαοῦ. Ἐν Ῥωσίᾳ διακρίνεται ἀριστοκρατία μεμορφωμένη καὶ ἱσταμένη ὑψηλά· κάτωθι δ' αὐτῆς ὑπάρχει λαὸς ἀγροῖκος καὶ ἀμαθῆς, μὴ δυνάμενος νὰ αὐτοδιοικηθῇ.

Πληθυσμὸς καὶ θρησκεία. Τὰ 3)4 τῶν κατοίκων ἀνήκουσιν εἰς τὴν σλαβικὴν φυλὴν, κατοικοῦσι δὲ καὶ Γερμανοί, Ῥουμάνοι, Ἕλληνες (παρὰ τὴν Ἀζοφικὴν κυρίως καὶ τὸν Εὐξείνιον). Ἐκ τῶν ἀσιατικῶν λαῶν κατοικοῦσιν Ἰουδαῖοι καὶ ἄλλοι μογγολικῆς καταγωγῆς (Φίννοι, Κιρκάσιοι, Τάταροι, Κοζάκοι, Καλμοῦκοι καὶ ἄλλοι). Ἐπικρατεῖ δὲ ἡ ὀρθόδοξος χριστιανικὴ θρησκεία.

Πολίτευμα τῆς Ῥωσίας εἶναι μοναρχία **συνταγματικὴ** μετὰ Βουλῆς (Δούμας). Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ αὐτῆς λέγεται **Τσάρος**.

Ἡ Ῥωσικὴ αὐτοκρατορία ἀποτελεῖται ἐκ τῆς Εὐρωπαικῆς Ῥω-
ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

σίας καὶ ἐκ τῶν χωρῶν Πολωνίας καὶ Φινλανδίας, ἥτις ἔχει ἰδίαν Βουλὴν καὶ διοίκησιν.

Πόλεις. Πετρούπολις (1,500,000 κατ.) παρὰ τὸ βάθος τοῦ Φιννικοῦ κόλπου καὶ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Νεῦα, κτισθεῖσα ὑπὸ Πέτρου τοῦ μεγάλου τῷ 1703· εἶναι πρωτεύουσα τῆς αὐτοκρατορίας καὶ ἐμπορικωτάτη πόλις· ἔχει δὲ μεγαλοπρεπῆ ἀνάκτορα καὶ ναοὺς. **Κρονστάνδη** (65 χιλ. κατ.) ἐπὶ νησίδος τοῦ Φιννικοῦ κόλπου, ὁ πρῶτος ναύσταθμος τῆς Ῥωσίας μετὰ ὀχυρωτάτων φρουρίων. **Ἐλσιγγφορδ** (125 χιλ. κατ.), πρωτ. τοῦ μεγάλου δουκάτου τῆς Φινλανδίας. **Ἀρχάγγελος** (25 χιλ. κατ.), εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Δβίνα, ὁ βορειότερος τῶν λιμένων ἐν τῇ Λευκῇ θαλάσῃ, συνδέεται διὰ σιδηροδρόμου. **Ῥίγα** (300 χιλ. κατ.), ἐμπορικωτάτη καὶ βιομηχανικωτάτη πόλις. **Μόσχα** (400,000 κατ.), ἐν τῷ μέσῳ τῆς χώρας, ἀρχαία πρωτεύουσα τῆς Ῥωσίας, ἔχουσα τὴν μεγίστην βιομηχανίαν τῆς χώρας καὶ μέγαν ἀριθμὸν ἐκκλησιῶν. Ἐπὶ λόφου ὑψουμένου ἐντὸς αὐτῆς κεῖται ἡ συνοικία τοῦ **Κρεμλίνου**, ἐν τῇ ὁποίᾳ ὑπάρχουσιν ἀρχαῖα ἀνάκτορα καὶ ὁ ναὸς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, ἐν τῷ ὁποίῳ γίνεται ἡ στέψις τῶν αὐτοκρατόρων. **Νισνὶ Νοβγορδὸδ** (100 χιλ. κατ.), ἐπὶ τῶν ὄχθῶν τοῦ Βόλγα ὀνομαστὴ διὰ τὴν ἐν αὐτῇ τελουμένην κολοσσιαίαν ἐμπορικὴν πανήγυριν. **Βαρσοβία** (685 χιλ. κατ.) ἐπὶ τῶν ὄχθῶν τοῦ Βιστούλα, πρωτ. τοῦ πρῶην βασιλείου τῆς Πολωνίας, πόλις ἐμπορικὴ καὶ βιομήχανος, ὀχυρὰ καὶ σπουδαῖον κέντρον σιδηροδρόμων. Τὸ **Κίεβον** (280 χιλ. κατ.) ἐπὶ τοῦ Δνειπέρου, ἡ ἱερὰ πόλις τῶν Ῥώσων, διότι ἐν αὐτῇ ὑπάρχουν κατακόμβαι, εἰς τὰς ὁποίας ἀναπαύονται λείψανα πολλῶν ἁγίων τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας. **Ὀδησσὸς** (420 χιλ. κατ.) παρὰ τὸν Εὐξείνιον, σπουδαία ἐμπορικὴ πόλις, ἐν ἣ κατοικοῦσι καὶ πολλοὶ Ἕλληνες. Ἐν αὐτῇ ἰδρύθη ἡ **φιλικὴ εἰταιρεία**, ἡ ὁποία παρεσκεύασε τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους. **Σεβαστούπολις** (50 χιλ. κατ.), ἔχουσα πολεμικὸν ναύσταθμον. **Ταϊγάνιον**, παρὰ τὴν Ἀζοφικὴν, πόλις ἐμπορικὴ, ἐξάγουσα ἀφθονίαν δημητριακῶν καρπῶν καὶ ἔχουσα 65 χιλ. κατ. **Ἀστραχάν** (140 χιλ. κατ.) ἐπὶ νήσῳ (**δέλτα**) τοῦ Βόλγα, ἐνταῦθα ἀλιεύονται πλεῖστοι ἰχθύες, ἐκ τῶν ὧν τῶν ὁποίων παρασκευάζεται τὸ αὐγοτάραχον καὶ τὸ μαῦρον χαβιάριον. **Νικολάεφ** (100 χιλ. κατ.), πολεμικὸς λιμὴν ἐν τῷ Εὐξείνῳ.

Ἡ Ρωσία ἐξουσιάζει καὶ πολλὰς ἀπεράντους χώρας ἐν τῇ Ἀσίᾳ, αἵτινες ἀποτελοῦσι τὴν Ἀσιατικὴν Ῥωσίαν.

ΑΥΣΤΡΟΥΓΓΑΡΙΑ

Ὅρια. Ἡ Αὐστρουγγαρία ὁρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Γερμανίας, πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Σερβίας, Ῥουμανίας καὶ τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους, πρὸς Α. ὑπὸ τῆς Ῥωσίας καὶ ἐν μέρει ὑπὸ τῆς Ῥουμανίας καὶ πρὸς δυσμὰς ὑπὸ τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Ἑλβετίας.

Ἐκτασις 737 χιλ. τετραγων. χιλιομέτρων.

Πληθυσμὸς 48 ἑκατομμ. περίπου κάτοικοι· ἐκ τούτων περὶ τὰ 22 ἑκατομμ. εἶναι **Σλαῦοι**, 11 ἑκατομμ. **Γερμανοί**, 8 ἑκατομμ. **Οὔγγροι** ἢ **Μαγνάροι**, 3 1)2 ἑκατομμ. **Βλάχοι** καὶ οἱ λοιποὶ διαφόρων ἄλλων ἐθνικοτήτων. Ἐν Αὐστρουγγαρίᾳ ὑπάρχει ὁ ποικιλώτερος πληθυσμὸς ὅλων τῶν εὐρωπαϊκῶν ἐπικρατειῶν. Ἐν αὐτῇ ἑλλείπει ἢ ἐν ἄλλαις χώραις παρατηρουμένη ἐνότῃς τῶν λαῶν καὶ τῶν γλωσσῶν.

Θρησκεία καὶ **γλῶσσα.** Ἡ ἐπικρατοῦσα θρησκεία ἐν Αὐστρουγγαρίᾳ εἶναι ἡ καθολικὴ, ἂν καὶ ὑπάρχουσι πολλοὶ ὀρθόδοξοι. Ἡ περισσότερον ὀμιλουμένη γλῶσσα εἶναι ἡ γερμανικὴ.

Κλίμα εὐκρατον καὶ ὑγιεινόν, γλυκὺ πρὸς τὰ νότια καὶ ψυχρὸν πρὸς τὰ βόρεια.

Νῆσοι. Ἐν τῇ Αὐστρουγγαρίᾳ περιλαμβάνονται καὶ δέκα μικραὶ Δαλματικαὶ νῆσοι, ὧν σπουδαιότερα εἶναι ἡ **Δεσσίνα** καὶ ἡ **Λίσσα** ἔχουσα πολεμικὸν λιμένα· περίφημος διὰ τὴν ἐν ἔτει 1886 καταναυμάχησιν τοῦ Ἰταλικοῦ στόλου ὑπὸ τοῦ αὐστριακοῦ.

Ὄρη αὐτῆς εἶναι ὁ **Βοημικὸς δρυμὸς**, τὸ **Ἔρτσον**, τὰ **Γιγάντεια** καὶ τὰ **Σουδήτια** πρὸς Β. χωρίζοντα αὐτὴν ἀπὸ τῆς Γερμανίας, τὰ **Καρπάθια** (2,306 μ.) πρὸς τὰ ΒΔ. αἱ **Τρανσυλβανικαὶ Ἀλπεις** πρὸς τὰ ΝΔ. αἱ διάφοροι διακλαδώσεις τῶν **ἀνατολικῶν Ἀλπεων** **Καρνικαί**, **Διναρικαί**, **Ἰούλιαι** διευθυνόμεναι πρὸς τὰ ΝΑ. καὶ ἀκολουθοῦσαι τὴν παραλίαν τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους. Ὅλα τὰ ὄρη ταῦτα περιέχουσι μέταλλα, ὡς χρυσόν, ἄργυρον, χαλκόν, μόλυβδον, σίδηρον καὶ **δρυκτὸν ἄλας**· εἶναι δὲ κεκαλυμμένα καὶ ὑπὸ ὠραίων, ἀπεράντων καὶ πλουσίων δασῶν, ἐξ ὧν ἐξάγεται ἀφθονος ξυλεία.

Πεδιᾶδες εἶναι ἡ μεγάλη **Οὔγγρικὴ πεδιάς** καὶ ἡ τῆς **Πρε-**

σβούργ, διαρρεόμενοι ὑπὸ τοῦ Δουναβέως καὶ τῶν διαφόρων παραποτάμων αὐτοῦ καὶ πολλαὶ ἄλλαι μακρότεραι.

Ποταμοὶ δὲ ἐπισημότεροι εἶναι ὁ **"Αλβις,** ὁ *Βιστούλας,* ὁ **"Οδερ,** ἐκβάλλοντες εἰς τὴν γερμανικὴν θάλασσαν, ὁ *Δνεϊστερ* διαρρέων τὴν Γαλικίαν, ὁ *Δούναβις* καὶ οἱ παραπόταμοι αὐτοῦ *Σαῦος,* *Ἰννος* καὶ *Βόσνας,* χυνόμενος εἰς τὸν Εὐξείνιον καὶ ὁ **"Αδίγης** (*"Αθεις*), πηγάζων ἐκ τοῦ Τυρόλου καὶ χυνόμενος εἰς τὸ Ἄδριατικὸν πέλαγος.

Λίμναι. Ἡ *Βαλατὼν* (ἐν τῇ Οὐγγαρίᾳ), ἡ *Κωνσταντία* καὶ ἡ *Γάρδα,* ἀνήκουσαι μόνον ἐν μέρει εἰς τὴν Αὐστρίαν.

Προϊόντα. Ἐν Οὐγγαρίᾳ, ὅπου ἡ γεωργία εἶναι μᾶλλον προηγμένη, παράγονται δημητριακοὶ καρποί, γεώμηλα, καπνός, σακχαρώδη τεῦτλα, ἔλαιον, οἶνοι κλπ. ἐν ἀφθονίᾳ· εἰς δὲ τὰ ἀπέραντα λιβάδια αὐτῆς τρέφονται ἀγγέλαι ἵππων καὶ βοῶν.

Ἐκ τῶν περιφήμων οὐγγρικῶν ἵππων προμηθεύονται πολλὰ κράτη διὰ τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ἡ Ἑλλάς.

Ἡ **βιομηχανία** εἶναι λίαν ἀνεπτυγμένη ἐν Βοημίᾳ κυρίως, ἔνθα ἐξορύσσονται λιθάνθρακες καὶ σίδηρος, παρασκευάζονται δὲ ὑφάσματα, ζῦθος ἐκλεκτῆς ποιότητος καὶ παντὸς εἴδους ἀντικείμενα ἐξ ὑάλου.

Συγκοινωνία. Πανταχόθεν τέλεια δίκτυα σιδηροδρόμων συνδέουσι τὴν χώραν· ὁ δὲ Δούναβις ἐνώνει ἀπάσας τὰς μεγαλοπόλεις τῆς αὐτοκρατορίας.

Πολίτευμα. Ἡ Αὐστρουγγρικὴ μοναρχία ἀποτελεῖται ἐκ τῆς αὐτοκρατορίας τῆς Αὐστρίας καὶ τοῦ βασιλείου τῆς Οὐγγαρίας, ἠνωμένων ὑπὸ τὸν αὐτοκράτορα Φραγκίσκον Ἰωσήφ φέροντα τὸν τίτλον τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας καὶ βασιλέως τῆς Οὐγγαρίας καὶ ὑπὸ πολίτευμα **δυνταγματικὴν μοναρχίαν.** Ἀπὸ τοῦ 1867 ἐκάστη χώρα ἔχει ἰδίαν κυβέρνησιν καὶ Βουλὴν, ἔχει δὲ χάριν τῶν συμφερόντων τῆς αὐτοκρατορίας κοινὰ ὑπουργεῖα τῶν **"Εξωτερικῶν,** τῶν **Οἰκονομικῶν,** τῶν **Στρατιωτικῶν** καὶ τῶν **Ναυτικῶν.**

Πολιτικὴ διαίρεσις. Ἡ χώρα διαιρεῖται εἰς δύο μέρη, τὴν κυρίως Αὐστρίαν· διαιρουμένην εἰς 15 μεγάλας ἐπαρχίας, καὶ τὴν Οὐγγαρίαν μετὰ τῆς Τρανσυλβανίας, Σλαβονίας καὶ Κροατίας, διαιρουμένην εἰς πολλὰς κομητείας.

Πόλεις. Πρωτ. τῆς αὐτοκρατορίας εἶναι ἡ **Βιέννη** (2 ἐκ. κ.), μία ἐκ τῶν ὠραιότερων πόλεων τῆς Εὐρώπης κειμένη παρὰ τὸν Δούναβιν, ἔχουσα δὲ λαμπρὰ οἰκοδομήματα, **πανεπιστήμιον, ἀκαδημείαν** τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν, **καισαροβασιλικὸν ἀρχαιολογικὸν ἴνστιτούτον,** μουσεῖα, θέατρα, προάστεια μαγνητικὰ καὶ θυμασιῶς περιπά-

τους, κέντρον τῶν σιδηροδρόμων Ἑυρώπης καὶ Ἀνατολῆς τῆς δὲ Οὐγγαρίας πρωτ. εἶναι ἡ **Βούδα Πέστη** ἐκτισμένη ἐκατέρωθεν τῶν ὄχθων τοῦ Δουνάβεως (900 χιλ. κατ.), ἀποτελεῖται ἐκ τῶν δύο πόλεων **Βούδας** καὶ **Πέστης**, ἐνουμένων διὰ γεφυρῶν, ἔχει δὲ ἀξιόλογον ἔμποριον καὶ βιομηχανίαν. **Πράγα**, πρωτεύουσα τῆς Βοημίας (300 χιλ. κατ.), πόλις ἔμπορικωτάτη καὶ βιομηχανικωτάτη μὲ ἀρχαῖον πανεπιστήμιον.

Ἄλλαι πόλεις εἶναι τὸ **Γράτς** (140 χιλ. κατ.) ἐν Στυρίᾳ. **Τεργέστη**, κειμένη εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους καὶ ἔχουσα 200 χιλ. κατ., ἐν οἷς καὶ πολλοὶ Ἕλληνες ἔμποροι. Εἶναι ὁ σπουδαιότερος λιμὴν τῆς αὐτοκρατορίας. **Πόλα** (50 χιλ. κατ.), ἐν τῇ χερσονήσῳ τῆς Ἰστρίας, ἔνθα ὁ πρῶτος πολεμικὸς ναύσταθμος. **Ἐρτβέργ** καὶ **Βλαϊβούργ**, πόλεις μεταλλοφόροι (σιδήρου καὶ μολύβδου).

Ἐν Δαλματία εἶναι τὸ **Κάτταρον**, ἡ **Ζάρα**, τὸ **Σπαλάτον** καὶ ἡ **Ραγούζα**.

Ἐν Βοημία ἐκτὸς τῆς πρωτ. Πράγας εἶναι ἡ **Κάρλσβαδ**, **Τέπλιτς** καὶ **Μαριεμβαδ**, ὀνομασταὶ διὰ τὰ ἱαματικά των λουτρῶν, ἡ **Κρακοβία** (100 χιλ. κατ.) ἐν Γαλικίᾳ παρὰ τὰ ὄσικα σύνορα, ἡ **Δεμβέργη** (160,800 κατ.), πόλις ἔμπορικὴ μετὰ πανεπιστημίου καὶ τὸ **Τσέρνοβιτς** (80 χιλ. κατ.) ἐν Βουκοβίνα.

Ἐν Οὐγγαρίᾳ ἐκτὸς τῆς πρωτεύουσῃς Βουδαπέστης εἶναι ἡ **Πρεσβούργ** (65 χιλ. κατ.), παλαιὰ πρωτεύουσα ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως, **Σεγεδῖνον** (100 χιλ. κατ.), **Θηρσιάπολις** (90 χιλ. κ.), κέντρον μεγάλης κτηνοτροφίας. **Σεμλίνον**, ἐναντι τοῦ Βελιγραδίου, κέντρον τοῦ μετὰ τῆς Σερβίας ἔμπορίου, καὶ **Φιούμη** (40 χιλ. κατ.), ἐπίνειον τῆς Οὐγγαρίας, πόλις ἔμπορικωτάτη καὶ λιμὴν ἐλεύθερος. **Παλαιὰ Ὁρσοβα**, παρὰ τὰς σιδηρᾶς τοῦ Δουνάβεως πύλας.

Ἡ **Βοσνία** καὶ ἡ **Ἑρζεγοβίνη**, τέως ἐπαρχίαι τουρκικαί, προσηρητήθησαν ὀριστικῶς εἰς τὴν Αὐστρουγγαρίαν τῷ 1908, ἔχουσι **πληθυσμὸν** 1.900,000 κατ. Σέρβους τὴν καταγωγὴν καὶ ὀρθοδόξους τὸ θρήσκευμα καὶ πόλεις τὸ **Σεράγεβον** (50 χιλ. κατ.), πρωτ. τῆς Βοσνίας, πολὺν ὄχυρὰν καὶ συνδεομένην μετὰ τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους σιδηροδρομικῶς, **Σβόρνικον** πόλιν μεταλλοφόρον καὶ **Μοστάρην** (20 χιλ. κατ.) πρωτεύουσαν τῆς Ἑρζεγοβίνης.

Ἡ ἀνεξάρτητος **ἡγεμονία τοῦ Λιχτενστάιν**, κειμένη μετα-

ξὺ τῆς Αὐστρίας, τῆς Ἑλβετίας καὶ τῆς λίμνης Κωνσταντίας, ἔχει **πληθυσμὸν** 10 χιλ. κατ. καὶ πόλιν τὴν **Διχενσταϊν** (Βαδούζην) παρὰ τὸν Ῥήνον. Ὁ ἡγεμὸν αὐτῆς ἐδρεύει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐν Βιέννῃ.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ἢ ΒΑΛΚΑΝΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

Ὅρια. Ἡ ἑλληνικὴ χερσόνησος κεῖται πρὸς τὸ ΝΑ. τῆς Εὐρώπης, ἔχει δὲ σχῆμα **τριγωνικὸν** καὶ γειτνιάζει μετὰ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἀπὸ τῆς ὁποίας χωρίζεται διὰ δύο πορθμῶν, τοῦ Βοσπόρου καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου, οἵτινες περικυκλοῦνται διὰ πολλῶν φυσικῶν καλλονῶν. Εἶναι δὲ ἡ ἀνατολικωτέρα τῶν τριῶν μεγάλων χερσονήσων, τὰς ὁποίας ἔχει πρὸς Ν. ἡ Εὐρώπη.

Ἀκταί. Ἡ παραλία τῆς ἑλληνικῆς χερσονήσου ἐν μὲν τῷ Ἀδριατικῷ πελάγει καὶ τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μονότονος καὶ ἀπόκρημος, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ Βοσπόρου μέχρι τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους κατατέμνεται ὑπὸ πολλῶν κόλπων καὶ περιστέφεται ὑπὸ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου καὶ τοῦ Ἴονίου πελάγους.

Κόλποι. Οἱ κυριώτεροι κόλποι τῆς ἑλληνικῆς χερσονήσου εἶναι ὁ τοῦ **Πύργου** (τῆς Βουλγαρίας), ὁ περικαλλῆς **Κεράτιος**, ὁ **Μέλας** ἢ **Σηρός**, ὁ **Στρυμονικός**, ὁ **Θερμαϊκός**, ὁ **Εὐβοϊκός**, ὁ **Σαρωνικός**, ὁ **Κορινθιακός**, ὁ τοῦ **Αὐλῶνος**, ὁ **Ἀμβρακικός** καὶ ἄλλοι, οὓς εἶδομεν ἐν Ἑλλάδι.

Ὅρη. Πλὴν τοῦ Β. μέρους τῆς χερσονήσου, τὸ ὁποῖον εἶναι πεδινόν, ὀλόκληρος ἡ ἄλλη χώρα κατατέμνεται ὑπὸ πολλῶν καὶ πολυπλόκων ὄροστοιχιῶν, ὧν κυριώτεραι εἶναι·

Πρὸς Δ. μὲν αἱ **Δυναρκαὶ Ἄλπεις**, ἐκπέμπουσαι κλάδους εἰς ὅλας τὰς χώρας τῆς ἑλληνικῆς χερσονήσου μέχρι τῶν ἀκρωτηρίων Ταινάρου καὶ Μαλέα (Ν. τῆς Πελοποννήσου).

Πρὸς Α. δὲ ἡ ὄροστοιχία τοῦ **Αἴμου** ἢ τὰ **Βαλκάνια** ἴσθη, τὰ ὁποῖα χωρίζουσι τὴν Βουλγαρίαν ἀπὸ τῆς Ἀνατολικῆς Ῥωμυλίας καὶ ἐκτείνονται μέχρι τοῦ Εὐξείνου πόντου. Ἐκ τοῦ ὀνόματος τῶν ὄρέων τούτων ᾠνομάσθη ἡ ἑλληνικὴ χερσόνησος καὶ χερσόνησος τοῦ **Αἴμου** ἢ **βαλκανική**.

Ποταμοί. Μεταξὺ τῶν πολλῶν ποταμῶν τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου ἐπισημότεροι εἶναι ὁ **Δούναβις** (Ἴστρος), πλωτὸς ὑπὸ μεγά-

λων πλοίων, ὁ Ἔβρος ἐν μέρει πλωτός, ὁ Ἀξιός, ὁ Στρυμών, ὁ Δρίλων, ὁ Ἄψος, ὁ Ἀφός, ὁ θεσσαλικὸς Πηνειός, ὁ Ἀχελῷος καὶ πολλοὶ ἄλλοι.

Λίμναι. Ἐκ τῶν πολλῶν μικρῶν καὶ μεγάλων λιμνῶν τῆς ἑλληνικῆς χερσονήσου σημαντικώτεραι εἶναι ἡ Δεβεῆτις πρὸς Ν. τοῦ Μαυροβουνίου, ἡ Δυχνίτις παρὰ τὰ Κανδαουῖα ὄρη, ἡ Πρέσπια, ἡ Ὀρεσιὰς (τῆς Καστορίας), ἡ τοῦ Ὀστρόβου, ἡ Βόλβη, ἡ Κερκινίτις καὶ ἡ τῆς Δοϊράνης.

Κλίμα, ἔδαφος. Τὸ κλίμα τῆς ἑλληνικῆς χερσονήσου, κειμένης ἐν τῷ μέσῳ περιόδου τῆς εὐκράτου ζώνης, εἶναι γλυκύτατον, ψυχρὸν δέ πως πρὸς Β. Τὸ ἔδαφος αὐτῆς κατὰ τὸ πλεῖστον εὐφορον, παράγον διάφορα ἐκλεκτὰ προϊόντα.

Κάτοικοι. Οἱ κάτοικοι τῆς ἑλληνικῆς χερσονήσου (20 ἑκατομμύρια περίπου) εἶναι Ἕλληνες, Ρουμάνοι, Σέρβοι, Βούλγαροι, Ἀλβανοὶ καὶ διάφοροι ἄλλοι λαοί.

Πολιτικὴ διαίρεσις. Ἡ ἑλληνικὴ χερσόνησος περιλαμβάνει τὰ ἑξῆς κράτη·

Τὸ βασίλειον τῆς Ἑλλάδος, τὴν Εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν, τὸ βασίλειον τῆς Βουλγαρίας, τὸ βασίλειον τῆς Ρουμανίας, τὸ βασίλειον τῆς Σερβίας, τὸ βασίλειον τοῦ Μαυροβουνίου καὶ τὸ κράτος τῆς Ἀλβανίας· εἰς τὴν ἑλληνικὴν χερσόνησον ἀνήκουσι πρὸς τούτοις αἱ χῶραι τῆς Ἐρζεγοβίνης καὶ τῆς Βοσνίας προσαρτηθεῖσαι τελευταῖον ὑπὸ τῆς Αὐστρουγγαρίας.

Θ Ρ Α Κ Η

Ἡ Θράκη ὑπῆρξε χώρα ἑλληνικὴ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων, συνορεύει πρὸς Δ. μετὰ τῆς Μακεδονίας, ἀπὸ τῆς ὑποίας χωρίζεται διὰ τοῦ ὄρους Ῥοδόπης καὶ τοῦ ποταμοῦ Νέστου· πρὸς Β. ὀρίζεται ὑπὸ τοῦ ὄρους Αἶμου, ὅπερ χωρίζει αὐτὴν ἀπὸ τῆς κυρίως Βουλγαρίας· βρέχεται δὲ πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ Εὐξείνου πόντου καὶ πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Προποντίδος καὶ τοῦ Θρακικοῦ πελάγους.

Χερσόνησοι. Ἡ *Θρακικὴ* (Καλλιπόλεως) καὶ ἡ τῆς *Κωνσταντινουπόλεως*.

Πορθμοί. Ὁ Ἑλλήσποντος καὶ ὁ Θρακικὸς Βόσπορος.

Κόλποι. Ἐν τῷ Θρακικῷ πελάγει εἶναι ὁ τοῦ *Δαγῶ*, ὁ τῆς

Αΐνου και ὁ *Μέλας* ἢ τοῦ *Σηροῦ*· κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Βοσπόρου εἶναι ὁ περικαλλῆς *Κεράτιος* και ἐν τῷ Εὐξείνῳ ὁ τοῦ *Πύργου* τῆς Βουλγαρίας.

Ἀκρωτήρια. Ἡ *Μαστουσία* (Σεντιλ Μπάχρ) παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Ἑλλησπόντου και ἡ *Θυννιάς* ἄκρα εἰς τὸν Εὐξείνιον.

Ὅρη. Ὁ *Αἶμος* (*Βαλκάνια*), τὸ *Σκόμιον*, ἡ *Ῥοδόπη*, ὁ *Ἰσμαρος* και τὸ *Ἰερὸν* ὄρος.

Πεδιάδες σημαντικώτεραι ὑπάρχουσιν εἰς μὲν τὴν νότιον Θράκην ἢ τῆς *Ἀδριανουπόλεως*, εἰς δὲ τὴν βορείαν ἀνατολικὴν *Ῥωμυλίαν* ἢ τῆς *Ἰαμπόλεως* και ἡ τῆς *Φιλιππουπόλεως*, εὐφοροῦνται ὅλαι.

Σύντομος ἱστορικὴ ἔποψις. Ἡ βορεία Θράκη, ἡ ὁποία λέγεται και ἀνατολικὴ Ῥωμυλία, εἶναι χώρα ἑλληνικωτάτη· κατελήφθη δὲ αἰφνιδίως ὑπὸ τῶν Βουλγάρων τῷ 1885· τὸ δὲ ἄλλο τμήμα, ἧτοι ἡ νότιος Θράκη, πρὸ τῶν ἐνδόξων πολέμων τοῦ 1912-1913 ἀνῆκεν εἰς τὴν Τουρκίαν, ἀλλὰ κατὰ μὲν τὸν βαλκανοτουρκικὸν πόλεμον, τὸ πλεῖστον μέρος αὐτῆς κατελήφθη ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, κατὰ δὲ τὸν συμμαχικὸν τῷ 1913, κατελήφθη ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ὅστις ἐξεδίωξεν ἐκείθεν τοὺς Βουλγάρους. Διὰ τῆς συναφθείσης συνθήκης τοῦ Βουκουρεστίου ὅμως τῷ 1913 ἔλη ἡ δυτικὴ Θράκη παρεχωρήθη εἰς τὴν Βουλγαρίαν, ὑπὸ τῆς ὁποίας και κατέχεται νῦν· τὸ δὲ λοιπὸν μέρος, ἧτοι ἡ νοτιοανατολικὴ Θράκη, ἀφέθη εἰς τὴν Τουρκίαν. Οὕτως ἡ Θράκη διηρέθη εἰς νοτιοανατολικὴν κατεχομένην ὑπὸ τῆς Τουρκίας και εἰς δυτικὴν κατεχομένην ὑπὸ τῆς Βουλγαρίας. Οἱ κάτοικοι τῆς νοτιοανατολικῆς και δυτικῆς Θράκης ἀνέρχονται εἰς 2,230,000, ἐκ τῶν ὁποίων ὑπὲρ τὸ ἑκατομμύριον εἶναι Ἕλληγες, ὑποστάντες σκληροτάτους και ἀπηνεστάτους διωγμοὺς ὑπὸ τῶν Βουλγάρων και Τούρκων, οἱ δὲ λοιποὶ Τούρκοι, Ἑβραῖοι, Ἀρμένιοι, Βούλγαροι κ.λ.π.

Κατ' ἀκολουθίαν τῶν ἀνωτέρω ἡ Τουρκία παρέμεινεν ἐν Εὐρώπῃ μόνον εἰς τὸν νομὸν Κωνσταντινουπόλεως πλὴν τοῦ ἀσιατικοῦ τμήματος αὐτῆς και εἰς τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ νομοῦ Ἀδριανουπόλεως, ἧτοι εἰς τὴν νοτιοανατολικὴν Θράκην.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΤΟΥΡΚΙΑ

Νομὸς Κωνσταντινουπόλεως.

Ὁ πληθυσμὸς τοῦ νομοῦ Κωνσταντινουπόλεως ἀνέρχεται εἰς 1.203.000 κ., ἡ δὲ ἔκτασις αὐτοῦ ἀποτελεῖται ἐκ 5,800 τετραγων. χιλιομέτρων.

Πόλεις. Ἡ Κωνσταντινούπολις μετὰ τῶν προαστείων και τῶν ἐν τῇ ἀπέναντι ἀσιατικῇ ἀκτῇ περιχώρων αὐτῆς ἔχει 943 χιλ. κ., ἐξ ὧν 400 χιλ. εἶναι Ἕλληγες και 300 χιλ. Τούρκοι, οἱ δὲ λοιποὶ

Ἀρμένιοι, Ἰσραηλῖται, διάφοροι Εὐρωπαῖοι καὶ ἄλλοι λαοί. Εἶναι ἡ πρωτεύουσα τῆς *ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας* καὶ ἡ μεγίστη πασῶν τῶν ἑλληνικῶν πόλεων. Ἡ Κωνσταντινούπολις ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου τῷ 330 μ. Χ. ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ ἀρχαίου Βυζαντίου, ὅπερ ἦτο ἀποικία τῶν Μεγαρέων.

Ἐκ τῶν προαστείων τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἄλλα μὲν, καθὼς ἡ *Χρυσόπολις* καὶ ἡ *Χαλκηδών*, κεῖνται ἐπὶ τῆς ἀσιατικῆς παραλίας, ἄλλα δὲ ἐπὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς.

Ὡς προάστεια αὐτῆς θεωροῦνται προσέτι καὶ αἱ χαριέσταται νῆσοι αἱ κείμεναι ἐν τῇ Προποντίδι παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Βοσπόρου καὶ καλούμεναι *Πριγγιπόννησοι*, ἐκ τῶν ὁποίων αἱ μεγαλύτεραι εἶναι ἡ *Πρώτη*, ἡ *Ἀντιγόνη*, ἡ *Χάλκη* καὶ ἡ *Πρίγγιπος* χρησιμεύουσαι ὡς θεριναὶ διαμοναὶ τῶν πλουσίων Κωνσταντινουπολιτῶν.

Ὁ περικαλλῆς *Κεράτιος* κόλπος (11 χιλιομέτρων μήκους καὶ 450 μέτρων πλάτους) ἀποτελεῖ ἓνα τῶν λαμπροτέρων λιμένων τοῦ κόσμου, εἰσχωρῶν δὲ βαθέως εἰς τὴν ξηρὰν διαιρεῖ τὴν Κωνσταντινούπολιν εἰς δύο μέρη, τὴν κυρίως Κωνσταντινούπολιν, ἣτις καὶ *Πόλις* (Σταμπούλ) ἀπλῶς ὀνομάζεται, κειμένην εἰς τὴν νοτίαν εἴσοδον τοῦ Βοσπόρου πρὸς Ν. τοῦ Κερατίου κόλπου ἐπὶ τριγωνικῆς χερσονήσου, ἐκτισμένην δὲ ἐπὶ ἑπτὰ λόφων, ἣτις διὰ τοῦτο καὶ *ἑπτάλοφος* λέγεται, καὶ τὰς συνοικίας *Γαλατᾶ* καὶ *Πέραν* κειμένας πρὸς Β. τοῦ Κερατίου κόλπου.

Ἐπὶ ἐνὸς τῶν ἑπτὰ τούτων λόφων εἶναι ὁ περικαλλῆς ναὸς τῆς τοῦ *Θεοῦ Σοφίας*, ὁ ἀνοικοδομηθεὶς ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ τῷ 537 μ. Χ, τὸν ὁποῖον οἱ Τοῦρκοι μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως μετέτρεψαν εἰς τζαμίον, καὶ ὁ περίφημος *ἑπτάδρομος*, ὀνομαστός διὰ τὴν στάσιν τῶν *Βενέτων* καὶ *Πρασίνων* ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ, ὅστις ἦτο κεκοσμημένος διὰ πολλῶν ἀνδριάντων καὶ ἄλλων ἀριστουργημάτων, ἐξ ὧν τὰ πλεῖστα κατεστράφησαν, ἄλλα δὲ πάλιν διηρπάγησαν, ἐλάχιστα δὲ μόνον διεσώθησαν. Ἐν αὐτῇ ὑπάρχουσι τὰ παλαιὰ ἀνάκτορα τῶν σουλτάνων καὶ τὸ μέγαρον τῆς *ὑψηλῆς πύλης*.

Παρὰ τὸν Κεράτιον κόλπον εἶναι ἡ συνοικία τοῦ *Φαναρίου*, ἐν ἣ κεῖται τὸ *οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον*, εἰς τὴν μεγάλην πύλην τοῦ ὁποίου (διαμένουσαν ἔκτοτε κλειστήν) ἀπηγγονίσθη τῷ 1821 ὁ πατριάρχης *Γρηγόριος δ' Ε'* καὶ ἔνθα πρότερον κατόκουν οἱ ἐπιφανέστε-

ροι τῶν Ἑλλήνων, οἱ λεγόμενοι **Φαναριῶται**, ἐκ τῶν ὁποίων ἐλαμβάνοντο ὑπὸ τοῦ σουλτάνου οἱ μεγάλοι διερμηνεῖς καὶ οἱ ἡγεμόνες τῆς Βλαχίας καὶ τῆς Μολδαβίας.

Αἱ συνοικίαι τοῦ Γαλατᾶ καὶ τοῦ Σταυροδρομίου ἢ Πέραν εἶναι πολὺ ὠραιότεραι τῆς κυρίως πόλεως (Σταμποῦλ) καὶ συνδέονται μετ' αὐτῆς διὰ δύο γεφυρῶν. Ἐν αὐταῖς κατοικοῦσιν οἱ πλεῖστοι τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Εὐρωπαίων. Ὅλη ἡ ἀκτὴ τοῦ Βοσπόρου ἐπέκεινα τοῦ Γαλατᾶ κατέχεται ὑπὸ ὠραιοτάτων προαστείων, ἐν οἷς καὶ τὰ ἐν **Διπλοκιονίῳ** (Βεσικτᾶς) νεότερα ἀνάκτορα τοῦ σουλτάνου, **Γιλδιξ Κιόσι**, τὸ **Ὁρτάκιοϊ**, τὰ **Θεραπειά**, ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Δέρκων, **Βαθυρῶαξ** (Βουγιούκ Δερέ), τὸ **Ρούμελι Χισάρ**, ἔνθα ἀπαντῶσιν ἀρχαῖα φρούρια, ἢ **Ροβέρτειος** σχολὴ καὶ πολλὰ ἄλλα καὶ ὁ πρὸς Ν. τῆς Προποντίδος **ἄγ. Στέφανος**, ἐν ᾧ συνωμολογήθη τῷ 1878 ἡ μεταξὺ Ῥωσσίας καὶ Τουρκίας συνθήκη.

Ἡ Κωνσταντινούπολις θεωμένη ἀπὸ τῆς θαλάσσης παρουσιάζει λαμπρὸν καὶ μεγαλοπρεπέστατον θέαμα, ὅσον οὐδεμίᾳ πόλιν τοῦ κόσμου· ἔχει δὲ πολλὰ ἑλληνικὰ ἐκπαιδευτήρια, καθὼς τὴν **μεγάλην** τοῦ **Γένους** σχολήν, τὴν **θεολογικὴν** καὶ **ἐμπορικὴν σχολὴν** ἐπὶ τῆς **Χάλκης**, τὸ **Ζάππειον παρθεναγωγεῖον** καὶ πολλὰ φιλανθρωπικὰ καταστήματα διὰ κληροδοτημάτων καὶ δωρεῶν συντηρούμενα.

Ἡ Κωνσταντινούπολις ἦτο ἡ πρωτεύουσα τοῦ **ἐλληνικοῦ κράτους** μέχρι τοῦ 1453, ὅτε κατὰ τὴν ἀποφράδα ἡμέραν τῆς **29ης Μαΐου**, καθ' ἣν ἔπεσεν, ἡρωϊκῶς μαχόμενος, ὁ τελευταῖος αὐτοκράτωρ τῶν Ἑλλήνων **Κωνσταντῖνος ὁ Παλαιολόγος**, ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Τούρκων διατελοῦσα ἔκτοτε πρωτεύουσα τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους.

Ἡ Κωνσταντινούπολις ὡς ἐκ τῆς γεωγραφικῆς αὐτῆς θέσεως εἶναι μία τῶν σπουδαιοτέρων πόλεων τοῦ κόσμου, διότι θεωρεῖται ὡς κλεῖς τῆς Μεσογείου θαλάσσης καὶ τοῦ Εὐξείνου πόντου. Εἶναι τὸ **Παλλάδιον** τῶν ἐθνικῶν ἑλληνικῶν βλέψεων, τὸ κέντρον τῶν παλμῶν πάσης ἑλληνικῆς καρδίας, τὸ γλυκὺ καὶ φαινὸν εἶδωλον τῶν ἐλπίδων τοῦ **Γένους**.

Κωνσταντῖνος ὁ Παλαιολόγος, ὁ τελευταῖος τῶν Ἑλλήνων αὐτοκρατόρων διὰ τῆς ἡρωϊκῆς καὶ ἀληθῶς βασιλικῆς αὐτοῦ θυσίας ἐνετείλατο εἰς ἅπαν τὸ ἑλληνικὸν γένος ὅτι μόνον αὐτὸ κέκτηται ἀπαράγραπτα δικαιώματα ἐπὶ τῆς βασιλείδος ταύτης τῶν πόλεων καὶ ὅτι ταῦτα πρέπει γὰ ἀποτελῶσι τὴν ἰσρὰν παρακαταθήκην παντός Ἑλλήνου.

Διοικήσις Μετρῶν (Τσατάλτζας).

Εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ νομοῦ Κωνσταντινουπόλεως ὑπάγεται ἀμέσως καὶ ἡ διοικήσις **Μετρῶν**, κατέχουσα τὸ δυτικὸν μέρος τῆς χερσονήσου Κωνσταντινουπόλεως.

Πληθυσμὸς 70 χιλ. κατ.

Πόλεις. Πρωτ. **Μέτραι** (Τσατάλτζα, 7 χιλ. κ.), κωμόπολις μεσόγειος, ἔδρα μητροπολίτου. Πρὸ τῆς Τσατάλτζας ἀνεστάλη ἡ πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν προέλασις τῶν Βουλγάρων τῷ 1912. **Δέρκος** παρὰ τὴν παραλίαν τοῦ Εὐξείνου. **Σηλυμβρία** καὶ **Ἐπιβάται** (6 χιλ. κ.) ἔδρα μητροπολίτου, παράλιαι πόλεις τῆς Προποντίδος.

Νομὸς Ἀδριανουπόλεως.

Ὁ νομὸς Ἀδριανουπόλεως κατέχει τὴν λοιπὴν τουρκικὴν Θράκην.

Διοικητικῶς διαιρεῖται εἰς 4 διοικήσεις: 1) Ἀδριανουπόλεως, 2) Σαράντα Ἐκκλησιῶν, 3) Ραιδεστοῦ καὶ 4) Καλλιπόλεως.

1) Ἡ διοικήσις Ἀδριανουπόλεως ἐκτείνεται ἐν τῇ παρὰ τὸν Ἐβρον ὁμωνύμῳ καὶ εὐφόρῳ πεδιάδι.

Πόλεις. Ἀδριανούπολις πρωτ. τοῦ νομοῦ (91 χιλ. κ.), ἐκ τῶν ὁποίων οἱ πλεῖστοι Ἕλληνες, κεῖται κατὰ τὴν συμβολὴν τοῦ **Τόντζου** καὶ τοῦ **Ἀρδα**, παραποτάμων τοῦ Ἐβρου. Ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος τῶν Ῥωμαίων Ἀδριανοῦ καὶ ἐξηματίσθη πρὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως πρωτ. τοῦ τουρκικοῦ κράτους. Εἶναι ἔδρα μητροπολίτου ἔχουσα πολλὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα καὶ βιομηχανίαν βαμβακίνων καὶ μεταξίνων ὑφασμάτων. Ἐν αὐτῇ σφύζονται πολλὰ μεγαλοπρεπῆ ἀρχαῖα ἀνάκτορα τῶν σουλτάνων καὶ τὸ ὄνομαστὸν τέμενος **Σελήμ**. Κατὰ τὸν βαλκανοτουρκικὸν πόλεμον (1912) ἡ Ἀδριανούπολις ἐπολιορκεῖτο ὑπὸ τῶν Βουλγάρων ἐπὶ πεντάμηνον περίπου. Ἀπέχει τῆς Κωνσταντινουπόλεως σιδηροδρομικῶς 12 ὥρας. **Διδυμότειχον** (12 χιλ. κ.) παρὰ τὸν Ἐβρον, πόλις ἐπισημοτάτη κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους, νῦν ἔδρα μητροπολίτου.

2) Ἡ διοικήσις **Σαράντα Ἐκκλησιῶν** κατέχει τὸ ΒΑ. μέρος τοῦ νομοῦ.

Πόλεις. **Σαράντα Ἐκκλησίαι** (20 χιλ. κ.), ἔδρα μητροπολίτου.

Δουλέ Βουργάς (6 χιλ. κ.), παρὰ τὸν Ἐργίνην ποταμόν. Ἐνταῦθα οἱ Βούλγαροι ἐνίκησαν τοὺς Τούρκους τῷ 1912. **Βιζύη**, ἔδρα μητροπολίτου, ἐν αὐτῇ ὑπάρχουσι πολλὰ ἀρχαῖα ἐρείπια, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὰ Κυκλώπεια τεῖχη.

3) Ἡ διοίκησις **Ῥαιδεστοῦ** κατέχει τὴν περὶ τὴν Προποντίδα χώραν.

Πόλεις. **Ῥαιδεστός** (25 χιλ. κ.), ἔδρα μητροπολίτου, λιμὴν τῆς Θράκης ἐμπορικός. **Ἡράκλεια** (6 χιλ. κ.). **Τυρολόη** (τουρκιστὶ Τσορολῶ, 7 χιλ. κ.), ἔδρα μητροπολίτου, παρὰ τὸν ὁμώνυμον παραπόταμον τοῦ Ἐργίνου.

4) Ἡ διοίκησις τῆς **Καλλιπόλεως** κατέχει τὸ νοτιώτατον μέρος τῆς Θράκης.

Πόλεις. **Καλλιπολις** (40 χιλ. κ.), ἔδρα μητροπολίτου, πόλις ὄχυρά καὶ ἐμπορική κειμένη πρὸς τὸ βόρειον μέρος τοῦ Ἑλλησπόντου. Πρὸς Ν. αὐτῆς ἔκειντο οἱ Αἰγὸς ποταμοί, ἔνθα τῷ 404 π. Χ. οἱ Σπαρτιᾶται κατεναυμάχησαν τοὺς Ἀθηναίους. Ὀλίγον νοτιώτερον ταύτης ἔκειτο ἡ **Σησιδς** ἀπέναντι τῆς **Ἀβύδου**, παρ' ἧς ὁ Ξέρξης ἐγεφύρωσε τὸν Ἑλλήσποντον. **Αἶνος** (15 χιλ. κατ.) οὐ μακρὰν τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἐβρου, ὀνομαστὴ διὰ τοὺς τεταριγευμένους ἰχθῦς της.

ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΤΗΣ ΑΛΒΑΝΙΑΣ

Ἡ Ἀλβανία τὸ πάλαι ὀνομάζετο **Ἰλλυρία**, ἐκτείνεται πρὸς Β. τῆς Ἡπείρου χωριζομένη πρὸς ἀνατολὰς ὑπὸ τῆς Μακεδονίας, Σερβίας καὶ Ἑλλάδος διὰ τῶν ὄρέων Σκάρδου καὶ Κανδασουίων, πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους καὶ πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ Μαυροβουνίου.

Πληθυσμός. Οἱ κάτοικοι τῆς Ἀλβανίας ἀνέρχονται περίπου εἰς 700.000.

Ἐκτασις 15.800 τετραγ. χιλιομέτρων.

Κλίμα. Εἰς τὰ ὄρεινά εὐκρατον καὶ ὑγιεινόν, εἰς τὰ πεδινὰ καὶ παραλία θερμὸν καὶ ἐνιαχοῦ νοσῶδες.

Ἔδαφος. Τὸ ἔδαφος τῆς Ἀλβανίας εἶναι ὄρεινόν, πρόσφορον εἰς τὴν κτηνοτροφίαν καὶ ὀλίγον καλλιεργημένον.

Προϊόντα. Ὀλίγοι δημητριακοὶ καρποί, βάμβαξ, ἔλαιον, καπνός, μέταξα καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα.

Ὅρη. Ἡ Ἀλβανία διασχίζεται ὑπὸ πολλῶν ὄρέων, ὧν σπου-

δαιότερα εἶναι τὰ *Κανδαουῖα* ἀπὸ Β. πρὸς Ν. διήκοντα, ὑψηλὰ καὶ κατάφυτα, συμπλεκόμενα πρὸς Β. μετὰ τῶν *ἄλβανικῶν* *Ἄλπεων* καὶ τὸ *Τομόρ* πρὸς Ν.

Ποταμοί. Ὁ *Δρίλων*, ὁ μέγιστος πάντων, ἐκβάλλων εἰς τὸ Ἄδριατικὸν πέλαγος, σχηματιζόμενος ὑπὸ τοῦ λευκοῦ Δρίλωνος, πηγάζοντος ἐκ τοῦ Σκάρδου, καὶ τοῦ μέλανος Δρίλωνος, πηγάζοντος ἐκ τῆς Λυχνίτιδος λίμνης, ὁ *Γενοῦσος* (Σκοῦμπι), πηγάζων ἐκ τῶν Κανδαουῖων χύνεται εἰς τὸ αὐτὸ πέλαγος, ὁ *Βογιάνας*, ὅστις διαρρεῖ τὴν Λεβεάτιδα λίμνην καὶ χύνεται εἰς τὸ αὐτὸ πέλαγος παρὰ τὸ Δουλοῖνον, ὁ *Μάτης*, ὅστις διερχόμενος τὴν Μιρδιτιάν χύνεται ἐπίσης εἰς τὸ Ἄδριατικὸν πέλαγος καὶ ὁ *Ἄψος* (Λιούμης) διαρρέων τὴν πεδιάδα τῆς Μουζακιᾶς ἐκβάλλει εἰς τὸ αὐτὸ πέλαγος.

Λίμναι. Ἡ *Λεβεάτις* (τῆς Σκόδρας), ἥτις ἀνήκει ἐν μέρει εἰς τὸ Μαυροβούνιον, τρέφει καλοὺς ἰχθῦς καὶ εἶναι ἡ μεγαλυτέρα λίμνη τῆς ἑλλ. χερσονήσου καὶ ἡ *Τερβούφη*, περίφημος διὰ τοὺς ἰχθῦς της.

Συγκοινωνία. Ἡ Ἄλβανία εἶναι, ὡς εἶπομεν, κατ' ἐξοχὴν ὄρεινὴ χώρα, ἡ δὲ συγκοινωνία αὐτῆς δὲν εἶναι ἐπαρκῶς ἀνεπτυγμένη, ἀμαξιτοὺς ἔχει ὀλιγίστας.

Βίος καὶ διαίτα τῶν κατοίκων. Οἱ Ἄλβανοὶ εἶναι ὀρεσίβιοι καὶ γενναῖοι, ἀπόγονοι τῶν Πελασγῶν καὶ τῶν ἀρχαίων Ἰλλυριῶν, οἱ ὅποιοι ἦσαν φυλὴ συγγενῆς πρὸς τὴν ἑλληνικὴν. Κατ' ἀκολουθίαν εἶναι ἀδελφοὶ (ὁμαίμονες) τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἐπειδὴ δὲν ἔχουσι γραπτὴν γλῶσσαν, μεταχειρίζονται τὴν ἑλληνικὴν οἱ πλείστοι αὐτῶν, ὅταν γράψωσιν. Ὅσοι ἐκ τῶν Ἄλβανῶν κατῴρθωσαν γὰ διατηρήσωσι τὴν θρησκείαν των συνηνώθησαν ἀνεκάθεν μετὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ πάντοτε συνεπολέμουν μετ' αὐτῶν ἐναντίον τῶν Τούρκων πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος.

Δυστυχῶς ὅμως οἱ πλείστοι τῶν Ἄλβανῶν ἐγένοντο μοχθηροὶ καὶ ἐνωθέντες μετὰ τῶν Τούρκων προυξένησαν κατὰ διαφόρους καιροὺς μεγάλας καταστροφὰς εἰς τοὺς Ἑλληνας· ἄλλοι δὲ πάλιν ἐξ αὐτῶν ἀποσπασθέντες ἐκ τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας ἐγένοντο καθολικοὶ (Μιρδίται).

Οἱ Ἄλβανοὶ διαιροῦνται εἰς τέσσαρα φύλα, τοὺς *Γκέκνδες*, κατοικοῦντας πρὸς Β. τοὺς *Τόάμπδες* καὶ *Τόόκνδες* πρὸς Ν. καὶ τοὺς *Λιάπνδες* κατοικοῦντες περὶ τὰ Κεραῦνια ὄρη, τὴν Παραμυθίαν καὶ Φιλιάταις τῆς Ἠπείρου.

Πόλεις-Σκόδρα (τ. Σκούταρι, 40 χιλ. κατ.), τέως πρωτ. τῆς Ἄλβανίας παρὰ τὴν Λεβεάτιδα λίμνην. *Ἀλέσιον* πόλις ἐμπορικὴ ἐνταῦθα ἐτάφη ὁ Γεώργιος Καστριώτης· ἔδρα διοικητοῦ καὶ μητροπολίτου. *Δυρράχιον* (ἡ ἀρχαία *Ἐπίδαμνος*, 12 χιλ. κατ.) πρωτ. νῦν τῆς Ἄλβανίας. *Τύραννα* (τ. Ταϊράν. 20 χιλ. κ.) πρὸς Α. τοῦ Δυρραχίου, ἡ ὠραιότερα πόλις τῆς Ἄλβανίας. *Ἐλβασάν* (Ἄλβανόπολις, 25 χιλ. κ.)

παρά τὸν Γενοῦσον ποταμὸν ἐν μέσῳ καταφύτου πεδιάδος. **Κροΐα**, πατρὶς τοῦ τουρκομάχου ἥρωος τῶν Ἀλβανῶν Γεωργίου Καστριώτου (Σκερδέρμπεη), ἐκτισμένη ἐπὶ ἀποκρήμνων βράχων. **Βεράτιον** (10 χιλ. κατ.), πόλις ἐκτισμένη ἀμφιθεατρικῶς ἐπὶ δύο λόφων καὶ χωριζομένη ὑπὸ τοῦ Ἄψου ποταμοῦ εἰς δύο τμήματα ἐνούμενα διὰ γεφυρῶν, ἔδρα τοῦ μητροπολίτου **Βελεγράδων**. **Αὐλὼν** (8 χιλ. κ.), πόλις παραλία, μὲ ἀσφαλῆ λιμένα, καθ' ὅσον τὸ στόμιον τοῦ λιμένος φράσσει ἡ μικρὰ νῆσος **Σάσων**, ἣτις τελευταῖον ἐξεχωρήθη ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸ κράτος τῆς Ἀλβανίας.

Ἱστορικὴ ἔποψις. Ἡ θησαυγὴς ἡγεμονία τῆς Ἀλβανίας συνεστάθη δυνάμει τῆς Λογδινίου συνθήκης τῆ 1913 ὑπὸ τῶν εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων, πράγματι δὲ τῆ ἐπιμόνῃ ἀξιώσει τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Ἰταλίας, αἱ ὁποῖαι διὰ πολεμικῶν τεχνασμάτων κατώρθωσαν νὰ περιληφθῇ ἐν αὐτῇ καὶ ὀλόκληρος σχεδὸν ἡ βορεῖα Ἠπειρος.

Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν σκληρὰν καὶ ἄδικον ἀπόφασιν τῶν ἰσχυρῶν ἡ Ἠπειρος δὲν ἔπαυσε διαμαρτυρομένη κηρύττασα ἔκτοτε τὴν αὐτονομίαν τῆς, ἣν διὰ τοῦ πρωτοκόλλου τῆς Κερκύρας καὶ τῆς Φλωρεντίας ὑπεχρεώθησαν νὰ ἀναγνωρίσωσιν ἐν τέλει αἱ Δυνάμεις.

Τελευταῖον δὲ αἱ αὐταὶ Δυνάμεις βλέπουσαι τὴν καθημερινὴν αἱματοχυσίαν καὶ τὸ μέγεθος τῶν καταστροφῶν, αἵτινες ἐξηκολούθουν λόγῳ τῆς ἀβεβαίας εἰσέτι πολιτικῆς καταστάσεως τῆς χώρας συγκατετέθησαν διὰ λόγους φιλανθρωπίας εἰς τὴν ἀνακατάληψιν ταύτης ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

Ἄς ἐλπίσωμεν ὅτι ἡ ἀνακατάληψις ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἔσται διαρκῆς καὶ ὀριστικὴ καὶ ὅτι αἱ ἰσχυροὶ δὲν θὰ θελήσωσι νὰ στερήσωσι τὴν τόσον σκληρῶς δοκιμασθεῖσαν Β. Ἠπειρον τοῦ γλυκυτάτου φωτός τῆς ἐλευθερίας, ἣ ὁποῖα διὰ ποταμῶν αἱμάτων ἀνέτειλε καὶ πάλιν ἐπ' αὐτῆς.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ

Τὸ βασίλειον τῆς Βουλγαρίας κατέχον τὸ κεντρικοανατολικὸν πρὸς τὸν Εὐξείνιον πόντον μέρος τῆς ἑλληνικῆς χερσονήσου ἀποτελεῖται ἐκ τῆς κυρίως Βουλγαρίας, ἐκ τῆς τῷ 1886 προσαρτηθείσης Ῥωμυλίας καὶ τῆς βορειοανατολικῆς Μακεδονίας καὶ τῆς δυτικῆς Θράκης, παραχωρηθέντων εἰς αὐτὴν τῷ 1913 δυνάμει τῆς συνθήκης τοῦ Βουκουρεστίου τῶν δύο τελευταίων τμημάτων.

Ὅρια. Τὸ βασίλειον τῆς Βουλγαρίας ὀρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Ῥουμανίας διὰ τοῦ ποταμοῦ Δουνάβεως, πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας, τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐν μέρει ὑπὸ τοῦ θρακικοῦ πελάγους, πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Σερβίας καὶ πρὸς Α. βρέχεται ὑπὸ τοῦ Εὐξείνου πόντου.

ἠληθυσμὸς. 4,767,000 κάτοικοι ἐν ὄλῳ.

Ἑκτασις 114,000 τετραγ. χιλίωμ. μετὰ τῆς ΒΑ. *Μακεδονίας* καὶ τῆς *δυτικῆς Θρακίας*.

Ὄρη. Ὁ *Αἶμος* (Βαλκάν) λήγων εἰς τὸ *Αἰμώνιον* ἀκρωτήριον καὶ χωρίζων τὴν Βουλγαρίαν ἀπὸ τῆς ἀνατολικῆς Ῥωμυλίας· σημαντικώτεραι δίοδοι αὐτοῦ εἶναι ἡ τῆς *Ἑλενας* καὶ ἡ τῆς *Σίπκας*, ὧν ἡ δευτέρα γνωστὴ διὰ τὴν νικηφόρον διάβασιν τοῦ ῥωσικοῦ στρατοῦ (1878). Ἔτερα ὄρη εἶναι ἡ ὄροστοιχία τῆς *Ῥοδόπης* ἐν τῇ Ῥωμυλίᾳ καὶ αἱ ὑψηλαὶ πρὸς Β. αὐτῆς διακλαδώσεις *Σκόμιον* καὶ *Ῥίλον*.

Πεδιᾶδες. Ἡ τῆς *Σόφιας* καὶ ἡ τῆς *Σούμλας* ἐν Βουλγαρίᾳ, ἡ τῆς *Φιλιππουπόλεως* καὶ *Ῥαμπόλεως* ἐν ἀν. Ῥωμυλίᾳ καὶ ἡ τῆς *Σάνθης* ἐν τῇ δυτικῇ Θρακίᾳ.

Ποταμοί. Ὁ *Δούναβις*, ὁ δεύτερος κατὰ τὸ μέγεθος ποταμὸς τῆς Εὐρώπης, πηγάζων ἐκ τοῦ *Μέλανος δρυμοῦ* τῆς Γερμανίας καὶ διαρρέων διὰ πολλῶν κρατῶν ἐκβάλλει εἰς τὸν Εὐξείνιον πόντον διὰ τριῶν στομιῶν· τρέφει πολλοὺς καὶ μεγάλους ἰχθύς· διαπλέεται ὑπὸ διαφόρων μικρῶν καὶ μεγάλων πλοίων καί, ὁπότεν ὁ χειμὼν εἶναι βαρὺς, πῆγνυται καὶ διακόπτεται ἡ ποταμοπλοία. Παραπόταμοι αὐτοῦ ἐκ τῆς βουλγαρικῆς χώρας πηγάζοντες εἶναι ὁ *Τίμακος*, ὁ *Ὄσκιος* καὶ ὁ *Ἰάντρας*. Ἐν δὲ τῇ ἀν. Ῥωμυλίᾳ ποταμὸς εἶναι ὁ *Ἐβρος* (Μαρίτσα), ὅστις πηγάζων ἐκ τοῦ Σκομίου καὶ δεχόμενος πολλοὺς παραποτάμους (Ἄρδαν, Τόντζον καὶ Ἐργίνην), ἐκβάλλει εἰς τὸ θρακικὸν πέλαγος παρὰ τὴν *Αἶνον*.

Κλίμα εὐκρατον καὶ ὑγιεινόν· τὸν χειμῶνα ψυχρόν.

Ἔδαφος. Ἡ κυρίως μὲν Βουλγαρία πρὸς Ν. εἶναι ὄρεινὴ καὶ δασώδης, ἡ δὲ πρὸς Β. εἶναι πεδινὴ· ἐνῶ ἡ ἀν. Ῥωμυλία κατὰ τὸ πλεῖστον εἶναι ὄρεινὴ καὶ εὐφορος.

Προϊόντα. Ἡ Βουλγαρία καὶ ἡ ἀν. Ῥωμυλία παράγουσι πολλοὺς δημητριακοὺς καρπούς, καπνόν, ῥοδέλαιον (ἀν. Ῥωμυλία) καὶ τρέφουσι εἰς τὰς πλουσίας αὐτῶν βοσκὰς μεγάλας ἀγέλας βοῶν καὶ πάμπολα ποίμνια αἰγῶν καὶ προβάτων, μεγάλως δὲ ἀκμάζει καὶ ἡ ὄρνιθοτροφία.

Βίος καὶ διαίτα τῶν κατοίκων. Οἱ κάτοικοι κυρίως Βούλγαροι, Τοῦρκοι, Ἑβραῖοι καὶ Ἕλληνας, ὧν ὑπὲρ τὰς 150,000 ἰδίᾳ ἐν τῇ ἀν. Ῥωμυλίᾳ, εἶναι πάντες φιλόπονοι καὶ ἐργατικοί, ἀσχολούμενοι κυρίως εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν.

Δυστυχῶς ὁμως κατὰ τὸ ἔτος 1906 οἱ Βούλγαροι μισοῦντες τοὺς Ἕλληνας προέβησαν ὅλως ἀναιτίως εἰς ἄγριον κατ' αὐτῶν διωγμόν, ἐξ οὗ ἔπαθον τὰ πλείονα. Πλείστοι ἕνεκα τούτου ἠναγκάσθησαν νὰ καταλίπωσι τὴν χώραν ταύτην ἐκ τε τῆς ἀν.

•Ρωμυλίας και να καταφύγωσιν εις την Έλλάδα. Οί Βούλγαροι όντες πάντοτε οί αύτ οί και ούδόλωσ συνετισθέντες έκ τών φοβερών ήττών των κατά τόν έλληνοβουλγαρικόν πόλεμον, επανέλαβον τούσ σκληρούσ και άπηνείρ διωγμούσ των κατά τών Έλλήνων τής δυτ. Θράκης μέ τόν άπώτερον σκοπόν τής τελείας έξοντώσεωσ αύτών.

Θρησκεία. Οί Βούλγαροι άνήκουσιν εις την όρθόδοξον εκκλησίαν, άλλ' επειδή τά τελευταία έτη (1871) άπεσπάσθησαν τουϊ οικουμενικού πατριάρχου, εκηρύχθησαν **σχισματικοί**. Ο θρησκευτικός αύτών άρχηγός καλείται **εξαρχος** και έχει μέχρι τουδε την έδραν του έν Κων)πόλει. Δέν παραλείπουσι δέ εύκαιρίαν να ενεργώσιν προς άρσιν τουϊ σχίσματος.

Παιδεία. Η παιδεία έν Βουλγαρία ήρχισεν ήδη να αναπτύσσεται. Οί Βούλγαροι πρό όλίγων έτών άκόμη ήσαν έλάχιστα μεμορφωμένοι.

Η **βιομηχανία**, τó **εμπόριον** και ή **γεωργία** δέν ανεπτύχθησαν εισέτι επαρκώσ, άν και τó έδαφος τής χώρασ και εύφορον και πλουτοφόρον είναι, μόνον δέ ή ταπητουργία προοδεύει.

Η **εισαγωγή** κατά τó 1912 άνήλθεν εις 130,150,000, ή δέ **εξαγωγή** εις 112,357,000 φράγκα.

Συγκοινωνία. Αί σημαντικώτεραι σιδηροδρομικαι γραμμαί είναι ή τής Σόφιασ-Φιλιππουπόλεωσ-Άδριανουπόλεωσ, ή τής Σόφιασ-Βελιγραδίου-Βιέννησ, ή τουϊ Ρουχτσουκίου-Βάρνησ και ή τελευταίον προστεθεισα Διδυμοτείχου μέχρι Ξάνθησ. Πρόσ τούτοισ δέ και πολλοί άμαξιτοί διευκολύνουσι την συγκοινωνίαν τής χώρασ.

Πολίτευμα. Τό πολίτευμα τής χώρασ είναι συνταγματική διαδοχική μοναρχία, βασιλεύσ δ' αύτής είναι ό Φερδινάνδοσ Α' κυβερών μετά Βουλής (Σοβράνιε) άποτελουμένησ έκ 203 άντιπροσώπων και ύπουργείου, εις ούσ προσετέθησαν και οί έκ τών άρτι προσαρτηθεισών χωρών.

Ο **στρατόσ** έν καιρῳ μέν ειρήνησ άνέρχεται εις 60,000, έκ καιρῳ δέ πόλεμου εις 450,000 άνδρασ, κέκτηται δέ και άσήμαντον μικρόν στολίσκον άποτελούμενον έκ 12 μικρών πλοίων.

Προϋπολογισμός. Τά μέν έσοδα κατά τó 1912 άνήλθον εις 149.515.000 φρ. εις ίσον δέ ποσόν και τά έξοδα (νόμισμα **λεβ** = φράγκον).

Πόλεισ. Πρωτεύουσα τουϊ βασιλείου είναι ή **Σόφια** (100 χιλ. κατ.), κειμένη εις τασ δυτικασ ύπωρειασ τουϊ Αΐμου και συγκοινωνούσα

μετὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως διὰ σιδηροδρόμου, ὅστις συνδέεται μετὰ τῶν ἠνωμένων σιδηροδρόμων τῆς Εὐρώπης. Πρὸς Β. τοῦ Αἴμου καὶ ἐν τῷ μέσῳ περίπου τῆς χώρας εἶναι τὸ **Τύρνοβον** (18 χιλ. κατ.), πόλις ὄχυρά καὶ ἐμπορική, παλαιὰ πρωτεύουσα τῆς Βουλγαρίας. Πρὸς Α. τοῦ Τυρνόβου κεῖται ἡ **Σούμλα** (25 χιλ. κατ.), πόλις ὄχυρωτάτη, συνδεομένη διὰ σιδηροδρόμου μετὰ τῆς **Βάρνης** (πάλαι Ὀδησσοῦ, 40 χιλ. κατ.), τοῦ μεγαλύτερου λιμένος τῆς Βουλγαρίας ἐν τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ, ἐν ᾗ κατοικοῦσι πολλοὶ Ἕλληνες διατηροῦντες καλῶς κατηρητισμένα σχολεῖα καὶ νοσοκομεῖον.

Ἡ Βουλγαρία ἔχει καὶ πολλὰς παραδουναβίους πόλεις, ὧν αἱ πλεῖσται εἶναι ὄχυραὶ καὶ ἔχουσι μέγα ἐμπόριον, ἰδίως δημοτικῶν καρπῶν· αἱ ἐπισημότεραι τούτων εἶναι τὸ **Βιδίνιον** (21 χιλ. κατ.), ἡ **Νικόπολις**, ἡ **Σίστοβα** (16 χιλ. κατ.), τὸ **Ρουχισοῦμιον** (38 χιλ. κατ.), εἰς τὴν πόλιν ταύτην καταλήγει καὶ ὁ ἀπὸ Βάρνης σιδηροδρόμος.

Ἡ πόλις **Πλεύνα** (23 χιλ. κατ.) εἶναι μεσόγειος καὶ ὄχυρά, ἐγένετο δὲ ὀνομαστή κατὰ τὸν ῥωσοτουρκικὸν πόλεμον (1877—78) διὰ τὴν ἐν αὐτῇ πολιορκίαν τῶν Τούρκων ὑπὸ τῶν Ρώσων. **Λούπνιτσα** (10 χιλ. κ.), **Κιουστενδῆλ** (13 χιλ. κ.), **Σμόκοβον** (12 χιλ. κατ.), παρὰ τὰ μακεδονικὰ σύνορα.

Πόλεις ἐν τῇ ἀνατ. Ῥωμυλία εἶναι ἡ **Φιλιππούπολις** (50 χιλ. κατ.), κτίσμα Φιλίππου τοῦ Μακεδόνα, ἐκτισμένη ἐπὶ τριῶν λόφων, διαρροεμένη δὲ ὑπὸ τοῦ Ἐβρου καὶ συνδεομένη σιδηροδρομικῶς μετὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως· ἐν αὐτῇ ὑπῆρχον πρὸ ὀλίγων ἐτῶν πολλὰ ἑλληνικὰ ἐκπαιδευτήρια καὶ τὰ **Ζαρίφεια διδασκαλεῖα** ⁽¹⁾. **Στενήμαχος** (14 χιλ. κατ.), κειμένη πρὸς Ν. τῆς Φιλιππουπόλεως καὶ κατοικουμένη ὑπὸ Ἑλλήνων, διατηροῦντων ἀκριβοῦς τὸ ἑλληνικὸν φρόνημα, **Σήλυμνος** (25 χιλ. κατ.) παρὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ Αἴμου, **Σφξόπολις** (Ἀπολλωνία, 4 χιλ. κ.), **Πύργος** (12 χιλ. κ.), ἔδρα μητροπολίτου μετὰ λαμπρῶν ἑλληνικῶν σχολείων καὶ **Μεσημβρία** (2,500 κατ.), κείμεναι πᾶσαι παρὰ τὸν Εὐξείνιον πόντον καὶ οἰκούμεναι ὑπὸ Ἑλλήνων. Μεταξὺ τῶν καθαρῶς βουλγαρικῶν πόλεων ἀξιοσημεῖωτοι εἶναι ἡ **Υάμπολις** (16 χιλ. κατ.), τὸ **Κεξανλίη** (12 χιλ. κατ.), ὀνομαστὸν διὰ τὸ ἐκεῖ παραγόμενον ῥοδέλαιον, τὸ **Ἐσκί Ζααρά** (22 χιλ. κατ.) καὶ

(1) Ἄπαντα καταληφθέντα αὐθαριέτως ὑπὸ τῶν Βουλγάρων.

Γενί Ζααρά (παλαιά και νέα Ζαγορά), κωμοπόλεις ἐμπορικαί ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς, καὶ τὸ **Τατάρ Παζαριζικ** (18 χιλ. κατ.).

Βουλγαρικὴ Μακεδονία. Ἡ διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Βουκουρεστίου (1913) παραχωρηθεῖσα εἰς τὴν Βουλγαρίαν **βορειοανατολικὴ Μακεδονία** κατέχει τὴν περὶ τὸν **Ὀρβήλον** (Περίν ὄρος) μέχρι τοῦ **Μάλες** (Ἐσσήϊνον) πρὸς Δ. καὶ πᾶσαν τὴν στενὴν βορείαν ἐπικράτειαν τῶν ποταμῶν **Στρωνῶνος** καὶ **Νέστου** χώραν.

Περιλαμβάνει τὰς τέως ὀθωμανικὰς ὑποδιοικήσεις **Στρωνίτισης**, **Πετριτίου**, **Μελενίκου** καὶ **Νευροκοπίου**.

Ὀλόκληρον τὸ ἀνωτέρω μακεδονικὸν τμήμα εἶχε καταλάβει ὁ ἀνδρειὸς ἐλληνικὸς στρατός, τρέψας εἰς ἐπαίσχυτον φυγὴν τοὺς Βουλγάρους ὑπερβάς νικηφόρως τὰς κορυφὰς τοῦ Μάλες, τοῦ Ὀρβήλου καὶ τῆς Ῥοδόπης καὶ ἐκπορθήσας τὰ ἀπρόσιτα στενά τῆς Κρέσνας μέχρι τῶν παλαιῶν βουλγαρικῶν συνόρων (ἔνω Ἐζουμαγιά).

Πόλεις ἀξιόλογοι ἐνταῦθα εἶναι ἡ **Στρώμιτσα** (13 χιλ. κατ.), ἔδρα μητροπολίτου, ΝΔ. ταύτης κεῖται ἡ κωμόπολις **Πετρίτσι** (6 χιλ. κατ.), τὸ **Μελένικον** (Μενλίκ, 8 χιλ. κ.), ἐκτισμένον ὑπὸ τοὺς πρόποδας τοῦ Ὀρβήλου καὶ ἐπὶ ἀποτόμων φαράγγων, πόλις ὄχυρά καὶ ἱστορικὴ ἔδρα ποτὲ μητροπολίτου, πατρίς τοῦ ἀειμνήστου Πολυζωΐδου, παράγουσα ἐξαιρετὸν οἶνον, καὶ τὸ **Νευροκόπιον** (8 χιλ. κ.) παρὰ τὸν ποταμὸν Νέστον.

Οἱ πλείοσι τοῦν κατοίκων τῶν ἀνωτέρω καὶ πολλῶν ἄλλων πόλεων εἶναι φιλοπάτριδες Ἕλληνες μὴ ἀνεχόμενοι νὰ παραμείνωσιν ὑπὸ τὴν ἐπικυριαρχίαν τῶν Βουλγάρων ἔθεσαν πῦρ εἰς τὰς οἰκίας αὐτῶν μετοικήσαντες εἰς τὴν ἐλληνικὴν Μακεδονίαν, ὅπως ἀνεγείρωσι νέας πόλεις.

Δυτικὴ βουλγαρικὴ Θράκη. Τὸ συνωδὰ ταῖς συνθήκαις τοῦ Λονδίνου καὶ τοῦ Βουκουρεστίου (1913) καταληφθὲν ὑπὸ τῆς Βουλγαρίας τμήμα τῆς Θράκης κατοικεῖται ὑπὸ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων, ὀλιγίστων δὲ Βουλγάρων· περιλαμβάνει δὲ τὰς τέως ὀθωμανικὰς διοικήσεις **Γιουμουλιζίνης** καὶ **Δεδὲ Ἀγάτς**.

Ὁ **πληθυσμὸς** τῆς βουλγαρικῆς Θράκης δὲν ὑπερβαίνει τὰς 850 χιλ. κ., ἂν καὶ ὁ ἀπηνῆς διωγμὸς τῶν Ἑλλήνων τείνει νὰ ἐρημώσῃ τὴν χώραν.

Πόλεις ἀξιαὶ λόγου ἐνταῦθα εἶναι τὸ **Δεδὲ Ἀγάτς** (12 χιλ. κ.) ἐμπορικὸν ἐπίγειον τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ ὅλης τῆς δυτικῆς Θράκης, **Σουφλί** (Σοφιλῶ, 10 χιλ. κ.), πόλις μεσόγειος παρὰ τὸν Ἐβρον, **Γιουμουλιζίνα** (12 χιλ. κ.) καὶ δυτικώτερον ταύτης ἡ **Σάνθη** (16 χιλ. κ.), ἔδρα μητροπολίτου, ἀμφότεραι κείμεναι ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς

γραμμῆς· νοτιώτερον τῆς προηγουμένης εἶναι ἡ κωμόπολις **Γενιτσέ** (4 χιλ. κ.), αἱ δύο τελευταῖαι πόλεις εἶναι ὀνομασται διὰ τὴν παραγωγὴν ἐξαιρέτου καπνοῦ. **Πόρτο Δάγο**, ἐπίνειον τῶν δύο καπνοφόρων πόλεων καὶ **Ἀβδηρα**, νῦν τὸ μικρὸν παράλιον **Βολούστρα**, πάλαι ἐπίσμος πόλις.

Ἱστορικὴ ἐποχὴς. Οἱ Βούλγαροι ἐν ἀρχῇ κατέκουν τὰς περὶ τὸν ποταμὸν Βόλγαν χώρας, ἐξ οὗ ὀνομάσθησαν **Βούλγαροι**. Ἐκείθεν δὲ ὀρμώμενοι διέβησαν τὸν ποταμὸν Δούναβιν περὶ τὰ 680 μ. Χ. καὶ ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν σήμερον ὑπ' αὐτῶν καλουμένην **Βουλγαρίαν**, πάλαι κάτω **Μοισίαν**, ἐνθα ἀναμειχθέντες μετὰ σλαυτικοῦ τινος λαοῦ παρέλαβον παρ' αὐτοῦ τὴν γλῶσσαν καὶ ἐξελαυτοσησαν, βραδύτερον δὲ ἐδιδάχθησαν ὑφ' Ἑλλήνων, τοῦ Κυρίλλου καὶ τοῦ Μεθοδίου, τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν καὶ ἔγιναν χριστιανοὶ κατὰ τὴν 9ην μ. Χ. ἑκατονταετηρίδα.

Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν οἱ Βούλγαροι ἀπετέλεσαν κράτος ἀνεξάρτητον, ἀλλ' ἐπειδὴ κατόπιν εἰσέβαλον εἰς τὰς ἑλληνικὰς χώρας καὶ ἐλεηλάτουν αὐτάς, κατεπολεμήθησαν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ ἔγιναν φόρου ὑποτελεῖς εἰς αὐτούς, ἀκολούθως δὲ καὶ ὑπετάχθησαν ἔλοσχερῶς· τὸ δὲ κράτος αὐτῶν κατελύθη.

Ἐπειτα ὅμως πάλιν κατῴρθωσαν νὰ ἰδρύσῃσι νέον βουλγαρικὸν κράτος, ὅπερ ὑπέταξαν οἱ Τούρκοι τῇ 1886, ἔκτοτε δὲ οἱ Βούλγαροι διετέλουν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Τούρκων, μέχρις οὗ ἀπηλευθέρωσεν αὐτούς ἡ Ῥωσία τῇ 1878.

Ρ Ο Υ Μ Α Ν Ι Α

Ἡ Ῥουμανία (πάλαι **Δακία**) εἶναι ἓκ τῶν μεγαλυτέρων κρατῶν τῆς ἑλληνικῆς χερσονήσου.

Ὅρια. Ὅριζεται δὲ πρὸς τὰ ΒΑ. ὑπὸ τῆς Ῥωσίας καὶ τοῦ Εὐξείνου πόντου, πρὸς τὰ ΒΔ. ὑπὸ τῆς Αὐστρουγγαρίας καὶ τῆς Σερβίας καὶ πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Βουλγαρίας χωριζομένη ἀπ' αὐτῆς, πλὴν τῆς χώρας τῆς Δοβρουτσᾶς, ὑπὸ τοῦ Δουνάβεως.

Ἐκτασις 139,690 τετραγων. χιλιομέτρων.

Πληθυσμὸς 7,600,660 κ., ἐν οἷς καὶ πολλοὶ Ἕλληνες.

Ἔδαφος, ποταμοί. Τὸ ἔδαφος τῆς Ῥουμανίας ἀποτελεῖ μίαν ἀχανῆ πεδιάδα κατὰ τὸ $\frac{1}{6}$ κεκαλυμμένην ὑπὸ ἀπεράντων δασῶν καὶ μόνον πρὸς τὸ ΒΑ. μέρος εἶναι ὄρεινόν, καθ' ὅσον ἐκτείνονται ἐν αὐτῷ αἱ δασώδεις ὄροστοιχίαι τῶν τρανσυλβανικῶν Ἀλπεων, αἱ χωρίζουσαι τὴν Ῥουμανίαν ἀπὸ τῆς Οὐγγαρίας. Ἡ ἀχανὴς αὕτη πεδιάς διαρρέεται ὑπὸ πολλῶν παραποτάμων τοῦ Δουνάβεως, ἓκ τῶν ὁποίων ἐπισημότεροι εἶναι ὁ **Ἀλούτας**, ὁ χωρίζων τὴν Βλαχίαν εἰς μικρὰν τοιαύτην πρὸς Δ. καὶ εἰς μεγάλην πρὸς Α, ὁ **Δουμποβίτσας**, ὁ **Γαλομίτσας**, ὁ **Βουζέος**, ὁ **Σερέτης**, ὁ **Προῦθος**, πηγάζων ἓκ τῶν

Καρπαθίων, καὶ ὁ **Δούναβις**, ἀμφοτέρωτεροι χωρίζοντες τὴν χώραν ἀπὸ τῆς Ῥωσίας. Ἄπαντες οἱ ποταμοὶ οὗτοι πηγνύνται τὸν χειμῶνα.

Κλίμα, προϊόντα. Τὸ κλίμα τῆς χώρας εἶναι ψυχρὸν καὶ ὑγιεινόν. Τὸ ἔδαφος ὅμως αὐτῆς λίαν εὐφορον, παράγει εἰς μεγάλας ποσότητας δημητριακοὺς καρπούς, ἀραβόσιτον, σῆσαμον, γεώμηλα, τεῦτλα, καπνόν, διαφόρους ὀπώρας, κτηνοτροφικὰ εἶδη, καθ' ὅσον εἰς τὰς πλουσιωτάτας αὐτῆς βοσκὰς τρέφονται ἀγέλαι πολυάριθμοι βοῶν καὶ χοίρων καὶ ποίμνια αἰγῶν καὶ προβάτων, ὄλας ὀρυκτόν, πετρέλαιον καὶ ἄφθονον καὶ ἀξιόλογον ξυλείαν ἐκ τῶν δασῶν.

Χωρογραφικὴ διαίρεσις. Ἡ Ῥουμανία διαιρεῖται εἰς 3 μέρη· εἰς τὴν **Βλαχίαν** (μεγάλην καὶ μικράν), κειμένην μεταξὺ τοῦ Δουνάβεως καὶ τῶν τρανσυλβανικῶν Ἄλπεων, τὴν **Μολδαυίαν** κειμένην μεταξὺ τοῦ Προῦθου καὶ τῶν Καρπαθίων καὶ τὴν **Δοβρουτσάν**, εἰς ἣν προσετέθη δυνάμει τῆς συνθήκης τοῦ Βουκουρεστίου (1913) ἅπασα ἡ τέως βουλγαρικὴ χώρα ἀπὸ τῆς παραδουναβίου πόλεως **Τοτροκὰν** μέχρι τῆς πρὸς τὸν Εὐξείνιον μικρᾶς παραλίας πόλεως **Μπαλτζίκ**, περιληφθείσης οὕτω καὶ τῆς ὀχυρᾶς παρὰ τὸν Δούναβιν πόλεως **Σιλιστρίας**, κειμένη μεταξὺ τοῦ Δουνάβεως, τοῦ Εὐξείνου πόντου καὶ τῆς Βουλγαρίας.

Στρατιωτικαὶ δυνάμεις. Ὁ στρατὸς τῆς ξηρᾶς, κάλλιστα διοργανωμένος, ἀνέρχεται ἐν εἰρήνῃ εἰς 103 χιλ. ἄνδρας, ἐν πολέμῳ δὲ εἰς 600 χιλ. Ἡ Ῥουμανία κέκτηται μίαν ναυτικὴν σχολὴν καὶ στολίσκον ἀποτελούμενον ἐκ 31 μικρῶν πλοίων, ἕξ ὧν ἓν μικρὸν θωρηκτὸν καὶ 9 τορπιλλικά.

Προϋπολογισμὸς. Τὰ μὲν ἔσοδα ἀνεβιβάζοντο κατὰ τὸ 1912 εἰς 416 ἑκατομμ. φράγκων, τὰ δὲ ἔσοδα ἐπίσης εἰς τὸ αὐτὸ ποσὸν (νόμισμα **λέου** = φράγκον).

Ἡ **παιδεία** εἶναι ἀρκούντως ἀνεπτυγμένη· ἡ λαομένη γλῶσσα εἶναι κράμα λατινικῆς καὶ σλαυικῆς.

Βιομηχανία, ἐμπόριον. Ἐκ τῆς βιομηχανίας ἀκμάζει κυρίως ἡ ἀλευροποιία. Τὸ ἐμπόριον ἀκμάζει εἰς τὰ σιτηρὰ καὶ τὰ κτηνοτροφικὰ προϊόντα καὶ εἰς τὴν ἐξαγωγὴν ἀφθόνου ξυλείας, πετρελαίου καὶ ἄλατος.

Ἡ **συγκοινωνία** τῶν διαφόρων πόλεων τῆς Ῥουμανίας γίνε-
ται διὰ τοῦ Δουνάβεως καὶ τῶν παραποτάμων αὐτοῦ καὶ διὰ τῶν πο-

λυαρίθμων σιδηροδρομικῶν γραμμῶν, αἷτινες συνδέονται μετὰ τοῦ σιδηροδρομικοῦ συμπλέγματος τῆς Εὐρώπης.

Ἡ **εἰσαγωγή** ἀνήρχετο κατὰ τὸ 1912 εἰς 130,509,000 φρ., ἡ δὲ **ἐξαγωγή** εἰς 554,019,000.

Πολίτευμα, Θρησκεία. Ἡ Ῥουμανία ἔχει πολίτευμα συνταγματικὴν μοναρχίαν μετὰ Βουλῆς ἀποτελουμένης ἐξ 180 βουλευτῶν καὶ ἐκ γερουσίας ἀπαρτιζομένης ἐξ 105 περίπου γερουσιαστῶν βασιλεὺς δὲ αὐτῶν εἶναι ὁ **Φερδινάνδος Α΄**.

Οἱ Ῥουμάνοι κατάγονται ἐκ τῶν Δακῶν, οἵτινες ἀνεμείχθησαν μετὰ τῶν Ῥωμαίων, ἐξ ὧν παρέλαβον καὶ τὴν γλῶσσαν καὶ τὸ ὄνομα καὶ ἀνήκουσιν εἰς τὴν **ὀρθόδοξον** χριστιανικὴν ἐκκλησίαν.

ΣΗΜ. Ἀπὸ τοῦ 1710 μέχρι τοῦ 1821 πάντες σχεδὸν οἱ ἡγεμόνες τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαβίας ἦσαν Ἕλληνες Φαναριῶται (Μαυροκορδάτοι, Καλλιμάχαι, Γκίκαϊ, Καρατζάδες, Ὑψηλάνται, Μουροῦζαι, Σοῦτσοι).

Διοικητικὴ διαίρεσις. Διοικητικῶς ἡ Ῥουμανία διαιρεῖται εἰς 42 νομοὺς.

Πόλεις. Πρωτεύουσα τῆς Βλαχίας καὶ ὅλου τοῦ κράτους εἶναι τὸ **Βουκουρέστιον** (πόλις φίλων, 338 χιλ. κ.), κείμενον ἐν τῷ μέσῳ περίπου τῆς χώρας, παρόχθιον τοῦ Δουμποβίτσα, ἔχον ὄχυρά φρούρια, μεγαλοπρεπεῖς οἰκοδομὰς, λαμπροὺς περιπάτους, θέατρα, πανεπιστήμιον, βιβλιοθήκην καὶ πολλὰ ἐκπαιδευτικὰ καὶ φιλανθρωπικὰ καθιδρύματα.

Πρὸς Ν. τοῦ Βουκουρεστίου κεῖται τὸ **Γιούργεβον** (21 χιλ. κ.), ἐπίνειον τοῦ Βουκουρεστίου ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Δουνάβεως ἀπέναντι τοῦ Ῥουχτσουκίου. Πρὸς Δ. τοῦ Βουκουρεστίου κεῖται ἡ **Κραιόβα** (50 χιλ. κ.) ἐπὶ τινος παραποτάμου τοῦ Δουνάβεως, ἔχουσα σπουδαιότατα ἀλατωρυχεῖα. Πρὸς Β. τῆς Κραιόβης κεῖται ἡ μικρὰ κώμη **Δραγατσάνιον** παρὰ τὸν ποταμὸν Ἀλούταν, ὀνομαστὴ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως διὰ τὸν ἡρωϊκὸν θάνατον τῶν ἱερολοχιτῶν. Πρὸς Β. δὲ τοῦ Βουκουρεστίου κεῖται τὸ **Πλοέστι** (50 χιλ. κ.), πρὸς Α. τοῦ Πλοέστι κεῖται ἡ **Βραῦλα** (55 χιλ. κ.), πόλις διενεργοῦσα ἀξιόλογον ἐμπόριον δημητριακῶν, ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Δουνάβεως, ἐν ἣ ἡ πλεῖστοι Ἕλληνες διατηροῦντες ἑλληνικὰ ἐκπαιδευτήρια. Πρὸς Δ. κεῖται τὸ **Βουζέον** (24 χιλ. κ.), τὸ **Γαλάζιον** (70 χιλ. κ.), ὧν πολλοὶ Ἕλληνες, ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Δουνάβεως παρὰ τὴν συμβολὴν τοῦ Προβίου καὶ τοῦ Σαρέτου εἶναι ἡ

ἔμπορικωτέρα πόλις τοῦ κράτους, ἔδρα δὲ τῆς ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως διεθνoῦς ἐπιτροπείας. **Τοῦρνο Σεβερίνον** (25 χιλ. κ.), **Καλαφάτιον** καὶ **Τοῦρνο Μαγουρέλι**, ἅπασαι παραδουνάβιοι ἔμπορικαὶ κωμοπόλεις, ὡς **Οκνα** παρὰ τὰς μεσημβρινὰς ὑπωρείας τῶν τρανσυλβανικῶν Ἰαλλεων, ἡ σπουδαιότερα πηγὴ πετρελαίου. **Φωξάνη** (20 χιλ. κ.).

Τῆς Μολδανίας πρωτ. εἶναι τὸ **Ίάσιον** (90 χιλ. κ.), παρὰ τὸν ποταμὸν Προῦθον, ἔχει πανεπιστήμιον καὶ πολλὰ ἄλλα ἐκπαιδευτήρια. Τὸ Ίάσιον εἶναι ἐπίσημον ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἐθνικῆς παλιγγενεσίας, διότι ἐν αὐτῷ ἐκήρυξεν ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης τὴν ἐπανάστασιν τῆ 22 Φεβρουαρίου τοῦ 1821. Πρὸς Ν. τοῦ Ίασίου κεῖται ἡ **Βεργλάτη** (22 χιλ. κ.).

Τῆς δὲ Δουβρουτσᾶς, ἐπαρχίας νοσώδους καὶ ἀραιῶς κατωκημένης, ἐπισημότεραι πόλεις εἶναι ἡ **Τοῦλισσα** (25 χιλ. κ.) ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Δουνάβεως. Ἐπὶ δὲ τῆς πρὸς τὸν Εὐξείνιον πόντον παραλίας εἶναι ὁ **Σουλινᾶς**, ὅστις κεῖται παρὰ τὸ μέσον στόμιον τοῦ Δουνάβεως. Κατωτέρω τοῦ Σουλινᾶ εἶναι ἡ **Κωνστανίτσα** (20 χιλ. κ.), ἔχουσα ἀσφαλῆ λιμένα καὶ ναύσταθμον τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ τῆς Ῥουμανίας, δυτικῶς καὶ μεσογειότερον ταύτης κεῖται ἡ **Δοβρουτσᾶ** (Δόβριτς, 20 χιλ. κ.), πόλις γεωργικῆ. Αἱ τελευταῖον ἐκχωρηθεῖσαι συνφδὰ τῇ συνθήκῃ τοῦ Βουκουρεστίου σημαντικότεραι πόλεις εἶναι αἱ παραδουνάβιοι πόλεις **Τοτρκάν**, ἡ **Σιλιστρία** (22 χιλ. κ.) ὄχυρωτάτη, κειμένη ἐκεῖ, ἔνθα ὁ Δούναβις στρεφόμενος πρὸς βορρᾶν εἰσέρχεται εἰς τὴν Ῥουμανίαν, καὶ αἱ ἐπὶ τῆς παραλίας τοῦ Εὐξεινοῦ μικραὶ ἔμπορικαὶ πόλεις **Μπαλιζικ** καὶ **Καβάρνα** λιμένες ἐξαγωγῆς δημητριακῶν καρπῶν.

ΣΗΜ. Ἡ ἐπαρχία τῆς Δοβρουτσᾶς ἐδόθη εἰς τὴν Ῥουμανίαν ὡς ἀντάλλαγμα τῆς Βεσσαραβίας, ἣτις ἐξεχωρήθη εἰς τὴν Ῥωσίαν συμφῶνως τῇ Βερολίνῃ συνθήκῃ τοῦ 1878.

Σύντομος ἱστορικὴ ἔποψις. Οἱ Ῥουμάνοι, ὡς εἶπομεν εἶναι μεῖγμα Δακῶν καὶ Ῥωμαίων· ὅτε ὁ αὐτοκράτωρ τῶν Ῥωμαίων **Τραϊανὸς** ἐκυρίευσεν τὴν πέραν τοῦ Δουνάβεως χώραν, τὴν ἀρχαίαν λεγομένην Δακίαν, μετέφερεν ἐκεῖ πολλοὺς ἀποίκους.

Ἡ Ῥουμανία ἐπὶ τουρκοκρατίας ἦτο διηρημένη εἰς δύο ἡγεμονίας, τῆς Βλαχίας καὶ τῆς Μολδαβίας, αἵτινες ἦσαν φόρου ὑποτελεῖς εἰς τοὺς Τούρκους· ἀκολούθως ὁμως ἠνώθησαν τῷ 1866 καὶ ἀπετέλεσαν μίαν ἡγεμονίαν, ἣτις πολεμήσασα γενναίως κατὰ τῶν Τούρκων τῷ 1881 ἀνεκηρύχθη εἰς βασιλείον.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΣΕΡΒΙΑΣ

Ἡ Σερβία (πάλαι ἄνω Μοισία) ἀποτελεῖ κράτος ἀνεξάρτητον.

Ἔκτασις 38,304 τετραγ. χιλιομ. πρὸ τοῦ πολέμου καὶ 87 χιλ. τετραγ. χιλ. ἐν ὄλῳ μετὰ τὸν πόλεμον.

Πληθυσμὸς 2,957,000 κάτοικοι πρὸ τοῦ πολέμου, μετὰ δὲ τὸν πόλεμον 4,613,000. (1)

Ὅρια. Ὁρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Αὐστρουγγαρίας, ἀφ' ἧς χωρίζεται διὰ τῶν ποταμῶν Σάου καὶ Δουνάβεως, πρὸς Α. ὑπὸ τῆς Ῥουμανίας καὶ τῆς Βουλγαρίας, πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς ἐλληνικῆς Μακεδονίας καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Ἀλβανίας καὶ τῆς Βοσνίας καὶ Ἑρζεγοβίνης.

Ὅρη καὶ ἔδαφος ἐν γένει. Ἡ Σερβία εἶναι χώρα **μεσόγειος** (σὺνδεμίαν ἔχουσα διέξοδον ἰδικήν της πρὸς τὴν θάλασσαν) καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον ὄρεινῆ, δασώδης καὶ μεταλλοφόρος καὶ μάλιστα πρὸς Α., ἔνθα διακλαδίζονται πολλὰ ὄρη (Ῥούδνικον καὶ Κοπαόνικον) ἐκ τῆς ὄροστοιχίας τοῦ Αἴμου, ἔχει ὅμως πολλὰ πεδινὰ μέρη, καὶ μάλιστα ἐν τῷ μέσῳ, ὅπου ἐκτείνεται ἡ μεγάλη καὶ ἀπέραντος πεδιάς, ἣτις εὐρνομένη πρὸς Β. καταλήγει εἰς τὸν Δούναβιν. Τὴν πεδιάδα ταύτην διαρρέει ὁ Μοράβας, ἀποτελούμενος ἐν ἀρχῇ ἐκ δύο κλάδων, οἵτινες συνενοῦνται εἰς τὸν Δούναβιν, εἰς ὃν συμβάλλει καὶ ὁ Σαῦος.

Ποταμοί. Ὁ Δούναβις καὶ οἱ παραπόταμοι αὐτοῦ Σαῦος, Τίμακος, Μοράβας καὶ Δρίνος.

Κλίμα, προϊόντα. Τῆς Σερβίας τὸ κλίμα εἶναι ὑγιεινόν, ἂν καὶ πρὸς Β. ψυχρόν, οἱ δὲ κάτοικοι αὐτῆς ἀσχολοῦνται κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν· ἰδιαίτατα δὲ εἰς τὴν χοιροτροφίαν, ἣτις εἶναι πολὺ ἀνεπτυγμένη ἐν Σερβίᾳ ἕνεκα τῆς ἀφθονίας τῶν βλατανιδίων.

Συγκοινωνία. Ἡ Σερβία συνδέεται σιδηροδρομικῶς μετὰ τῆς Βουλγαρίας, Ἑλλάδος (Θεσσαλονίκης) καὶ Αὐστρουγγαρίας, πλεῖσται δὲ ὑπάρχουσιν ἐν τῇ χώρᾳ ἀμαξιτοί.

Ὁ στρατὸς ἐν εἰρήνῃ μὲν ἀνέρχεται ἤδη εἰς 60 χιλ. ἄνδρας, ἐν πολέμῳ δὲ εἰς 445 χιλ.

1) Ἐλλείπει ὁ πληθυσμὸς τῆς περιφέρειας τοῦ Ἰστίπ, ἐπίσης καὶ ὁ τῆς περιφέρειας Νόβι Παζάρ, ὅστις εἶναι ὑπέρτερος τῶν 133 χιλ. κατοίκων.

Προϋπολογισμός. Ἔσοδα 103,644,000 φράγκα (1912), ἔξοδα δὲ ἴσον ποσὸν (νόμισμα *δινερ* = φράγκον).

Ἡ εἰσαγωγή ἀνήρχετο κατὰ τὸ 1912 εἰς 75,635,000 φράγκων, ἡ δὲ ἐξαγωγή εἰς 77,749,000.

Θρησκεία, πολιτεύμα. Οἱ Σέρβοι εἶναι λαὸς σλαβικός, ἀνήκων εἰς τὴν χριστιανικὴν ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν καὶ κυβερνᾶται ὑπὸ συνταγματικῆς μοναρχίας, ὁ βασιλεὺς κυβερνᾷ μετὰ Βουλῆς (Σκουψίνας), ἀποτελουμένης ἔξ 160 μελῶν πλὴν τῶν βουλευτῶν τῶν ἀκρι προσαρτηθειῶν χωρῶν.

Πόλεις. Πρωτ. τοῦ κράτους εἶναι τὸ **Βελιγράδιον** (Ἄσπρόπυργος, 90 χιλ. κ.), κείμενον ἐπὶ τῆς συμβολῆς τοῦ Σαύου καὶ τοῦ Δουνάβεως καὶ συνδεόμενον μετὰ τῆς Θεσσαλονίκης διὰ σιδηροδρόμου, ἔχει ὄχυρὸν φρούριον, πανεπιστήμιον, βιβλιοθήκην, μουσεῖον καὶ στρατιωτικὴν σχολήν. Ἐνταῦθα ἐθανατώθη ὁ πρωτομάρτυς τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας **Ῥήγας ὁ Φεραῖος**. Πρὸς Δ. τοῦ Βελιγραδίου κεῖται ἡ **Σεμένδρια** (15 χιλ. κ.), ὄχυρὰ πόλις ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως· ἐν μέσῳ δὲ περιήπου τῆς χώρας κεῖται τὸ **Κραγιούγεβατς** (20 χιλ. κ.), παλαιὰ πρωτεύουσα, ἔχον μέγα ὄπλοστάσιον μετὰ χυτηρίου πυρυβόλων. Πρὸς Ν. δὲ κεῖται ἡ **Νίσσα** (Ναϊσσός, 25 χιλ. κ.), πόλις ὄχυρὰ, ἐπὶ τινος παραποτάμου τοῦ Μοράβα, πατρὶς τοῦ Μ. Κωνσταντίνου. Πρὸς Β. ταύτης κεῖται τὸ **Ἀλέξινατς** (10 χιλ. κ.), ἡ **Βράνια** (17 χιλ. κ.), τὸ **Πιρότ** (15 χιλ. κατ.), ἔχον μεγάλα ὑφαντήρια ταπήτων παρὰ τὰ βουλγαρικὰ σύνορα, τὸ **Ποσσάρεβατς** (15 χιλ. κ.), πόλις ἐμπορικὴ, τὸ **Λέσκοβατς** (14 χιλ. κ.), γνωστὸν διὰ τὴν καλλιεργίαν τοῦ κανναβίου.

Νέα Σερβία. Οἱ Σέρβοι μετασχόντες γενναίως μετὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Βουλγάρων εἰς τὸν κατὰ τῆς Τουρκίας πόλεμον καὶ εἶτα ὡς πιστοὶ σύμμαχοι τῶν Ἑλλήνων εἰς τὸν πόλεμον κατὰ τῶν ἀπλήστων Βουλγάρων προσήρτησαν εἰς τὸ κράτος τῶν δυνάμει τῶν συνθηκῶν **Δονδίνου** καὶ **Βουκουρεστίου** ὀλόκληρον σχεδὸν τὸ μεγάλης στρατηγικῆς ἀξίας διαμέρισμα τοῦ **Νόβι Παζάρ**, τὴν ΒΔ. **Μακεδονίαν** καὶ τινὰ διαμερίσματα τῆς Β. Ἀλβανίας διανεμηθέντες ταῦτα μετὰ τῶν Μαυροβουνίων.

Ἡ **σερβικὴ Μακεδονία** ἔχει ἔκτασιν τριπλασίαν περίπου τῆς **βουλγαρικῆς**, ἐκτείνεται καθ' ὅλην τὴν βορείαν ἐπικράτειαν τοῦ

ποταμοῦ Ἄξιου καὶ τοῦ παραποτάμου αὐτοῦ Ἐριγῶνος (κ. Τέρνα), ὅστις διαρρέει τὸ εὐρύτερον καὶ εὐφορώτατον ὄροπέδιον τοῦ Μοναστηρίου. Πρὸς τὰ ΝΔ. ἐξικνεῖται μέχρι τῶν λιμνῶν Πρέσπας καὶ Δυχνίτιδος (ἽΟχιριδος), ἴσης κατὰ τὴν ἔκτασιν μὲ τὴν νῆσον Αευνάδα, περιλαμβάνουσαν τὸ πλεῖστον μέρος τῶν λιμνῶν τούτων. Ἐκ τῆς Δυχνίτιδος ἐκρέει ὁ ποταμὸς μέλας Δρίλων, ὅστις διευθυνόμενος πρὸς Β. χρησιμεύει μέχρι τινὸς ὡς ὄριον Μακεδονίας καὶ Ἀλβανίας· πρὸς Ν. συνορεύει μὲ ὄλην σχεδὸν τὴν βορείαν γραμμὴν τῆς ἑλληνικῆς Μακεδονίας κατέχουσα ὡς διακεκριμένα σημεῖα τὴν πόλιν Μοναστήριον, τὸ ὄροπέδιον τοῦ Μοριχόβου καὶ τὰς πόλεις Γευγελῆν καὶ Δοϊράνην, πρὸς Δ. δὲ ἐκτείνεται μέχρι τῆς βουλγαρικῆς Μακεδονίας.

Διοικητικὴ διαίρεσις. Ἡ νέα Σερβία περιλαμβάνει ἤδη τὸν τέως τουρκικὸν νομὸν Κοσσυφοπεδίου, τὸ πλεῖστον καὶ ἰδίᾳ τὸ βόρειον μέρος τοῦ νομοῦ Μοναστηρίου (Βιτωλίων), τὸ διαμέρισμα τοῦ Νόβι Παζάρ καὶ μέρος τῆς βορειοανατολικῆς Ἀλβανίας.

Πόλεις ἐπισημότεραι ἐν τῇ νέᾳ Σερβίᾳ εἶναι τὸ Μοναστήριον, (Βιτώλια, 70 χιλ. κατ.), πόλις ἐκτισμένη εἰς τὸ ἄκρον ἐκτεταμένης καὶ εὐφορωτάτης κοιλάδος, διαρροεμένης ὑπὸ τοῦ παραποτάμου τοῦ Ἄξιου Ἐριγῶνος, ὅστις διερχόμενος διὰ μέσου τῆς πόλεως διαιρεῖ αὐτὴν εἰς δύο μέρη συγκοινωνοῦντα διὰ πολλῶν γεφυρῶν. Εἶναι ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Πελαγονίας, ἔχει πολλὰ βιομηχανικὰ καταστήματα καὶ πολλὰ ἀνώτερα καὶ κατώτερα ἐκπαιδευτήρια, ἑλληνικὸν γυμνάσιον, ἀνώτερον παρθεναγωγεῖον κλπ., συγκοινωνεῖ δὲ σιδηροδρομικῶς μετὰ τῆς Θεσσαλονίκης. Δυτικῶς τοῦ Μοναστηρίου κεῖνται αἱ κωμοπόλεις Τύρνοβον καὶ Μεγάροβον ὑπὸ Ἑλλήνων βλαχοφόνων κατοικοῦμεναι, βορειότερον κεῖται ἡ κωμόπολις Ρέσνα, χρησιμοποιηθεῖσα ὡς πρώτη ἀφετηρία τῆς ὀλονὲν καταστρεφούσης τὴν ὀθωμανικὴν αὐτοκρατορίαν φατρίας τῶν νεοτούρκων. Ἀχρίς (ἽΟχρις, 18 χιλ. κατ.), πόλις ὀχυρὰ ἐκτισμένη ἀμφιθεατρικῶς ἐπὶ τῆς ΒΑ. ὄχθης τῆς ἰχθυοτρόφου λίμνης Δυχνίτιδος καὶ ἐπὶ τῶν ὑπωρειῶν ὠραίου γηλόφου. Περιδιανά, κωμόπολις πλησίον τῆς Ἀχρίδος, πατρίς τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ. Πρέσπα, περιοχὴ χωρίων παρὰ τὴν ὁμώνυμον λίμνην. Πρὸς Β. τοῦ Μοναστηρίου κεῖται ἡ πόλις Περλεπές (Πρίλαπος, 17 χιλ. κατοικ.), τὸ Κρούσοβον (10 χιλ. κ.), πόλις καθαρῶς ἑλληνικὴ καταστραφεῖσα πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ὑπὸ τῶν ἀγρίων βουλγαρικῶν συμ-

μοριῶν. Ἀνατολικῶς τοῦ Μοναστηρίου ἐκτείνεται τὸ λαμπρὸν ὄροπέδιον τοῦ **Μοριχόβου** παρὰ τὸν Ἐριγῶνα, ἐν ᾧ εἰσιν ἐγκατεσπαρμένα διάφορα λαμπρὰ χωρία, ὧν οἱ κάτοικοι ἀνέκαθεν ὑπῆρξαν ἀκάματοι ἐργάται καὶ δεινοὶ ὑπερασπισταὶ τῆς ἑλληνικῆς ἰδέας.

Ἐν τῷ νομῷ **Κοσσυφοπεδίου** ἐπισημότεραι πόλεις εἶναι τὰ **Σκοπία** (π. Σκοῦποι, τουρκιστὶ Οὐσκιοῦπ, 60 χιλ. κ.), πόλις ὄχυρὰ καὶ ἐμπορική, ἔδρα μητροπολίτου, κειμένη ἐπὶ τῶν ὄχθῶν τοῦ Ἄξιου καὶ συγκοινωνοῦσα μετὰ τῆς Θεσσαλονίκης διὰ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Θεσσαλονίκης—Μητροβίτσης. ΒΔ. τῶν Σκοπίων κεῖται ἡ **Πρισρένη** (25 χιλ. κ.), πόλις ὄχυρὰ καὶ ἐμπορική καὶ ΒΑ. ταύτης ἡ **Πριστίνα** (15 χιλ. κ.), καὶ ἔτι βορειότερον ἡ **Μητροβίτσα** (25 χιλ. κατ.), τέρμα τῆς σιδηροδρομικῆς διακλαδώσεως Θεσσαλονίκης—Σκοπίων—Μητροβίτσης. Πρὸ τῆς Μητροβίτσης καὶ παρὰ τὰς ΝΑ. ὑπάρχει τὸ Σκάρδου ἀπλοῦται ἡ ἱστορική πεδιάς τοῦ Κοσσυφοπεδίου, ἐν ἣ τῷ 1389 συνεκροτήθη φονικωτάτη μάχη μεταξὺ Ὀθωμανῶν καὶ Σέρβων, ἧς ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ἡ ὑποταγὴ τῶν Σέρβων εἰς τοὺς Τούρκους· νοτιώτερον τῶν Σκοπίων καὶ ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς κεῖνται τὰ **Βελεσσά** (τουρκ. Κιοπρολοῦ, 15 χιλ. κατ.), πόλις ἐμπορική, ἀνατολικώτερον ταύτης κεῖται τὸ **Ἰστιπ** (12 χιλ. κ.), κωμόπολις παρὰ τὸν παραπόταμον τοῦ Ἄξιου **Βρεγκαλνίτσαν. Κράτοβα** (18 χιλ. κ.), ἀμφότεραι αἱ τελευταῖαι κωμοπόλεις ὑπῆρξαν θέατρον φονικωτάτων μαχῶν μεταξὺ Σέρβων καὶ Βουλγάρων τῷ 1913. Ἀνατολικῶς τῶν Σκοπίων κεῖται ἡ ὀλίγον ἀπέχουσα τούτων ἱστορική καὶ ὄχυρὰ κωμόπολις **Κουμάνοβον** (12 χιλ. κ.), ἐν ἣ συνήφθη ἡ μεγαλύτερα καὶ αἱματηροτέρα μάχη μεταξὺ Τούρκων καὶ Σέρβων τῷ 1912 καὶ καθ' ἣν κατετροπώθη ὀλοσχερῶς ἡ πρὸς τὸ μέτωπον τῶν Σέρβων τουρκικὴ στρατιά. Ὀλίγον βορειότερον τοῦ Ἰστιπ κεῖται τὸ χωρίον **Κότσανα**, ἐν ᾧ τῷ 1912 οἱ Τοῦρκοι κατέσφαξαν τοὺς πλείστους τῶν κατοίκων (Βουλγάρους), δόντες οὕτω τὴν πρώτην ἀφορμὴν πολέμου εἰς τὴν τότε πρὸ ὀλίγου χρόνου συντελεσθεῖσαν βαλκανικὴν συμμαχίαν.

Ἐτεραι πόλεις παρὰ τὴν ἑλληνοσερβικὴν μεθόριον εἶναι ἡ κωμόπολις **Γευγελή** (ἀρχ. Εἰδομένη, 5 χιλ. κ. Ἑλληνες), ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἄξιου καὶ ὀλίγον ἀπωτέρω τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Θεσσαλονίκης—Σερβίας, σπουδαιότατον κέντρον ἐμπορίου βομβυκίων καὶ μεταξίνων ὑφασμάτων· ἔτι ἀνατολικώτερον εὐρίσκεται ἡ πόλις **Δοϊ-**

ράνη (10 χιλ. κ.), ἐπὶ τῆς Δ. ὄχθης τῆς ἰχθυοτρόφου λίμνης Πρασιάδος, ἣτις κατὰ τὸ ἥμισυ ἀνήκει εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὡς καὶ ὁ παρ' αὐτῇ κείμενος σιδηροδρομικὸς σταθμὸς τῆς ἐκεῖθεν διερχομένης σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Θεσσαλονίκης — Σερρών — Κωνσταντινουπόλεως.

Ἡ πόλις Δοϊράνη κατέστη ὀνομαστὴ κατὰ τὸν ἑλληνοβουργαρικὸν πόλεμον, διότι ἐν αὐτῇ οἱ Ἕλληνες κατήγαγον μεγάλην νίκην κατὰ τῶν Βουλγάρων κατόπιν πενθημέρων ἀδιαλείπτων μαχῶν, αἵτινες κατέληξαν εἰς τὴν ἄλωσιν τῆς πόλεως καὶ εἰς τὴν κατάληψιν μεγάλων ἀποθηκῶν πλήρων ζωοτροφιῶν καὶ πολεμεφοδίων.

Ἱστορικὴ ἔποψις. Οἱ Σέρβοι ἀπὸ τοῦ 1389 ὑπετάγησαν εἰς τοὺς Τούρκους, εἰτα δὲ ἐπανειλημμένως πολεμήσαντες ὑπὲρ τῆς ἀπελευθέρωσως αὐτῶν ἀπὸ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ κτώρθωσαν μετὰ τὸ 1815 νὰ ἀποκτήσωσι περιωρισμένην ἡγεμονίαν ὑποτελῆ εἰς τοὺς Τούρκους μέχρι τοῦ 1878, ὅτε μετὰ τὸν ῥωσοτουρκικὸν πόλεμον ἀνεκηρύχθησαν ἐντελῶς ἀνεξάρτητοι καὶ ἀπὸ τοῦ 1882 ἀνεγνωρίσθησαν εἰς βασιλείον.

Ἀπὸ τινων ἐτῶν βασιλεὺς τῆς Σερβίας ἀνεγνωρίσθη ὁ ἐκ τῆς παλαιᾶς δυναστείας Καραγεώργεβιτς Πέτρος Α' ἀντὶ τοῦ δολοφονηθέντος βασιλέως Ἀλεξάνδρου τῆς δυναστείας τῶν Ὁδρένοβιτς.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΟΥ ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟΥ

Ὅρια. Τὸ βασιλείον τοῦ Μαυροβουνίου ἢ Τσερναγόρα κεῖται μεταξὺ Ἀλβανίας, Αὐστρίας (Δαλματίας) καὶ Σερβίας, προεκτείνεται δὲ μέχρι τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους.

Ἔκτασις 14,180 τετραγ. χιλιομέτρων.

Πληθυσμὸς. Πρὸ τοῦ πολέμου 250 χιλ. μετ' αὐτὸν 435 χιλ. κ. Τὸ Μαυροβούνιον διασχίζεται ὑπὸ μεγάλων καὶ κρημνωδῶν ὀρέων (*Δορμίτωρ* 2,700 μ. καὶ *Κῶμος* 2,850 μ.), κλάδων τῶν Διναρικῶν Ἀλπεων, ἅτινα μακρόθεν δρώμενα φαίνονται σκιερά, ὡς ἐκ τούτου δὲ ταῦτα ὠνομάσθησαν *μαῦρα βουνά* καὶ ἡ χώρα *Μαυροβούνιον*.

Ποταμοί, λίμναι. Ὁ *Μοράτσας* καὶ ἡ ἰχθυοτρόφος λίμνη *Δεβεᾶτις*, εἰς ἣν οὗτος ἐκβάλλει καὶ ἣτις ἀνήκει, ὡς εἶπομεν, καὶ εἰς τὴν Ἀλβανίαν.

Τὸ *κλιμα* τοῦ Μαυροβουνίου εἶναι ψυχρόν, οἱ δὲ κάτοικοι αὐτοῦ ἀποζῶσι κυρίως ἐκ τῆς κτηνοτροφίας.

Θρησκεία. Ὁρθόδοξος χριστιανική.

Πολίτευμα. Συνταγματικὴ μοναρχία ὑπὸ βασιλέα Νικήταν Α' Πέτροβιτς (Γοσποδάρ, Κνιάζ), με Βουλὴν (Σκουψίνα) ἐκ μελῶν 81.

Προϋπολογισμός. Τὰ μὲν ἔσοδα ἀνῆρχοντο τῷ 1912 εἰς 2,980,000 φλωρίνια αὐστριακά, τὰ δὲ ἔξοδα εἰς ἴσον ποσόν.

Ἡ **παιδεία** εἶναι ὀλίγον παρημελημένη.

Ἡ **εἰσαγωγή** ἀνῆρχετο τῷ 1912 εἰς 6,259, 800 κορώνας, ἡ δὲ **ἐξαγωγή** εἰς 1,388,264.

Οἱ Μαυροβούνιοι ἐν ὄρα πολέμου λαμβάνουσι πάντες τὰ ὄπλα.

Πόλεις. Πρωτεύουσα τοῦ βασιλείου εἶναι ἡ **Κεττίγνη** (4,400 χιλ. κατοικ.) κωμόπολις μεσόγειος, ΒΔ. τῆς Κεττίγνης κεῖται ἡ **Ποδγορίτσα** ἐπὶ τοῦ Μοράτσα, ἡ μεγαλειτέρα πόλις τοῦ βασιλείου (10 χιλ. κατοικ.), βορείως δὲ ταύτης κεῖται ἡ κωμόπολις **Δανίλογραδ** (1,000 κατοικ.), ἐν ἣ συνήθως διαμένει ὁ βασιλεὺς. **Νίξιτς** (4 χιλ.κ.), πόλις ὄχυρά· ἐπὶ τῆς παραλίας δὲ τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους ἔχει δύο λιμένας, τὸ **Ἀντίβαρι** (2.500 χιλ. κ.) καὶ νοτίως αὐτοῦ τὸ **Δουλοῖνον** (5 χιλ. κ.). Τὸ **Ἰπέκ** (8 χιλ. κατ.) πόλις ὄχυρά· καὶ ἡ **Διάκοβα** (8 χιλ. κ.) προσαρτηθεῖσαι μετὰ τὸν βαλκανικὸν πόλεμον τοῦ 1912.

Τὸ Μαυροβούνιον ἀπετέλει μέρος τοῦ σερβικοῦ βασιλείου πρὸ τῆς ὑποταγῆς αὐτοῦ εἰς τοὺς Τούρκους. Ἀφοῦ δ' ἐκείνο ὑπετάγη, οἱ Μαυροβούνιοι πολεμοῦντες ἀδιαλείπτως ἐναντίον τῶν Τούρκων κατόρθωσαν νὰ διατηρήσωσι τὴν ἐλευθερίαν των.

Ἐπὶ τέλους δὲ διὰ τῆς ἀνδρείας καὶ τῆς μεγαλοφυχίας αὐτῶν ἠνάγκασαν τὰς μεγάλας Δυνάμεις νὰ ἀνακηρύξωσι τὸ Μαυροβούνιον ἡγεμονίαν ἀνεξάρτητον τῷ 1878, ἀποκατασταθὲν δὲ πρὸ τοῦ βλκκνικοῦ πολέμου τοῦ 1912 εἰς βασιλείον.

Περὶ τῆς **θέσεως** τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς **φυσικῆς** ταύτης διαιρέσεως, περὶ τῆς **διαπλάσεως** τῆς παραλίας καὶ τῆς **διαμορφώσεως** τοῦ ἐδάφους αὐτῆς. Περὶ τοῦ **κλίματος** τῆς Ἑλλάδος, τὰ ἐκ τῆς διαπλάσεως τῆς παραλίας καὶ τοῦ ἐδάφους καὶ τὰ ἐκ τῆς **ποιότητος** τοῦ κλίματος **πλεονεκτήματα**. Περὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῆς Ἑλλάδος, ἦτοι **γεωργία, κτηνοτροφία, βιομηχανία, ἐμπόριον, ναυτιλία, συγκοινωνία, ἐκπαίδευσις, θρησκεία, διοικήσις**, βλέπε ἐν τῷ Β' τεύχει (σελ. 3—14).

Αἱ ἀλύτρωτοι ἑλληνικαὶ χῶραι καὶ ἡ καθ' ὄλου διασπορὰ τῶν Ἑλλήνων. Τὰ σπουδαιότερα κέντρα τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἡ μεγάλη ἰδέα τοῦ Γένους.

Κατ' ἀκολουθίαν τῶν δύο ἐνδόξων καὶ νικηφόρων πολέμων τοῦ βαλκανοτουρκικοῦ τὸ πρῶτον τῷ 1912 καὶ τοῦ ἑλληνοβουλγαρικοῦ

τὸ δεύτερον τῷ 1913, κατὰ τοὺς ὁποίους ἐτέθησαν μὲν ἐκτὸς μάχης περὶ τὰς πενήκοντα χιλ. Ἑλλήνων, ἀλλ' ἀπέναντι τῶν μεγάλων αὐτῶν θυσιῶν δύο ἄσπονδοι ἐχθροὶ τῆς *ἑλληνικῆς φυλῆς*, *Τούρκοι* καὶ *Βούλγαροι*, κατενικήθησαν καὶ συνετρίβησαν, ὑπὲρ τὰς ἑκατὸν δὲ χιλιάδες ἐξ αὐτῶν συνελήφθησαν αἰχμάλωτοι καὶ πλεόν τῶν δύο ἑκατομμυρίων *ὑπόδουλοι Ἕλληνες* ἔχουν τὴν εὐτυχίαν τώρα νὰ θερμαίνονται ὑπὸ τὸν *γλυκὸν ἥλιον τῆς ἐλευθερίας*.

Ἡ *βορεία Θεσσαλία*, ἡ *Μακεδονία* κατὰ τὸ πλεῖστον μέρος αὐτῆς, ἡ *Ἡπειρος*, ἡ ἠρωικὴ μεγαλόνησος *Κρήτη* καὶ αἱ πλεῖσται τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου εὐτυχεῖς ἀγάλλονται ἀπὸ δύο ἡδῆ ἐτῶν ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τοῦ μεγάλου βασιλέως Κωνσταντίνου.

Ὑπάρχουσιν ὅμως δυστυχῶς καὶ πολλαὶ ἄλλαι ἑλληνικαὶ χῶραι, αἱ ὁποῖαι δὲν ἠλευθερώθησαν ἀκόμη καὶ αἵτινες ὑφίστανται μύρια ὅσα κακὰ ὑπὸ τῶν βαρβάρων Τούρκων καὶ Βουλγάρων, οἱ ὁποῖοι ἐξαναγκάζουσι τοὺς Ἕλληνας κατοίκους τῶν χωρῶν τούτων νὰ καταφεύγωσιν ὡς πρόσφυγες εἰς τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα, ἣτις ἔκτοτε ἐφρόντισε καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ φροντίζῃ περὶ αὐτῶν μὲ πατρικὴν στοργήν.

Αἱ ἀλύτρωτοι εἰσέτι χῶραι εἶναι ὀλόκληρος ἡ *Θράκη*, μέρος τῆς ὁποίας κατέχουσιν οἱ Τούρκοι καὶ μέρος οἱ Βούλγαροι. Μέγα δὲ μέρος τῆς *Μακεδονίας*, τὸ ὅποιον κατέχεται ὑπὸ τῶν Σέρβων καὶ τῶν Βουλγάρων, ὡσαύτως δὲ καὶ μέρος τῆς βορείας *Ἡπείρου*, ὅπερ κατέχεται ὑπὸ τῶν Ἀλβανῶν.

Ἡ *Μικρὰ Ἀσία* ὀλόκληρος ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ὑπῆρξε καθαρῶς χώρα ἑλληνικὴ, δυστυχῶς σήμερον καὶ αὕτη στενάζει ὑπὸ τὸν βαρὺν ζυγὸν τῶν Τούρκων, οἱ ὁποῖοι διαφοροτρόπως βασανίζουσι τοὺς ἐκεῖ Ἕλληνας.

Ἐπίσης μήπω εἰσέτι ἐλευθερωθεῖσαι χῶραι εἶναι καὶ αἱ ὅλως ἀδικαιολογήτως κατεχόμεναι ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν ἀπὸ τοῦ ἰταλοτουρκικοῦ πολέμου μέχρι σήμερον *ἑλληνικαὶ* νῆσοι *Ῥόδος* καὶ αἱ πέριξ αὐτῆς μέχρι Κρήτης ἐγκατεσπαρμέναι, *δώδεκα* ἐν ὄλῳ.

Πρὸς τούτοις καὶ ἡ ΝΑ. καὶ χαμηλότερον τούτων κειμένη ἑλληνικωτάτη μεγαλόνησος *Κύπρος* κατέχεται ὑπὸ τῆς μεγ. Βρετανίας.

Οἱ Ἕλληνες ἐκ φύσεως *ἀποδημικοὶ* καὶ *ἐπιτηδέιοι ἔμποροι* διακρίνονται ὡς μεγάλοι *ἐπιχειρηματῆες* εἰς τὰ διάφορα ἐμπορικὰ κέντρα τῆς γῆς. Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἔχουσιν ἐγκατασταθῆ εἰς *Αἴγυπτον*, *Ρου-*
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

μανίαν, Ῥωσίαν, Ἀμερικὴν, Ν. Ἀφρικὴν, Αὐστραλίαν (Σίδνεϋ) καὶ ἐν γένει εἰς ὅλας τὰς ἡπείρους ἀσχολούμενοι εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ εἰς διαφόρους ἄλλας ἐργασίας.

Σπουδαῖα κέντρα τοῦ ἑλληνισμοῦ εἶναι ἡ **Κωνσταντινούπολις**, ἡ **Σμύρνη**, ἡ Ὀδησσός, ἡ Ἀλεξάνδρεια, τὸ **Κάϊρον**, ἡ **νέα Ὑόρκη**, τὸ **Σικάγον**. Ἐν τῇ δυτικῇ Εὐρώπῃ ἡ **Μασσαλία**, τὸ **Λονδίνον**, ἡ **Τεργέστη** κλπ.

Γενικῶς ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν τῷ ἑλλ. βασιλείῳ καὶ τῶν ἐν τῷ ἔξωτερικῷ διαμενόντων Ἑλλήνων ἀνάρχεται εἰς 15 ἑκατομμύρια περίπου.

Ἡ Ἑλλάς μετὰ θάρους πλέον καὶ ἐλπίδων ὕστερον ἀπὸ τὰ τελευταῖα ἥρωικά κατορθώματα τῶν τέκνων της στρέφει τὰ βλέμματά της πρὸς τὸ τέρμα τῆς ἐθνικῆς ἀποκαταστάσεώς της.

Ἴσως δὲν ἀπέχει πολὺ ὁ χρόνος, κατὰ τὸν ὁποῖον ὁ δαφνοστεφῆς καὶ ἔνδοξος ἡμῶν βασιλεὺς, τὸ χάριμα καὶ ἡ ἐλπίς ἡ μεγάλη τοῦ Ἑλληνισμοῦ, θὰ συναθροίσῃ καὶ πάλιν τοὺς ἀητήτους λεγεῶνάς Του, ἵνα ἀναστήσῃ τὸν μαρμαρωμένον **Βασιληᾶ** τοῦ **Γένους** καὶ λαμπρὸς ἀνακαθίσῃ ἐπὶ τοῦ κενοῦ θρόνου Του βασιλεύων τῆς **μεγάλης Ἑλλάδος**, ἐκείνης τὴν ὁποίαν διέγραψε **στὸν χάρτην Του ὁ Ῥήγας, ὁ πρῶτος ψάλτης τῆς ἐλευθερίας καὶ πρῶτος μάρτυς τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἀναστάσεως μὲ πρωτεύουσαν τὴν Κωνσταντινούπολιν**, τὸ **παλλάδιον** τοῦτο τῶν ἐθνικῶν βλέψεων, τὸ κέντρον τῶν παλμῶν πάσης ἑλληνικῆς καρδίας, τὸ γλυκὺ καὶ φαεινὸν εἶδωλον τῶν ἐλπίδων τοῦ **Γένους**.

Οἱ κάτοικοι τῆς γῆς. Αἱ φυλαὶ τῶν ἀνθρώπων.

Οἱ ἄνθρωποι εἶναι τὰ τελειότερα τῶν ἐπὶ τῆς γῆς πλασμάτων διαφέρουσι δὲ τῶν ἄλλων ζώων ὄχι μόνον κατὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ σώματος, ἀλλὰ καὶ διότι ἐπροικίσθησαν ὑπὸ τοῦ Δημιουργοῦ διὰ γλώσσης, διὰ τῆς ὁποίας συνεννοοῦνται, καὶ διὰ τοῦ λογικοῦ, τὸ ὁποῖον ὠδήγησεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἀνακάλυψιν καὶ τὴν πρόοδον τῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἐπιστημῶν.

Πάντες οἱ ἐπὶ τῆς γῆς ἄνθρωποι ἀνέρχονται εἰς 1600 ἑκατομμύρια κατοίκους περίπου. Διαφέρουσι δὲ ἀπ' ἀλλήλων κατὰ τὸ χρῶμα τοῦ δέρματος, τῆς κατασκευῆς τοῦ κρανίου καὶ τὸ εἶδος τῆς κόμης. Συμ-

φώνως πρὸς τὰς διαφορὰς ταύτας οἱ ἄνθρωποι διαιροῦνται εἰς πέντε φυλάς, ὡς ἐξῆς·

1) Ἡ *Καυκασία* ἢ *λευκὴ φυλὴ* (περὶ τὰ 800 ἑκαττμ.), ἣτις κατοικεῖ ἐν Εὐρώπῃ, ὡς καὶ εἰς τὰς ἄλλας ἡπείρους· ἡ καυκασία φυλὴ ἔχει χροῶμα λευκὸν ἢ σιτόχρουν, κεφαλήν κανονικὴν, πρόσωπον ὄρειδὲς καὶ τρίχας μακρὰς καὶ εὐθείας.

2) Ἡ *Αἰθιοπικὴ* ἢ *νιγριτικὴ* ἢ *μαύρη φυλὴ*, ἡ ὁποία κατοικεῖ εἰς τὴν μέσην νοτιάν Ἀφρικὴν καὶ εἰς τὸ δυτικὸν τῆς Ὠκεανίας (110 ἑκατ.) Οἱ Αἰθίοπες ἢ Νιγριταὶ ἔχουσι δέρμα μέλαν, σιαγόνας περριεχούσας χεῖλη πλατέα καὶ τρίχωμα οὐλον.

3) Ἡ *μογγολικὴ* ἢ *κίτρινη φυλὴ*, ἡ ὁποία κατοικεῖ εἰς τὴν Ἀσίαν (*Κίναν*, *Ἰαπωνίαν*) καὶ εἰς τὰς πολιτικὰς χώρας (550 ἑκατομ.). Οἱ Μογγόλοι ἔχουσι χροῶμα κίτρινον ἢ μελανόχρουν, τὰ μῆλα τῶν παρειῶν προέχοντα, ὀφθαλμοὺς στενοὺς καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ λοξοὺς καὶ τρίχωμα μέλαν καὶ σκληρόν.

4) Ἡ *μαλαϊκὴ φυλὴ*, ἡ ὁποία κατοικεῖ εἰς τὴν νοτιάν Ἀσίαν καὶ εἰς τὰς νήσους τοῦ Ἰνδικοῦ καὶ Εἰθηνικοῦ ὠκεανοῦ, εἰς τὴν Μαδαγασκάρην καὶ τὴν Αὐστραλίαν (50 ἑκατομ.). Οἱ ἀνήκοντες εἰς τὴν μαλαϊκὴν φυλὴν ἔχουσι χροῶμα κίτρινον μελανίζον, ῥίνα πλατεῖαν καὶ στόμα μέγα, τρίχωμα δὲ συνήθως οὐλον (κατσαρόν).

5) Ἡ *ἀμερικανικὴ* ἢ *ἐρυθρὰ φυλὴ* (8 ἑκατομ.). Οὗτοι εἶναι αὐτόχθονες τῆς Ἀμερικῆς καὶ ἔχουσι δέρμα χαλκόχρουν, μέτωπον στενόν, τὰ ὀστέα τοῦ προσώπου προέχοντα καὶ ῥίνα ἀετοειδῆ. Καλοῦνται δὲ Ἰνδοὶ ἢ Ἰνδιάνοι.

Ἐξ ὅλων τῶν φυλῶν ἡ σπουδαιότερα εἶναι ἡ καυκασία ὅχι μόνον διὰ τὴν ὠραιότητα αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ διότι εἰς ταύτην ἀνήκουσιν οἱ μᾶλλον πεπολιτισμένοι λαοί.

Γλώσσαι. Θρησκείαι.

Οἱ ἄνθρωποι ὁμιλοῦσι περὶ τὰς 800 κυρίας γλώσσας· κατὰ τὴν θρησκείαν οἱ ἄνθρωποι διαιροῦνται εἰς δύο μεγάλας τάξεις· εἰς μονοθεϊστὰς καὶ πολυθεϊστὰς. Μονοθεῖσται λέγονται, ὅσοι λατρεύουσιν ἓνα μόνον Θεόν, καὶ τοιοῦτοι εἶναι οἱ χριστιανοί, οἱ μωαμεθανοὶ καὶ οἱ Ἰουδαῖοι· πολυθεῖσται δὲ ἢ εἰδωλολάτραι, ὅσοι πιστεύουσιν εἰς πολ-

λους θεούς ἢ εἰδωλα· οὗτοι ἀνέρχονται εἰς 600 ἑκατομμύρια (βραχμανισμός, βουδδισμός, φετιχισμός.)

Ἡ τελειοτάτη τῶν θρησκειῶν εἶναι ὁ χριστιανισμός, τὸν ὁποῖον παραδέχονται πάντα τὰ πεπολιτισμένα ἔθνη. Ἡ χριστιανικὴ ἐκκλησία ἦτο κατ' ἀρχὰς μία· ταύτης δὲ ἀπασχίσθησαν κατ' ἀρχὰς οἱ καθολικοί, ἀπὸ τούτων δὲ οἱ διαμαρτυρόμενοι.

Ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες πρεσβεύομεν τὴν ἀρχαίαν ὀρθόδοξον ἀνατολικὴν τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν. Οἱ χριστιανοὶ ἀνέρχονται εἰς 500 ἑκατομμ., οἱ δὲ μωαμεθανοὶ (ὄπαδοὶ τοῦ προφήτου των Μωάμεθ) ἀνέρχονται εἰς 180 ἑκατομμ. οἱ δὲ Ἰουδαῖοι εἰς 7 ἑκατομμ., ἐκ τῶν ὁποίων ὑπὲρ τὰ 5 ἑκατομμ. κατοικοῦσιν ἐν Εὐρώπῃ.

Κράτος καὶ πολιτεύματα.

Κράτος ὀνομάζεται ἡ χώρα, ἣτις ἔχει ὠρισμένα ὄρια καὶ κατοικεῖται ὑπὸ ἑνὸς ἢ πολλῶν ἔθνων καὶ τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι ὑπακούουσιν εἰς τὴν ἰδίαν κυβέρνησιν. Οἱ κάτοικοι τοῦ κράτους ὀνομάζονται **λαός**.

Ἔθνος ὀνομάζεται τὸ σύνολον ἀνθρώπων ἐχόντων τὴν αὐτὴν γλῶσσαν, τὴν αὐτὴν συνήθειαν θρησκείαν καὶ τὴν αὐτὴν καταγωγὴν.

Πολίτευμα καλεῖται ὁ τρόπος, κατὰ τὸν ὁποῖον κυβερνᾶται ἐν κράτος ἢ βασιλείῳ. Πολιτεύματα δὲ εἶναι τριῶν εἰδῶν κυρίως.

α') **μοναρχία** ἀπόλυτος, ὅταν ἡ νομοθετικὴ καὶ ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία εἶναι εἰς χεῖρας ἑνὸς καὶ μόνου, τοῦ Μονάρχου.

β') **μοναρχία συνταγματικὴ**, ὅταν ὁ μονάρχης (βασιλεὺς) ἀρχὴ συμφώνως πρὸς τοὺς νόμους, οἵτινες ψηφίζονται ὑπὸ τῶν νομοθετικῶν σωμάτων (Βουλὴ, Γερουσία) καὶ ἐπικυροῦνται ὑπ' αὐτοῦ καὶ

γ') **δημοκρατία**, ὅταν ὁ λαὸς ἐκλέγῃ τὸν ἀνώτατον αὐτοῦ ἄρχοντα (πρόεδρον) δι' ὠρισμένην χρονικὴν περιόδον. Πολλὰ κράτη ἢ πολιτεῖαι ἠνωμένοι μετ' ἀλλήλων ὑπὸ κοινὴν τινα κυβέρνησιν μοναρχικὴν ἢ δημοκρατικὴν ἀποτελοῦσιν **ὁμοσπονδίαν** ἢ συμπολιτείαν (ἠνωμένοι πολιτεῖαι, Ἑλβετία) ἢ αὐτοκρατορίαν, ὡς ἡ Γερμανία.

Τὰ μεγάλα κράτη τῆς γῆς. Ἡ ἕκτασις καὶ ὁ πληθυσμὸς αὐτῶν. Αἱ μεγαλύτεραι πόλεις τοῦ κόσμου.

ΕΥΡΩΠΗ

Ῥωσία	5,390,000	τετρ. χιλιόμε.	115,000,000	κατοίκους
Αὐστροουγγαρία	684,545	»	»	48,000,000
Γερμανία	540,770	»	»	60,000,000
Γαλλία	536,464	»	»	40,000,000
Ἰσπανία	504,552	»	»	20,000,000
Ἀγγλία	314,339	»	»	42,000,000
Ἰταλία	282,682	»	»	35,000,000

Πόλεις ἔχουσαι ἄνω τῶν 500,000 κατοίκων.

Ἀγγλία.—Λονδίνον 4,600,000. Βιρμιγγάμ 555,000. Μάντσεστερ 800,000. Λίβερπουλ 750,000. Γλασκῶβ 770,000.

Ἰσπανία.—Μαδρίτη 530,000. Βαρκελώνη 530,000.

Γαλλία.—Παρίσιοι 2,800,000. Μασσαλία 520,000.

Βέλγιον.—Βρυξέλλαι 570,000.

Ὀλλανδία.—Ἀμστελόδαμον 570,000.

Γερμανία.—Βερολῖνον 2,100,000. Δρέσδη 530,000. Λειψία 500,000. Μόναχον 550,000. Ἀμβουργον 900,000.

Αὐστρία.—Βιέννη 2,000,000. Βουδαπέστη 900,000.

Ἰταλία.—Ῥώμη 500,000. Νεάπολις 600,000.

Τουρκία.—Κωνσταντινούπολις 1,120,000.

Ῥωσία.—Πετρούπολις 1,500,000. Μόσχα 1,000,000. Βαρσοβία 685,000.

Α Σ Ι Α

Ἀσιατική Τουρκία 1,766,000 τετρ. χιλ. 17,000,000 κατοίκους

Περσία 1,650,000 » » 9,000,000 »

Ἀφγανιστάν 558,000 » » 5,000,000 »

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Σιβηρία (ξώσικη)	12,534,000	»	»	5,730,000	»
Ἄραβία	5,156,000	»	»	5,340,000	»
Κίνα	11,000,000	»	»	360,000,000	»
Ἰαπωνία	542,920	»	»	50,000,000	»

Ἐν τῷ **Ἰνδοστάν**, ὑποτελεῖ τῇ Ἀγγλίᾳ, πόλεις: Καλκούτα 850,000. Βομβάη 800,000. Μαδράς 500,000. Χαϊδεραβάδη 500,000.

Ἐν τῇ ἀνεξαρτήτῳ **Ἰνδοκίνα**. Βαγκόκη 600,000.

Κίνα.— Πεκῖνον 1,500,000. Τιέν Τσιν 1,000,000. Ναγκίγκ 500,000. Σαγκάκη 600,000. Χάν Τσέου 800,000. Καντὼν 2,500,000. Φοῦ Τσέου 700,000.

Ἰαπωνία.— Τόκιον 2,000,000. Ὄσακα 1,000,000.

ΑΦΡΙΚΗ

Ἄλγερία	890,000	τετρ. χιλιόμε.	5,320,000	κατοίκους
Τριπολίτις	892,000	»	»	700,000
Αἴγυπτος	994,000	»	»	10,000,000
Νουβία καὶ Σουδάν	1,900,000	»	»	11,000,000
Ἀβησσυνία	540,000	»	»	8,000,000
Σαχάρα	6,662,000	»	»	3,500,000
Κόγγον	2,380,000	»	»	15,000,000
Πόλεις. Κάϊρον				650,000

ΑΜΕΡΙΚΗ

Βρεττανικὴ Ἀμερικὴ	9,700,000	τετρ. χιλιόμε.	6,230,000	κατοίκους
Ἐπικράτεια Καναδά	9,659,000	»	»	5,982,000
Ἠνωμέναι Πολιτεῖαι	9,500,000	»	»	85,000,000
Μεξικὸν	1,987,000	»	»	14,000,000
Κολομβία	1,181,000	»	»	3,500,000
Βενεζουέλα	942,000	»	»	2,500,000
Περὺ	1,769,000	»	»	5,000,000
Βολιβία	1,470,000	»	»	2,000,000
Χιλὴ	755,000	»	»	3,000,000
Ἀργεντίνη	2,804,000	»	»	6,000,000

Βραζιλία	8,850,000	τετ. χιλ.	20,000,000	»
Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι	Πόλεις. Ν. Ὑόρκη	5,000,000		»
Βαλτιμόρη		600,000		»
Σικάγον		2,000,000		»
Ἅγιος Λουδοβίκος		675,000		»
Ἀργεντίνη.	Βουένος Ἄϊρες	1,200,000		»
Βραζιλία.	Ῥίον Ἰανέϊρον	850,000		»
Πόλεις ἐν Αὐστραλίᾳ	Μελβούρνη	500,000		»
	Σίδνεϋ	500,000		»

Ὅδοι θαλασσίας συγκοινωνίας.

Γραμμαὶ Ἀτλαντικοῦ. Εὐρώπη—Ἀμερική.

1)	Ἐκ	Λίβερπουλ	εἰς	Χάλιφαξ
2)	»	Λίβερπουλ	»	Κουεβέκη
3)	»	Λίβερπουλ	»	Γουϊάναν
4)	»	Λίβερπουλ	»	Ἀντίλλας
5)	»	Χάβρης	»	Νέαν Ὑόρκην
6)	»	Λίβερπουλ	»	Βοστώνην, Φιλαδέλφειαν, Ν. Αὐρηλίαν
7)	Ἐξ	Ἀμστελοδάμου	»	νέαν Ὑόρκην
8)	»	Ἀμβέρσης	»	νέαν Ὑόρκην
9)	Ἐκ	Χάβρης	»	Κολόνον
10)	»	Σαούθαμπτων	»	Ἀντίλλας
11)	Ἐξ	Ἀμβούργου	»	ἅγιον Θωμᾶν, Κολόνον
12)	Ἐκ	Βρέμης	»	»
13)	»	Λίβερπουλ	»	Ῥίον Ἰανέϊρον — Βουένος Ἄϊρες
14)	»	Σαούθαμπτων	»	»
15)	Ἐξ	Ἀμβούργου	»	»
16)	Ἐκ	Μασσαλίας	»	»
17)	»	Γενούης	»	»

Εὐρώπη—δυτικὴ Ἀφρική.

1)	Ἐκ	Χάβρης	εἰς	Δεκάο καὶ Λοάγγον
2)	»	Μασσαλίας	»	»

Ἡ γραμμὴ ἀπὸ τοῦ Ἰνδιάνο-Εκπαιδευτικῆς καὶ Ἰσθμοῦ

- 3) Ἐκ Λίβερπουλ » Γουϊνέαν
- 4) Ἐξ Ἀμβούργου » Γουϊνέαν, Κόγγον
- 5) Ἐκ Λονδίνου » Ἀκρωτήριον
- 6) » Σαούθαμπτων »

Εὐρώπη—ἀνατολικὴ Ἀφρική.

- 1) Ἐκ Μασσαλίας εἰς Ζανζιβάρην—Ταματάβην
- 2) » Λονδίνου » Ζανζιβάρην—Νατάλην

Γραμμαὶ Μεσογείου θαλάσσης.

- 1) Ἐκ Μασσαλίας εἰς Ἀλγέριον, Πειραιᾶ, Κωνσταντινούπολιν,
[Ὀδησσόν, Βατούμ.
- 2) » Τεργέστης » Βρινδήσιον, Πειραιᾶ, Κωνσταντινούπολιν
- 3) » Βρινδησίου » Ἀλεξάνδρειαν
- 4) » Γενούης »
- 5) » Πειραιῶς »
- 6) » Πειραιῶς » Ἀλγέριον
- 7) « Πειραιῶς » Βρινδήσιον
- 8) » Πειραιῶς » Μασσαλίαν

Γραμμαὶ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ. Εὐρώπη—Ἀσία.

- 1) Ἐκ Λονδίνου εἰς Βομβάην
- 2) Ἐκ Λίβερπουλ » Καλκούταν Ῥαγκούνην
- 3) Ἐκ Σαούθαμπτων » Καλκούταν,
- 4) Ἐκ Τεργέστης » Βομβάην
- 5) Ἐκ Γενούης » Καλκούταν
- 6) Ἐκ Μασσαλίας » Κεϋλάνην, Σιγκαπούρην, Χόγγ Κόγγ,
[Σαγγάην
- 7) Ἐκ Λίβερπουλ » Κίναν, Ἰαπωνίαν
- 8) Ἐξ Ἀμβούργου » »

Εὐρώπη—Αὐστραλία.

- 1) Ἐκ Λονδίνου εἰς Αὐστραλίαν, νέαν Ζηλανδίαν
- 2) Ἐξ Ἀμβούργου » Αὐστραλίαν
- 3) Ἐκ Σαούθαμπτων » Κολόμβον, Αὐστραλίαν
- 4) Ἐκ Μασσαλίας » Κολόμβον, Ἀλβάνην, Σίδνεϋ, Νουμέαν.

Ὅδοι ὀγκοινωνίας κατὰ ξηράν.

Ἐν Εὐρώπῃ. Διεθνεῖς σιδηροδρομικαὶ γραμμαί. 1) Ἐκ Λισσαβῶνος εἰς Μαδρίτην, Παρισίους, Βρυξέλλας, Βερολίον καὶ Πετρούπολιν. 2) Ἐκ Λονδίνου εἰς Καλαί (ἐν πλῶ), Παρισίους, Βρυξέλλων. 3) Ἐκ Λονδίνου εἰς Βιέννην, Θεσσαλονίκην, Κωνσταντινούπολιν. 4) Ἐκ Πειραιῶς εἰς Βιέννην καὶ λοιπὴν Εὐρώπην ὑπὸ κατασκευῆν. Πλάγαι γραμμαί, Λυών, Μασσαλίας, Ἀμβέρσης, ἁγίου Γοτθάρδου—Γενεύης.

Ἐν Ἀσίᾳ 1) Ὁ ὑπερκάσπιος ἐκ τῆς Κασπίας εἰς τὸ Ἀφγανιστάν. 2) Ἐξ Ὁρεμβούργου εἰς Τασκένδην συνδέουσα κατ' εὐθείαν τὴν ὥσεικην διακλάδωσιν πρὸς τὸν ὑπερκάσπιον. 3) Ὁ ὑπερσιβηρικὸς ἀπὸ Μόσχας εἰς Ὑρκούτσκι καὶ εἰς Βλαδιβοστόκ, διακλαδούμενος εἰς Μοῦκδεν, Λιάο Γιαγκ καὶ καταλήγων εἰς Πόρτ Ἀρθούρ καὶ Δανλύ. 4) Ἐκ Πεκίνου εἰς Χάν Κέου. 5) Ἀπὸ Βομβάης εἰς Καλκούταν. 6) Ἀπὸ Σμύρνης εἰς Ἀλεξανδρέτταν διὰ Χαλεπίου, Βαγδάτης, Βασόρας.

Ἐν Ἀφρικῇ 1) Ἐξ Ἀλγερίου εἰς Τύνιδα. 2) Ἐξ Ἀλγερίας μέχρι τῆς λίμνης Τσάδας καὶ τοῦ ποταμοῦ Νίγειρος. 3) Ἐξ Αἰγύπτου (Ἀλεξανδρείας) εἰς νοτιὰν Ἀφρικὴν, μήπω περαιωθεῖσαν εἰσέτι, μέχρις Ἀδδῖς Ἀυπάμπα (Ἀβησσυνίας).

Ἐν Ἀμερικῇ 1) Ἐκ Νέας Ὑόρκης εἰς Σικάγον, ἅγιον Παῦλον, Βισμάρκην καὶ ἅγιον Φραγκίσκον. 2) Ἐκ Σικάγου εἰς Ὁμάξην καὶ ἅγιον Φραγκίσκον. 3) Ἐκ νέας Ἀνγκλίας εἰς Λὸς Ἀντζελες. 4) Ἐκ Χάλιφαξ εἰς Βαγκουβέρ. Ὑπάρχουσι δὲ καὶ πλεῖστοι πλάγαι γραμμαί.

Ἐν τῇ κεντρικῇ Ἀμερικῇ πλεῖστοι γραμμαί διασχίζουσι τὴν χώραν κυριωτέρα τούτων εἶναι ἡ τοῦ Παναμά. Ἐν τῇ νοτιᾷ Ἀμερικῇ ἡ κυριωτέρα γραμμὴ εἶναι ἀπὸ Βουένος Ἀῆρες εἰς Βαλπαραιζον.

0020560538

Ψηφιοποίηση από την Εθνική Επιτροπή Στρατηγικής Παιδευτικής Πολιτικής

